Price ₹20/- (₹25/- Outside Goa)

मासिक
बिम्ब
कोंकणी समाजाचें पडबिम्ब

फेब्रुवारी २०१४

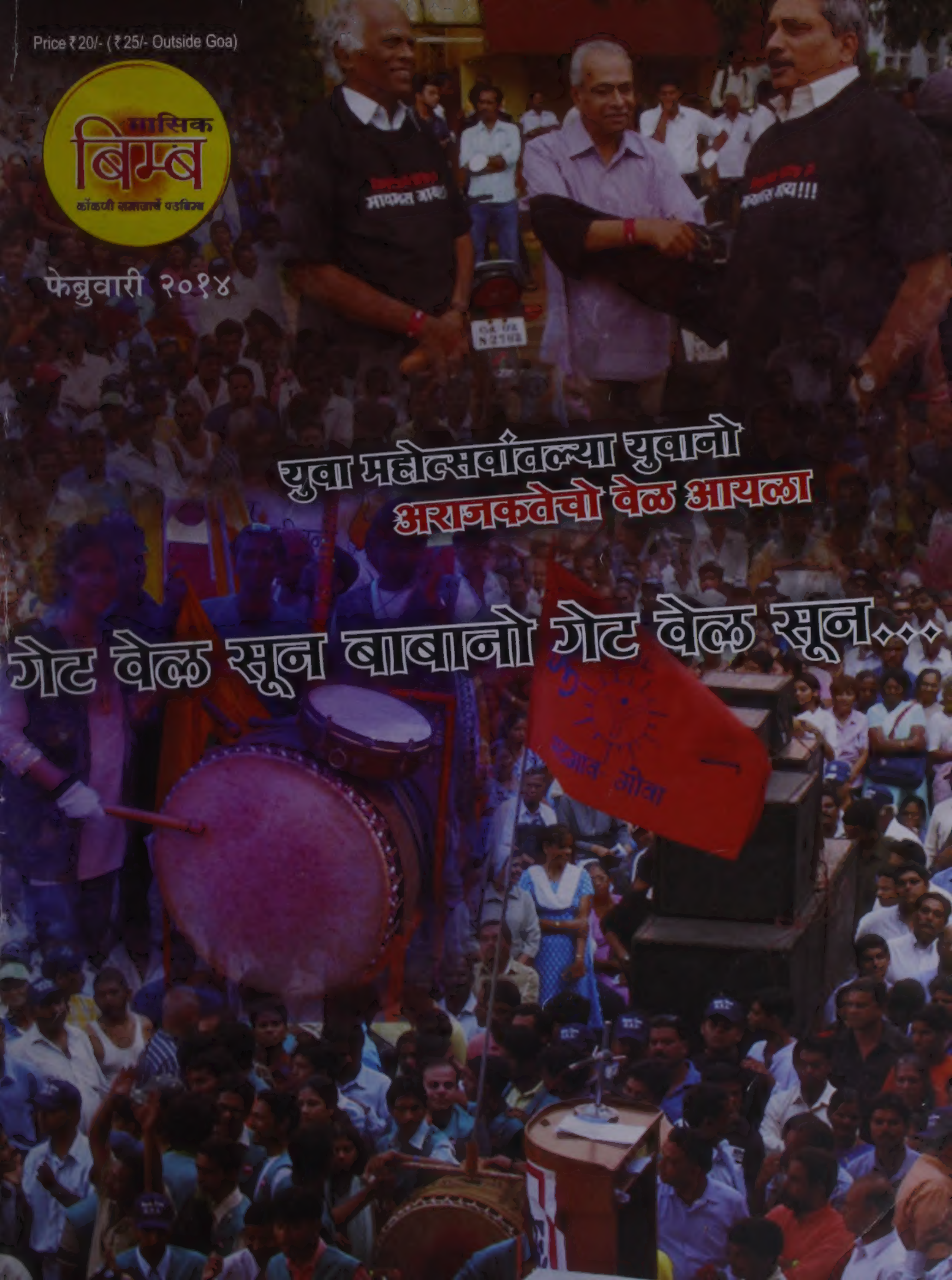

युवा महोत्सवांतल्या युवानो अराजकतेचो वेळ आयला

गेट वेल सून बाबानो गेट वेल सून...

Buy a Luxury Villa with its Own Private Plot
PLOT SIZE
280
TO
425
Sq. Mts

The Highland Villas

PORVORIM - GOA

The Highland Villas is a residential enclave that is unique in its very concept of private, independent plots within a secure complex with all amenities. The beautifully designed villas, combined with our very central location and the concept of plot ownership assures you of lasting asset value.

SavoirFaire

Design Combinations

- 3BHK + Car Porch + Open Terrace
- 4BHK + Car Porch + Open Terrace + Maid's Quarters
- 3BHK + Car Porch + Open Terrace + Maid's Quarters
- 4BHK + Family Lounge + Car Porch + Open Terrace + Maid's Quarters

MEMBER OF
CREDAI
GOA

Club House

Classy Streetscape

Well-equipped Gym

Tennis Court

Children's Park

Basketball Half-Court

| Project approved by leading Housing Finance Institutions |

| Construction work in full swing and some villas nearly ready for possession |

HIGHLAND CONSTRUCTIONS PVT. LTD.

www.highlandvillasgoa.com

501, Citicentre, Patto Plaza, Panjim, Goa 403 001 INDIA.Tel/Fax: +91-832-2437296
Mobile: +91 99234 12021 & +91 80077 42020 E-mail: highlandvillasgoa@gmail.com

NATIONAL AWARD WINNER FOR
BEST HOLIDAY HOMES 2010

GOA
Heritage
FESTIVAL
SALIGAO
7th - 11th Jan 2014

GTDC GOA TOURISM
www.goa-tourism.com

GO GOA
A perfect holiday destination
www.goatourism.gov.in

When Goa's Rich Heritage Came Alive

7TH - 11TH JANUARY 2014, SALIGAO FOOTBALL GROUND

Dev Borem Korun!

A big thank you to the all those who attended this 5 - day festival making it a grand success.
Also, to the Artisans, Participants, Entertainers and the various Government agencies.
Assuring a bigger and grander Goa Heritage Festival 2015

कोंकणी मासिक

बिम्ब

१३वें वर्स

हिन्दु फार्मासी
पणजी
फोन : २२२३११७३
HINDU PHARMACY

संपादकीय / ३
प्रतिबिम्ब / ४
पुनर्नवा / ११
कथा - कुमूद भिकू नायक / १५
उस्तवारी - नं. धं. बोरकार / १९
भुतकाळाचे बिर्दीतल्यान २ - रमेश भ. वेळुस्कार / २३
पोसो - काश्मिरी पावसकार / २५
दिका - विन्सी क्वाद्रूस / २७
कथिका - ईशा कामत बांबोळकार / ३१
अश्रेकणी - हर्षा शेटये / ३२
उमाळे - सुमेधा कामत देसाय / ३७
गरनाल - कृ. म. सुखठणकार / ५३
आंकरी - जॉन एम. आल्फोन्सो कार्मेलीत / ५५
कथिका -अतुल पंडित / ५६
इंद्रधोणू - आशा शानभाग / ५८
वोंवळां - शर्मिला प्रभू / ६०
खळांतली आंबली - भाऊ सरदेसाय / ६२
तेफळां - रुपा कोसंबे / ६४
ओह माय गोंय - गजानन जोग / ६८
परमळ - अपर्णा गारुडी / ७०
भलायकी - राज वैद्य / ७३
उतरकुवाडें - संतोष हळर्णकार / ७६
रवीन्द्र विचार - रवीन्द्र केळेकार / ७७
प्रियदर्शन - दिलीप बोरकार / ७८

५

शीर्षकथा

- ◆दिलीप बोरकार

५०

मनसंवेदना

- ◆सुषमा तिळवे
- ◆आर. रामनाथ
- ◆सोनिया सुभाष शाह
- ◆राजश्री सैल
- ◆मनस्वी देसाय
- ◆श्वेता नायक
- ◆एडवीन एम. फॅर्नांडीस
- ◆महेश पारकार

४३

भुरग्यांचें आंगण

- ◆माया खरंगटे
- ◆किरण म्हांबरे
- ◆स्मीता तिंबले
- ◆रजनी भेंब्रे

वर्सः १३ अंकः २
◆
फेब्रुवारी २०१४
◆
मोल २० रुपया
◆
मुखेल संपादक
दिलीप बोरकार
◆
मुद्रक आनी प्रकाशक
दिलीप बोरकार
◆
छापणावळ
इम्प्रेशन्स, बेळगांव
◆
वेवस्थापक
कामिनी किणी
◆
अक्षर जुळवणी आनी मांडावळ
श्वेता नायक
◆
वर्गणीचे दर
वर्सुकी ३५०रु./३ वर्सां १००० रु.
खंयच्याय म्हयन्या सावन वर्गणीदार जावं येता. वर्गणीचो चेक 'BIMB MONTHLY' ह्या नांवान धाडचो
◆
संपादकीय पत्रवेव्हाराचो पत्तो
'धर्म लक्ष्मी', सांत लॉरेन्स,
आगशीं-गोंय ४०३२०४
दूरध्वनीः ०८३२ २४३८३५५
Email:bimbkonkani@yahoo.co.in

ह्या अंकांत उक्तायिल्ले विचार त्या त्या बरोवप्याचे आसात. संपादक मंडळ ताचे कडेन सहमत आसतच अशें ना.

Newly Opened Mobile Store ATTRACTIVE RATES
ESSENTIAL
MOBILES
(Mobiles, Accessories, Recharges, Repairs)
Merry Christmas & A Happy New Year
LG
Nokia
Samsung
Sony
I Phones
Micromax
Nexus 5
G2
Lumia
Galaxy
Note
Experia
5s
5c
Canvas
Bold
ESSENTIAL (MOBILE DIVISION), Shop No. 32, Kamat Arcade, Next to LG Shoppe, Near Madhuban Complex, St. Inez, Panjim. Tel: 2223066 Mob: 8605673366

संपादकीय

युवा महोत्सवांत 'हा सूर्य, हा जयंद्रथ' जावंदी!

आमकां युवा महोत्सव जाय आशिल्लो तो शणै गोंयबाबाच्या सपनांतलें गोंय निर्मुपा पासत. आमकां ह्या युवा महोत्सवान अपुर्बाय करपा सारके कांय तरनाटे दिले हातुंतच समाधान मानून ओगी बसपा इतले आमी अल्पसंतुश्ट न्हय.

फेब्रुवारी म्हयन्याचो बिम्ब वाचकांच्या हातांत पडटलो तेच दिसा गोंयच्या मुरगांव म्हालांतल्या चिखले वाठारांत गोंयचे मातयेंतलें तरणें रगत उसळटना दिसतलें. फेब्रुवारीच्या १ आनी २ तारकेक, गोंयची युवा पिळगी वर्सभर ज्या महोत्सवाची आतुरतायेन प्रतिक्षा करता तो गोवा युवा महोत्सव चलतलो आनी तातूंत गोंयच्या खाची-गोंयड्यांतले हजारांनी युवक, युवती वांटेकार जातले. ह्या महोत्सवांत विद्यालयां - म्हा विद्यालयांतलेच तरनाटे-तरनाट्यो वांटेकार जातल्यो अशें न्हय तर जांच्या वांट्याक हें मळ आयलेंना तांचोय आस्पाव ह्या महोत्सवांत आसतलो. आपल्या आंगांतले तरातरांचे कलागूण सादर करून आपले संस्थेक बक्षिसां मेळोवन दिवपा वांगडाच व्यक्तीगत प्रशंसाय जोडटले. दोन दीस शबय घालून जातकच, फुडले वर्सा हाच्याकूय चड धुमशेणां कांडपाचीं सपनां रंगयत ही युवा शक्त फाफसतली. आपापल्या वावरांत दंग जातली.

फाटलीं १८ वर्सां गोवा युवा महोत्सवाच्या नांवान तेंच घडटा. १६ जानेवारी १९९६ हे दिसा पयलो युवा महोत्सव जेन्ना मनयलो ते वर्सा जल्माक आयिल्लीं भुरगीं आयज १८ वर्सांचीं जावन ह्या महोत्सवाच्या माटवांत नाचतात आसतलीं. तांच्या उप्रांतूय जल्माक आयिल्ल्यो तीन तरी पिळग्यो तांच्या वांगडा माटवांत आसतल्यो आनी जाणीं १८ वर्सां आदीं आरंभाच्या महोत्सवांत आयोजक म्हुण, वांटेकार म्हुण वांटो घेतिल्लो ते माटवांतल्या खुर्च्यांचेर बसून आपणें रोयिल्ल्या आनी मशागत केल्ल्या रोपल्यांची जाल्ली वाड पळोवन धन्य धन्य जातले. कित्याक एका काळार कोंकणी वावुरपी हाताच्या बोटांचेर मेजूं येतालो. आयज कोंकणी कार्यकर्त्यांची, चड करून तरणे पिळगेची फौज हजारांनी दिश्टी पडटा. कोंकणीच्या मोगान आनी अभिमानान हें तरणें रगत जळामळाक सळसळटा. पूण ज्या सळसळट्या रगताची सळसळूच चड आनी खळबळ उणी त्या रगताक कोंकणीचें तरणें रगत म्हणप तरी कशें? ज्या रगताचो गोंयकारांची आवयभास, गोंयचो फुडार आनी स्वाभिमान हाचे पासत कसलोच फायदो जायना, जें रगत महोत्सवाच्या नांवान फकत मौजमजा करता त्या रगतांतली सळसळ ही गोंयच्या फुडाराचे नदरेन कित्याकूच उपकारपा सारकी ना. म्हणटकच ज्या हावेसान युवा महोत्सवाचो आरंभ जालो तो युवा महोत्सव फळादीक जावंक ना अशेंच म्हणपाचें?

गोवा युवा महोत्सवाच्या आयोजनाक लागून कांयच निष्पन्न जावंक ना अशेंय आमकां म्हणपाचें ना. ह्या महोत्सवाक लागून कोंकणीच्या साहित्य, कला, नेतृत्व अश्या मळार दोळे दिपकावपी वावर करपी तरनाटे मेळ्ळे. हें तरणें रगत आयज कोंकणीच्या मळार नामना जोडटा. पूण गोवा युवा महोत्सवाची इतलीच मोख आशिल्ली?

ह्याच अंकांत आमी ह्याच विशयाचेर शीर्शकथा दिल्या. आमकां युवा महोत्सव जाय आशिल्लो तो शणै गोंयबाबाच्या सपनांतलें गोंय निर्मुपा पासत. आमकां ह्या युवा महोत्सवान अपुर्बाय करपा सारके कांय तरनाटे दिले हातुंतच समाधान मानून ओगी बसपा इतले आमी अल्पसंतुश्ट न्हय. आमकां युवा महोत्सवाच्या नांवान दर वर्सा हजारांचे संख्येन एकठांय जावपी युवा शक्तीकडल्यान कोंकणीच्या कमिटमेंटाची अपेक्षा आशिल्ली. ही युवा शक्त कोंकणीचेर जावपी कसलेच तरेचो अन्याय सोसून घेवपाचो ना, वेळ पडल्यार सगळीं सुखां मोखून मारून आयुश्याची होळी पेटोवपाक एका पांयार तयार आसतली अश्या ध्येयवादान भरिल्ली पिळगी आमकां जाय आशिल्ली. हो फक्त कोंकणीचो प्रस्न न्हय तर गोंयच्या अस्तित्वाचो प्रस्न आसा. कोंकणी वरवी गोंयकारपण सांबाळपा खातीर हे तरणे पिळगेन पेंगट बांदचें आनी तांकां ते नदरेन तयार करपा पासत युवा महोत्सवाची गरज आशिल्ली. पूण ती अपेक्षा फळादीक जातली अशें चित्र ह्या १८ वर्सांत आमकां पळोवंक मेळ्ळें ना.

आतां १९व्या गोवा युवा महोत्सवाक आरंभ जाल्लो आसा तेन्ना तातुंतल्यान नवें कितें पळोवंक मेळटलें अशी आस्त आमकां ना. तरी लेगीत ह्या महोत्सवाची निमणी तयारी चलता आसतनाच गोंयचे मुखेलमंत्री मनोहर पर्रीकार हाणीं माध्यमाच्या नांवान गोंयकारांच्या आनी चड करून कोंकणी मनशाच्या तोंडाक पानां पुसून चुनो लायला. ज्या कोंकणी मनशांनी माध्यम प्रस्नाचेर ताका मुख्यमंत्रीपदार बसयलो त्याच कोंकणी मनशांक दोन वर्सां नाचयत दवरून लोकसभेची वेंचणूक लागीं पावले बराबर खोटायले. ही घातकी मनोवृत्ती. हे मनोवृत्तीक आमी विरोध करीत आयल्यात. त्याच पासत आमी पर्रीकाराकडेन दुस्मानकाय घेतल्या. तार्चे पानवळ आमी भोगतात. आतां पळोवंक जाय, कोंकणीच्या नांवान युवा महोत्सवांत दोन दीस नाचपी हें तरणें रगत मुख्यमंत्र्यांच्या वो भाजप सरकारच्या माध्यम धोरणाचेर कितें निर्णय घेता. ह्या माटवांत कोंकणी तरूणाईचो विस्फोट जाता काय नटसम्राटांत अप्पा बेलवलकर म्हणटा तसो,

हो-हो-हो
तुम्ही तरुण आहात
म्हणजे करता येतो फक्त संभोग
तुम्हाला माणसांच्या माद्यांशी
पण तरूण आहेत कावळे
आणि तरुण आहेत गिधाड
तरुण आहेत रस्त्यांवरची गाढवं
आणि डुकरंही
नरकातले सूक्ष्मदेही कीटकही
मैथून करतात कीटकींशी
आणि कीटकांची जमात वाढवून
मरुन जातात कीटकांसारखे...

नटसम्राटाची ही म्हणणी खरी काय फट हें ह्या गोवा युवा महोत्सवांत उक्तें जावंदी.

■

- दिलीप बोरकार

पयल्या गोवा युवा महोत्सवाचें उक्तावण करतना तेन्नाचे शिक्षणमंत्री सुभाष शिरोडकार, भाशा मंडळाचे अध्यक्ष राजू नायक आनी हेर मानेस्त.

शाळेंत गेलेच नांत ते युवा शक्तीक लोकां मुखार येवन आपली कला दाखोवपाची माचीच नाशिल्ली. तेय भायर आयज आमची लोककला म्हुण जी कितें आसा ती गांवगिऱ्या वाठारांतल्या, गांवगिऱ्या लोकां वांगडाच सोंपून वतली काय कितें अशी भिरांत दिसूंक लागिल्ली. हें लोककलेचें दायज जर तिगोवन दवरतले जाल्यार आमकां त्या दायजाची घुडी गांवगिऱ्या तरनाट्यांच्या भुजांर दिवपाची गरज आशिल्ली. ते पासत सर्तीचें आयोजन करून तांकां तातूंत वांटेकार करून घेवंक उद्युक्त करपाची गरज आशिल्ली. युवा महोत्सवाचो हो उद्देश्य म्हळ्यार तांचे मुखार बक्षिसांचें, सर्तीचें म्होंवा बोट नाचोवपाचो आशिल्लो. ह्या युवा महोत्सवाचें आयोजन, ताचो आंवाठ पळयत जाल्यार कोणाकूय दिसूंक फावो दोन दीस मौज मजा करपाचें हें एक फेस्त काय म्हुण! कोंकणी मळावेले म्हालगडे ह्या महोत्सवाकडेन तेच नदरेन पळयताले आनी आपले भितर उलोवन आपलो विरोध उक्तायताले. पूण हो महोत्सव बंद करात, कोंकणी भाशा मंडळाचें तें काम न्हय अशें सांगपाचें धाडस मात कोणाक जायनाशिल्लें!

म्हालगड्यांचीय चूक नाशिल्ली

कोंकणी चळवळींतले चडशे म्हालगडे हे नाका सामकार नदर लावन चलपी ध्येयवादी अशे कार्यकर्ते आशिल्ले. तांच्या मुखार कोंकणीच्या जैताचीं ध्येयां आशिल्लीं. ताणीं शणै गोंयबाबांचे विचार आत्मसाथ केल्ले आनी तांकांच कोंकणीचो म्हापुरूस मानून, ताणीं घालून दिल्ल्या मार्गान ते चलताले. आमी करतात तेंच सारकें, कोंकणीक फावो तीं जैतां हाडचीं जाल्यार तीं आमीच असो तांचो समज जाल्लो आनी तेच पासत ते खासा सोडून हेरांचेर तांचो विश्वासूच नाशिल्लो. हे जे भाशा मंडळ ताब्यांत घेतिल्ले आसात, तांकां गांभिर्य ना अशेंच तांचें मत जाल्लें. पूण जेन्ना एका वर्सा भितर, दिल्ल्या उतरा प्रमाण भवनाची वास्तु उबी जाल्ली पळयली तेन्ना तांचें उलोवप कमी जाल्लें. तरी लेगीत युवा महोत्सवाकडेन दुबावान पळोवप जातालेंच. तांकां युवा पिळगेन अश्या महोत्सवाच्या नांवान धिंगाणो घालचे परस, गंभीर नुरा करून कोंकणीचो अकादेमी स्वरुपाचो वावर करचो अशें दिसतालें. ताचे पासत तांचे मुखार शणै गोंयबाबान बरोवन दवरिल्लो आराखडो आशिल्लो. पूण युवा महोत्सवा फाटलो मुखेल हेतू तोच आसा हाची तांकां कल्पना नाशिल्ली.

शणै गोंयबाबाची अपेक्षा

कोंकणीचो म्हापुरूस शणै गोंयबाबान प्रचंड प्रमाणांत वेगवेगळ्या विशयांचेर अभ्यास करून विंगविंगड विशयावेलें साहित्य निर्माण केलें. कोंकणी वरवींच गोंयकार आपलें राज्य चलोवंक शकता म्हणपाचो तांकां विस्वास आशिल्लो. तेच पासत तरनाट्यां कडल्यानूय तांची अपेक्षा आशिल्ली. देखून आपल्याकूच एक तरनाटो असो लेखून आपूण आदर्श गोंय निर्माण करपा पासत कितें करतलों हें तो एका 'हांव कितें करतलों?' ह्या सुपुल्ल्या लेखांत बरयता. तो म्हणटा...

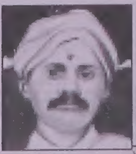

हांव कितें करतलों?

– शणै गोंयबाब

'हांव बरप शिकून जाणटों जातकूच, शेत-कामत करतलों. हांव शेतां, भाटां, पोरसां आनी कुळागरां लायतलों. हांव भात पिकैतलों. हांव फुलां फुलैतलों. हांव तरेकतरा सारीं घालतलों आनी पडिंग जमनी पिकाळ करतलों. म्हजीं शेतां पाचवीं चार. हांव एका पिका बदला पांच पिकां काट्टलों. एके खांडये बदला धा खांडयांचें माप घेतलों. म्हजो नाल्ल कळसो कसो. म्हजो आंबो अमृता-शिंसो. हांव खाण-जेवण फुकेसवाय करतलों. दुबळ्या-धाकट्यांक धादोसकाय हाट्टलों. म्हज्या कोंकणांत उपासांनी कोण वळवळचो ना.'

'हांव उद्योग करतलों. हांव मांड-पसरे घालतलों. म्हजीं वेपाराचीं तारवां संवसाराच्या सगळ्या बंदरांनी भोंवतलीं. म्हज्या कोंकणांतलो म्हाल सगळ्या पेठांनीं पावतलो. हांव जायतो दुडू जोट्टलों. हांव व्हडलो गिरेस्त जातलों आनी सगळ्यांक गिरेस्त करतलों.'

'हांव वैज जातलों. हांव तरेकतरा ओखतां आनी रसायणां सोदून काट्टलों. हांव संवसारांतली पिडा ना करून उडैतलों. हांव लोकांचीं बुरशेपणां, अळशीक आनी घाण ना करून तांकां झळझळीत रावंक शिकैतलों. हांव तांकां वज्राच्या आंगाचे करतलों. मागीर कोणाक खोरजेची पुळी जावंची ना. कोणाचें आंग तापचें ना. कसलीच धाम येवंची ना. कोण बेगीन मरचो ना.'

'लोक एकामेकांक उणे लेखतात. एकामेकांची तीड काट्टात. झगडीं झुजां मातैतात. मारतात, धपट्टात, नागैतात, तें म्हाका मानना. लोकांचें नश्टेपण वचून ताणीं मायेमोगान चलचेखातीर हांव कसलोय उपाय सोदून काट्टलों आनी संवसाराक सस्तताय हाट्टलों.'

'हांव झगट्टलों आनी झुजतलों. हांव तरवार वावुट्टलों. हांव तुबकां आनी नाळी पेटैतलों.

मार शेंसार....

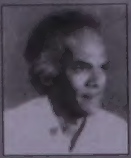

– डॉ. तानाजी हळर्णकार

कोंकणी युवा महोत्सव हो कोंकणी युवकांचो एक व्हड उत्सव. गोंयच्या खाची–कोनशांतले युवक ह्या महोत्सवांत सहभागी जातात. आप खोशयेन आनी उमेदीन. कोंकणी युवक ह्या महोत्सवाची आतुरतेन वाट पळयतात. आपली वाट पळोवंक लावपी उत्सव अशी हाची ख्याती जाल्या. ती ताची वळख जाल्या.

ह्या निमतान, कोंकणी युवा–शक्त एकठांय येता हाचें सगळ्यांकच अप्रूप आसा. महोत्सवांतल्यान, कोंकणीचें सांस्कृतीक दायज युवकां मेरेन पावता आनी तें तांचेमदीं रिगता हें महोत्सवाचें योगदान सगळ्यांनीच मानून घेतलां. सांस्कृतीक साधनेचो महोत्सवाचो हो वावर तोखणायेचो जाला.

कोंकणीचो खंयचोय विशय येता तेन्ना येतना तो दोन संदर्भ घेवन येता. एक संघर्शाचो. दुसरो साधनेचो. एक आंदोलनाचो. दुसरो सृजननिर्मितिचो. कोंकणीचे सुरवेचे ते कालपयरचे वाटचालिचो इतिहास हो असो दो–आयामी आसा. फुडाराकय हातूंत बदल जावपाचे संकेत मेळना. पर्थून ह्या दोन आयामां मदीं, साधनेपरस संघर्शाचें आनी सृजन–निर्मिती परस आंदोलनाचें वर्चस्व उरलां. कोंकणी चळवळिच्या म्हालगड्यांनी, फायटर पयलीं, मागीर क्रिएटर ही भुमिका स्विकारल्या आनी प्रामाणीकपणान निभयल्या. कोंकणीचें जैत हें हे भुमिकेचें जैत आसा.

हे फाटभुंयेर, कोंकणी लेखक, कोंकणी कलाकार, कोंकणी शिक्षक आनी कोंकणी युवक हांच्या योगदानाकडेन पळोवप जाता तेन्ना हे दोनय संदर्भ आफयनासताना येता. ह्या घटकांनीय कोंकणीचें दोन संदर्भी दायज मुखार व्हरचें ही अपेक्षा उरता.

दुहेरी संदर्भाचें दायज मुखार व्हरप युवकांक कठीण आसा व्हय? आडखळिचें जाता व्हय काय अश्या दायजाची वळख युवकांक घडूंक पावना? दोट्टी कर्तव्याची तांकां जाणीव जावंक पावना? महोत्सवांत हेसंबंधीं युवकांक उचंबळावप (ignite) जावंक जाय. महोत्सवाची ती एक कार्यावळ (event) आसूंक जाय. खोंट मारीन थंय उदक काडपाची धमक आशिल्ल्या युवा–फोर्साक सांस्कृतीक निखट्या दायजाच्या दांव्याक बांदून दवरूंक उपकारना. तशें जावप म्हणजे फुडाराचो भरंवसो आशिल्ल्या युवकांच्या संभाव्य बळग्याचो (potentiality) तो अनादर जातलो.

युवकांक उचंबळयल्यार तांचेर भार येता हाची एक झलक शिक्षण–माध्यम प्रस्नावेळार मेळल्या. आमचे कोंकणीकडेन जायते संभाव्य 'भार' आसात. 'शेंस' मारपीच फाटीं उरल्यात, वा उणे पडल्यात. ■

हांव ठो–धुडुम् करतलों. हांव विमानांनी अुट्टलों. हांव दारुगुळयांचो पावस घालतलों. हांव दुस्मानाच्या हड्ड्यार बसतलों. ताका चेंचतलों. गुड्डयतलों आनी माड्डयतलों. जो गरीब दुबळ्यांक आपल्या बळग्याचो नसतोच हावको दाखैता, तांकां भेष्टायता, तळमळायता आनी वळवळायता, त्या मस्त्याची मस्ती हांव जिरैतलों. गरीब दुबळ्यांचो जो दुस्मान तो म्हजो दुस्मान. तो संवसाराचो दुस्मान. ताका ना करून हांव संवसाराक हुस्क्या–मेकळो करतलों.'

'म्हाका कितें कितें करचेंशें दिसता. म्हाका सुकण्या भशेन उडचेंशें दिसता. तें माथ्यावैलें उंच मळब आनी तातूंत मोतयांवरी ओतिल्लीं तीं नक्षत्रां पळौन, म्हजो जीव मिडमिट्टा. म्हाका तीं बचके मारून पुंजावचींशीं दिसतात. हांव जाणटो जातकूच ल्हवपीक पांखाटे लायतलों आनी घोणीभाशेन उट्टलों. हांव उंच उंच वेतलों. हांव सुर्यावळी, गिरावळी आनी नक्षत्रावळी रांगशितलों. खैं कितें आसा तें पळेतलों. हांव थैं कोंकण्यांची वसणूक करतलों आनी सगळें ब्रह्मांडभर कोंकणी संस्कृतायेची घुडी उबारतलों. हांव सगळ्या ब्रह्माण्डाक कोंकणी भास शिकैतलों आनी सगळ्या संवसाराचें कोंकणी करतलों.'

(वज्रलिखणी ...)

शणै गोंयबाबाचो हो एकंदर हावेस पळयत जाल्यार आनी तो सत्यतायेंत देंवत जाल्यार आमचें गोंय म्हळ्यार पुराय संवसारांत एक अजापाचें राज्य थारतलें. शणै गोंयबाबान सांगलां तातुंतलें सगळें न्हय निदान अर्द तरी आयच्या तरनाट्यांनी आचरणांत हाडलें जाल्यार गोंयचें भांगर जावपाक कळाव लागपाचो ना. तेच पासत ताणें मांडिल्लो हो विचार तरनाट्यांच्या काळजांत रुजोवचे पासत ह्या युवा महोत्सवाची संकल्पना आशिल्ली. ह्या महोत्सवांत म्हजे वांगडा वावुरताले तांचे मदले अनंत अग्नी, प्रशांत नायक, मोहनदास लोलयेंकार हाणीं आपलीं मत्तां हांगा दिल्यांत. ते समाधानी आसात आनी नाय बी. हें कोणाकूय अल्पसंतुश्टपणाचें द्योतक दिसूं येता. कित्याक, जेन्ना कोंकणीकडेन कांयच नाशिल्लें तेन्ना ह्या तरनाट्यांनी माटवांत येवप आनी दोन दीस आपली हाजेरी लावप हेंच खूब जाल्लें. युवा महोत्सवाच्या फळा कडेन पळयतना सामकोच न्हयकारी विचारूय हाडपाची गरज ना. ह्या महोत्सवान फाटल्या १८ वर्सांत आमकां खूब बरे कार्यकर्ते आनी युवा फुडारीय दिल्ले आसात. पूण तांचेकडेन पळोवन समाधान मानपा इतलो अल्पसंतुश्टी हांव तरी न्हय. कित्याक हांव विद्यार्थी चळवळींतल्यान आयिल्लों वावुरपी. हें राज्य स्वाभिमानी आनी कतृत्वी मनशानी चलोवपाचें आनी घडोवपाचें ह्या मत्ताचो. हे आदीं सांगलां तशें, युवा महोत्सवाच्या माटवांत फाटलीं अठरा वर्सां जो तरनाटो दोन–तीन हजारांचे संख्येन हाजेरी लायता त्या तरनाट्यांचो गोंयांत दरारो निर्माण जावंक जाय आशिल्लो. कोंकणी आड कोणेंय निर्णय घेतना, तो घेवचो काय ना हाचो धा खेपे विचार करपाक लावपाचो धेंक ह्या तरनाट्यां मदीं आसूंक जाय आशिल्लो. जेन्ना आमी ५०% बस सवलती खातीर आंदोलन केल्लें आनी तातूंत यशस्वी जाल्ले तेन्ना हे विद्यार्थी शक्तीचो समाजांत दरारो आशिल्लो. अजुनय आसा. बस सवलत मेळून आतां लागीं लागीं साडे तीन दसकां सरलीं तरी हो निर्णय बदलपाचें धाडस कोणाकूच

जायना. पूण आयज राजकारणी आयचे युवा शक्तीक ‘कोक्यार’ मारून कोंकणी आड धोरणां आखता आनी ही युवा शक्त ओगीच आसता. मागीर युवा महोत्सवाविशीं कोणेंय दुबाव घेतल्यार चूक कोणाची?

शणै गोंयबाबाचें सपन पुराय जातलें?

१८ वर्सां पयलीं जेन्ना भाशा मंडळान १लो युवा महोत्सव घडोवन हाडलो तेन्ना ह्या महोत्सवांत हजार देड हजार तरण्यांनी वांटो घेतिल्लो. माटोव भरून ओतता तें पळोवन आयोजकांचीय खोशी काळजां भरून ओतताली. आतां कोंकणीचीं जैतां पयस नांत अशें दर एकल्याक दिसतालें. युवा महोत्सवाच्या नांवान गांवांगांवांतल्यान आनी शारांशारांतल्यान आयिल्ली ही तरुणाई दर वर्सा चडट्या क्रमान वाडत रावली आनी तांचो आंकडो चार हजारां मेरेन पावलो अशें हांवें आयकल्लें. आमकां कोंकणी मनशाक थोडी अतिताय करपाची संवय आसा ती कुशीक दवरून विचार केल्यार दर वर्सा दोनेक हजार युवा ह्या महोत्सवाक येतालेच येताले. दर वर्सा तेच तेच आसूंक शकनांत. नव्या युवांची भर पडटाली. मागीर हे युवा वर्सभर खंय गायब जाताले? फाटल्या १८ वर्सांतले तरनाटे गेले खंय? साहित्य संमेलनां जावं वर्सभर खंय ना खंय कोंकणीची कार्यावळ जाता त्या कार्यावळींनी ह्या युवकांचीं तोंडां कित्याक दिश्टी पडनांत? युवा महोत्सवांत हजारांचे संख्येन हाजेरी लायता तशी लावपाची गरज ना. पूण लागशिल्ल्या वाठारांनी कोंकणी कार्यावळ आसा म्हुण कळटकच धा-पंदरा जाणांनी थंय येवन बसपाक तरी जाय काय नाका? कोंकणी कडलो कमिटमेंट, लागणूक जर हो युवा सांबाळीना जाल्यार ही शक्त कोंकणी शक्त म्हुण आमी हड्डें कित्याक फुलोवपाचें?

युवा महोत्सवाची मोख साध्य जाल्या...!

– अनंत अग्नी

गोंयच्या तरणाट्यांक आपले संस्कृतायेची वळख घडोवन अस्मितायेची राखण करपाखातीर प्रेरीत करपाच्या हावेसान गोवा युवा महोत्सवाची संकल्पना प्रत्यक्षांत हाडिल्ली. कोंकणी भास, भौस आनी संस्कृती हांचे विशींची जागृती करून तेविशीं तांचे लागणुकेची तांकां जाणीव करून दिवप हो उद्देश आशिल्लो. युवा महोत्सव ही कार्यकर्ते तयार करपी कार्यशाळा जावची असो हेत आशिल्लो.

गोंयच्या सांस्कृतीक, समाजीक, शिक्षणीक, पर्यावरण, राजकीय मळार जैतवंत जाल्लीं फाटल्या कांय वर्सांतलीं आंदोलनां आनी खेरीतपणान कोंकणी चळवळींत आयज फुडारपण करतना दिसपी तरणाटो पळयल्यार युवा महोत्सवाची मोख बऱ्याच प्रमाणांत साध्य जाल्या अशें अभिमानान म्हणन दिसता.

युवा महोत्सवांत स्पर्धक म्हुण वांटेकार जावपी तरणाटो मुखार आयोजक जाता अशी परंपरा आसा आनी ती महोत्सवाची गिरेस्तकाय अशें म्हणल्यार जाता. संबंद गोंयचें फुडारपण करपाची तांक आशिल्लो निश्टावान कार्यकर्तो युवा महोत्सवान गोंयांक दिला आनी फाल्यांचें गोंय तांचे हातांत सुगूर केलां.

गोवा युवा महोत्सवाच्या सादरिकरणाचो आस्वाद घेतना भौ.आहलुवालिया आनी डॉ. विल्फ्रेड डिसौजा.

शणै गोंयबाब म्हणटा हांव बरप शिकून जाणटों जातकूच, शेत-कामत करतलों, हांव शेतां, भाटां, पोरसां आनी कुळागरां लायतलों. सरकार शेतां, भाटां, कुळागरांतल्या उत्पन्ना खातीर तरातरांच्यो येवजण्यो आखता. अनुदानां जाहीर करता. तरी आयज आमकां शेतां पडंग पडिल्लीं दिसतात. भाटां बिल्डरांनी काबार केल्यांत. कुळागरां ओस पडपाक लागल्यांत. मागीर एका पिका बदला पांच पिकां कोणें काडपाचीं? एके खांडये बदला धा खांडयांचें माप कोणें घेवपाचें?

शणै गोंयबाब म्हणटा, म्हजो नाल्ल कळसो कसो. म्हजो आंबो अमृता-शिंसो. भाटांनी नदर मारात, पूर्वजांनी रोयिल्लीं आंब्या झाडां जाण्टीं जाल्यांत. तांचेर बेंदुल मातल्या ती काडपी आयज मनीस ना. तांची मशागत जायना. नवीं झाडां रोवपाची कोणाक वान्सा ना. आंबे खंयच्या खंयच्या तेर्राक साकून गोंयांत येतात. अमेरिका आनी ऑस्ट्रेलिया सावन लेगीत! मानकुराद तर गोंयच्यान नाच जाला. गोंयच्या भाटांतल्या माडांची अवतिकाय कितें जाल्या ती आमकां दिसताच. आमकां आयज पाडेली मेळना. बिल्डिंगो उबारपा पासत कितले माडांची कत्तल जाल्या आनी जाता ताचेर नदर मारची. हें सगळें कोणें पळोवपाचें? कित्याक वचना हें युवकांचे नदरेक! निदान शणै गोंयबाबाचें जें सपन आशिल्लें ताची तरी जाण युवा महोत्सवांतल्या युवा शक्तीन दवरपाची न्हय?

हो महोत्सव दिशाहीन जाला

– मोहनदास लोलयेंकार

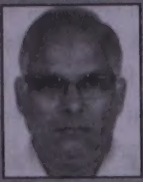

आज युवा महोत्सव म्हटल्यार एका देवळाकडल्या जावपी जात्रेचें किंवा फेस्ताचें स्वरूप आयलां. एका वेळार कांय समविचारी तरणाट्यांनी एकेकडेन येवन हो महोत्सव साजरो करपाची कल्पना मांडली. आनीक युवा महोत्सव हो गोंयच्या तरनाट्यांची कला आनी इतर गुणांक वाव दिवपाची एक माची आशिल्ली. त्या बरोबर समाजांत घडणाऱ्या वायट गजालीं विरुध्द आपलें मत आनी निशेध परखडपणान व्यक्त करपाक तरणाटे अनमनाशिल्ले. पूण आज खंयचोच विचार करनासतना फक्त धुमशणां घालपाची माची जावन आसा आनी अठरा वर्सां पयलीं ज्या युवकांनी हो महोत्सव घडोवन हाडिल्लो तेच फाटल्यान रावन हाचीं सुत्रां सांबाळटात. थोडक्यांत हो महोत्सव म्हणजे दिशाहीन जाला. आनीक फक्त दोन दीस जात्रेक आनी फेस्ताक जशी मजा करपाक जशे वेगवेगळ्या भागांतल्यान तरणाटे चलयो चले येतात तशें ताका एक उत्सवाचें स्वरूप आयलां. आतां तरी ताका दिशा मेळटली अशी आस्त बाळगितां.

आतां खरी परिक्षा आसा

दोन वर्सां आदीं आदल्या काँग्रेस पक्षान म्हळ्यार दिगंबर कामतीच्या मुखेलपणा खाला सत्तेर आशिल्ल्या सरकारान इंग्लेश माध्यमांतल्या शाळांक अनुदान दिल्लें. हो कोंकणीचेर अन्याय अशें म्हणत तरनाट्यांनी 'गेट वेल सून' ही चळवळ सुरू केल्ली. दिगंबर कामत तकलेन सारको ना. ताणें बेगीन बरो जावंचो आनी जो निर्णय ताणें घेतला, तो बेगोबेग बदलचो ही हे चळवळी फाटली संकल्पना आशिल्ली. हे चळवळींत वांटेकार जाल्ले तरनाटे युवा महोत्सवांतल्यान तयार जावन आयिल्ले तरनाटे अशें आमी एकवेळ मान्य करूया. हे तरनाटे काळें टी-शर्ट चडोवन, ताचेर 'इंग्लीश व्हाय? मायभास जाय' अशें बरोवन रस्त्यार देंविल्ले. त्या वेळावेले विरोधी पक्ष फुडारी आनी सद्याचे मुख्यमंत्री मनोहर पर्रीकार हाका लेगीत ताणीं काळो टी-शर्ट चडयल्लो आनी हे चळवळींत काँग्रेस सरकारच्या भाशा माध्यम धोरणा आड हे युवा शक्ती वांगडा पर्रीकारानूय धुमशेणां घाल्लीं. हाचीच परिणिती म्हुण तरनाट्यांनी काँग्रेस सरकाराक बुद्द शिकयल्ली. सत्तेवेल्यान खोऽले करून उडयल्लो आनी पर्रीकाराचें सरकार भोवमतान सत्तेर हाडिल्लें. आयज दोन वर्सां ह्या तरनाट्यांक झुलयत दवरून पर्रीकारान आदल्याच सरकाराचें धोरण योग्य मानून मुखार व्हरपाचो निर्णय घेतला. हाकाच ह्या तरनाट्यांच्या तोंडाक पानां पुसप म्हणटात, हाकाच कोंकणी समर्थकांक कोको दाखोवप म्हणटात. हो पर्रीकारान केल्लो साक्षात विश्वासघात. पर्रीकार परीवर्तना खातीर फामाद आसा. ताणें गोंयच्या युवकां वांगडा आंगार चडयल्लो काळो टी-शर्ट हो कोंकणीच्या मरणाचो दुखवटो उक्तावंक आशिल्लो. तो फुडलो विचार आदींच करता आनी तसोच वागता. म्हणटकच ताचे वांगडाच आमच्या युवकांचेंय परीवर्तन जालां काय कितें हें आतां कळटलें.

पयलीं कोंकणी खातीर झुजपी शक्त प्रचंड आशिल्ली. गोंयकार किरिस्तांव समाज आतां एकवटीतपणान कोंकणी वटेन ना. रोमीच्या नांवान पर्रीकारानूच कांय वर्सां आदीं तोमाझीन कार्दोजाक हाताकडेन धरून ही फूट घाल्ली. ताचे संस्थेक पंचवीस वर्सां जातात देखून मनयल्ल्या सुवाळ्यांत हें बी रोंपिल्लें ताचो आयज रूख जाला. म्हणटकच हे लोक आयज कोंकणी खातीर भायर सरपाचे नांत. भाशा सुरक्षा मंचाच्या नांवान सुरू जाल्ले चळवळींत एका वेळार 'फक्त कोंकणी, मराठीक ह्या गोंयांत कुस्कुटभर लेगीत सुवात मेळपाची ना' अशें ताळो सराटून आड्ड्यो

युवा महोत्सवाचो आस्वाद घेतना डॉ. तानाजी हळर्णकार, रमेश वेळुस्कार, दामोदर मावजो, तेन्नाचे मडगांवचे नगराध्यक्ष ऍलीन कुलास, डॉ. विल्फ्रेड डिसौजा आनी हेर मानेस्त.

मारपी सगळे दादो मराठीवाद्यांचे मांडयेक मांडी लावन बशिल्ल्यान आनी कुल्यांक कुले तेंकोवन उबे राविल्ल्यान, आतां मराठीय हांगा जाल्यार उपकारता, कोंकणी खातीर कित्याक झगडप? असो विचार करून कोंकणी वटेन आयिल्लेय आतां चळवळींत नात. आपले बगर कोंकणीक जैत मेळचेंना, आनी कोण तें हाडचेनात आमी हाडूंक दिवचेनांत असो विचार करीत जे कोंकणी फुडारी कोंकणी चळवळीक घांस मारून आशिल्ले तेय आतां सल्लाबल्लाक आयल्यात. तांचें कोण आयकतलो अशें दिसना. म्हणटकच आयज पुराय जापसालदारकी येवन पडल्या ती युवा महोत्सवांतल्या युवा शक्तीचेर. तेच पासत ताणीं आतांच थारावंक जाय, आमी माटवांत दोन दीस धुमशेणां कांडटले काय जाणीं आमकां 'कोको' दाखयल्ले त्या दोन तोंडाच्या भाजपा नांवाच्या माळुणाची शेशटी धोडायतले!

युवा शक्तीक बरी संद आसा

लोकसभा वेंचणूक सद्या तोंडार आयिल्ली आसा. कोंकणीकडेन खेळ मांडपी मनोहर पर्रीकारान आपलेच मनोवृत्तीचो आनीक एक देशाचो प्रधानमंत्री म्हुण मुखार केला आनी ताका ते खुर्चेर बसोवपा खातीर दोन वर्सां आदीं गोंयांत परिवर्तनाचो जो खेळ सुरू केल्लो तसो करपाक आरंभ केला. शाळा माध्यमाचो प्रस्न दोन वर्सां हुमकळत दवरून आतां वेंचणूक दोळ्यां मुखार दिसले बराबर निर्णय घेतला. हो निर्णय क्रिस्तांव मतदारांचीं मतां भाजपाक पडचीं ह्या हावेसान घेतला म्हणपाचें कोणाक सांगपाची गरज ना. ज्या उद्देश्यान भाजपाक गोंयांत सत्तेर हाडिल्ली, त्या पक्षाच्या सरकारान फाटलीं दोन वर्सां कितें केलां तें युवा शक्तीन पळयलां. भ्रशटाचार, कार्यपध्दत, विचारसरणी हातूंत हें सरकार कॉंग्रेसी परस खंयच उणें ना. हाचे परस कॉंग्रेस बरी अशें लोक उलोवंक लागल्यात. तेन्ना नरेंद्र मोदी सारखो प्रधानमंत्री जाल्यार देशाची कितें गत जातली हाचो विचार गोंयच्या सद्याच्या सरकारच्या घेतिल्ल्या अणभवावेल्यान करूं येता.

नरेंद्र मोदी हो पर्रीकाराचो व्हडलो भाव. गोंयच्यान भाजपाचे दोन खासदार धाडप म्हळ्यार ताचे करणेक प्रोत्साहन दिवप. तेन्ना युवा शक्तीन देश वाचोवपाचो काय आयज गोंय फोंडांत घालां तसो फोंडांत घालपाचो हाचेर विचार करूंक जाय. राहुल गांधी हो निर्व्याज मनाचो तरनाटो. ताका घातकी राजकारणांतले छक्केपंजे कळनांत. तो आपले परीन सादेपणान उलोवन वता. ताचे भितर नेहरू सारखी विद्वत्ता नासत. पूण देशाच्या फुडाराची चिंता आनी हुसको आसा. सत्ता कांय लोकांच्या हातांत केंद्रीत जावंक फावना तर ती तळागाळांतल्या मनशां मेरेन पावपाक जाय असो संकल्प ताणें केला आनी ते नदरेन वावराक हात घाला. राहुल गांधीची पिराय युवा महोतसवांतल्या कोंकणी तरनाट्यांक लागींची. ताका कितें म्हणपाचें आसा तें ह्या युवांक सहजपणान होलमूं येता. देशाचो फुडार घडोवपाची जापसालदारकी युवा शक्तीचेर आसा. मोदी सारख्या विकृत, धर्मांध राजकारण्याचेर ना हें आयचे युवाशक्तीन समजून घेवंक जाय. देश जर युवा शक्तीच्या हातांत येता जाल्यार गोंयच्या युवकांनीय ताका येवकार दिवंक जाय.

■

चळवळींत नेतृत्वय दिवपाचें काम केलां.

– प्रशांत नायक

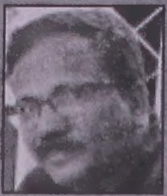

१८ वर्सां पयलीं कोंकणी भाशा मंडळाचे तेन्नाचे अध्यक्ष राजू नायक आनी ताच्या कांय सांगात्यांनी जो युवा महोत्सव सुरू केल्लो तो आयज १९व्या वर्सांत पावल घालता. १८ वर्सां पयलीं गोंयच्या चडश्या महाविद्यालयांचे माचयेर पॉप, रॅप, डिस्को आनी अश्या जायत्या अस्तंत नृत्य कार्यावळींचें मुखेलपणान आयोजन जातालें. अश्या वेळार गोंयच्या विद्यार्थ्यांक आनी वांगडाच हेर तरणाट्यांकय गोंयची संस्कृताय, अस्मिताय, भास आनी भौस हांचे कडेन लागीं हाडपा खातीर एक वेगळो प्लॅटफॉर्म निर्मुपाची कल्पना राजू नायकान मांडली. आनी आमी ही कल्पना उखलून धरली आनी तातुंतल्यान गोवा युवा महोत्सवाचो जल्म जालो.

आपलें स्वत्व विसरून, धालो, शिगमो, फुगडी, मांडो, धुलपद अश्या आपल्या लोकसंस्कृतायेपासून पुराय पयस गेल्ल्या गोंयच्या विद्यार्थ्यांक आनी तरणाट्यांक, युवा महोत्सवान आपले निजाचे संस्कृतायेकडेन पर्थून एकदां लागी हाडलो. युवा महोत्सवांतल्या लोकमांड हे कार्यावळींत गोंयचीं ३०–३५ उच्च माध्यमीक विद्यालयां/महाविद्यालयां जे लोकनाचाचे दर्शन घडयतात तें पळयल्यार गोंयच्या वेवसायीक लोकनाच पंगडांक कुशीक दवरून राष्ट्रीय वा आंतरराष्ट्रीय पांवड्यार गोंयच्या लोक संस्कृतीचे दूत म्हणून हांकां कित्याक धाडूं नये असो विचार आयले बगर रावना. ज्या महाविद्यालयांतले माचयेवेल्यान कोंकणी आनी गोंयची लोकसंस्कृती नाच्च जावन वचपाचो भंय आशिल्लो तो आयज पुराय पणान गेला आनी महाविद्यालयांच्या वार्षिक स्नेह संमेलनांनी तुमकां कोंकणी संस्कृतीचे दर्शन घडटना दिश्टी पडटा. युवा महोत्सव म्हळ्यार विद्यार्थ्यांक फकत वेगवेगळ्या सर्तींनी वांटेकार जावपाखातीर तयार करूंन दिल्ली माची न्हय तर ह्या सर्तींतल्यानच गोंयच्या अस्मितायेविशीं विद्यार्थ्यांच्या काळजांत अस्मितायेची कीट पेटोवपाचो केल्लो एक प्रयत्न. ह्या प्रयत्नाक आयिल्लें येस आमी गोवा बचाव अभियान आनी माध्यम प्रस्नावेल्या आंदोलना वेळार पळयलां. युवा महोत्सवाच्या माटवांतल्यान गेल्ल्या हजारांनी तरणाट्यांनी ह्या दोनय आंदोलनांत सक्रीय वांटो घेवन आपलें योगदान दिलांच पूण हातुंतल्यान थोड्यांनी दोनय चळवळींत नेतृत्वय दिवपाचें काम केलां.

राजकारणी खंयचीय चळवळ आपलो दावणेक बांदपाचो यत्न करतातच जें भारतीय भाशा सुरक्षा मंचाचे चळवळींत आमकां उक्तेपणी दिसून आयलां. युवा महोत्सवांतल्या तरणाट्यांनी सांगील्लें की भाशा सुरक्षा मंचाची चळवळ खंयच्याच पक्षाचे भितोडेक व्हेल्यार ते तुमच्या तोंडाक पानां पुसतले ही गजाल आयज सिध्द जाल्या. पूण दुर्दैवान ह्या चळवळीचें नेतृत्व ६०–७० वर्सां हुपील्ले जाण्टेले करताले आनी तांणी ही चळवळ मुकाट्यान व्हरूंन भाजपाचे दावणेक बांदली देखून आयची ही परिस्थीत उप्रासल्या. हे चळवळीचें मुखार कितें जातलें हाचे विशीं जरी हांव दुबावी आसलों तरी गोंय आनी गोंयकारपणाविशींचे दर एके चळवळींत युवा महोत्सवांतलो तरणाटो दिसले बगर रावचो ना हें सत आसा.

पुनर्नवा

स्वामी विवेकानंद

जिवीत आनी कार्य

१५ आगस्ट १८८६ची ती रात. श्रीरामकृष्णांची कूड जीर्ण जाल्ली. हाडांचो सांपळो जाल्लो दिसतालो आनी प्राण देह केन्ना त्यागता हाची वाट पळयत श्रीरामकृष्ण आपल्या शीश्यांकडेन पळयताले. शेवटाक तीन खेप कालीमातेचें नांव घेवन ताणीं प्राण सोडलो. आपल्या परमप्रीय गुरुंचें मरण नरेंद्रान आपल्या दोळ्यांनी पळयलें. थीर नदरेन.

गुरू शीशय परंपरेंत गुरून शीशयांक गिन्यान दिवप आनी शीशयांनी गुरूची जमता तशी सगळ्या अर्थान सेवा करप ही गुरू शीशय परंपरा आमच्या देशाची. नरेंद्रनाथान श्रीरामकृष्णांक आपलो गुरू मानपाक आरंभ केलो आनी ते कॅन्सरचे पिडेंत त्रस्त आसतना हेर सगळ्या शीशयां वांगडा नरेंद्रनाथूय तांची सेवा करपा खातीर आपले परीन वावुरतालो. दोतोर–वैज दिसरात वखद विसर्द करतालेच. पूण तांचे हे पिडेक तें गुणकारी थारनाशिल्लें. दिसानदीस तांचें हें भिरांकूळ दुयेंस वाडत वतालें. रामकृष्णांकूय आतां जाणवल्लें की आपूण हे पिडेंतल्यान भायर सरप शक्य ना. ताणींय हे धतरिवेले आपले यात्रेक निरोप दिवपाची तयारी केल्ली आनी आपले भितर जें कितें गिन्यान आपणें संचयन करून दवरिल्लें तें सगळें आपल्या शिशयांक दिवपा खातीर तांकां ताकतीक कशी लागिल्ली.

गुरू–शीशय हांचें नातें कितलें जिव्हाळ्याचें आसता आनी शीशयांचेर गुरूंचें कितलें प्रेम आसता हाचें वर्णन करप शक्य ना. आयच्या गुरू–शीशयांकडेन ताची तुळाच करूंक येवपाची ना आनी आयच्या शीशयांकूय ताची कल्पना येवपाची ना. ते संबंधूच एक प्रकारचे दैवी संबंद आसताले. आपल्या गुरूची आपल्याक सेवा करूंक मेळची हें आपलें भाग्य अशें मानून सेवेकऱ्यांमदीं सर्त लागपाचो तो काळ आशिल्लो. श्रीरामकृष्णांचे सगळे शीशय तांची सेवा करताले. नरेंद्रदत्त तांचो सगळ्यांत प्रिय

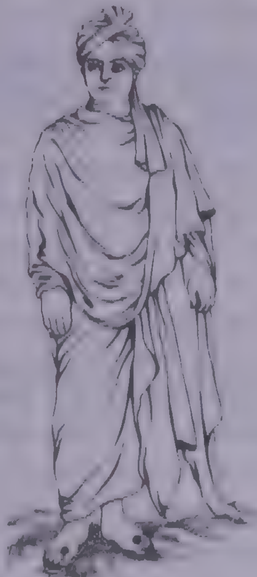

असो शीशय आशिल्लो तरी श्रीरामकृष्ण ताचे कडल्यान कसलेच तरेची सेवा करून घेना आशिल्ले. ताका ते पयसूच दवरताले म्हळ्यार जाता. भोवतेक आपल्याक ह्या समाजाखातीर जें कितें करपाचें आशिल्लें ताचो उत्तराधिकारी हो नरेंद्रूच आनी ताणें आपली सेवा करपांत वेळ होगडावचे परस, आपणें ज्यो कितें सिध्दी प्राप्त केल्यात त्यो नरेंद्रान ग्रहण करच्यो हीच तांची भोवतेक इत्सा आसूं येताली.

श्रीरामकृष्णांच्या दुयेंसा निमतान काशीपुराक तांच्या सगळ्या शीशयांनी बस्तान मारिल्लें. शिक्षण घरदार सोडून ते मठांत ताणीं कॅम्पूच केल्लो म्हळ्यार जाता. भुरग्यांच्या आवय–बापायक तर सामको हुसको लागिल्लो. आपल्या भुरग्यांक व्हरपा खातीर तांचे प्रयत्न चलताले पूण नरेंद्रनाथ आपले म्होंवाळ वाणीन आनी संयमी पूण अधिकारी वृत्तीन तांकां समजावन पर्थून धाडटाले.

सेवेच्या निमतान घरदार सोडून आयिल्ले हे भुरगे एकठांय रावताले. एकठांय जेवता–खाताले आनी एकठांयूच न्हिदताले. तांचेर देखरेख आसताली ती श्रीरामकृष्णांची. तें एक ताचें कुटुंबच जाल्लें आनी एका अध्यात्मीक नातेसंबंधान सगळे एकमेकां भितर बांदून गेल्ले.

आदलीं तेंपावेल्या श्रीरामकृष्ण परमहंस आनी हेर आचार्यांच्या चरित्राचो अभ्यास केल्यार आमकां एक गजाल होलमता ती म्हळ्यार समाजाक नवी नवी दिका दिवपा खातीर चिंतनांतल्यान वेगवेगळे मार्ग सोदून काडटाले. ह्या तांच्या वावरांत केन्नाच कसलीं प्रलोभनां येना आशिल्लीं. संवसारांतल्या ऐहीक सुखांमुखार ते चळऽ नाशिल्ले. ते जें कितें जप–तप साधना बी करताले ताचे फाटल्यान समाजाचें हीत आसतालें. आपूण जी साधना करतां ती स्वहिता पासत न्हय तर परहिता पासत हेंच तांच्या जिविताचें मर्म आसतालें. आपणें साधनेंतल्यान ज्यो कितें सिध्दी प्राप्त केल्यात त्यो आपल्या उप्रांत योग्य शीशयाकडेन पावच्यो आनी ताणें त्यो परहिता पासत वापरच्यो हीच त्या साधकांची अंतीम इत्सा आसताली.

श्रीरामकृष्णान तेच पासत नरेंद्रनाथाक वेंचून काडिल्लो. वेंचून काडिल्लो म्हणचे परस तांच्या अंतर्मनान, नरेंद्रनाथाचेर श्रीरामकृष्णाची नदर पडल्याबराबर होच तो मनीस म्हणपाची कल्पना

दिल्ली आनी मागीर वेगवेगळ्या साधनांतल्यान आनी आध्यात्मिक अवस्थांतल्यान जिवितांतल्या अंतीम सतांकडेन ताका ते व्हरूंक लागले. पिराये प्रमाण नरेंद्र पारजावरी जळामळाक धांवतालोच. पूण शेवटाक तो कितलोय धांवलो तरी ताची निमाणी नाळ हांगाच पुरल्या वो ताका जल्म फावो जाला तो ह्याच कामा पासत हाची पुराय खात्री तांकां आशिल्ली.

तांच्या दुयेंसा निमतान एकठांय जाल्ल्या सगळ्या शीश्यांक ते आध्यात्मिक शिक्षण आनी विचार दितालेच. दिसरात थंय राबितो करून आशिल्ले हे तरनाटे फक्त श्रीरामकृष्णांची सेवाच करताले आनी मागीर आपलो वेळ बेकार सारताले असो हाचो अर्थ न्हय. श्रीरामकृष्णांचो कॅन्सर आनी ते पिडेची सेवा हें एक निमित्तूच थारिल्लें. काळान आपले गतीन तें घडोवन हाडिल्लें. नियतीचो तो एक खेळ अशें कितेंय जाय जाल्यार म्हणूं येता. पूण नरेंद्रनाथाक फुडाराक विवेकानंद जावन संवसाराचेर आध्यात्मिक शेक गाजोवपा खातीर ही घडणी घडप म्हत्त्वाची आशिल्ली.

श्रीरामकृष्णांची सेवा करपा खातीर सम विचारी तरनाटे जे कोण काशीपुराक एकठावल्ले आनी आध्यात्मिक प्रेरणेन समाजांत अमुलाग्र बदल घडोवन हाडपा खातीर सगळ्यो सिध्दी प्राप्त करपाक तयार जाल्ले तांकां सन्यास दिवपाचो होच काळ अशें श्रीरामकृष्णांनी पारखिल्लें आनी तांकां सन्यास दिवनूय उडयलो. ताणीं आपल्या हातांनी तांकां भगवीं वस्त्रां भेटयलीं. तांचो फुडारी ताणीं नरेंद्रनाथाक केलो आनी तांकां सांगलें, ‘आतां तुमचो सगळो अभिमान मोखून मारपाचो वेळ आयला. तुमी तो काडून उडोवन कोलकोत्याच्या राजरस्त्यावेल्यान खांदाक झोळी लावन भिक्षा मागत भोंवूंक शकतले व्हय?’

ही एक परिक्षाच आशिल्ली. सगळे तरनाटे उच्च शिक्षण घेवपी आशिल्ले. सगळे बऱ्या खात्या-पित्या घराब्यांतले आशिल्ले. तांच्या घरच्यांनी आपल्या ह्या भुरग्यांकडल्यान व्हड अपेक्षा बाळगल्ल्यो. अपेक्षा कसल्यो? तो काळूच तसो आशिल्लो. समाज भोगवादी, चंगळवादी जाल्लो. उच्च शिक्षण घेवन हेरां परस चड अर्थाजन करचें आनी समाजांत गिरेस्त म्हुण मिरोवंचें! होच त्या काळार कर्तुत्वाचो मापदंड आशिल्लो. तींच त्या काळच्या तरनाट्यांच्या आवय बापायचीं सपनां आशिल्लीं. अशे वेळार आपल्या शिकिल्ल्या सवरिल्ल्या भुरग्यांक घरा मुखावेल्या रस्त्यांतल्यान आंगार भगवीं वस्त्रां चडोवन, झोळी घेवन घराघरांनी भीक मागत भोंवता तें खंयचो आवय-बापूय पळोवंक शकपाचो?

सन्यास घेवप म्हळ्यार आंगार भगवीं वस्त्रां चडोवन समाजाच्या भोळेपणाचो फायदो घेवप, तांची दिकाभूल करप न्हय तर जे कोण जीवनाचो अर्थ शेणोवन बसल्यात आनी ऐहिक जिवीत हेंच जिवीत, त्या भायर जिविताक कांयच अर्थ ना अशी विचारसरणी घेवन जे कोण जियेतात तांकां जिविताचो अर्थ समजावन सांगप हीच त्या फाटली मोख आशिल्ली. संवसाराच्या भवजाळांत घुस्पून हें कार्य सिध्द जावपाचें नाशिल्लें. ते खातीर सर्वसंग परित्याग करून, सगळीं ऐहीक सुखां, भोग पयस मोखून मारून उडोवपाची गरज आशिल्ली. श्रीरामकृष्णान तांकां ते तरेन तयार केल्लेच. समाजाची आयची स्थिती काळजाचीं दारां बंद करून वळखूंक येवपाची ना. ते खातीर वेगळी नदर जाय, काळजाचीं सगळीं कवाडां उक्ती दवरूंक जाय, जाका काळाचीं पावलां वळखूंक येनांत, लक्षणां उमगनांत ताका कुड्डोच म्हणचो पडटलो अशें ताणीं ह्या भुरग्यांच्या मनार कोराथिल्लें आनी तांकां जगाकडेन पळोवपाची आगळी वेगळी नदर तयार केल्ली.

नरेंद्रान संन्यासाची दीक्षा घेतली. गुरूची आज्ञा पाळून कोलकोत्त्याच्या भर राजरस्त्यावेल्यान भोंवून घराघरांनी वचून भिक्षा मागली आनी तातूंत जे जे कितें जिन्नस झोळयेंत पडले तांचो स्वयंपाक करून श्रीरामकृष्णांक समर्पीत केलो. उप्रांत तो प्रसाद सगळ्या संन्याशी बंधूनी सांगातान ग्रहण केलो. उच्च शिक्षण, उच्च कुळाचें मोठेपण ह्यो गजाली मोखून मारून आपले आदर्श फुडें व्हरपा खातीर फुडें सरिल्ले हे तरनाटे कितें पासून करूंक शकतात हें श्रीरामकृष्णांक जाणा जावन घेवपाचें आशिल्लें. आपल्या पांयांकडेन बसून आपली सेवा करपी, आपल्या मुखांतल्यान भायर सरपी दरेक उतराक मंत्र समजुपी हे तरनाटे आपले शिकवणेक खऱ्यानीच पाळो दितले व्हय? हें तांकां पारखुपाचें आशिल्लें आनी तांची तयारी पळोवन श्री रामकृष्णांक हिसपा भायर खोस भोगली.

नरेंद्रान आनी ताच्या गुरूबंधूनी श्रीरामकृष्णांकडल्यान संन्यासाची दीक्षा घेतली तेन्ना तांच्या फाटल्यान तशी व्हडलीशी सशक्त फाटभूंय नाशिल्ली. ताणीं जांचे पसून ही प्रेरणा घेतली ते श्रीरामकृष्ण साक्षात्कारी सत्पुरूश म्हुण कांय लोक तांकां मानताले. पूण तें खूब मर्यादीत वर्तुळांत. शंकराचार्यांनी जशें संन्याश्यांचें पीठ तयार केल्लें तशें स्वरूप हांगा नाशिल्लें. शंकराचार्यांच्या कार्याफाटल्यान लागींलागीं दोन हजार वर्सांची वेदीक धर्माची परंपरा आशिल्ली. नरेंद्र आनी ताच्या सांगात्यां फाटल्यान असलें कांयच नाशिल्लें. आशिल्ली ती फक्त गुरू श्रीरामकृष्णांची प्रेरणा. तरी लेगीत एका हावेसान नरेंद्र संन्याशी रूपान मुखार सरलो.

नरेंद्रनाथ संन्यासी आनी तांचे मठ ह्या गजालींकडेन सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, राजकीय, आर्थिक समता स्थापन करपाचे चळवळीक आदार करपी एक घटक म्हुण पळयतालो. ताका समाजांत सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, राजकीय, आर्थिक अश्या सगळ्या मळांचेर समानताय जाय आशिल्ली.

संन्यास घेतल्या उप्रांत खरो संन्यासी कसो आसता हाचो अभ्यास करून संन्यासपणाक न्याय दिवपाची नरेंद्राची मोख आशिल्ली. ताणें हे आदीं जे कोण सन्यासी जावन गेले आनी आसात तांचे विचार समजून घेतले. नरेंद्र ज्या विशयांत लक्ष घालतालो त्या त्या विशयांत पुरायेन देंवतालो. ध्यान करून चित्त एकाग्र करपाक तो आतां यशस्वी जाल्लो. ताच्या मुखार आतां आशिल्ली ती भगवान बुध्दाची अलौकीक साधना, असीम करूणा आनी अपूर्व असो त्याग. नरेंद्राचो होच आतां अभ्यासाचो विशय जाल्लो. सैमाचे हे व्हांवतेंत जीव जल्माक येवप,

म्हातारपण येवप, दुख्खां, तरातरांच्यो व्याधी, पिडेस्त लोकांच्यो बोबो आनी हुयेली हाका लागून त्या राजपुत्राच्या मनाची कितें अवतिकाय जाल्ली आसतली काय? ह्या विचारांनी नरेंद्र आकुळपिकूळ जातालो. बुध्दाक खऱ्या अर्थान समजून घेवंक जाय, पुरायेन ताचो अभ्यास करून ताका काळजांत बसोवंक जाय हे प्रेरणेन एक दीस कोण्णाक सांगऽ नासतना आपल्या दोगां वांगड्यांक घेवन बुध्दगयेक गेलो. नरेंद्र आनी ताचे दोन सांगाती नांत म्हणपाचो बोवाळ पुराय मठांत जालो. पूण श्रीरामकृष्णांचेर ताचो व्हडलोसो परिणाम जालो ना. नरेंद्र ही सुवात सोडून आनीक खंयच वचपाचो ना हाची तांकां खात्री आशिल्ली.

बुध्दगयेक पावल्या उप्रांत जे सुवातेर भगवान बुध्दान जल्म, जरा, व्याधी-मरण हाणीं पिडेस्त जाल्ल्या जीवांचें दुख्ख निवारण करपाचे इत्सेन समाधी लावन निर्वाणपद जोडिल्लें, त्या बोधिरुखा खाला बसून नरेंद्रान तीन दीस ध्यान केलें. थंयच्यान काशीपुराक आयलो. नरेंद्राक पर्थून आयिल्लो पळोवन सगळ्यांक खोस जावप साहजिकच आशिल्लें. श्रीरामकृष्णांक तर ताका पळोवन खोस भोगलीच पूण नरेन आपले अपेक्षेप्रमाण मुखार वता हाचें समाधानूय भोगलें. नरेंद्राची रामकृष्णांकडेन भेट जाली. जेन्ना ताणें तांकां पळयलें तेन्ना ताका एक गजाल खरायेन होलमली आनी ती म्हळ्यार आपूण सत्याच्या शोधा पासत हांगा थंय जळपेंतां खरो, पूण ती वाट दाखोवपाची शक्त फक्त श्रीरामकृष्णां मदींच आसा. ताणें काशीपुराकूच ध्यान साधनेक आरंभ केलो. थंयच ताका जाणविकाय जावपाक लागली की आपले भितर खंयची तरी एक शक्ती तयार जायत आसा.

नरेंद्रान अस्तंत तत्वगिन्यानाचो अभ्यास केल्लो. ब्राह्मसमाजाचो प्रभावूय ताचेर आशिल्लो. पूण ल्हव ल्हव ताका हें सगळें मिथ्या, वयले तराचें अशें दिसूंक लागलें. ताचेर ह्या सगळ्यांची एक साय कशी चडिल्ली ती आतां अचळय गळून पडिल्ली. रामकृष्णांच्या मुखांतल्यान जें कितें भायर पडटा तेंच सत्य हाची ताका खात्री जाली. तांचेच सुचोवणेन उपनिषदां, अष्टावक्रसंहिता, पंचदशी आदी ग्रंथांचें शास्त्रशुध्द अध्ययन करपाक ताणें प्रारंभ केलो.

आतां श्रीरामकृष्णांचे कॅन्सरचे पिडेन उग्र रूप घेतिल्लें. तांचो आवाजूय बंद जालो. एक दोन उतरां भायर सरपूय कठीण जाल्लें. आहारूय वचऽ नाशिल्लो. तरी जमता तसो ते आपल्या शीश्यांक उपदेश केले बगर रावऽ नाशिल्ले. नरेंद्राक तांची ही अवतिकाय पळोवं नज जाताली. ताच्या उप्रांत आपलें कितें जातलें, कशें जातलें हे कल्पनेनूच तो थतर वितर जावन रडपाक लागतालो. तरी जी वेळ येवपाची आशिल्ली ती आयलीच. १५ आगस्ट १८८६ची ती रात. श्रीरामकृष्णांची कूड जीर्ण जाल्ली. हाडांचो सांपळो जाल्लो दिसतालो आनी प्राण देह केन्ना त्यागता हाची वाट पळयत श्रीरामकृष्ण आपल्या शीश्यांकडेन पळयताले. शेवटाक तीन खेप कालीमातेचें नांव घेवन ताणीं प्राण सोडलो. आपल्या परमप्रीय गुरूंचें मरण नरेंद्रान आपल्या दोळ्यांनी पळयलें. थीर नदरेन.

(चलता...)

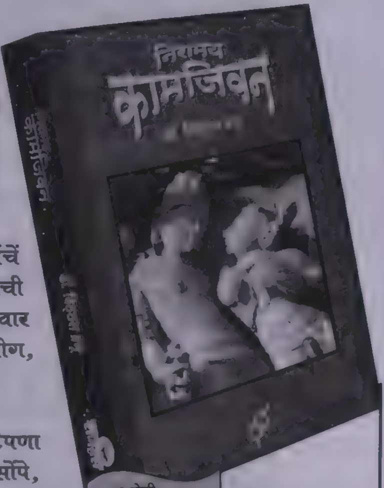

लिंगीक सादूरतायेचें
एकमेव संग्राह्य पुस्तक

निरामय
कामजिवन

जुवानपणांत प्रवेश, लग्ना पयलींचें मार्गदर्शन, लग्न, कामक्रिया, लग्नाची अपुर्ततायं, लिंगीक आगळीक, गुरवार जावप, संततनियमन, एड्स, गुप्तरोग, जननिवृत्ती....

थोडेभितर - कुमारावस्थे पसून जाणटेपणा मेरेन कामजिवनाची सगली माहिती सोंपे, सरळ, सुबोध भाशेंत विवेचन करपी अशें निरामय कामजियन हें एकमेव संग्राह्य पुस्तक.

1/8 डेमी
80 GSM कागद
419 पानां

लेखक : डॉ. विठ्ठल प्रभू
अणकार : डॉ. नारायणराव प्रभू कोरगांवकार

स्वयंअनुदानीत मोल : ₹ 100/-

सहस्त्रावें प्रकाशन
राजहंस

Publisher :
RAJHAUNS VITARAN
1-Meenakshi Bldg., Dr. Wolfango da Silva Marg, Panaji 403 001
Ph. : 2220320 / 2232177 E-mail: rajhaunsvitaran@dataone.in
www.facebook.com/rajhauns | www.rajhauns.com

Come, Discover India with...

YATRIK TRAVELS

Pioneers of Package Tours in Goa.

Bookings in full swing

Summer Special Tours to

ENCHANTING BHUTAN

22nd to 31st May

HIMACHAL SPLENDOUR

Starting 21st April upto May end.

EXOTIC KASHMIR

Starting 25th April upto May end.

FASCINATING NEPAL

27th April to 3rd May & 3rd May to 9th May

Individual Tours to RAJASTHAN & KERALA

Honeymoon Special Tours to KULU MANALI

Till March End

For more details & bookings contact

YATRIK TRAVELS

MARGAO: Baboy Commerce Centre, Nr Hari Mandir Ph: 2734968 / 2713455
PANJIM: **Sarathi Travels,** Sindhur 'B', S.V. Road. Ph. 2436943 / 6642561
CANACONA: Travel People, Mangalvan Complex, Chawdi. Ph. 2643934

E-mail: yatrik_travels@rediffmail.com

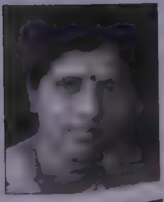

नवें नातें

कथा

- कुमूद भिकू नायक

हांवें ही गजाल म्हजे बायलेक सांगूंक नाशिल्ली. म्हाका ती खूब सांबाळटाली. म्हजेर खूब मोग करताली. पूण हांव म्हजो पयलींचो मोग विसरूंक शकलों ना. न चुकतां जानेवारीचे चोवीस तारखेर म्हज्या इश्टा सांगातान चॉकलेट केक सगळ्यांक वाट्टालों. आशाक चॉकलेट केक खूब आवडटालो हें हांव जाणां आशिल्लों. पूण म्हजे बायलेन म्हाका हे विशीं केन्नाच विचारलें ना.

“आरे, मधुकर आयज तूं सकाळ फुडेंच हांगा सो? वाडदिसाची याद करपाक आयला काय कितें रे! याद आसा म्हाका वाडदिसाची. चॉकलेट केक करून दवरतां हांव!”

दिवाकरान मधुकराक पळयल्या बराबर सांगपाक सुरवात केली.

“जाणां हांव... तुका याद करपाची गरज ना म्हुण हांव पयलोच सांगपाक आयलां. आरे, ह्या वर्सा केक म्हज्या पुतान मुंबयसावन हाडटा म्हणलां. म्हणून केक करूं नाका म्हुण सांगपाक हांव सकाळफुडें आयिल्लों.”

“कितें..? ही तर सामकी बरी गजाल मरे. तशें जाल्यार तुज्या चल्याक वाडदीस कोणाचो ती खबर आसतली.”

“ना रे दिवाकर, ताका खबर आसचीच ना. खबर आसपाक हांवें ही गजाल ताका सांगपाक जाय न्हय? पूण म्हजे घरकान्नीक ही गजाल खबर आशिल्ली. घडये तिणेंच बी सांगूंक ना मरे? ना.. ना. ती सांगची ना.” सगळें मधुकरच बडबडटालो.

“कितेंय आसूं! तुजो चलो वाडदिसा खातीरूच स्पेशल येता म्हुण आयकून म्हाका अजाप दिसलें. आयज मेरेन ही गजाल आम कां तिगांयकूच खबर आशिल्ली. आतां ताकाय मात्सो वास लागलो सो दिसता.” दिवाकरान म्हणलें.

“नारे दिवाकर.. इतकीं वर्सां ताका कांयच कळूंक दिवंक ना. तें आतां कशें कळटलें?”

अशें म्हणत मधुकर आपणाल्या घरा आयलो.

चार-पांच दिसान मधुकराल्या चल्यान, आशिशान घरा फोन केलो. “पप्पा हांव वास्को ऍरपोर्टार सांजे चार मेरेन पावतलों. आमी सगळीं आयल्यांत. पप्पू, शमी आनी राधाय वांगडा आसा.”

हें आयकून मधुकर खोशी जालो आनी थोडी चिंताय जाली. ‘आतां हांव आशिशाक कितें सांगूं? कोणाचो वाडदीस म्हुण सांगूं? म्हजे घरकान्नीन म्हाका केन्नाच विचारूं ना. मागीर हो तरी कित्याक विचारतलो? घडये होवूय म्हाका विचारपाचो ना...’ अशे तरेन मधुकरान आपल्या मनाचें समाधान करून घेतलें आनी पुताक हाडपाक गाडी घेवन वास्को ऍरपोर्टार गेलो.

ऍरपोर्टार ताका सुनील मेळ्ळो.

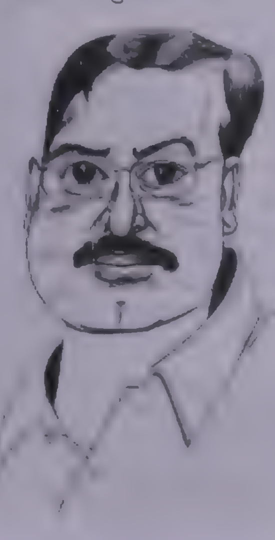

“हाय अंकल... तूं कसो आसा?”

“हांव बरो आसां... सुनील तूं आतांच आयला?” मधुकरान म्हणलें.

“हय.. हांव एकलोंच न्हय ही म्हजी घरकान्न आनी म्हजी धूव.” म्हणत तांचीय वळख करून दिली.

“तुमकां सगळ्यांक एकठांय पळोवन म्हाका बरें दिसलें. हांव आशिशाक व्हरपाक आयिल्लों. तुमचे भशेन आशिशूय सगळ्यांक घेवन आयला.”

“तशें जाल्यार हांव आशिशाक मेळपाक एक दीस घराच येतां.” अशें सांगून सुनील वचपाक गेलो.

म्हजो आशिश आनी सुनील एकाच बरोबर शिकताले. सुनील एके कंपनीत सॉफ्टवॅर इंजिनियर म्हुण अमेरिकेक कामाक लागलो आनी आशिश सॉफ्टवॅर इंजिनियर म्हुण मुंबय कामाक लागलो. म्हजी घरकान्न भायर पडली तेन्ना सुनील मुद्दाम आशिशाक मेळपाक आयिल्लो. आयज धा वर्सांनीं परते यादीन मधुकराचे दोळे भरून आयले. मजगती सुनीलाचो बापूय भायर पडलो. तेदेवेळार आशिशाक येवपाक मेळ्ळें ना. उपरांत तो सुनीलाचे आवयक मुद्दाम येवन मेळिल्लो.

आयज सुनील आपणाल्या आवयचो साठावो वाडदीस मनोवपाक गोंयांत आयिल्लो. जाल्यार आशिश वाडदिसाचें निमित्त करून बापाय बरोबर

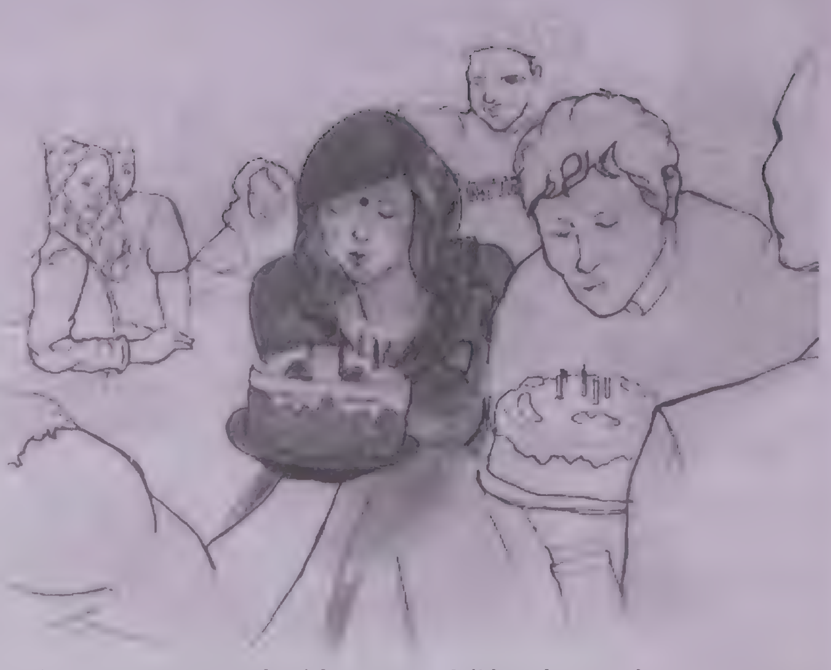

चार दीस घालयतलो म्हुण गोंयांत आयिल्लो. आशिशान आपणाले बायलेक पयलेंच सांगून दवरिल्लें. पप्पा न चुकतां जानेवारीच्या २४ तारकेर सगळ्यांक केक वाट्टा. कित्याक वाट्टा? आनी वाडदीस कोणाचो हें पप्पाक विचारपाचें ना. तेन्ना राधानूय ताका 'हां' म्हुण सांगिल्लें. म्हजो पप्पा दर वर्सा म्हजी आवय आसतनाय तिचे सांगातान जानेवारीचे चोवीस तारखेक केक कापतालो हें तो जाणा आशिल्लो. पूण ताचें गुपीत ताका खबर नाशिल्लें. आनी विचारपाचें धाडसूय ताणें केन्ना करूंक नाशिल्लें. पप्पा खोशी आसा म्हुण आमीय खोशी अशें आमकां दिसतालें. पप्पाक हे संबंदान केन्नाच विचारूं नाका अशें मम्मीनूच म्हाका म्हणिल्लें. म्हणून राधाक सांगचें पडलें. दुभाव धरपा सारको कांयच नाशिल्लो. म्हजो बापूय म्हजे आवयचेर जिवापाड मोग करतालो. आतां ती गेल्यार धायेक वर्सां जालीं. पूण तिच्या फोटवाक न चुकतां फुलां घालतालो. आनी तिच्या फोटवाकडेन धा-पंदरा मिनटां बसतालो. दीसभर घडिल्ल्यो गजाली तिका सांगतालो. हें राधाकूय खबर आशिल्लें. म्हणून पप्पाक विचारपाचें धाडस केन्ना जालें ना.

दोन-तीन दिसान बाजारांत गेल्लेकडेन सुनीलान वाडदिसाचें कार्ड आशिशाच्या हातांत दिलें.

"आशिश म्हजे आवयचो साठावो वाडदीस. आरे वाडदीस मनोवपा खातीर हांव म्हजे फॅमिलीक घेवन गोंयांत आयलां. हें आमंत्रण अंकलाक दी. तुवें तुज्या घरच्यांक घेवन येवपाक जाय. ही ल्हानशीच कार्यावळ आसा. आमी घरच्यां भितर करपाचें थारायलां."

"आरे सुनील हांव आयलां तेच दिसा तूं आयला मरे... पप्पा म्हाका सांगतालो. तूं म्हाका कित्याक रावलो ना?"

"हांव तुका हेवटेन तेवटेन दिश्टी पडटा काय म्हुण पळयतालों."

"आरे, आमी आतां दोगूय गोंयांत पावले. केन्नाय मेळपाक जाता म्हुण हांवें अंकलाकडेन खबर घेतली आनी गेलों." सुनीलान म्हणलें. उलयतां उलयतां आमंत्रण पत्रिका उगडून आशिशान पळयली. सुनीलाचे माँचो वाडदीस चोवीस तारखेर?

"हय... कित्याक विचारता? येवपाक मेळचेंना काय कितें रे? ना म्हुण सांगू नाका हां..."

"आरे ते दिसा म्हजो पप्पाय वाडदीस मनयता. फकत चॉकलेट केक कापता आनी सगळ्यांक वाट्टा."

"तशें जाल्यार तुज्या पप्पाकय घेवन आमगेर यो. तोवूय वाडदीस आमगेरूच करुया." सुनीलान म्हणलें.

"हय... हय.. हें तुजें सारकें. पूण म्हजो पप्पा वाडदीस करता तो गुपीत वाडदीस. कितें करूं?"

"कितें, गुपीत म्हळ्यार सस्पेन्स वाडदीस? हो सस्पेन्स वाडदीस कोणाचो? पप्पाचो काय मम्मीचो?" सुनीलान हांसत ताचीं फकाणां केलीं.

"आरे हेंच म्हाका खबर ना... म्हणून तर त्या वाडदिसाक आमी गुपीत वाडदीस म्हणला."

"तशें जाल्यार म्हज्या मम्मीचो वाडदीसूय मम्मी खातीर गुपीतूच म्हळ्यार जाता. तिका आमी वाडदीस मनयता म्हुण सांगूंक ना. म्हजी मां आपलो वाडदीस केन्नाच करिनाशिल्ली. पप्पा मुद्दाम जावन तिका आवडटा तसलो चॉकलेट केक हाडटालो आनी सगळ्यांक वाट्टालो. पप्पा गेल्या उपरांत तिणें केन्ना केक कापलो ना आनी हाडल्यारूय ती खायना. म्हणून आमी तिचो साठावो वाडदीस सस्पेन्स करपाचो थारायला."

"तशें जाल्यार येवचेंच पडलें. हांव म्हज्या पप्पाकूय घेवन येतां." अशें सांगून आशिश आपणाल्या घरा गेलो.

वाडदिसाच्या निमतान सुनिलाच्या घरा ते दिसा व्हडलो बोवाळ आशिल्लो. घर सगळें सजयिल्लें. सुमेधाचो आनी पिंकीचो चडूच बोवाळ चलतालो. सगळें कितें आपणाचेरूच पडलां अशे तरेन तीं दोगांय बोवाळटालीं. आवय हें सगळें पळयताली. पूण तिका बाबडेक कांयच खबर नाशिल्ली. कितें आसा काय आमगेर? घर सगळें सजयलां. शेर्त... पिंकीचो वाडदीस आसतलो! जण एकलो बोवाळटा पूण कोणूच सांगिना. खरें म्हळ्यार म्हजो आयज वाडदीस. पूण कोणाकूच खबर ना. आसूं, हरशीं हांव तरी खंय मनयतां म्हजो वाडदीस... म्हजें हें आसत जाल्यार हांचे भशेनूच बोवाळटा आशिल्लें... यादीन तिच्या दोळ्यांतल्यान दुकां आयलीं.

"माँ कितें जालें...?" अशें सुनीलान म्हणटकच ती भानार आयली. सुनीलान तिका गुलाबी कलराची सिल्काची साडी दिली. "माँ

तुजे खातीर ही स्पेशल साडी. तुका आवडटलीच. हो कलर पप्पाकूय खूब आवडटालो.''

''हय... हो कलर पप्पाक खूब आवडटालो. पूण हांव आतां असल्या कलराच्यो साडयो न्हेसना तुका खबर आसा मरे...!''

''हय माँ, आमकां सगळ्यांक खबर आसा. पूण आयज तुवें ही साडी न्हेसली जाल्यार पप्पा आनी आमीय खोशी जातलीं.'' अशें सुमेधान म्हणटकच ती न्हेसपाक तयार जाली.

''आयज इतलो बोवाळ कित्याक? कितें आसा आमगेर? पिंकीचो वाडदीस... काय सुमेधाचो?''

''हय मां आयज दोगांयचो वाडदीस. तूं ही साडी न्हेस पळोवया. अशें सुनीलान म्हणटकच ती साडी घेवन न्हेसपाक गेली. धायेक वर्सां उपरांत ती आयज गुलाबी कलराची साडी न्हेसली. तिका पिंकी घेवन भायर आयलें. हॉल सगळ्या सोयऱ्यांनी भरिल्लो. खास करून सांगिल्ले प्रमाण आशिश आपणाल्या बायल-भुरग्यांक आनी बापायकूय घेवन आयिल्लो. मधुकराक आयला तें पळोवन सुनीलाची आवय आशा ताका पळयत रावली. मधुकरानूय तिका पळयलें. ताका तें गुलाबी साडयेंत पयलींचेंच आशा दिसपाक लागलें. पूण भानार येत 'आशा तुका वाडदिसाचीं हुनहुनीत परबीं!' अशें म्हणीत मधुकरान तिका हात दिलो. सुनीलान आपणाले आवयक व्हरून सोफाचेर बसयलें. सगळीं जाणां तिका येवन हात दितालीं. पिंकीन चॉकलेट केक आजे म्हऱ्यांत हाडून टिपॉयचेर दवरलो. ते केकीचेर साठावो वाडदीस म्हुण बरयिल्लें. वण्टीचेर एक बॅनर लायिल्लो. त्या बॅनराचेर आशाचो फोटो पितरायल्लो. ६० आकड्यांत बरयल्ली दोन कलरांची मेणवात ते केकीचेर दवरिल्ली आशिल्ली. आशा हें सगळें पळोवन थक्क जालें. आपणाक हें पयलीं कळिल्लें जाल्यार हांव वाडदीस मनोवपाक तयार जावचीच नाशिल्लीं हें तांकां खबर आशिल्लें, म्हणून सगळें गुपीत चलतालें दिसता! इतक्यांत दिवाकर थंय पावलो. आशाक आनी मधुकराक एकठांय पळोवन तो अजाप जालो.

''मधुकर हांव तुज्या घरा वचून आयलों. दार बंद दिसलें म्हुण सुनीलान दिल्ल्या आमंत्रणा खातीर हांव हांगा आयलों. पूण बरें केलें रे बाबा हांव हांगा येवन... आशाचो साठावो वाडदीस तुवें आशा बरोबरूच मनयलो..? जाणा मुगो आशा इतके दीस तो तुजो वाडदीस एकलोच मनयतालो. आनी व्हिटनेस म्हुण हांव बाबडो ताचे वांगडा आसतालों... फकत केक खावपाक...''

दिवाकर एकलोच बडबडटालो... सुनील आनी आशिश ताका पळयताले. मधुकराक कितें करप तें कांयच कळना जालें. दिवाकराक तो आडावंक शकनाशिल्लो... तरी आसतना आशान 'दिवाकर.. दिवाकर' म्हुण दोनदां ताका उलो मारलो. जेन्ना दिवाकर भानार आयलो

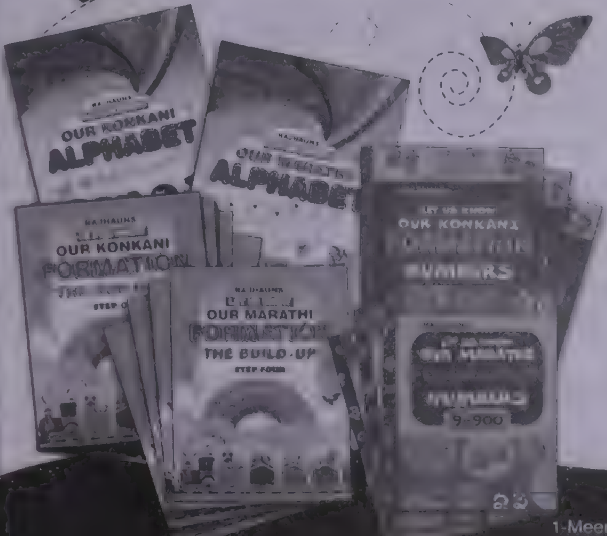
Difficulty Vanishes Here

RAJHAUNS
LANGUAGE
FORMATION SERIES

LET US KNOW OUR
KONKANI & MARATHI FORMATION

1. Let us know Our Alphabet
2. The Build-Up: **Step One**
3. The Build-Up: **Step Two**
4. The Build-Up: **Step Three**
5. The Build-Up: **Step Four**
6. Numbers **1-20**
7. Numbers **1-50**
8. Numbers **1-100**

- Alphabet for practice.
- Single to four lettered words.
- Conjuncts in two to five lettered words.
- Small sentences for drill.
- Reading and writing made easy.
- Numbers to write and read aloud.
-

राजहंस
RAJHAUNS VITARAN
1-Meenakshi Bldg., Dr. Wolfango da Silva Marg, Panaji 403 001
Ph. : 2220320 / 2232177 | E-mail: rajhaunsvitaran@dataone.in
www.rajhauns.com | www.facebook.com/rajhauns

तेन्ना ताका सगळे आपणाक पळयतात म्हणपाचें कळ्ळें. दिवाकर उलोवपाचो थांबलो आनी सगळीं मधुकराक आनी आशाक पळोवंक लागलीं. कोणूच उलयनाशिल्लो. इतक्यांत आशिशानूच म्हणलें...

“पप्पा कितें आसा हें गुपीत? आतां तरी आमकां सांग... तुजो सस्पेन्स चॉकलेट केक?”

इतक्यात सुनीलान म्हणलें... “माँ साठ वर्सांनी तरी सांग आमकां.”

आशाक मात खबर आशिल्ली मधुकर म्हजे यादीन वर्सान वर्स म्हजो वाडदीस मनयता म्हुण...

दिवाकराक कितें करचें तें कळना जालें. आपणान खरें म्हणल्यार आयज व्हडलो स्फोट केल्लो. ताणें हळूच मधुकराचेर आनी आशाचेर नदर मारली. हातांतल्यान व्हडलो गुन्यांव घडिल्ल्या भशेन दोगांय बाबडीं कशीं ओगी आशिल्लीं. दिवाकराक तांची काकूट दिसली. खरें म्हळ्यार त्या दोगांयचेर तांच्या आवय-बापायनी गुन्यांव केल्लो. दिवाकरान वचून मधुकराक हाताक धरून सोफाचेर बसयलो.

“मुधुकर तुवें कसलोच गुन्हो करूंक ना. आशाच्या बापायन तुजेर अन्याय केला. आशान तुजेर अन्याय केला. हांव सांगतां ताका खरें कितें तें!” अशें म्हणटकच आशान ताका सांगू नाका म्हुण बशिल्ले थंयच्यानूच दोळ्यांनी खुणायलें. पूण आशिशान आनी सुनीलान दिवाकराक ‘सांग’ म्हुण फोर्स केलो.

“काका आमकां खरें कितें तें सांग... आमकां राग ना. तांचेर कसलो अन्याय जाला तें सांग. आमी तांचेकडेन वायट नदरेन पळोवचीं नात. आमचेकडेन जाता जाल्यार आमीय तांकां मदत करपाक तयार आसात.”

“पूण आमकां सांगचेंच पडटलें. उपरांतूच आमी माँचो साठावो वाडदीस मनयतलीं.”

तांच्या हट्टापायी दिवाकराक खरें कितें तें सांगचेंच पडलें. दिवाकरान म्हणलें, “मधुकर, आशा आनी हांव एकाच वांगडा आनी एकेच क्लासींत शिकतालीं. मधुकर म्हजो घट्ट इश्ट. वायट-बऱ्यो गजाली तो म्हाकाच सांगतालो. मधुकराली घरकान्न भायर पडटकच मधुकर एकटोच पडिल्लो. वेळ वचपा खातीर मधुकर म्हजे बेकरींत वचून बसतालो. दर वर्सा हांवूच ताका चॉकलेट केक करून दितालों. आशा लग्न जाल्या उपरांतूय केक व्हरपाचो तीणें केन्नाच बंद केलें ना. खऱ्यानीच मधुकर आनी आशा एक-मेकांचेर खूब मोग करतालीं. आशाचो बापूय खूब कडक आशिल्लो. तांचे मदें रावन एकमेकाक समजावपाचें काम हांवूच करतालों. पूण आशाच्या बापायक हांचें नाटक जेन्ना कळ्ळें तेन्ना तांणी बेगीबेगीन आशाची सोयरीगत करून आशाचें लग्न रत्नाकराकडेन करूम दिलें.”

“हय... दिवाकर तूं सांगता तें खरें. म्हज्या मनांत नासतना म्हाका रत्नाकराकडेन लग्न जावचें पडलें. पूण हांवें ही गजाल रत्नाकराक सांगिल्ली.”

“तशें जाल्यार माँ, पप्पान तरी तुका मदत करपाची न्हय?” सुनीलान म्हणलें.

“कसो करतलो आशिल्लो? हांवें ताका ही गजाल लग्ना उपरांत सांगिल्ली. पूण ताणें म्हजेकडेन वायट नदरेन पळयलें ना. आतां तुका फाटलें सगळें विसरचें पडटलें म्हजे बराबर फुडें वचपाक. अशें तुज्या पप्पान म्हाका फुडयांत घेवन समजायल्लें. आनी खऱ्यानीच ताच्या मोगान हांव सगळें विसरून गेल्लें.”

“पूण हांव विसरूंक नाशिल्लों आशा...” मधुकरान म्हणलें. “हांवें ही गजाल म्हजे बायलेक सांगूंक नाशिल्ली. म्हाका ती खूब सांबाळटाली. म्हजेर खूब मोग करताली. पूण हांव म्हजो पयलींचो मोग विसरूंक शकलों ना. न चुकतां जानेवारीचे चोवीस तारखेर म्हज्या इश्टा सांगातान चॉकलेट केक सगळ्यांक वाट्टालों. आशाक चॉकलेट केक खूब आवडटालो हें हांव जाणां आशिल्लों. पूण म्हजे बायलेन म्हाका हे विशीं केन्नाच विचारलें ना.”

“कशी विचारतली? हांवें तिका खरी गजाल सांगिल्ली.” अशें दिवाकरान म्हणटकच मधुकराक रडपाक आयलें.

“खरेंच हें तिचें मोठेपण... आतां म्हजी सांगातीण ना... हांव एकटो पडलां.” मधुकरान म्हणलें.

“पप्पा आतां आमी आसात. पिंकी आसा. सुमेधा आसा. हांव तुकां आमचे बरोबर मुंबय व्हरपाक तयार आसां. थंय म्हजो व्हडलो फ्लॅट आसा.” अशें म्हणटकच मधुकरान म्हणलें, “आशिश, आतां तुमचे बरोबर येवपाची म्हजी तयारी ना. आशाचें लग्न जाल्या उपरांत खऱ्यानीच हांव आशाक केन्नाच मेळ्ळों ना. ताच्या संवसारा आड येवूंक ना. पूण तागेलें घर... तागेल्या घराची गेट, आंगणांतलें पणसाचें झाड पळयल्या बगर म्हजो दीस बरो वचनाशिल्लो. सगळीं न्हिदल्या उपरांत, ना जाल्यार सकाळीं सगळीं उठचे पयलीं हांव आशाल्या घराकडल्यान पासयेक म्हुण वतालों आनी जयवंताल्या पायणींतल्यान भायर सरतालों. त्यां उपरांत म्हाका बरें दिसतालें. आतां इतके पयस पासयेक वचप जमना... चलतना पांय घुस्पल्ले भशेन जाता म्हुण आठवड्यांतल्यान एक दोनदाच वचून येतां.”

“हय म्हाकाय खबर आसा... पूण ताचे चड त्रास म्हाका जातात. तुमी कितल्यांक वतले? केन्ना वतले? हें म्हाका सारकें खबर आसनाशिल्ली. मागीर हुसक्यान आतां येतलो मागीर येतलो म्हणून दीस-दीस जनेलाकडेन बसून वाट पळयत रावचें पडटा...” अशें सांगून आशा रडपाक लागलें...

हें सगळें आयकून दिवाकराच्याच न्हय तर घरच्या सगळ्यांच्या दोळ्यांतल्यान दुकां आयलीं. खऱ्यानीच हो वाडदीस न्हय आनी गुपीत मोगूय न्हय तर तो खरो मोग अशें सगळ्यांक दिसूंक लागलें. खऱ्यानीच आमी आतां हांगासर एकठांय जमिल्लींच आसात. वाडदिसाचीं परबीं दितनाच नवें नातें जुळोवया” अशें दिवाकरान म्हणलें.

“हय, खरेंच पप्पा... खरेंच माँ.” राधान आनी सुमेधानूय म्हणलें.

“फुडलो संवसार म्हुण न्हय आनी मोगाखातीरूय न्हय... एकमेकांचो आदार म्हुण. एकमेकांचे इश्ट म्हुण.. फकत तुमची मान्यताय जाय माँ.”

इतल्यांत पिंकी, पप्पू आनी शमीन चॉकलेट केक कापपा खातीर आजेच्या हातांत सुरी दिली. केक कापपाक आज्यानूय साथ दिलो ह्या गुपीत वाडदिसाक आनी.... नव्या नात्याक.....! ■

कुमूद भिकू नायक

खोर्ली, तिसवाडी – गोंय. मो. : ९९२१८२५२००

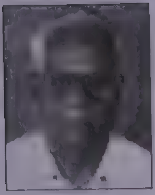

ह्या कर्मदळड्ऱ्यांक स्वभाशेचें म्हत्व केन्ना कळटलें?

- नं. ध. बोरकार

शिक्षणाच्या माध्यमा खातीर दोन भाशांक मान्यताय दिल्ल्यान हांगा एक गजाल स्पश्ट जाता, की ह्या राज्यांतले किरिस्तांव मराठीक केन्नाच आपणावचेनात आनी ह्या राज्यांत लोकशाय आशिल्ल्यान खंयचेंच सरकार, भाशेचे बाबतींत अल्पसंख्यांकांचेर अन्याय करूंक शकना.

पुर्तुगेजांनी गोंयचेर साडेचारशीं वर्सां राज्य केलें. ह्या काळांत ताणीं गोंयचे जनतेचेर असह्य अशे अत्याचार केले. तांकां स्वभाशे पसून, स्वधर्मापसून आनी स्वसंस्कृताये पासून मुजरत जाता तितले पयस दवरपाचे प्रयत्न केले. पुर्तुगेज हे गोंयकारांचे धनी आनी गोंयकार तांचे गुलाम. हे गोंयकार सामके रानटी. तांकां स्वताची अशी भास ना. स्वताचो धर्म ना. स्वताची संस्कृताय ना, अशी ताणीं स्वताची समजिकाय करून घेतिल्ली आनी ह्या गोंयकार अन्नाड्यांक शाणे करून, सुदारून तांकां सर्ग दाखोवपाचो जाल्यार तांचेर पुर्तुगेज भास लादपाची चड गरज आसा, अशें पुर्तुगेजांक दिसतालें आनी सत्तेच्या फोर्सार ताणीं आपली भास गोंयकारांचेर लादलीय बी.

पुणून गोंयकार तर निजाचेच शाणे. तांकां पुर्तुगेज भास शिकून चड शाणे जावपाक नाका आशिल्लें. ते आपलेच भाशेक वेंग मारून रावले. आपलें निजाचें शाणपण ताणीं निमणे मेरेन पुर्तुगेजांकडे कशेंच घाण दवरलें ना. पूण जे कोण शाणे जावपाक पुर्तुगेज भास शिकले, तांतले चडशे सदांकाळ अर्दवट्टूच उल्ले.

अशें जरी आसलें, तरी पुराय गोंयकारांक खबर आशिल्ली, पुर्तुगेज ही परक्यांची भास, गोंयकारांक ती केन्नाच हिताक पडपाची ना. ताका लागून, पुराय गोंयकारांनी तिका आपली-शी केन्नाच केली ना. ती राजभास आसून लेगीत!

अशे तरेन परक्यांचे भाशे पसून पयस रावन, फुडाराक केन्ना ना केन्ना स्वभाशेक बरे दीस येतलेच, हे भावनेन ते सतत वावरत रावले.

परकी भाशेच्या धुंवरान गोंयकार घुस्मट्टाले, तरी स्वभाशेच्या स्वच्छ वातावरणाची आस तांणी कशीच सोडलीना. ते तप करीत रावले आनी एकदीस तांच्या तपाक फळ आयलें.

गोंय स्वतंत्र जालें आनी पुर्तुगेजांच्या स्वासाचीं काळीं कुपां खंयचे खंय नाच्च जालीं. गोंयकारांचे स्वभाशेक बरे दीस आयले. ताचे अंदल्ले गळे सैल जाले. तांच्या तोंडांतल्यान स्वभाशेचीं उतरां मेकळेपणान, आडखळऽ नासतना घोळूंक लागलीं.

देशी भाशेंतल्यान मुळाव्यो शाळो खेड्यापाड्यांनी घसघशीत सुरू जाल्यो. इतलो तेंप शिक्षणा पसून वंचीत राविल्लो भौजन समाज आतां शिक्षणामृत घटाघटा पिवन तृप्त जावंक लागलो.

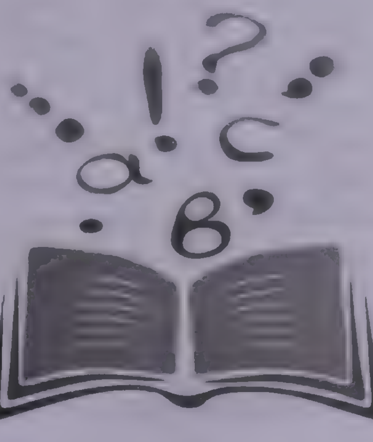

पुणून हायरे दुर्दैवा! गोंयकारांच्या नशिबांत बरे आनी खोशेचे दीस आयिल्ले आसतना, शिक्षणाच्या मळार झगझगीत उजवाड पडपाचीं चिन्ना दिसता आसतनाच, चारय वटयां खंयच्यानूच राजकारणी उदेले. तांकां भाशेच्या निमतान राजकारण खेळपाक जाय आशिल्लें. ही संद तांच्या मुखार आयतीच धांवन आयिल्ली. ताणीं राजकारण खेळपाक सुरवात केली ती तांकां स्वभाशेचो मोग आशिल्लो म्हुण न्हय, तर खरेल्या भाशामोग्यांच्या भावनांक हात घालून, तांकां मामा करून राजसत्ता हातासपाची तांची ती एक चाल आशिल्ली. तशें नाशिल्लें जाल्यार, राजभास कायदो जेन्ना गोंयचे विधानसभेंत पास जालो, तेन्नाच गोंयचे भाशेचो प्रस्न सोंपूंक जाय आशिल्लो. पुणून राजकारण्यांनी तो तसोच चालू दवरलो. कारण, गोंयच्या हिन्दू-किरिस्तांवांचीं माथीं भडकावन, तांकां एकामेकां पसून पयस दवरून फुडें राजकारण चालू दवरपा सारको तांचेकडें आनी दुसरो मुद्दोच नाशिल्लो.

खंयचेच देशी भाशेचो मोग नासतना, भाशेचें राजकारण खेळपी जशे हिन्दू गोंयांत आसात, तशे किरिस्तांवूय आसात. फाटल्या पन्नास वर्सांत, गोंय स्वतंत्र जाल्या उपरांत, ह्या सुवार्थी राजकारण्यांनी देशी भासांच्या मोग्यांचीं बावलीं करून तांकां नाचयल्यात आनी फसयल्यातूय बी!

अशें आसलें, तरी सुर्वेच्या म. गो. सरकारान, तांच्या तत्वाप्रमाण देशी भासांक आनी देशी भासांतल्या मुळाव्या शिक्षणाक म्हत्व दिलें. ते वेळार कोंकणी-मराठी वाद उप्रासूं नाशिल्लो तर फुडल्या काळांत, भाशेच्या नांवान गोंयांत जें म्हाभारत घडलें, तें घडूंक पावचें नासलें. शिक्षणीक मळाक एक नवी दिका मेळून त्या मळार सासणाची शांतताय पातळटली आशिल्ली आनी ती शांतताय घडोवन हाडपा खातीर तेन्नाच्या सरकारान मुळाव्या शिक्षणाचें माध्यम कोंकणी आनी मराठी ह्या दोनूय भासांनी दिवपाचें थारायलें. ही तेन्नाच्या सरकारान दूरदृश्टीन केल्ली म्हत्वाची तडजोड आशिल्ली. ही फक्त तडजोडच न्हय, तर मुळाव्या शिक्षणाचें माध्यम देशी भाशाच आसूंक जाय, हें सरकारी धोरण उक्तें केल्लें.

शिक्षणाच्या माध्यमा खातीर दोन भाशांक मान्यताय दिल्ल्यान हांगा एक गजाल स्पश्ट जाता, की ह्या राज्यांतले किरिस्तांव मराठीक केन्नाच आपणावचेनात आनी ह्या राज्यांत लोकशाय आशिल्ल्यान खंयचेंच सरकार, भाशेचे बाबतींत अल्पसंख्यांकांचेर अन्याय करूंक शकना. कोंकणी आनी मराठी ह्यो दोनूय देशी आनी लागसारच्यो भासो आशिल्ल्यो. मराठी ही विकसीत आनी समृध्द भास आसली तरी कोंकणी विकासाचे वाटेर आशिल्ली. आयज ना फाल्यां ती विकसीत जातलीच आशिल्ली. अर्थात ती विकसीत करपाची जापसालदारकी कोंकणी मोग्यांची आशिल्ली ही गजाल वेगळी!

असले स्थितींत गोंयकारांमदें एकचार तिगोवन धरपा खातीर कोंकणी माध्यमाकय मान्यताय दिवन, मराठीवादी मगो-सरकारान कितें वांकडें केलें, अशें म्हाका तरी दिसना. कारण दोनूय गटांच्यो मागण्यो मान्य करून तांचे आत्मे शांत केल्ले.

खरें म्हणल्यार सरकारान घेतिल्ल्या ह्या योग्य निर्णयाचेर गोंयचे जनतेन ठाम आसूंक जाय आशिल्लें. सरकारान घेतिल्लो निर्णय बदलूंक फावनासलो. पूण आमच्या ह्या राज्यांत थीर अशें कांयच नासता. राजकारण्यांचीं बोडांच अथीर जाल्यार, तांचेकडल्यान थीरतायेची अपेक्षा करतल्यांक पिशांतच काडूंक जाय.

फुडें म.गो. सरकार पडलें आनी काँग्रेस सरकार सत्तेर आयलें. हें काँग्रेस सरकार कोंकणी मोगी. ताका लागून आमच्या सारकिल्ल्यांक दिशिल्लें, मराठीचें खंयीं पावूं. तें मराठीवादी पळोवन घेत. पुणून आतां काँग्रेसचें सरकार आयिल्ल्यान कोंकणीक बरे दीस आयल्यात. आतां ह्या फुडें किरिस्तांव आनी कोंकणीवादी हिन्दू एकठांय येवन, कोंकणी मुळाव्यो शाळा उगडटलें. मराठी शाळो शेणटल्यो. अख्खें गोंय कोंकणीमय जातलें. गोंयांत मराठी उलोवंक दचक आसतलो. कोंकणी उलयतल्यांक मान मेळटलो.

हें घडोवन हाडपा खातीर गोंयकार फाटलीं कितलींशींच वर्सां शिगमो आनी कार्निवल खेळटाले, हाचो आमी अणभव घेतिल्लो.

पूण आतां काँग्रेस सत्तेर आयलें आनी शिक्षणाचे बाबतींत भलतेंच घडलें. ह्या नव्या सरकारान कोंकणी शाळो बंद केल्यो नांत, पूण इंग्लिश मुळाव्या शाळांक मान्यताय दिली.

हांगाच भाशेच्या नांवान राजकारण खेळपी राजकीय फुडाऱ्यांचे खावपाचे आनी दाखोवपाचे दांत वेगवेगळे आसात, ही गजाल लोकां मुखार आयली.

लोकांक जर खऱ्यांनीच देशी भासांचो मोग आशिल्लो, तर कोंकणी आनी मराठीवादी एकठांय येवन, सरकारान घेतिल्ल्या घातकी निर्णया आड पेटून उठटले आशिल्ले. निदान कोंकणी अकादेमी, मराठी अकादेमी, कोंकणी भाशा मंडळ, मराठी भाशा परिशद ह्या सारक्या संस्थांनीं एकठांय येवन सरकाराचेर, चुकीचो निर्णय बदलपाक चेपण हाडूंक जाय आशिल्लें. पूण कोणूच फुडें आयलेनात. येतले कशे? सगळे एकेच माळेचे मणी! सगळेच एकामेकांक मेळून आसात. देशी भाशेचो मोग हो फकत एकामेकांच्या दोळ्यांक उदक लावपा खातीर. भाशावाद तिगोवन दवरपा खातीर. वेळ मेळटा तेन्ना फुडाऱ्यांनी माचयेर चडून, आवयभाशेच्या नांवान आड्ड्यो मारपाच्यो आनी जमयल्ल्या लोकांनी टाळयो पेटून घरा वचपाचें. फाटल्या पन्नास वर्सांत हेंच चलत आयलां. आवयांच्यो आज्ज्यो जाल्यो आनी सगळ्या जाती-धर्माच्या कुटुंबांनी मम्म्यांची राजवट चालीक लागल्या. ह्या फुडें ह्यो मम्म्यो आवयभाशेक आनी मांयभाशेक कश्योच लागीं धरच्यो नात. मनशां सोडात, सुणीं-माजरां लेगीत इंग्लीश उलयतलीं. उलोंव बाबडीं. माजरांनी कोंकणींतल्यान 'म्यॉव' केलें कितें आनी इंग्लीशींतल्यान 'क्यांव' केलें कितें तांचें कांयच लुकसान जावंचें ना. पोट कशेंय तरी भरतलेंच. धनयांलें उश्टें मेळ्ळेंना जाल्यार हुंदीर मेळटले. तेय मेळ्ळेनात जाल्यार जल्लेबिल्ले आसतलेच, कशेंय करून तांचें पोट भरलें म्हण्टकच तीं खूश! हां, केन्ना केन्नाय तांकां (सुण्या-माजरांक) आपल्या वांगड्यांचो खूब राग येता तेन्ना तांकां दुस्मानाक गाळी घालीन-शो दिसता, तीं गाळी घालताय बी. पूण मनशां भशेन इंग्लिश-पुर्तुगेजींतल्यान मात केन्नाच घालचींनात हाची म्हाका शेंबर टक्के खात्री आसा. कारण ह्या देशांतलीं सुणीं-मांजरां, मनशां इतलीं अजून बेईमान जावंक नात.

पूण मनशां मात सुवार्था खातीर रोखडींच बदलतात. तांकां पोटा फाटल्यान विठोबाची याद जाता. पोट भरलें म्हण्टकच मजा मारीनशें दिसता. असल्या वगतार मनीस आपलो सुवार्थ सादोवन घेवपा खातीर, फाटलें-फुडलें सगळें विसरून बसता.

आतां गोंयकारांचेंच पळयात. एका तेंपार जे गोंयकार पाखल्यांच्यो खोटो खायत, भियेत-भियेत जगताले, ते सुटके उपरांत रोखडेच मस्तेले. तांकां स्वदेश, स्वभास, स्वधर्म (मानवताय) सगळ्यांचो विसर पडलो. एका तेंपार हेच लोक कोंकणी-मराठी खातीर दोन पंगड करून झुंजताले, तेच लोक आयज कोंकणी-मराठीचो तिरस्कार करून, इंग्लीशीक माथ्यार घेवन नाचतात. जें काम ते सोंपेपणान आनी कसलीच आडखळ नासतना कोंकणी-मराठींतल्यान करूंक शकतात, तेंच काम करपाक ते इंग्लीशे फाटल्यान धांवतात. जशेकाय पुराय गोंयकार ब्रिटिशांचे पूत आनी धुवो जावन आसात.

इंग्लीशेंतल्यान वेव्हार केलो म्हुण कोण ब्रिटिश जायना, हें कळटा. पूण जी गज़ाल स्वभाशेंतल्यान करूंक जाता, ती मुजरत परभाशेंतल्यान करपाची इत्सा जावप हीं मूर्खपणां आनी गुलामगिरीचीं लक्षणां जावन आसा हेंय तितलेंच खरें!

आमच्या गोंयकारांक इंग्लीशीचें पिशें लागलां. गोंयांत कितलींशींच देवस्थानां आसात. तांच्या समितीच्या वांगड्यांकय इंग्लीशीन पिशें लायलां. म्हजे म्हायती प्रमाण बऱ्याचश्या देवस्थांनानीं निमंत्रण पत्रिको बी संस्कृत ना तर मराठींत चलताल्यो. आतां तांची सुवात इंग्लीशीन घेतल्याचें दिसून येता. जे सुवातेर कोंकणी-मराठी सारक्या देशी भासांनी काम भागता, थंय इंग्लीशीचें म्हत्व कित्याक वाडयतात, देवाक खबर!

आयज गोंयांत चडशे हिन्दू, लग्नपत्रिको इंग्लीशींत छापूंक लागल्यात. पयलीं त्यो श्रीमंतूच छापून घेताले. आतां ताचें अनुकरण गरीबूय करूंक लागल्यात. तांचें म्हणणें अशें की मराठीन छापल्यार किरिस्तावांक कळना.

हे बाबतींत म्हाका अशें सांगीन शें दिसता, की आमचे किरिस्तांव भाव हेच मातयेंत जल्मल्यात. तांकां मराठी येना जाल्यार तांणी कोंकणीचो उपेग करूं येता. कोंकणी ती मागीर देवनागरी लिपयेंतली आसूं ना तर रोमी! ती आमची आवयभास. पूण इंग्लीशीक मात आमी खंयचेच परिस्थितींत आवयभाशेचो दर्जो दिवंक शकनात. आनी तो तसो दिलोच जाल्यार आमी आमची अस्मितायच शेणोवन बसतले. कारण आवयभाशेच्या बळग्याचेर गोंयकारांची अस्मिताय तिगून आसा.

गोंयकारांक तियात्र-नाटकांचो चड मोग. कारण नाटक-तियात्र हो आमचे अस्मितायेचो वांटो जावन आसा. पूण केन्ना, जेन्ना ते फकत कोंकणी-मराठींतल्यान सादर जातात तेन्ना. आयज गोंयांत इंग्लीशीची व्हडविकाय गावपी खूब आसात पूण ते इंग्लीशींतल्यान नाटकां-शिनेमे कितलेशे पळेतात? ते पळेनात, कारण गोंयची अस्मिताय तिगोवन दवरपाची क्षमताय ते परकी भाशेंत ना.

आयज खंयचेंच मळ अशें ना, जंय भ्रश्टाचार पातळिल्लो ना. हेर भाशांप्रमाण कोंकणी भाशेंतय तो पातळिल्लो आसा. हेर भासां परस इल्लो चडच. इतलो की गोंयकार आपले भाशेबाबत सादूर रावलेनात जाल्यार, गोंयांत एक दीस कोंकणी नांवाक उरची ना. कोंकणी उलोवपी आदले मनीस एक एक करून मरून वतात.

आयजच्यो चडांत चड आवयो इंग्लीश शिकिल्ल्यो आसात. तांकां आपलीं भुरगीं दीस-रात इंग्लीश उलयल्लीं जाय. घरांतलेंय वातावरण इंग्लीश आनी इश्कोलांतलेंय तेंच. इश्कोलांत तिसरी भास म्हुण कोंकणी-मराठी शिकयतात. पूण ती फकत पास जावपा पुरते गूण मेळोवपाक. इस्कोलांत कोंकणी उलयल्यार दंड आनी घरांतली आनी शेजाऱ्यांली बुरशी भास सतत कानार पडप. असले स्थितींत कोंकणी भास खंय आनी कसली उरतली, हाचो विचार गोंयकारांनी वेळार केल्लो बरो.

भास ही फकत व्याकरणाचे दिश्टीन शुध्द आसली म्हुण जायना. ती उलयता आसतना माया, मोग, आदर बी व्यक्त जावपाची चड गरज आसता.

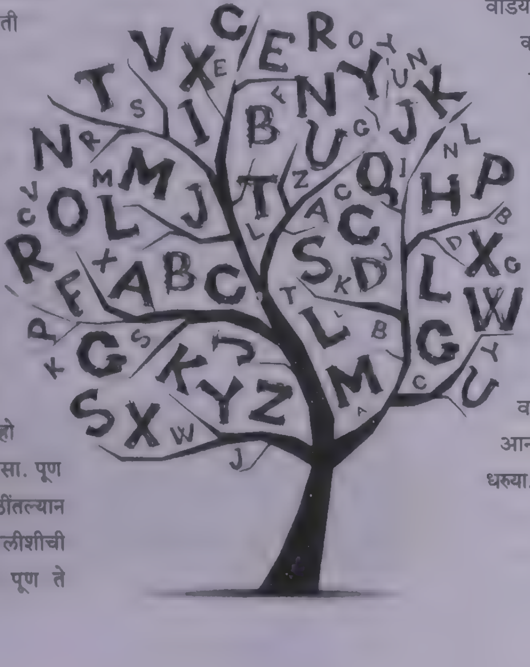

आयज गोंयचे विधान सभेंत खूबशे शिकिल्ले आमदार वेंचून गेल्ले आसात. ते आपल्या वांगड्यांकडे आरे-तुरेची भास उलयतात. ही अपमानीत भास ल्हान भुरगीं आयकतात. उपरांत तीं समाजांत मिसळतात तेन्ना जाणट्यांकय तीं आरे-तुरे करतात. अशें करप सगळ्यांकच मानवता अशें ना.

दुसरी म्हत्वाची गजाल अशी की, एक सांत आंद्रेचो आमदार विष्णू वाघ सोडलो जाल्यार, हेर आमदार सभापतीक स्पीकर सर, स्पीकर सर करतात. ताच्या बदलाक, सभापती म्हाशय ना तर म्हाराज म्हणत जाल्यार उलोवपांत इल्ली सभ्यताय आनी आपुलकाय येता अशें म्हाका दिसता...

गोंयकार दर्जेदार कोंकणी उलयतलो जाल्यार, ताका कोंकणी भाशेचो खरेलो मोग आसल्यार आनी ताका कोंकणी भास तिगोवन धरपाची इत्सा आसल्यार ताणें चवथी मेरेनचें मुळावें शिक्षण कोंकणी ना तर मराठी माध्यमांतल्यानच घेवंक जाय. हांव मराठी माध्यमांतल्यान ह्या खातीर म्हणटां की आवयभास म्हुण कोंकणीचो दर्जो आनीकय वाडयतले जाल्यार, मराठीचो आदार घेतल्यार कोंकणीचें कांयच लुकसाण जावपाचें ना. जालोच जाल्यार एकामेकाच्या आदारान दोनूय भासांचो लाव जातलो.

कोंकणी लेखकांनीय ह्या फुडें साहित्यनिर्मिती करतना मराठी उतरां वेंचून भायर मारपाचें सोडून दिवचें. आमकां कोंकणींत इंग्लीश -पुर्तुगेज उतरां कितलींय चलतात मागीर मराठीचोच दुस्वास कित्याक?

ह्या फुडें आमी कोंकणी-मराठीच्या वादांचें सारें करून केळम्या मुळांत पुरूया आनी गोंयची अस्मिताय एकचारान तिगोवन धरुया. ■

- नं. ध. बोरकार,
मास्कारेन्यस वाडो, गोवा वेल्हा.
फोन : ०८३२-२२१८१४६

भुतकाळाचे बिदींतल्यान-2

रंगलीं कुपां दर्या मुखार वयताना गे सांज

- रमेश भगवंत वेळुस्कार

म्हज्या मनांत येतले विचार उतरांच्या माध्यमांतल्यान प्रकट जावंक सोदताले. म्हाका म्हजे संभाव्य प्रकृतीची (सांगातीणीची) याद जावंक लागलेलीच. तिच्या बद्दलच्या भावनांक आकार येवपाक लागलेलो. ते वेळार मनार एक तरेची सायशी निर्माण जाता.

हांवें कविता बरोवंक सुरु केल्लें तेन्ना कविता बरयली की ती कोणा कोणाक दाखोवंक जाय, असो एक कार्यक्रम आसतालो. कितली उमेद जाताली कविता आयली की! कविता आयली की आशीकुशीचें सगळें जगूच बदलून वयतालें. म्हाका तेन्ना कोंकणी भाशा मंडळाचो ‘कविराज पुरस्कार’ मेळिल्लो. ही गजाल सुमार पंचेचाळीस वर्सां फाटली. तो पुरस्कार मेळ्ळ्या उपरांत म्हज्या बापायन म्हाका सांगलेलें की पुरस्कार तकलेक मारपाक उपकारना. केन्ना केन्ना हे पुरस्कार चुकीन आयल्ले सोयरे आसतात. खंयच्याय कामांतलें सातत्य हेंच म्हत्वाचें आसता. पुरस्कार न्हय. ताणें हें फकत एकूच फावट सांगलेलें. पूण म्हजे तकलेंत मात तें एक सारकें वाजत आसतालें. म्हाका दिसतालें की हांवें खूब बरोवंचें. पूण दिसलें म्हणचे जाता, अशें मात ना हेंय म्हाका रोखडेंच कळ्ळें. जेन्ना पुरस्कार मेळ्ळो तेन्ना म्हजेकडें हांवें बरयल्ल्यो धा पंद्राच कविता आसतल्यो. त्योय बी कोंकणी आनी मराठी एकठांय केल्यो जाल्यार तितल्यो जातल्यो आसल्यो. बरोवंक जायत मू म्हजेकडें आनीक? आनी बरोवंक जमलें ना जाल्यार? कारण म्हाकां अशेंय जायते फावट अशें समजलां की जाय म्हण कविता येना. अशें चिंतलेलें जालें ना की मनाक खूब त्रास जाताले.

२९ काय ३० जानेर १९६९ क सांजवेळा हांव एकटोच वचून शिरदोनचे वेळेर बसलों. तशे म्हजे वांगडा म्हजे कांय इश्ट आसताले पूण ते दीस मात हांव एकटोच आसलों. आनी सामको अस्वस्थ आसलों. म्हाकां जाय कितें आनी नाका कितें, तें कांयच कळनासलें. कितें पळयतालों हांव थंय बसून? कसली वाट पळयतालों? सैमांतल्या उत्तेजनाची काय अंतरंगांत रागार जावन बसलेल्या प्रतिभेची? दीस शिंयांचे आसले. त्या दिसांनी सांजवेळा दर्यार गेल्यार शिंयाचो पारो इल्लो चडलासो दिसतालो. दीस धार सोडून वेतभर वयर आसलो. मळबान अद्भुत रंग आपणायल्ले. कुपांच्यो आकृतायो तर कल्पनेभायल्यो आसल्यो. तांच्या सकयल्या कडांनी भांगर भल्लेल्या कारणान थंयच्या पुराय रंग–शिल्पाक एक जबरदस्त उबारी आयिल्ली. ह्या मन धूंद करपी नेपथ्याच्या सांगाताक ल्हारांचें तशेंच माडांच्या फडफडट्ट्या चुडट्यांच्या संगीताचें पार्श्वसंगीत आसलें. मदीं मदीं कांय सुकणींय आपल्या आकस्मिक सुरांनी आसमंताचे रुचींत आनीक भर घालपाचेंच काम करतालीं. दर्याचे वेळेर लोक आसले. म्हटल्यार कांय ल्हान भुरगीं खेळटालीं. अकस्मात म्हजी नदर मुखावयल्यान येतले एके म्हातारेचेर आनी तिचे वांगडा चलत येतले एक काळसांवळे पूण रस्मी आंगाचे अस्तुर–सुंदरेर पडली. आनी म्हाकां दिसलें, अश्या मदमस्त वेळार तुमच्या सांगाताक तुमची सांगातीण आसली जाल्यार दुदांत साखर. पूण म्हाकां तर सांगातीणूच नासली. नासली म्हटल्यार सांगातीण जावं येत अश्या कांय तरणाट्या अस्तुर–सुंदऱ्यांची वळख जरूर आसली. तांच्या मदल्यो कांय ज्यो चड लागीं अश्यो दिसूं येतल्यो अश्यो दोळ्यांमुखार जरुर आयल्यो. अंतरंगांत तांचे संबंदांतल्या यादींच्या कोशांत सांबाळून दवरलेले तांचे तमाम विभ्रम म्हज्या दोळ्यां मुखावयल्यान आकारीत जावन वचूंक लागले. तांतल्या चड आत्मीय दिसतल्या व्यक्तित्वाच्या स्पर्शान आसमंताक सूरमयी करुन उडयलो. अनायासूच मनांत उतरां धरत येंवक लागलीं. *रंगलीं कुपां दर्या मुखार वयताना गे सांज.* रंग, कुपां, दर्या, सांज, दिसाचें पर्तवण, अश्यो कितल्योश्योच गजाली त्या उतरांनी आपल्यांत भरुन घेतलेल्यो. म्हजी वाचस्पत जीब मनांतल्या

मनांत तिचीं आवर्तना करपाक लागली. वातीन वात पेटची तशें उतरान उतर पेटपाक लागलें. *रंगलीं कुपां दर्या मुखार वयताना गे सांज* हे ओळींतलें सांगीतिक वजन उतरांक तोलीत तांचे फुडले शब्द वेंचप करुंक लागलें. सैमिक उर्ज़ा आपल्या सृजनाखातीर तुमच्या मानसीक आलाशिऱ्याचो व्हडलोसो उपेग करुन घेना. ती आपल्याक जाय तशी सैम-नेमाप्रमाण चलूंक लागता. तिणें आपलीं उतरां केन्ना वेंचून घेतलीं कळ्ळें लेगीत ना. *ल्हारा-ल्हारार झांजल्ली गे पैंजणांची झांज.* बरेच फावटीं दादान भजनांत गायल्ले यमनाचे स्वर म्हाका कित्याक घेरीत येवपाक लागलेले तें मात म्हाकां ख़बर नासलें. ते म्हज्या निकत्याच आकारुन आयिल्ल्या उतरांक छेडूंक लागले. हांवें आतां उतरांची आकृताय मतींत हाडली.

रंगलीं कुपां दर्यामुखार
वयताना गे सांज
ल्हारा-ल्हारार झांजल्ली गे
पैंजणांची झांज ।

आनी हांव त्या उतरांच्या मोगांत पडलों, अशें जरी आमी म्हण्टात तरी खरें म्हटल्यार आमी उतरांच्या मोगांत केन्नाच पडनात. हांव मोगांत पडलों तो त्या आसमंतांतल्या सबन सैम घटकांनी निर्माण केल्ल्या त्या शिल्प-सौंदर्याच्या. आतां म्हाकां म्हज्या अस्तुरेच्या सांगाताची निकडशी दिसूंक लागली. कोणाक दिसूंक लागली ही निकड? म्हाकां (मनाक) की म्हज्या शरिराक? हांव जो लोकांक दिसतां, तो ताणीं, आपले नदरेन आपले कुवतीप्रमाण धारावन उडयला. ते म्हज्यांतल्या खऱ्याक पळयचनात. आनी खरें म्हटल्यार म्हज्या शरिरापरसूय म्हज्यांत जी उर्जा आसा हीच खरी आसता. म्हज्यांत निर्माण जाल्ली अस्तुरेची ओड, ही खरें तर ते उर्जेची निकड आसता. कारण ती अस्तुरी म्हटल्यार प्रकृती. ती म्हटल्यार सगळें. ती फकत एका खिणाक पुरुशाचो पालव घेता. आनी उल्लेले बाकीचे सगळे खीण तो तिची याद करपांत काडटा. ही गजाल विसरुन आमी फकत वयर वयर दिसतल्या शरीररुपाचेर सगळें मारप, अशें मनीस कित्याक करता तें कळना. म्हजें मन तर अस्तुर उर्जेच्या रंगांत रंगूक लागलेलें. तें शब्दांतल्यान न्हय, फकत धारणांतल्यान तिचें चित्र रंगोवंक लागलेलें.

शब्दांचें रसायन म्हटल्यार एक अद्भुत गजाल. उतरां म्हटल्यार आवाज. फकत तें दिसूंक शकता जाच्या मनांत ताचो आकार निर्माण जाला ताका. हें उतर जेन्ना आमी काडयेच्या, पेनाच्या, ब्रशाच्या आधारान बरयतात तेन्ना तें फकत दिसूंक लागता. आनी तें बरयनाय जाल्यार जाच्या मनांत तें आयलां ताका तें न बरयतांय दिसता. बरयतकूच तें ताका तशेंच हेरांकूय दिसूंक लागता. जाय जाल्यार हें बरयल्लें उतर पालोवं येता. पूण मनांत निर्माण जाल्लें उतर खोडून उडोवपाक खूब कठीण. म्हज्या मनांत येतले विचार उतरांच्या माध्यमांतल्यान प्रकट जावंक सोदताले. म्हाका म्हजे संभाव्य प्रकृतीची (सांगातीणीची) याद जावंक लागलेलीच. तिच्या बद्दलच्या भावनांक आकार येवपाक लागलेलो. ते वेळार मनार एक तरेची सायशी निर्माण जाता. जी उतरांत भाव-बंध घालून ताचें आटीव रूप बांदून हाडूंक सोदता. दोळ्यां मुखावयले अस्तमेचे भांगर रंग पळोवन तिची यादूय भांगरच जाल्ली. भांगर हाचो आनी एक अर्थ आसा. भांगर म्हटल्यार खूब्ब आवडीची व्यक्ती. एकाद्री आवय आपल्या माणकुल्याक भावनाभारान म्हजें भांगर तें अशें म्हण्टा. भांगर म्हणचें गिरेस्तकाय. भांगराचो उपेग आमच्या स्वास्थ्य संवर्धनातूय जाता हें जग जाहिर आसा. तिका अशे गरजेचे सगळे संदर्भ जडत वचूंक लागले. अशें चित्तां चित्तां उतरां आकारुंक लागलीं. *भांगरा लेपान चंवल्ली गे तुजी म्हाका याद आनी म्हजे यादीन घुस्पला गे साळोरेचो साद* अश्या उतरांनी कविता रुपकाराक येताली.

रंगलीं कुपां दर्यामुखार
वयताना गे सांज
ल्हारा-ल्हारार झांजल्ली गे
पैंजणांची झांज ।

भांगरा लेपान चंवल्ली गे
तुजी म्हाका याद
म्हजे यादीन घुस्पला गे
साळोरेचो साद ।

कितलो वेळ हांव थंय घट्ट जावन गेल्लों खबर ना. दीस धारेक लागलो काय ना, म्हाकां कांयच कळ्ळें ना. आमोरी माजराच्या पांवलांनी केन्ना आयल्ली कांयच कळ्ळें ना. म्हजे तंद्रेंत तर म्हजी प्रकृती भारार आयल्ली. अकस्मात जाणवलें की मळब तर सामकें नक्षत्रांनी भरुन गेलां. पूण इतलें जरी घडलां पूण मात्त लेगीत आवाज ना. मनार उतरां उसवत गेलीं. सादीं उतरां. मळब निळें जालें, काळें फुल्लें, रत्ना हार म्हजी नदर मळब पळयत गेली. आमकां खबर आसता तो दर्या. ताका आमी रत्नाकर म्हण वळखतात. पूण हीं इतलीं नक्षत्रां आसत काय ह्या रत्नाकरालागीं? तरा तरांचीं रत्नां ताच्या पोटांत मेळ्ळ्यां म्हण तो रत्नाकर जाल्यार असंख्य तारकांचें भांडार मळबाच्या आंगार आसा जाल्यार ताका रत्नावती कित्याक म्हणप ना? तशें तें रत्नकांत आसाच. ह्या रत्नकांत मळबाक स्पर्श करपाक मेळ्ळेलें जाल्यार? अशें म्हण्टात की जर मनीस आतां जंय नक्षत्रां आसात थंय वचून धर्तरेर नदर मारल्यार मनीस कुस्कुटायेदो लेगीत दिसपाचो ना. पूण अशें जरी आसलें तरुय मनशांत मळबाक आनी नक्षत्रांक स्पर्श करपाची उत्कंटा इल्लीय उणी जायना. आमकां मळबाक हात लावंक केन्ना जमत काय? म्हाकां म्हजी आत्मीय प्रकृती त्या नक्षत्रांमदीं दिसपाक लागली. आनी जी पयलीं कांय खिणांआदीं जी एक ओळ आयिल्ली *मळब निळें जालें काळें फुल्लें रत्ना हार* तिका सांगात करपाक आनी एक ओळ आपाप आयली. *भांगा भांगार सोबता तुज्या शब्दुलेचो भार* तिचे प्रकृतीक नक्षत्रफुलांचो पेज सोसूंक जमत ना जमत म्हण कवितेन तिच्या माथ्यार शब्दुलेचो सुरडार चडयलो. म्हाका हे वेळार *आम्हा घरी धन शब्दांचेच* अशें म्हणपी संत तुकारामाची याद म्हाकां अचळय चंवरुन आयली. आनी कविता इल्लेल्लें आपलें रुप करपाक लागलेली.

रंगलीं कुपां दर्यामुखार
वयताना गे सांज
ल्हारा-ल्हारार झांजल्ली गे
पैंजणांची झांज ।

भांगरा लेपान चंवल्ली गे
तुजी म्हाका याद
म्हजे यादीन घुस्पला गे
साळोरेचो साद

मळब निळें जालें काळें
फुल्ले रत्ना हार
भांगा भांगार सोबता तुज्या
शब्दुलेचो भार

कविता मनांत शब्दाकार जायत रावली. हांव ते दीस घरा केन्ना परतलों हाची म्हाकां याद जायना. पूण संवसारांत एक कविता आकाराक आयल्या हाची खबर हांव सोडून आनी कोण्णाक ना, हेंय हांव सोडून आनी कोण्णाक खबर नासलें. हें समाज मनांत पावोंवचें असो एक सुप्त आदेश आमच्या मनांत ध्वनीत जावंक लागता. कळप ही एक शक्त आसता. कळेवप, म्हटल्यार दुसऱ्याक कळोवप ही आनी एक शक्त आसता. ह्या विचाराचें फलीत म्हण हांवें कविता बरोवन काडली. ती म्हाकां मात्शी अपूर्ण दिसली. आनी कांय वेळान एक एक ओळ मनांत घोळूंक लागली.

तुज्या मोगान तळमळटा गे
म्हूर्त म्हजी खरी
परतन परतन यादी कुपां
आतां म्हजे सरीं

तिच्यांत आतां एक नवें निमणें आनी अंतिम कडवें आयिल्लें. कविता हांवें परत वाचली. म्हाकां कविता आवडली. म्हजी म्हण न्हय तर त्रयस्थ म्हण्णूय ती आवडली. ही आतां कोणाक तरी दाखोवंक जाय. तो मेरेन ती खऱ्या अर्थान पुराय जायना.

त्या काळार कितल्याश्याच बुजुर्गांच्यो ओळखी जाल्ल्यो. आनी चार धेंपां इतलेच ते पयस आसले. ते खातीर पणजे पावले की जालें. थंय र.वि.पंडित, नागेश करमली आनी पिपल्सा फाटल्यान पाडुरंगाच्या देवळा फाटल्यान कवी पांडुरंग भांगी. तसो पंडित घराच आसतालो. नागेश करमली आकाशवाणीचेर निवेदक म्हण काम करतालो जाल्यार पांडुरंग भांगी सेंट्रल एक्सायजांत ऑफिसर म्हण काम करतालो. ते भायर मळ्यांतल्यान भायर सरुन पणजे पावले की नाव्हेगासांवांत शंकर रामाणी हो मराठी कवी मेळटालो आनी रेडिओचेर डिरेक्टर ऑफ स्पोकन वर्ड म्हण काम करपी पद्मश्री बाकीबाब मेळटालो. हे भायर जांकां मेळूं येता अशे आनीकूय कांय लोक पणजे आसले ते म्हटल्यार गुरुदास पै, आंतोन पिएदाद मोराईश, म्हजो शिक्षक आनी सेंट अँड्र्यूज हायस्कुलचो प्रिंसिपाल पाद्रि आल्वारु रेनातु मेंदीश, वावराड्यांच्या इश्टाचे संपादक पाद्रि लाम्कांसियु आल्मैदा, पुर्तुगेज लेखक आनी म्हजो पुर्तगेज प्रोफसोर एपितासु पायश, प्रोफसोर लुर्दिन, म्हजो मराठी शिक्षक वसंत गोविंद पाटील, (हे लोक म्हाकां व्हडले गोंयां गेले की मेळटाले.) आमचो मराठी प्रोफसोर एस्. एस्. नाडकर्णी, श्री. ऑरोवीन्दो सेंटराचे समन्वयक आनी पोस्ट ग्रेज्युएट सेंटराचे इंग्लीश रिडर एस्. एस्. कुलकर्णी, पोस्ट ग्रेज्युएट सेंटराचे हिंदी विभागाचे मुखेली तशेंच समीक्षक डॉ. पांडे, ऑरोवीन्दो सेंटरांत भक्तिभावान येवपी पयलीं पोस्ट ग्रेज्युएट सेंटराचे मराठी विभागाचे मुखेली तशेंच समीक्षक डॉ. गं. ब. ग्रामोपाध्ये अश्या विद्वानांची लागशिल्ली इश्टागत आसली. पणजे येवप म्हटल्यार मेळप कोणाक हो प्रश्न आसतालो, पूण कोणा ना कोणाक तरी मेळप जातालेंच. आयज जाचेकडें सतत उलोवं येता असो मनीस आतां पणजेंत सोदचो पडटा. तर पंडित... कितें सांगतलों पंडित त्या दिसांनी पाळ्यांतूच आसतालो. पंडिताकूच कविता दखोवया असो विचार मनांत आयलो आनी कितें सांगूं, पंडितान म्हाका आपयला म्हण रकाद घेवन येवपी शिवजी (पंडितान धाडलेलो मनीस) दारांत उबो. तेच दिसा सांजवेळां हांव कविता घेवन पंडितागेर गेलों.

००
पाळें.
१७-१-२०१४.

■

– रमेश भगवंत वेळुस्कार
पाळें, शिर्दोन – गोंय मो.: ९४२०६८८४६१

रुचीक आनी पथीक
नोवा काजुबियो
CASHEW NUTS
गोंयांत सगळ्याक मेळटात
निर्मुपी :
रामकृष्ण कॅश्यू वर्क्स्
साखळी - गोंय.

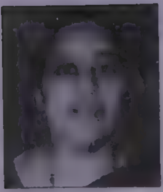

सोद मनाचो

- काश्मिरी पावसकार

पंचवीस वर्सां फाटीं एमए क सिगमंड फ्रॉइडाची मिमांसा शिकतना ह्या सुप्त मनाचेर व्याख्यानां आयकतां आयकतां ह्या मनाच्या फाटल्यान हांव धांवूंक लागलें. भुरगे अवस्थेंत अर्दवट उरिल्ल्यो इत्सा आकांक्षा मुखार एक एक करून वयर सरूंक लागतात हेंवूय आयकल्लें. देखून 'मनी वसे ते स्वप्नी दिसे' अशें म्हणटात. आमच्या ह्या मनाभितर वासना, भावना, विचार, यादी (स्मृती), बुध्दी आनी मुखेल म्हळ्यार अहंभाव ह्या सारक्या जायत्या गजालींचो आस्पाव आसता.

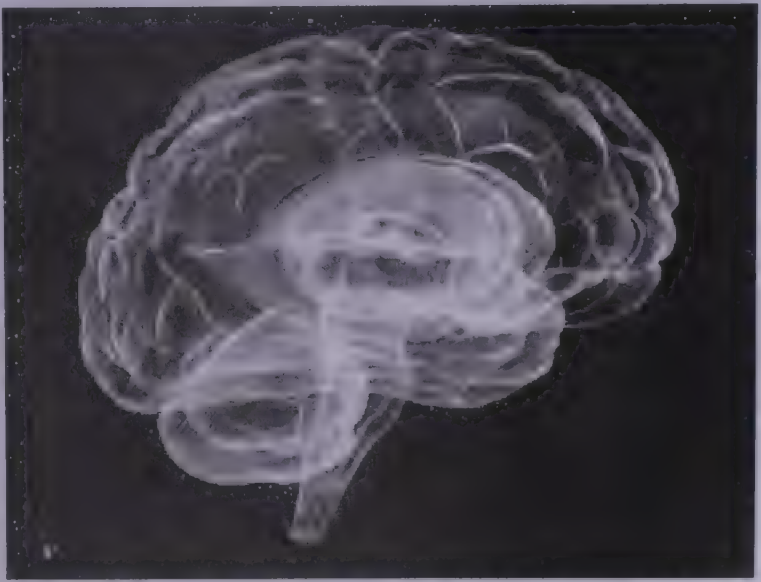

मन म्हळ्यार कितें? भारतीय तत्वगिन्याना प्रमाण 'मनो हि आत्मा, मनो हि लोको, मनो हि ब्रह्म, मन उपास्स्व' अशें म्हळां. पूण आयज मनीस भौतीक गजालींच्या फाटल्यान शेंपडी तुटसर धांविल्ल्यान ताच्या मनांत फकत I, me and myself चोच चड विचार घोळूंक लागला. तशें पळयल्यार पुराय जगांत आपल्या अस्तित्वा इतकें म्हत्व आनी कोणाकूच ना हें आमच्यान न्हयकारूंक जावचें ना. पूण हांगा मन प्रसन्न दवरून खोशयेन जगल्यारूच आमच्या अस्तित्वाक खरेलो अर्थ उरता. नाजाल्यार जगपाचें ध्येय नश्ट जावन पुराय जीण अर्थशून्य जावंक पावता. देखून आयचे घडयेक आमी, you, we and ourselves चो एक नवो मंत्र चालीक लावचो पडटलो. तेन्नाच आमी आमचे बरोबर हेरांचेंय जिवीत सुखी करूंक पावतले. गरज आसा ती मनाची नडणी करपाची.

तशें पळयल्यार मोनजात, झाडां-पेडांकूय मन आसता. पूण मानवी मन चड विकसीत आसता. कारण 'मन' ही देवान आमकां मनशाक दिल्ली एक व्हड आकांताची अशी शक्त आसा. मात ही शक्त कशी वापरप हाचेर सगलें निंबून आसता. तितकेंच न्हय तर ह्या मना भितर देवाचो वास आसता. भगवद गितेंतल्या विभूतियोग अध्यायांत भगवान श्रीकृष्ण म्हणटा 'इंद्रियाणां मनश्चस्मि भूतानामास्मि चेतना।' म्हळ्यार 'सगल्या इंद्रियांमदीं हांव एक मन आसां.' अश्या ह्या मनाचो आमी फावो तो आदार घेतल्यार आमच्यान कितल्योश्योच आकांताच्यो गजाली करूं येतात. पूण आयज ताणतणावांक लागून, वा मनावयल्या साबार चेपणांक लागून मन अशांत, सैरभैर जावंक लागलां. अशा ह्या चंचळ मनाक शांत, थीर करपाची चडांत चड गरज आसा. कारण 'शांत मन' ही निरामय जिवीताची गुरूकिल्ली आसता आनी हीच गजाल लक्षांत घेवन ह्या मनाचो सोद घेवंचो आसता. आतां हें मन म्हळ्यार कितें? मनाची एकाग्रता म्हळ्यार कितें? तसो मन हो एक गहन असो विशय आसा. कारण: 'मन' हें आमचे कुडीसारकें दृश्य वा ठोस ना. तें अदृश्य आसता जशें वारें कोणेंच पळोवंक ना. ताका कोणाच्यानूच धरूंक येना तशेंच आमचें मन आजून कोणें पळोवंक ना. ताका धरपाक जायना. धरल्यार चाबता आनी सोडल्यार पळटा अशी आमच्या मनाची गत आसता. देखून खंयच्या एका विशयाचेर आमचें मन केंद्रीत वा एकाग्र करपाक भोव कठीण जाता. अश्या ह्या मनाचीं कांय वाहनां म्हळ्यार दोळे, कान, नाक, जीब आनी कात. देखून आमच्या दोळ्यांक कितेंय बरें दिसल्यार, जिबेक बरें लागल्यार आमचें मन त्या गजाली फाटल्यान धांवता. अश्या वेळार मनाक नियंत्रणांत दवरप गरजेचें आसता. ताबो सुटिल्लें मन मागीर साबार दुयेंसांक आमंत्रण दिता.

आमच्या देशांत सुर्वेच्या काळांत रूषीमुनींनी मनाक देवा समान मानून ताका मनोदेवतेचो मान फावो केला. अश्या ह्या मना भितर दैवीशक्ती आशिल्ल्यान आमी वायट विचारांक थारो दिवंक फावना. मागीरच्या काळांत जायत्या ग्रीक आनी युरोपियन जाणकारांनी ह्या मनाचो सोद लावपाचो यत्न केलो. तांच्या मतां प्रमाण 'I think therefore I am' म्हळ्यार 'हांव विचार करतां हाचोच अर्थ म्हाका मन आसा.' त्या भायर तांणी प्रकट-अप्रकट, तृप्त-अतृप्त, थीर-अथीर, विरक्त-आसक्त तशेंच सुप्त आनी जागृत अश्यो मनाच्यो कितल्योश्योच तरा आनी अवस्था दाखयल्यात. मुखार वचून एकाग्र मनाचेरूय जायतो उजवाड घाला. कारण एकाग्र मन हें सर्चलायटीवरी वा बॅटरी दिव्यावरी आसता जें आमकां वेळावेळार योग्य मार्ग दाखयता.

ह्या मनाचो सोद घेतना आनीक एक गजाल लक्षांत येता ती म्हळ्यार केन्ना हें मन माकडावरी भिजूड जाता तर केन्ना केन्ना ह्या मना भितर हतयाची ताकदूय येता. खरेंच! आमच्या ह्या मानवी मनाचें सामर्थ्यूच वेगळें आसा. फकत हे शक्तीचो सोद घेवचेलो यत्न करूंक जाय. तुमीच पळयात जेन्ना रायगडाच्या गुपाट काळखांत सकयल पळयल्यार घुंवळ येतली अशे पालसणेवेल्यान हिरकणी नांवाची गवळण सकयल देंवली तेन्ना तिका आयकूंक येतालें तें आपल्या भुरग्याचें रडप. त्या वेळार कशेय परिस्थितींत ताचेसरी पावपाक तिचें मन वयरसकयल जातालें. अश्या ह्या नाजूक वेळार एक लेगीत पावल चुकल्यार आपणालें मरण लागीं आसा हें ती साप्प विसरून गेल्ली. असो हो आकांताचो धीर तिका खंयच्यान आयलो? आपल्या भुरग्याच्या मोगांतल्यानूच. असो हो मनाच्या शक्तीचो सोद चड करून संकश्टा वेळारूच लागता. हरशी बाबत, मैंगो दिसपी मनीस लेगीत अरिश्ट म्हऱ्यांत आयल्यार लोखणावरी निबर जाता. ताचे लागच्यान अजापाच्यो गजाली घडूंक पावतात. अशी संकश्टावेळावयली शक्त, बळगें हरशिल्ल्या वेळार कित्याक उपेगाक येवंक शकना काय? देखून वेळावेळार आमच्या वांट्याक संकश्टां येवप, आमी आव्हानांक तोंड दिवप खूब गरजेचें आसता. तेन्नाच आमी आपणांक येनाशिल्ली गजाल शिकूंक पावतात. नांका जाल्ल्यो संवयो सोडूंक शकतात. हे मनशक्तीच्या आदारान 'मूक करोती वाचालम् पंगु लंघयते गिरिम!' म्हळयार एखादी अपंगूळ व्यक्ती लेगीत केद्याय चड दोंगराची तेंगशी वलांडूक शकता. ही सगली जादू कोण करता? जाल्यार ती आमच्यांतली जागी जाल्ली इत्साशक्ती वा मन:शक्तीच आसता. केन्ना केन्ना मनांतली सुप्त इत्साय हाका कारणीभूत आसता. पंचवीस वर्सां फाटीं एमए क सिगमंड फ्रॉइडाची मिमांसा शिकतना ह्या सुप्त मनाचेर व्याख्यानां आयकतां आयकतां ह्या मनाच्या फाटल्यान हांव धांवूंक लागलें. भुरगे अवस्थेंत अर्दवट उरिल्ल्यो इत्सा आकांक्षा मुखार एक एक करून वयर सरूंक लागतात हेंवूय आयकल्लें. देखून 'मनी वसे ते स्वप्नी दिसे' अशें म्हणटात. आमच्या ह्या मनाभितर वासना, भावना, विचार, यादी (स्मृती), बुध्दी आनी मुखेल म्हळ्यार अहंभाव ह्या सारक्या जायत्या गजालींचो आस्पाव आसता. हाकाच लागून म्हाका दिसता आमी जायते हावेस मनांत बाळगीत रावतात आनी हेच हावेस पुराय करपाक केन्ना कश्ट करतात, गिन्यान मेळयतात, देवाची भक्ती करतात तर केन्नांय हाचें उरफाटें वचून कोणाची नसाय, कुंसकेपणूय करतात. अश्यो ह्या मनांत एक ना एक क्रिया चालूच आसतात. देखून आमी मन हें 'नाम' नासून तें एक 'क्रियापद' आसता अशेंय म्हणूं येता.

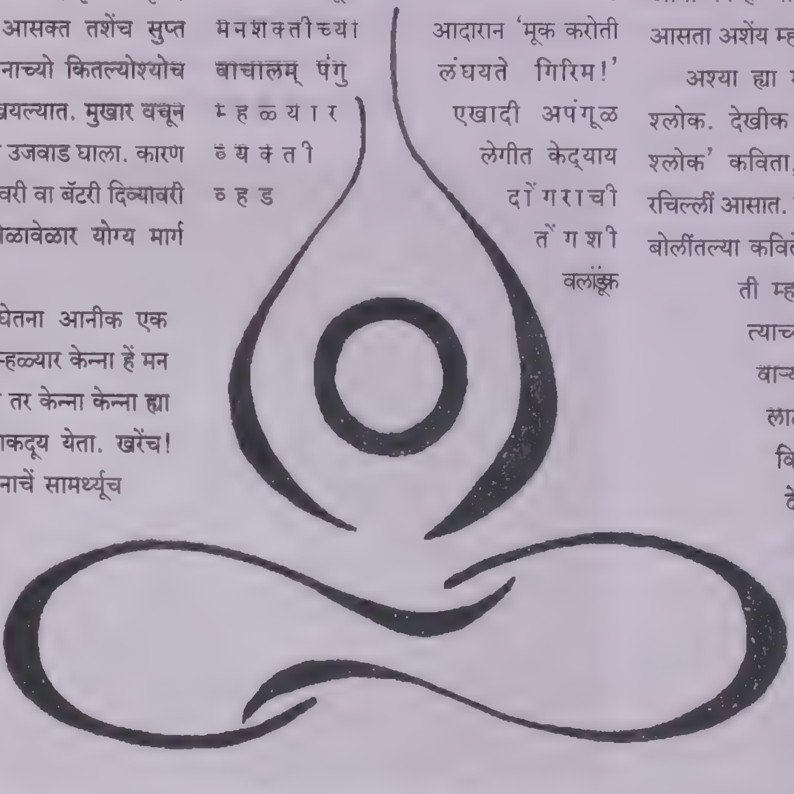

अश्या ह्या मनाचेर बरयल्ले कितलेशेच श्लोक. देखीक रामदास स्वामींचे 'मनाचे श्लोक' कविता, सुविचार, गितां, घडितां रचिल्लीं आसात. हांगा बहिणाबायच्या खानदेशी बोलींतल्या कवितेच्यो वळी उगडास जातात. ती म्हणटा 'मन मोकाट मोकाट, त्याच्या ठायी ठायी वाटा जशा वाऱ्यानं चालल्या पाण्यावरल्या रे लाटा' असो हो 'मन' नांवाचो विशय खूबूच व्यापक आसा देखून चड लांबय नासतना एकूच सांगन दिसता I, me and myself चो अहंकार पयस जाल्यारूच आत्मशक्तीचे वझरे व्हांवपाक लागतले आनी जे ह्या वझऱ्याचें उदक पियेतले त्या समेस्तांचें मन प्रसन्न जावन तांकां समाधान मेळटलें आनी तेच ह्या संवसारांत मुखार पावतले. आनी हेंच आमच्या मनाचे शक्तीचें खरेंलें गुपीत आसा. आनी हेंच गुपीत मतींत घेवन म्हाका मुजरत तुमकां सांगन दिसता.

'मन करारे प्रसन्न, सर्व सिध्दीचे कारण.'

■

– काश्मिरी पावसकार
बामण वाडो, शिवोले – गोंय.
मो. : ९४२११९२८५८

सुनामी

- विन्सी क्वाद्रुस

जो मनीस कुटुंबांत रावून, कुटुंबीक जिवीत जियेता, जो मनीस समाजांत रावून समाजा खातीर काम करता, जो मनीस धर्मांत रावून धर्मांक मानान लेखता, ताका कुटूंब, समाज आनी धर्म जियेवपाक मार्ग उक्तो आसता आनी जो कोण कुटुंबा पासून, समाजा पासून, जावं धर्मा पासून दोळे आड करून चलता तो चोरा भशेन केन्ना तरी हल्लो करता, तो हल्लो कुटुंबांत, समाजांत जावं धर्मांत बऱ्या आनी उगत्या मनान जियेतल्या मनशांक घातकूच न्हय तर ती एक शिटकावणी आसता त्या मनशा पासून सादूर रावूंक.

“चलात रे धांवात, सुनामी हांगा मेरेन पावतली आनी आमकां गिळून वतली.” एक जाण्टी अस्तुरी बोवाळ मारीत कांसावलेच्या रेमेत सायबिणीचो दोंगर चडटाली आनी हेरांकूय बेगीन वचूंक उस्कायताली. तिचे मुखार आनी फाटल्यान कितलेच लोक वताले. कोण धांवताले जाल्यार कोण खर्शेत खर्शेत चलताले. ल्हान तशे व्हड, बायलो तशे दादले आकांतून दोंगरार वताले.

“आमकां आर्दींच कळोवणी आयली म्हुण बरें जालें, ना जाल्यार जपानांत व्हांवून गेल्यात तशे आमीय व्हांवून वचपाचे.” मुखार चलपी सायमनान आपल्या बराबरच्या जेराल्दाक सांगलें.

“जापानांतूच कित्याक? आमच्या भारतांत, मद्रासाचे दर्या देगेर ताणें धुमाकूळ घाला खंय! उदक सारकें वालंकिनी सायबिणीचे इगर्जेंत घुसलें. तिच्याच भावार्तान त्या लोकांक थाकाय मेळ्ळी खंय!” सांगातान चलपी रुजारियोन आपलें गिन्यान वाटलें.

“कितें रे तें सुनामी म्हणून? अशें कशें उदकांत वादळ तयार जालें?” जेराल्दान भिरांत उक्तायली.

दर्यांत वादळ जालां आनी जपान आनी ताका तेंकून आशिल्ल्या जुव्यांनी उंच-उंच ल्हारां उफेवन लोकजीण विस्कळीत जाल्या. कितलेच जण बुडून मेल्यात, कितलींच घरां व्हांवून गेल्यांत, मालमत्तेचें लुकसाण जालां आनी येरादारी सयत बंद पडल्या म्हुण रेडियो, टि.वी. आनी दिसाळ्यांनी खबर पातळावन भारताच्या दर्या देगांनी रावपी लोकांक सुनामीच्या आक्रमणा विशीं सादूर केल्ले. देखून कांसावलेचे लोक आकांतून उटिल्ले. सपाट जमनीचेर एकूच ल्हार पुरो आसलें थंयच्या लोकांक गिळून वचूंक म्हुण ते आपलें घर-दार, भाटां-बेसां सोडून उंच दोंगरार धांवूंक लागिल्ले. हेर कडेनूय अशें जालां आसत पूण देवाचे येवजणेक कोण निवारूंक शकता? पवित्र पुस्तकांत ह्या आर्दीं कशे तरेन देवान पातकांत भरिल्लो संवसार धुंवून काडला ते भशेन आजूय देवाची येवजण जाल्या जाल्यार कोण सांगतलो? भिरांत आनी आकांत बाळगून जीव मुठयेंत घेवन लोक मेळत तशे सुटिल्ले आनी जायत्या जाणांक रेमेत सायबिणीच्या कपेलाचो दोंगर हो सुरक्षीत जागो दिशिल्लो.

खर्शेत खर्शेत वचपी लोकां आर्दीं थंय कितलेशेच लोक पाविल्ले. कपेल बंद आसलें पूण कपेला भोंवतणी लोकांची रास पडिल्ली. कपेला मुखार आशिल्ल्या आल्ताराच्या मुळाक सपणांचेर बसून एक मनीस तांकां मार्गदर्शन करतालो. ताची पिराय सुमार सत्तर वर्सां आसली. आंगार भगवें न्हेसण आसलें आनी ताच्या एका हातांत मोतयांची माळ आसली जाल्यार दुसऱ्या हातांत पवित्र पुस्तक आसलें.

“पळेयात, तुमी एका पवित्र जाग्यार उबीं आसात हाचें भान दवरात.” ताणें उबो जायत सांगलें. लोक वाडत आसले आनी येतात ते आपले परीन बोवाळ मारताले. “आतां तुमी सुरक्षीत जाग्यार आसात. सुनामीचें उदक कशेंच हांगा मेरेन पावचें ना हाची खात्री हांवें दिवपाची गरज ना, तुमच्या भावार्थान आनी हिकमतीन ती दिल्ली आसा.” ताणें लोकांक धीर दिवपाचो यत्न केलो.

“तूं अशें कशें उलयता? हे सायबिणीचेर विस्वास आसा म्हुण आमी हांगा आयल्यात.” साठ वर्सांच्या सेलिनान सांगलें.

“तुमकां हांगा येवपाचें मन येवंक नासलें जाल्यार तुमी सायबिणीच्या पांयां कडें पावतलीं आसलीं? स्वताचें श्रेय देवाक दिनाकात.” ताणें सांगलें.

“तूं आमच्या गांवचो असो दिसना. सायबिणी विशीं अशी भावना व्यक्त करिनाका. ती आमची आसकारीण म्हुण आमी तिका आमच्या गरजां वेळार होरायतात आनी ती आमकां पावता. असो तिचेर अविस्वास दाखोवं नाका.” जाणट्या रुदोल्फाक मात्सो राग आयलो.

“हांव तुमच्या गांवचो न्हय हें तुमी सारकें वळखलें. स्वताची विकृती लिपोवपाक देवाचो आसरो घेनाकात. तुमच्या हक्काक आनी अधिकाराक विसरनाकात. देवान तुमकां रचल्यांत जाल्यार तुमकां राखण दिवपाकय तो फाटीं ना. ताणें सगल्यांक हांगा हाडूंक नात, तुमकांच हाडल्यांत. हाचो अर्थ, तुमी देवाच्या राज्याचीं विचून काडिल्लीं.” ताणें धार्मीक तत्वज्ञान सांगलें.

“तूं पाद्री बी?” सामुयलान ताच्या हातांत आशिल्लें पवित्र पुस्तक पळेवन विचारलें. तोवूय एक जाण्टोच पूण पूर्णवेळ संदेशकार आसलो.

“हांव पाद्री न्हय अशें तुका कित्याक दिसलें?” ताणें परतो प्रस्न केलो.

“वायट प्रसंगा वेळार देव उपदेश करता जावं बरें घडटा तेन्ना सगलें श्रेय देवाक दिता तसलें काय तूं उलयना. पूण मनशाचेर अधिकार आशिल्ल्या सारको तत्वज्ञान सांगता. असल्यो गजाली उलोवंक पाद्रीकूच परवडटात.” भक्तीभावाच्या सामुयलान सांगलें.

“ह्या संवसारांत हजारांनी धर्म आसात आनी प्रत्येक धर्म सांगता आमी एकामेकाच्या मोगान जियेवंक जाय, दुसऱ्याचो द्वेश करूंक जायना. हो उपदेस जर तुमी पाळ्ळो, जाल्यार देवाचें देवाक दितलीं आनी तुमचें तुमी घेतलीं.” ताणें हात वयर सकल करून सांगलें.

“तुज्या हातांत पवित्र पुस्तक आसा म्हुण तूं हें सांगता? एक वटेन देवाचेर विस्वास दाखयता आनी दुसरे वटेन देवाची शिकवण सांगता. कोण तूं?” सेलिनान नेटान विचारलें.

“हांव प्रतापनंद. गांवान म्हैसूरचो. गोंयांत जायतें यो-वच आसा. प्रताप म्हुण म्हाका वळखतात. हांव जायत्या धर्मांचो अभ्यासक आनी मोगाचो प्रचारक. म्हजे प्रताप पळोवन हांव कोणाकूच नाका जालां. पूण जांचे कडेन म्हजी गाठ पडटा, ते म्हाका केन्नाच विसरनांत. म्हज्या हातांत पवित्र पुस्तक आसा खरें पूण हांव तातुंतल्यो गजाली तुमकां सांगिना. महात्मा गांधी कोण आसलो? एक पाद्री? एक प्रोवादी? ताणें बरयल्लें एक पुस्तक म्हज्या हातांत घेवन हांवें हीच गजाल सांगिल्ली जाल्यार तुमी म्हाका अशें विचारतले आसले?” प्रताप लोकां मदें मिसळ जावंक लागलो. लोक आजूनय वयर येताले. जांच्या कानांत प्रतापालीं उतरां पडटालीं ते ताका चित्तान आयकताले. नेटान वारो मारतालो आनी दोंगरावेलीं झाडां दर्याच्या ल्हारां भशेन उचांबळ जाल्लीं.

“आमी हांगा आयल्यात आमकां आसरो सोदूंक, तुजें प्रवचन आयकूंक न्हय.” सेलिनान म्हणलें.

“हांव सांगतां तें प्रवचन दिसता तुका? ना. ती एक वाट, एक उपदेश, एक सुचोवणी वा तुजे खातीर मार्गदर्शन. हांवें तुमकां आपोवंक नांत आनी तुमचे खातीर हांव हांगा येवंक ना. देवान आमची ही भेट घडोवन हाडल्या. त्या दोग मनशांनी.” फुडल्यान एक साका फटें घालून ताचेर बसून आशिल्ल्या एका जोडप्याक बोट दाखोवन ताणें सांगलें, “म्हाका एक प्रस्न विचारलो ‘मनशाचेर संकश्टां धाडूंक जाय जाल्यार देवान हो संवसार कित्याक घडिल्लो?’ तांकां हांव जाप दितालों आनी देवाची मांडावळ सांगतालों. तितल्याक कोण कोण आमचे फुड्यांत येवंक लागलीं. ताणीं म्हाका जपानांत जाल्ल्या सुनामीची खबर सांगली आनी आपणाचो जीव साल्वार करूंक जाय जाल्यार उंच जाग्यार वचात हे ताचे शिटकावणेक पाळो दिवन हांगा आयल्यांत म्हुण ताणींच सांगलें. पळेयात आमच्या उलोवपाचो आनी सैमाचे वागणुकेचो कितलो मेळ जाता तो.” ताणें वेर्णेच्या सपाट शेतांचेर नदर मारली. तीच नदर ताणें मेटा-स्ट्रीप कंपनीचेर घुंवडायली आनी तांचे मदल्यान व्हांवपी वाऱ्याच्या झोताचेर आपले हात विस्तारले.

“आमकां हांगा कोणेंच बांदून दवरूंक नात. म्हजी गजाल तुमकां पसंद जायना जाल्यार तुमच्यान कडेक रावूं येता. तुमची वाट तुमकां मेकळी आसा. हांव हें इतल्याच खातीर सांगतां की क्रिस्ती धर्म जावन आसा एक संघटीत धर्म. ताका मार्गदर्शक तत्वां आसात, शिकोवपी आसात आनी संवसाराच्या खंयच्याय पोताक गेल्यार, ‘तें तत्व एकूच आसता, जाचेर समाजाक विचार करचो पडटा. भारतांत सुर्वेक भाग्यवंत थोमास येवन गेलो. थोमास म्हणल्यार बारा शिश्यांतलो जेजूचो एक शीश्य. जाणें गोंयची भूंय माडयली, पूण ताणें धर्म प्रसारण वा धर्मांतरां केली नांत बगर लोकांक सुडसुडाय दिली जाय तें थारावंक. पूण जेन्नां भाग्यवंत फ्रांसीस शावीयर आयलो, तेन्ना ताणें पारखिलें भाग्यवंत थोमासाच्या उदारपणाक लागून ताचें कोणें आयकलें ना. देखून इल्लो फोर्स वापरून ताणें धर्मांतरां करूंक सुरवात केलें. कोणा खातीर जालीं हीं धर्मांतरां? तुमच्याच कुटुंबा खातीर. तुमचेर जाल्ल्या जुल्मांतल्यान तुमकां वाटावपा खातीर देवान सुरवातेक इज्रायलाची प्रजा कित्याक विंचून काडली? तांकां मोजसा सारको प्रवादी कित्याक दिलो? तांची सोडवण करूंक. जर भाग्यवंत फ्रांसीसान क्रिस्तांवपणाचें बीं हांगा रोवूंक नाशिल्लें जाल्यार हांगा क्रिस्तांव म्हणटात ते आसतले आसले? तुमचें अस्तित्वूच आसचें नासलें. ह्या समाजांत मुक्त जिवीत जियेपाक कितलें अवघड हाची घडये तुमकां आज जाणीव जायत.” आतां मात प्रतापान तांकां सेरमांव सांगलो. जायत्या जाणांचे तो तकले वेल्यान गेलो पूण तांचें चित्त हाल्लें ना. आतां म्हणल्यार वाऱ्याच्या आवाजा शिवाय सगलें शांत जाल्लें.

“हें जोडपें विदेशांतल्यान पळून आयलां. कित्याक, थंय तांकां आपल्या लग्नाच्या एकवटाक सुरक्षा दिसली ना. तांचे वडीलूच तांच्या लग्नाचेर आड आसले. देखून आपलो लग्न संस्कार सुगूर दवरूंक तीं हांगा मेरेन पावलीं. ही एक प्रकारची सुनामी न्हय? तुमच्या गांवांत असो त्याग करपी कोण आसात? आज गोंयांतूच कितलीं लग्नां मोडटात. हाचें कारण, तुमचे मदीं मोग ना. तुमकां विजमितां जाय. भुरगीं जायनांत तांकां देवान भुरगीं दिल्लीं जाय. घर ना तांकां घर बांदून दिवंक जाय. तुमच्या दारांत पयशांचें झाड रोयल्लें जाय. पवित्र पुस्तकांत बरोवन दवरल्यांत तसलीं अजापां जाय. सुनामी सारक्या वादळाक फुडो करूंक तुमी भियेतात. हो अजापाचो काळ न्हय, जण एकल्यान प्रत्यक्ष जिवीत जियेपाचो काळ हो. आपणा मुखार येता ताका फुडो करपाचो काळ हो.” प्रतापान तांचेर जिविताच्या तत्वांनी जियेवपाचो दबाव निर्माण केलो. ताणें एका तरनाट्याक मुखार हाडलो आनी मुखार उलोवंक लागलो.

“आमी आमचे सोडवणेचो विचार करूंक जाय. ह्या संवसारांत आमी कोणा खातीर जियेतात? आमी जल्मून आयल्यांत म्हुण? आमकां वडील जेवण दितात म्हुण? आमचें कर्तव्य कितें? तुमकां हांव खरेंच सांगतां आमी हो संवसार जिखलो आनी आत्मो होगडायलो जाल्यार आमकां कितें अर्थ आसा? जोडिल्लें कोण खातलो तें खबर ना. परतेंच जाल्यार आमी फाटल्यान आशिल्ल्यां खातीर झगडें निर्माण करून दवरतात. संवसारांत आसतना कसलेंच

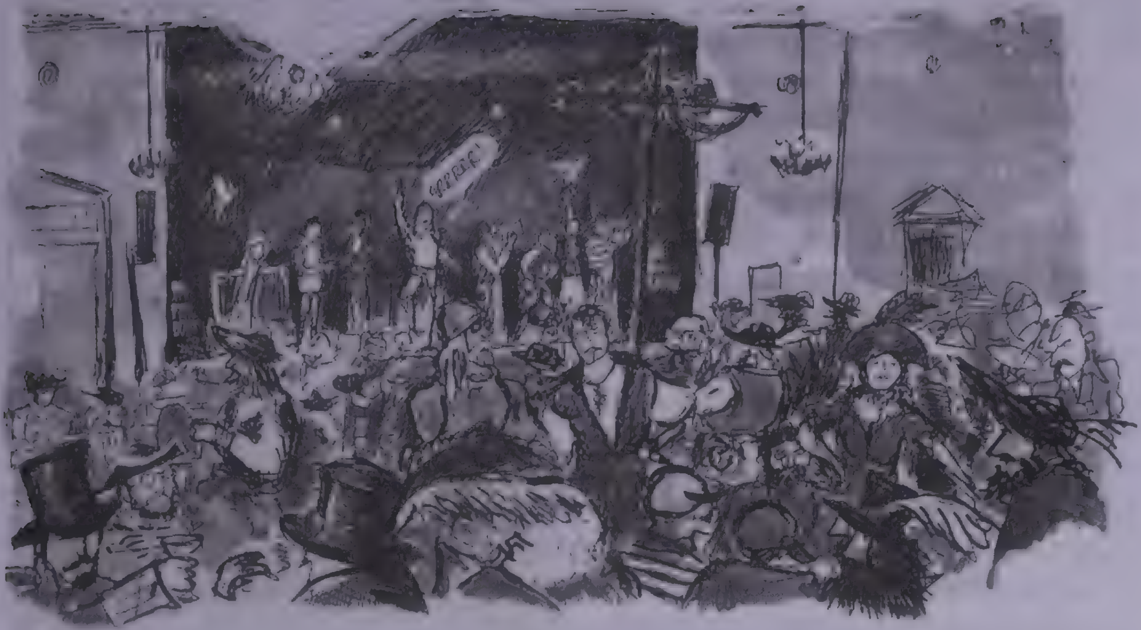

सूख भोगिनांत आनी मरतना दुखेस्त जावन मरतात. नापोलियनाची गजाल तुमकां खबर आसा न्ही? ताका मरतना सगलें कळ्ळें पूण कित्याक उपकारता? भाग्यवंत इनास द लोयोला भशेन आदींच सुदारल्यार आमकां मनशां मदें जागो आसतलो. ना जाल्यार सद्दाम हुसैना भशेन सत्ता आसून पासून लिपून रावून चोरा भशेन गोळार चडून मरचें पडटलें. सुनामीच्या ल्हारांनी विरगळून वचचें पडटलें जंय आमची कूड लेगीत मातयेक लागची ना.'' प्रतापान देखी दिवन आपलें उलोवप तांकां समजावपाचो यत्न केलो.

''आरे सायबा, तीं व्हडलीं व्हडलीं नांवां सांगून आमकां घुस्पांव नाका. आयताराच्या आयताराक आमी पाद्रीचो सेरमांव आयकतात, आनीक सेरमांवाची गरज ना.'' त्याच तरनाट्यान आपली बेजारसाण उक्तायली.

''दुर्दैव तुमचें. कित्याक तुमी क्रिस्तांव म्हुण जल्मले? सोबना तुमकां ही वाचा. तुमी स्वताकूच लज करिनांत बगर तुमच्या धर्माकूय लज करतात. आयतारचो तुमकां सेरमांव सांगतात तो, अशी धर्मा विशीं वा धार्मीक कायद्या विशीं उबगण दाखोवंक न्हय. बगर तुमकां जिणेची वाट दाखोवंक. तुज्या जिवितांत तूं सुखी आसा?'' प्रतापान ताकाच विचारलें. तो ओगी रावून ताका पळेवंक लागलो. ''ना. तुज्या हाव-भावावेल्यान हांव सांगतां, तुज्या जिवितांत तूं अस्वस्थ आसा. तुजी अडचण कितेंय आसूं, जो मेरेन तूं दुसऱ्याचो सल्लो आयकना वा मौलीक तत्वां आपणायना, तो मेरेन तूं वाऱ्या वेल्या सुकण्या भशेन. उडटना सूख आनी घोटेरांत पावतच....? जो मनीस कुटुंबांत रावून, कुटुंबीक जिवीत जियेता, जो मनीस समाजांत रावून समाजा खातीर काम करता, जो मनीस धर्मांत रावून धर्मांक मानान लेखता, ताका कुटूंब, समाज आनी धर्म जियेवपाक मार्ग उक्तो आसता आनी जो कोण कुटुंबा पासून, समाजा पासून, जावं धर्मा पासून दोळे आड करून चलता तो चोरा भशेन केन्ना तरी हल्लो करता, तो हल्लो कुटुंबांत, समाजांत जावं धर्मांत बऱ्या आनी उगत्या मनान जियेतल्या मनशांक घातकूच न्हय तर ती एक शिटकावणी आसता त्या मनशा पासून सादूर रावूंक. आतां तुमी सुनामीच्या नांवान हांगा आयल्यांत, तुमचो भावार्थ थीर आसा म्हुण दाखोवंक काय तुमची लाचारी प्रदर्शीत करूंक? तुमच्या फाटल्यान आशिल्ल्यांचो तुमकां हुस्को ना? तांकां सगल्यांक घेवन तुमी हांगा कित्याक चडलीं नांत? हांकां पळेयात.'' प्रतापान परत त्या जोडप्याक बोट दाखयलें ''तीं आपलें कार्य मुखार व्हरतात आनी एक दीस जैतवंत जावन आपल्या कुटुंबाचेर राज करतलीं. कित्याक ताणीं संस्काराचें पालन केलां, धार्मीक शिकवणेची लज राखल्या, जिवितांत त्याग केला, तीं क्रिस्ती मुल्यां जियेतात...''

तो उलयत आसतना सायमन ल्हवूच त्या जोडप्यांतल्या दादल्या म्हऱ्यांत गेलो.

''तो कोण? मिसायाह? भाकणार? प्रवादी?'' सायमनान तांचे भशेन ताका विचारलें.

''तो तुजे आनी म्हजे भशेन एक सामान्य मनीस. तो तुमच्याच देसांतलो आनी हांगा परत परत यो वच करपी. तूं ताची वळख काड आनी तुका ताची जाप मेळटली. ताचेर तूं नियाळ कर आनी तुका तो लार्गीचो दिसतलो. ताचें प्रतिबिंब तुजे नदरेक हाड आनी तो तुका फुड्यांत दिसतलो.'' ताणें सांगलें.

''तो देव तर?'' सायमनान परत विचारलें.

''तुमी सोदूंक भोंवता तसलो देव न्हय तो. तो आत्मीक बळाचो, सदांकाळ मार्गदर्शन करता

तसलो, सत आनी फट हाचे भितर गरज तेन्ना निर्णय घेवंक मुखार येता तसलो.'' बायलेन सांगलें.

''आरे! आतांच तो म्हणटालो तुमी विदेशांतल्यान पळून आयल्यांत म्हुण. ताची पदवी तुमकां कशी कळ्ळी? सायमनान अजाप जावन विचारलें.

''सभाग्या!''प्रताप उलोवंक लागलो. ''तितलीच पदवी तुमकां आसा. पूण तुमकां ती वळखूंक कळना. आपल्या अंतस्कर्णाचेर नदर मारात. अंतर्मनाचेर नियाळ करात. जियेवपाचे शैलीचेर विचार करात. ही करणी करतना जिविताची तागडी जोखात. एक वटेन तुमचे धा मांदामेंत दवरात आनी दुसरे वटेन तुमच्च्यो जापो दवरात. तुमकां तुमीच सांगतले आपलो वालोर कितें आसा तो. सदांच गोंयचो सायब तुमकां राखतलो म्हुण चिंतीनाकात. आज पासून हेच सुनामींतल्यान ताणें तुमकां निवारल्यांत, सदांच तें घडचें ना. तुमचीं पातकां गळ्या वयर सरूंक लागल्यांत, जिविताची वाट बदलात. ना जाल्यार ताकाच आपली वाट बदलची पडटली.'' प्रतापान एक नवें शास्त्र तांकां दिलें. तेन्नाच एक काळो घोडो थंय वयर सरलो आनी लोकां मदल्यान वाट काडीत आल्तारा मेरेन पावलो. कोण कोण ताका रेयांच्या फेस्ताचो घोडो म्हुण पाचारूंक लागले.

''चलात चलात, सुनामी येवपाचो वेळ टळ्ळो. आनी उदक आपल्या जाग्यार देंवलें म्हुण कळोवणी आयल्या.'' घोड्याचेर बसून आशिल्ल्या तरनाट्यान सांगलें पूण कोण हाल्लो ना.

''तुमी तुमच्या भावार्थाकडें थीर नाशिल्ल्यान दुसऱ्याचे गजालीचेर विस्वास दवरूंक तुमकां अवघड लागलें. आमकां मिलाग्रीचें आलायतें जिवीत जाय.'' ताणें आपलो मोबायल काडलो आनी ताचेर इंटरनॅट लावन परिस्थिती समजूंक लागलो.

सांज जावपाक लागिल्ली. सुर्याचें वत मोव जाल्लें. वारो मंद व्हांवतालो. लोक आपसांत उलोवंक लागिल्ले. प्रतापाचे विचार आनी सांगणें गुणगुणूंक लागिल्ले. सुनामीक लागून दोंगरार पावले आनी एका सांता सारक्या मनशाचे विचार आयकूंक मेळिल्ल्याचें थोड्यांक समाधान जालें. ताणें सांगिल्ल्यो गजाली म्हणल्यार जिविताचें वास्तव आसलें हें जायत्या जाणांक होलमलें. तेन्नाच एकल्यान ताच्या पांयांचो उमो घेतलो. ताणें पांय फाटीं काडले.

''खऱ्यानीच धोको गेलो, म्हज्या मोबायलाचेर कोणाक पळेवंक जाय जाल्यार पळेवंक मेळटा.'' ताणें मोबायल वयर काडलो. कोण कोण मोबायल पळेवंक गर्दी करूंक लागले. ''चलात, आतां, तुमचें नशीब बरें आसलें. सुनामीचो प्रभाव सोंपलो पूण तुमच्या जिवितांतली सुनामी समजून घेयात आनी ताचेरूय उपाय काडूंक शिकात.'' प्रतापाचो हो वेगळोच प्रताप आसलो. देवाचेर घालतात तशी प्रतापाचेर नदर घालून लोक सवका सवका रेमेत सायबिणीचो दोंगर देंवूंक लागले.

■

– विन्सी क्वाद्रुस

आर्लेम राय, सालसेत–गोंय. मो. : ९८२२५८७४९८

तात्पर्य कथा

कॉंग्रेसच्या माध्यम धोरण प्रस्नाचेर अख्खें गोंय पेटून उठिल्लें
तशें पर्रीकारूय पेटून उठिल्लो. सोयरू वर्दे बी हाचे वांगडा
ताणेंय काळें टी-शर्ट घालून
'इंग्लीश व्हाय? मायभास जाय' केल्लें.

'वर्दे, हरी विठ्ठल.'

'हरी विठ्ठल भाई'

'म्हाका हें सोबता मरे?'

'तुका कितेंय सोबता भाई, आंगाक सामकें फिट्ट बसता.'

'टी-शर्ट न्हय रे, हें छातयेर बरयलां तें!'

'तें घेवन बसूं नाका तूं भाई, टेम्परवारी तें. काम जालें म्हणटकच अचळय काडून गुड्ड्याक मारपाचें.'

'तरी काळें घालून भोंवप म्हळ्यार विचित्र कशें!'

'तातूंत कितें आसा? मनांत हयकारी विचार हाडपाचो.'

'म्हणजे पॉजिटीव्ह थिंकींग मरे?'

'हय व्हय. आपूण हें काळें घालतां तें कोंकणीच्या मरणा खातीर अशें चिंतपाचें. लोक मरणा उप्रांत काळें घालतात आमी मरणा पयलीं घालपाचें.'

'सामको फिन मरे तूं तकलेन! वर्दे, हरी विठ्ठल.'

तात्पर्य : हरी आमचो टेम्परवारी

कथिका

डायरी

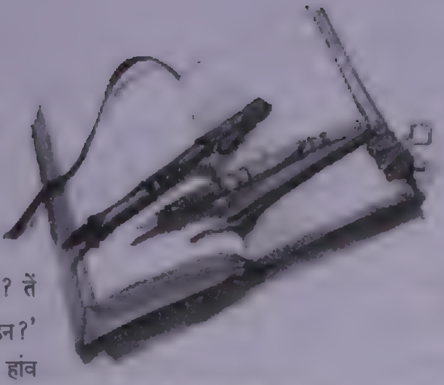

> *‘दुसऱ्यांची पर्सनल डायरी वाचप हें समा न्हय. म्हाका तें आवडना.’ अशें हांवें आस्थाक कितलेशेच फावटी कडक उतरांनी सांगिल्लें. तशी ताका संवयच आशिल्ली, कोणाचीय डायरी दिसली की लागलें वाचपाक.*

‘कितें जालां काय ताचें? तें अशें कित्याक वागता म्हजे कडेन?’ मनांत कितलेशेच प्रस्न वेंचीत हांव आस्थाचे घरावटेन चलतालें. घराकडेन पावतकच हांव सडसडीत सोपणां चडलें आनी बॅल वाजयली. काकीन दार उगडलें.

‘‘खंय गो दिपिका? हे दिसांनी नाऽच मगो तूं, बिजी दिसता.’’ तिणें फकाणां केलीं.

‘‘ना गे अशेंच.. आस्था आसा?’’

‘‘आस्था आतांच भायर सरलां. येतलें रोखडेंच. तुजो एक बूक दिवपाचो उरला म्हणटालें. रूमांत दवरला आसतलो. पळय वचून.’’

हांव ताच्या रुमांत गेलें. मेजार ताचीं सगळीं पुस्तकां वेवस्थीत मांडिल्लीं. तशी टापटीप दवरपाची संवयच ताका. त्या पुस्तकां मदीं हांव म्हजो बूक सोदूंक लागलें आनी तेन्नाच म्हजी नदर ‘तिचेर’ पडली. ‘ती’ म्हळ्यार ताची पर्सनल डायरी. नकळत म्हजो हात तिचेसरीं गेलो. पूण हांवें तो रोखडोच फाटीं घेतलो. ‘दुसऱ्यांची पर्सनल डायरी वाचप हें समा न्हय. म्हाका तें आवडना.’ अशें हांवें आस्थाक कितलेशेच फावटी कडक उतरांनी सांगिल्लें. तशी ताका संवयच आशिल्ली, कोणाचीय डायरी दिसली की लागलें वाचपाक. पूण हांवें ताका म्हजे डायरेपासून धा हात पयसच रावूंक सांगिल्लें. म्हजो सभाव जाणां जावन तें म्हजें आयकतालेंय बी आनी आज हांवूंच ती चूक करपाक वतालें. ताचे फाटलें कारणय तशेंच आशिल्लें.

पयर आस्था म्हगेर आयिल्लें. हांव ते वेळार न्हावंक गेल्लें. मम्मान दार उगडलें. हांव न्हावन येवन पळयत जाल्यार सदांच बिनधास्त दिसपी आस्था ते दिसा म्हाका वेगळेंच दिसलें. अस्वस्थ शें. हांवें कित्याक आयिल्लें म्हुण विचारकच, ‘तुजो बूक दिवंक’ अशें म्हळें आनी बूक मेजार दवरून भायर सरलें. दुसऱ्या दिसा कॉलेजींतय विचित्र वागलें. तें म्हाका टाळपाचो यत्न करता हें म्हाका जाणवलें. ‘कितें जालां काय? कोणेंय कितेंय म्हळें काय ताका? मोगान बी पडुना मू?’ अशे कितलेशेच प्रस्न म्हाका सतावंक लागले आनी शेवटाक रावना जावन हांवें ताच्या घरा वचपाचें थारायलें. आनी आतां ‘ती’ म्हज्या सामकार आशिल्ली. म्हज्या सगळ्या प्रस्नांची जाप! पूण हें बरें जातलें? हांवें चिंतलें, जर म्हाका आस्थाचो प्रॉब्लेम कळ्ळो जाल्यार हांव ताका मजत करूंक शकतां. एकवेळ तें म्हाका सांगपाक भिलां आसत. हांव हें ताच्या बऱ्या खातीरच करतां अशें चिंतून हांवें ताची डायरी काडली आनी फोल्ड करून दवरिल्लें निमाणें पान उगडलें.

आयतार,

आज चडशे बूक कंप्लिट केले. दिपिकाचो बूक दिवंक ताच्या घरा गेलें. हांव गेल्लें तेन्ना तें न्हातालें. काकीन बूक रुमांत दवरपाक सांगलो. ताचो रूम तो! मेजार सगळीं पुस्तकां अस्ताव्यस्त पडिल्लीं. तीं सारकीं मांडूंक म्हुण गेलें. तेन्नाच, ‘ती’ म्हज्या हाताक लागली. ताची पर्सनल डायरी. ती वाचूं नाका अशें ताणें म्हाका हजार फावटीं सांगिल्लें. पूण त्या खिणाक म्हाका कितें जालें तेंच कळ्ळें ना. हांवें ती उगडली. खूब कितें वाचलें. कितल्योश्योच गजाली! त्यो ताणें म्हाका कित्याक सांगूंक ना काय? बॅस्ट फ्रॅण्ड आसून लेगीत! म्हाका वायट दिसलें. रागूय आयलो. पूण ताच्या परस म्हाका चड दिसलो तो भंय. दिपिकाक हें कळ्ळ्यार तें म्हाका खातलें. म्हजे कडेन उलोवचें ना. आमची इश्टागत तुट्टली. ताका हें कळूंक फावना. हांव ताका हें केन्नाच सांगचें ना. थोडे दीस म्हजे म्हाकाच खातलें. पूण मागीर विसरून वतलें. जें जालें तें जालें...

***

म्हाका झटको बसलो. कितें बरोवं नाशिल्लें हांवें ते डायरेंत! म्हजें खरें हांव आशिल्लें तातूंत. ज्यो गजाली म्हाका केन्नाच कोणाक सांगपाच्यो नाशिल्ल्यो त्यो कोणाक तरी कळिल्ल्यो. तें म्हजें बॅस्ट फ्रॅण्ड आसलें तरी कांय गजाली म्हाका म्हजेच भितर लिपोवपाच्यो आशिल्ल्यो. पुराय आंग पोकळ जाल्लेवरी दिसलें. आतां मोठ्यान हांसू काय रडूं हेंच चिंतीत उरलें.

आज ते गजालीक सात दीस जाले. आतां आस्था म्हजेकडेन बरें वागता. आमची इश्टागतूय तशीच आसा. तेंय तशेंच आसा, ‘बिनधास्त’. पूण हांव मात जळत आसां. भितरल्यान. ताणें म्हाका कांयच सांगूंक ना आनी हांवूय ताका कांयच विचारूंक शकना. म्हजे भितरलो राग ताचेर काडूंक शकना.

कित्याक..
हांवेंय तीच चूक केल्या.
हांवेंय ताची डायरी वाचल्या.

■

– **ईशा कामत बांबोळकार**
कुर्टी, फोंडा-गोंय. मो. : ०८३९०८१०७५०

अश्रेकणी

थाऽगे थाऽ थातुली...

- हर्षा शेटये

बायल मनशेन संवसार करो तिगोवन धरूंक जाय. घरांतलें गुम्स भायर कळूंक दिवंक जायना. ही बायल मागीर दिसपाक कशीय दिसल्यार जाता. ही देख भुरग्यांक ल्हान आसतनाच दितालीं जावये. म्हजी मावशी हांगा नातीक रमोवपाक सुंदर सुंदर बालगितां गायताली. हांवें मात चल्याक केन्ना तरी आयकल्ली आनी पाठ आशिल्ली एकूच आल्लय झरयिल्ली.

था गे था थातुली. भांगरान भरल्या हातुली..

चार वर्सांचें माही स म्हयन्याच्या इराक आपलीं दोनूय बचकुलां हालयत हालयत खेळयतालें. म्हजी नणंद सई मुंबयसावन आपले सुनेक आनी स म्हयन्याचे नातीक इराक घेवन आमगेर रावपाक आयिल्ली. बंगळुरू सावन तिच्यो दुसऱ्यो दोन नाती म्हळ्यार धुवेच्यो चलयो आठ वर्सांचें रिया आनी चार वर्सांचें माही आयिल्लीं. रिया, माही बंगळुरूक कॉस्मोपोलिटन सोसायटींत रावतात. दिल्ली पब्लीक स्कूलांत शिकतात, इंग्लीश मिडीयमांत. तांचे आवयचें भुरगेंपण मुंबयत गेलां. माही कोंकणी वाक्य उलयतना तातूंत कोंकणी शब्द कमी आनी इंग्लीश शब्द चड आसतात. अशें आसतना अस्खलित कोंकणींत खेळगीत म्हणून तें इराक खेळयतालें, तें पळोवन म्हाका अजाप जालें. माहीक केन्नातरी आज्यान आजयेन हें खेळगीत म्हणून खेळयलां जावये आनी ती याद जावन ताणें इराक खेळयलां जावये आनी मजा म्हणजे माहीचें पळोवन इरा आपलीं बचकुलां हालोवंक लागिल्लें आनी माही ओगी रावल्यार ताका अं... अं करून हात हालय आनी गीत म्हण म्हुण खुणायतालें. माहीचो हात आरतो परतो हालता तें पळोवन आनी ताणें गायिल्ल्या गिताचे म्होंवाळ सूर कानार पडतकूच तें आपलोय हात तसोच हालोवपाचो यत्न करतालें. तें त्या गितांतल्या ताला सुरांत रिगतालें म्हळ्यार जाता.

हांवें ह्याच विशयावयलें गीत वेगळे तरेन आयकलां. म्हजी आजी, मावश्यो बी म्हणटालीं.

था ऽ गे था थाताऽऽची
गोऱ्या गोऱ्या हाताऽऽची

अशे तरेचीं कोंकणी बालगितां म्हळ्यार आमचे लोकसंस्कृतायेचो एक भाग. हीं पारंपारीक बालगितां फाटल्या कितल्याश्या पिळग्यांनी जाणट्यांच्या, भुरग्यांच्या तोंडार घोळटात. हांवें भुरगेपणांत म्हजे आजयेच्या तोंडांतल्यान कांय बालगितां, खेळगितां आनी आल्लयो आयकल्यात. म्हज्या मावशेभावाक मांडयेर घेवन ती तेल लावपाक बसताली. तेलाची उरवळी म्हऱ्यांत दवरताली. चिपटान तेल तळव्यार घेताली आनी ताळवेर थापताली. चिपट उरवळेचेर आपटीत त्या तालार म्हणटाली,

आखो माखो तेल माखो
तेलकाराचो बुडकुलो फुटलो
तेल गेऽ तेल
तेल गेऽ तेल

मागीर न्हाणयतना तो रडटालो तेन्ना माथ्यार उदक घालतना म्हणटाली,

घुशी घाल गे ऽ
घुशी घाल गे ऽ
घुश्यऽ गे ऽ

न्हाणोवन पुसून कपलाक काजळाचें तीट लायताली

आंदा ऽ मांदा ऽ गिरगीर चांदा
वाटीभर गंदा, शिपीभर अक्षदा
बाबूच्या कपलाक तीऽऽती
बाबूच्या कपलाक तीऽऽती

मागीर ताका सत्वाचो बी बोम पियेवन आल्लय म्हणत न्हिदयताली.

कुरू कुरू काना
म्हशी गेल्यो राना
आमडून हाड रे राखणेमामा
यो गे यो गे गाये
गोठ्यांतल्या दाण्यार
आनी दूद दी गे तोपभर
गायेच्या रे गोठ्यांत
पाडूक हांबेता
आनी बाबू बाये पाळण्यांत धोलता

आनीकूय कांय गीतां आजी म्हणटाली,

बाबू बरो पणसा गरो
गोरेल्या आंगान
ताचे दोळे सान
तांबडे कान सुंदर रुपान
बाळ गुणी मोतयांकणी
हट्ट सोड रे
ओवाळू तुका मिठाकणी
दिश्ट जाली रे

आजी तिनसांजा नातरांक मांडयेर घेवन कसलें ना कसलें गीत म्हणत आसताली. ते तेंपार ल्हान भुरग्यांचे मर्नारिजवणेचीं अशीं वेगळीं साधनां नाशिल्लीं. ते खातीर तांचें मन रिजोवपाक आजी असलीं गीतां म्हणटाली. हातुंतले शब्द सहज तिच्या वोंठार घोळटाले. तातुंतल्या शब्दांक असो खास अर्थ नासतालो. ह्या गितांची भास सामकी सोंपी, चालीय सोप्यो. मांडये वयलें भुरगें त्या सुरांत खेळटालें. आशिकुशीक बशिल्लींय भुरगीं त्या खेळगितांनी रमतालीं. आजी मदीं त्या गितांनी आमचींय नांवां घुसयताली. देखीक,

बाबू आमचो घोड्यार बसतलो
जंय थंय भोंव भोंव भोंवतलो
मामा ताका सत्री धरतलो
भाई ताका वारो घालतलो
आजी ताका आरती करतली
मावशी ताची दिश्ट काडटली...

हातूंत मागीर घरांतल्या सगळ्या जाणांचीं नांवां येतालीं आनी कोण कोण त्या बाबू खातीर कितें कितें करतलो ताची यादी तयार जाताली.

असलेंच आनीक एक गीत ती म्हणटाली. पूण त्यो दोन वळीच म्हाका याद आसात.

बाबू आमचो घोड्यार रे
दोशी दोन चनरजोती...

....

काय बरें बालगीत विस्मृतींत गेलें.

आनीक एक दोन वळींचें गीत आजयेच्या सामकें आवडिचें.

बाबूची बायल येतली
घराचीऽ राणी
कॉफी करून दितली
आजयेक म्हातारऽपणी

म्हाका दिसता ह्यो वळी आजयेनूच घडयल्या आसतल्यो. गीतां रचून ताला सुरांत म्हणपाची तिका खूब आवड आशिल्ली. आतां तिचो हो वसो म्हजी मावशी – अनिला मावशी फुडें चलयता. हावें एकदां नातीक खेळयतना मावशेक पळयलें. ती सामकी नॉनस्टॉप कॅसेट बी लायिल्लें भशेन एका फाटोफाट बालगितां बरीऽ चाल बी लावन म्हणत आशिल्ली.

आगो, हय गो लिलू
हय गो लिलू
हाका न्हिदय गो
ना जाल्यार च्याचो उजो
मात्सो पळय गो

कोणें रचिल्लें काय हें गीत. लिलू म्हणून घरांत कोणतरी आडसाटें चली आसतलें. भुरगें न्हिदना म्हणून आवयक घरांतलीं कामां करूंक मेळना आसतलीं. ते खातीर आवयन ह्या लिलूक आपयलां जावये. एक तर हाका न्हिदय नाजाल्यार च्या करपा खातीर रान्नीतलो उजो तरी पळय म्हणून.

च्या करून सगळ्यांक च्या दिवन जाली तरी भुरगें न्हिदना. भुरग्याक न्हीद म्हणतना आवय आपलीं कामां थंयच उरल्यांत म्हणून ताका सांगता.

जय गो बाये जय
फुल्लीं मोगरे झोपां
आनी घांसचीं आसात म्हाका
च्याचीं कोपां गे बाये च्याचीं कोपां

तरीय बाय न्हिदचें नांव काडिना मागीर ती न्हिदोवपाक आल्लयो म्हणत आसा.

गायी गायी गायी
बाय कोणाक जायी
गायी करता भागलें
फाफां वेचूंक लागलें
एक फांफ व्हेलें काक्यान
कित्याक रे काक्या रडयता
आंगलीं तोपरीं भिजयता

आल्लयांचेर आल्लय आजी गायन आसा. तरीकूय बाय न्हिदना. किरकिरता तेन्ना आजयेक दिसता जावये. बायक हांगा थंय भोंवडायनात, तेन्ना ताका दिश्ट बी जाल्या जातली. तेन्ना ताचेर सोल मीठ ओवाळून उडय. हें मागीर रान्नीत उडयताली. पळय पळय कसो मिठाचो तडतड आवाज येता तो. बरीच दिश्ट लागिल्ली अशें म्हणटालीं. आपलें बाय हें सुंदर, तेजस्वी, उजळ. ताका कोणायचेय दोळे लागतात! बांयकडल्या बेबकुलेंचे लेंगीत. बेबकी न्ही आं बेबकुली.

बाय आमचें वता थंय पावसा वादळ
कोणें बायच्या दोळ्यांत घालें काजळ
काजळ घालें उजळ जालें बांयकडे गेलें
बांयकडचे बेबकुलेन ताका दिश्टुलें केलें
बायक आमच्या भितर हाडात
सोलांमिठांनी दिश्ट काडात
बाय आमचें शाणेंगुणें
ताका लोकांनी मारचें कशें

सोलमिठ ओवाळून उडयतकीच बाय सामकें तरतरीत जाता. आजयेच्या हाताक धरून उबें रावता. आजयेच्या पांयार नाचूंक लागता. ताका नाचयत आजी म्हणटा,

नाचता कशी काय गे
फिरग्यांली बाय गे
दूद उंडो खाता गे
धांवून धांवून येता गे

ह्यो ओळी फिरंग्याले उंडे बी खायना आशिल्लीं ते तेंपार रचिल्ल्यो जातल्यो! घरांतल्या बायेक पयलेच फावटी दुदांत बुडयल्लो उंडो खावयला जावये. तो खावपाक तें धांवत धांवत, नाचत नाचत येतालें आसतलें! हांगा नाच बी म्हणटात तो गोंयच्या चलयांनी करप न्हय. तो फिरंग्याल्या चलयांनीच करप. फिरंग्यालो उंडो बी खावप. ह्या अर्थान फिरंग्यालें बाय म्हणलां जावये. हो हांवें काडिल्लो अर्थ...

मावशी बालगितां म्हणत आशिल्ली. नात पांयां वयली देंवून दिमखुऱ्यांनी धांवूंक लागिल्ली. ‘आगो यो’ मावशी ताका आपयता. ‘ना, ना’ म्हणत फाटल्यान पळोवन तकली हालोवन तें हासूंक लागलें.

‘यो पातोळ्या यो हांगा.’ पातोळे म्हणटकीच तें फुडें वचून ओग्गी बसलें. हो तांचो सदचोच खेळ जावये.

आगो पातोळ्या यो, कित्याक लोजेता
तुजो नवरो बाये तुका पळोवंक आशेता
बेळगांवचें बँड बाये वाजपाक गो
मुंबयची रांदपीण बाये रांदपाक गो
लग्नाचें ठरलां पणजे मळ्यांत गो
आगो पातोळ्या यो, कित्याक लोजेता

हांव अजापान मावशेचीं गीतां आयकत आशिल्लें. ‘तुका कोणें शिकयलीं हीं गीतां?’ तर तिणें सांगलें, ‘आईन’ म्हळ्यार म्हजे आजयेन. आजयेन कोणाकडल्यान आयकल्लीं काय? घडये तिचे आवयकडल्यान.

जाय जाय जाय
म्हाका एक व्हंकल जाय
काळी जाल्यार जावं
पूण आंगान मोठी जाय
माळयेपोंदा पोवता जाल्यार
सत्री फुलोवंक जाय
जाय जाय जाय
म्हाका एक व्हंकल जाय

असलेंच एक गीत म्हजी नणंद म्हज्या चल्याक न्हिदयतना म्हणटाली.

जाय जाय जाय
म्हाका एक व्हंकल जाय
इल्लीशी काळीशी
पणसूल कशी जाय
घरांत कांय ना जाल्यार
उपाशी रावंक जाय
पोटभर जेवलें म्हणून
लोकांक सांगूंक जाय
जाय जाय जाय
म्हाका एक व्हंकल जाय

बायल मनशेन संवसार कसो तिगोवन धरूंक जाय. घरांतलें गुम्म भायर कळूंक दिवंक जायना. ही बायल मागीर दिसपाक कशीय दिसल्यार जाता. ही देख भुरग्यांक ल्हान आसतनाच दितालीं जावये. म्हजी मावशी हांगा नातीक रमोवपाक सुंदर सुंदर बालगितां गायताली. हांवें मात चल्याक केन्ना तरी आयकल्ली आनी पाठ आशिल्ली एकूच आल्लय झरयिल्ली.

धोल धोल धोलाचो
धोलतां बाबू भागलो
फुलां वेंचूंक लागलो
एक फूल व्हेलें काक्यान
कित्याक रे काक्या रडयता
पेरीची खांदी मोडली
आंगलीं तोपरीं पडलीं

आनीक कांयच सुचना जाल्यार बाबू आमचो घोड्यार बसतलो ही आजयेली आल्लय म्हणून हांव तड मारतालें. ही आल्लय म्हज्या सगळ्या मावशे, मामे भावंडांचे जिबेर घोळिल्ली आसा आनी सगळ्यांचे गरजेक धांवून येता. ते भायर आजी म्हणटाली तीं लोकगितांय पाठ आशिल्लीं. तातूंत निभावलें. बांगडो न्हवरो पेड व्हंकल. आलतडीन पलतडीन जिरें रोयलां, हुंदराची हुनुल्ली तेला तुपांत तळिल्ली...

मावशेले नातीन हरहर बोटयो करपाक हात जमनीर पातलायलेले. मावशेन ताचें एक एक बोट मेजीत सुरू केलें.

आणकू माणकुल्यो
सवाय माणकुल्यो
कुरकुटांत माजर बसलां

पेज कर गो माजरा
शिरोडेची कायल
बांदोडेचो दवलो
कोणाक जाय धुमको?
कोणाक जाय चिमटो?

धुमको घालो चिमटो काडलो. मागीर दुसरो खेळ सुरू जालो. बायन तळवो दवरलो, ताचेर मावशेन दवरलो. हांवें दवरलो, मागीर बायन परतो दवरलो. हांवें दवरलो. मावशेन हात आरतो परतो करीत म्हणलें.

आप्पड पाप्पड
चेंडू लाडू
आंबाड्याचें एक पान
धर गो बेबी म्हजो खांद

क्यांव म्यांव
घरे खांव
खातल्याचें बरें जावं

मागीर खातखुतल्यो करीत आजी नात दोगांय जाणां हांसलीं. खरेंच, मावशेक बरेंच पासिंयेंस आसा. हांव येवजूंक लागलें. इतल्यान म्हाका तिचे सुनेन सांगलें आपले भयणीगेर चली जाल्लें तेन्ना आपणें हीं गीतां रिकोर्ड करून भयणीक सिडी करून दिली. खरेंच बरें सुचलें तिका. मावशी ही गितां सुंदर चाल लावन म्हणटाली.

म्हजे धाकले मावशेगेर, जय मावशेगेर हालींच नात जाल्या. ती नातीक माथ्याक तेल लायतना म्हणटाली,

आखन माखऽन, गो बायच्या, जिवा राखऽण
आखन माखऽन, गो बायच्या, जिवा राखऽण

ताच्यो फुडल्यो ओळी तिका येना आशिल्ल्यो. ह्यो ओळी खंय म्हजे आजयेची भयण गुलाब मावशी म्हणटाली. आतां मावशेक हातुंतली पयलीच ओळ याद उरल्या. हें आयकून म्हाका दिसलें हीं बागगितां ल्हवू ल्हवू करून आमी विसरून वतलीं. मावशेक हांवें म्हळें,

तुकां येता तितलींय म्हाकां मात्शीं म्हणून दाखय. हांव बरोवन घेतां.

जय गो बाये जय
बिलून खाली सोय
जय करून भागलें
जांभयो काडूंक लागलें

बायक न्हिदयतना आवय थंय सोय उगडीच उडोवन आयिल्ली आसतली. ती माजरान येवन खाली जातली. तें सानुल्या बायक कळचें आनी म्हणून तरी तें बेगीन न्हिदचें अशें हे आल्लयेंतल्यान आवय बायक सांगूंक सोदता जावये.

धोल गो बाये धोल
पोदेरान हाडल्यात बोल
बोल खावन धोल गो बाये
बोल खावन न्हीद गो बाये
बोल खावन न्हीद

गोंयच्या भुरग्यांक पदेराले गोड पाव आवडतात. आवय भुरग्यांक न्हिदयतना पोदेर पॉक पॉक वाजयत आयला आसतलो आनी आवयन म्हणलां आसतलें तें बॉल तरी खावन न्हीद गो पापया म्हणून. तरीय बाय न्हिदना तें पळोवन ती आवय बाबडी न्हिदेकूच साद घालता.

यो गे न्हिदे यो गे न्हिदे
न्हिदेच्या गे वेळार
खेळून खेळून बायेक म्हज्या पुरो जालां

बाय मात्शें व्हड जातकीच बसपाक बी लागतकीच हात हालयत बोटां नाचयत आवय म्हणटा,

येतें येतें येतें येतें बस रे मोरा
येतें येतें येतें येतें बस रे मोरा
मामा ना घरा तुला कोण घाली चारा
चारा खा पाणी पी भुर्र मोरा

बाय तें आयकता, पळयता आनी आपुणूय तोंडांतल्यान आवाज काडीत बोटां नाचयत भुर्र म्हणटा. भुरगें मागीर हात सोडून उबें रावंक शिकता तेन्ना ताका म्हणटात,

इबी गे इबी हात सोडून इबी
इबी गे इबी हात सोडून इबी

भुरग्यान हाताक धरून पयलें पावल घालतकीच म्हणटात,

च्याल गे च्याल
च्याऽल गे च्याऽल

केन्नाय बाय मर्दींच रागार जावन ओग्गी बसता. ताचो राग न्हिवोवपाक म्हणटात,

आंदा मांदा गिणी गिणी चांदा
चांदा गेलो वेऱ्यां
भाणां भल्ली केकीं
एक केकें कुसलें
बाय आमचें हांसलें

नाजाल्यार दुसरेंय एक गीत आसा,

रागार गे फुगार
घोवान दिली कातली
फुस्स करून हांसली

जेवपाचो वेळ जालो तरी हें बाय–बाबू जेवपाक येना. ताका मागीर फुसलावचें पडटा.

घनचेकटर घनचेकटर लाला रे
बाबूचो जेवपाचो वेळ जाला रे
कोणीतरी ताका जेवपाक व्हरात रे
धव्या घोड्यार बसून येयात रे
पुन्नपोळ्यांचें जेवण तुमी जेवात रे
घण घण घण, घनचेकटर घण, टण टण टण...
घनचेकटर घनचेकटर लाला रे
बाबूचो न्हिदपाचो वेळ जाला रे
घण घण घण, घनचेकटर घण, टण टण टण...

घण घण घण, टण टण टणाच्या नादार मावशेच्या नातीनूय ताल धरिल्लो. म्हज्या मनांत आयलें, अश्यो आल्लयो म्हणपी आजयो ज्या घरांत आसतात, त्या घरांतलीं भुरगीं आल्लयांच्या तालार जेवतलीं, आल्लयांच्या तालार न्हिदतलीं.

आजोळचे लोक अपुरबायेन चड करून मामा मावश्यो भाचरांचे लाड करतात. भुरगींय तांकां जाय जाय तें आजोळच्या मनश्यांकडल्यान मागून घेतात. भाचरांचेर उपाट मोग करपी मामा आमकां कोंकणी आल्लयांत दिसता.

वाजें बंदरा नागूचें व्हडें आयलां
गणेसान पत्र बरयलांऽ
मामान बायक पळोवंक येवचें केलां
आरे, यो रे मामा धांवट
बाय आमचें ल्हेंवट
आरे, आयलो मामा, बसतलो रे
बायक गजाली सांगतलो
बाय गजाली आयकतलें
खोशी खोशी जातलें
यो रे मामा धांवट
बाय आमचें ल्हेंवट

पयलींच्या तेंपार लग्न करून दिल्ले धुवेक आपल्या कुळारच्या लोकांकडेन संपर्क दवरपाक कांयच साधन आसनाशिल्लें. कुळार तर खूब पयस आसल्यार आनी विचारूच नाका. कुळारच्या गांवचो कोणूय मनीस येतालो तेन्ना तांकां थंयची खुशालकाय कळटाली. कुळार सावन रकाद येवप म्हळ्यार ती सामकी प्रफुल्लीत जाताली. मागीर तिची ती खोशी गितांत व्यक्त जाताली. वाजें बंदरांत नागू व्हडेकाराचें व्हडें आयलां. गणेस म्हणून बरोवपाक जाणा जाल्लो घरांतलो आडसाटो भुरगो आसतलो. ताणें बरयल्लें पत्र व्हडेकार घेवन आयला. भाचयेक पळोवपाक मामा येतलो म्हणून. भाचयेपरस भाचयेची आवय चड खोशी जाल्या. केन्ना

तरी पलतडची धूव वाजें बंदरा लागसारच्या गांवांत लग्न करून दिल्ली आसतली. तिच्या कुळारा सावन पत्र येतकूच तिणें हें गीत रचिल्लें जावये. तें तशेंच मागीर फुडले पिळगेकडेन पावलें आसतलें.

मावशेलीं गितां आयकून हांवूय भुरगेपणांत पावलें. हांव सात वर्सांचें जाय म्हणसर म्हज्या आजोळा साखळे आसतालें. ते खातीर हीं गितां भुरगेंपणांत म्हज्या कानावयल्यान गेल्लीं. तीं म्हाका लागींचीं शीं दिसलीं. म्हजो बापूय तिंबल्यागेर नोकरी करतालो. कामा खातीर तो साखळे लागसरच्या डिगण्या मायनीर येतालो. आठ दिसांनीं एकदां तरी ताची फावट आसतालीच. तेन्ना तो जीप घेवन म्हाका पळोवपाक येतालो. ते खातीर हांव परतें परतें आज्याल्या पोरण्या घरांतल्या सोपणार बसून ताची वाट पळयतालें. मागीर शेजारचीं म्हाका चाळयतालीं. हांव मागीर निरशेवन आजयेकडेन वतालें. म्हजी तेन्नाची ही मनस्थिति अचूक दाखोवपी गीत म्हजे मावशेन म्हणून दाखयलें आनी बालगितांनी समृध्द जाल्लें म्हजें भुरगेपण म्हज्या दोळ्यां मुखार आयलें.

पप्पा म्हजो रोखडो येतलो म्हणून गेल्लो
कितलो वेळ जालो तरी अजून ना आयलो
हर्षा आमचें धाकटुलें बाय दारांत बसता
पप्पा केन्ना येतलो म्हणून वाट पळयता
आमचीं सगळीं शेजारचीं ताका हडकिता
पप्पा तुजो आयलो ना म्हुण ताका तिडायता
बाय मागीर धांवून धांवून आजयेकडेन येता
आजी ताची तरेतरेन समजूत रे घालता
आतां मगो तुजो पप्पा येतलो
येतना मगो तुका तो पिपी हाडटलो
अशी ताची समजूत रे मामा मावशी घालता
भायर दारांत रावन रे तें पप्पाची वाट पळयता.

■

– हर्षा शेटये,
कृष्णप्रेम, अंबाजी, फातोड्डें.
मो. : ९८५०५३०१५२

खातकुतल्यो

लॅक्चर

राजाराम बरोच तायट जावन मोटरसायकल झेलयत चलयतालो. रातीचें एक जावन गेल्लें.

ताका वाटेर पोलिसान आडायलो आनी विचारलें, ‘तूं हे इतले रातचो खंय वता?’

राजारामान दोळे तारवटून पोलिसाकडेन पळयलें आनी जड जाल्ले जिबेन सांगलें, ‘हांव आतां सोरो कसो वायट हें सांगपी लॅक्चराक वतां.’

ताची जाप आयकून रातपाळेक आशिल्ल्या त्या पोलिसाक बरें दिसलें. पूण ह्या इतले रातचो ही समाज सेवा कोण करता हें ताका कळ्ळें ना. ताणें राजारामाक म्हळें,

‘अशेंऽ? इतले रातचो ह्या वेळार कोण दिता रे लॅक्चर?’

राजारामान पोलिसाकडेन पळयलें आनी सांगलें,

‘म्हजी बायल!’

ॲडमीशन

कर्तारसिंग पावसा दिसांनीं तळ्या देगेक भोंवतालो. थंय ताका एक बेबकी रडटना दिसली.

कर्तारसिंगान तिची आस्थेन चवकशी केली आनी विचारलें, ‘बाय तूं रडटा कित्याक?’

बेबकेन म्हळें, ‘म्हाका बारावेक ९१% मार्क मेळ्ळे. ताका लागून म्हजें मॅडीकलाचें ॲडमीशन चुकलें. ॲडमीशन बंद जालें.’

‘मागीर तूं आतां कितेंऽ करतलें?’ कर्तारसिंगान तोंडार हुस्को हाडून विचारलें.

‘आतां हांव जीव दितलें.’ अशें म्हणत ते बेबकेन तळ्यांत उडकी घेतली.

तीन तिनसांजो

- सुमेधा कामत देसाय

आईन म्हाका जल्म दिलो. ल्हानाचें व्हड केलें. विचार दिले. अस्मिता दिली. संकटाकडेन लढ म्हुण सांगलें. तिणें आपले कुडींतलें मांस, रगत आनी आत्म्याचे साद-पडसाद परून म्हाका दिले आनी हांव तिच्या निमाण्या दिसांनी तिच्या म्हऱ्यांत रावपाक शकना. चले मात आपल्या आवय बापाय बरोबर रावूंक शकतात.

म्हज्या प्राचार्यान एक कागदपत्र म्हाका धाडून दिलें. तातूंत कारवारा आयोजीत केल्ल्या, दोन दिसांचे राष्ट्रीय परिशदेचो उल्लेख आसलो. ही परिशद बंगळुरुच्या कर्नाटक विज्ञान आनी तंत्रज्ञान ॲकेडमीन प्रायोजीत केल्ली. उत्तर कानडा जिल्हा विज्ञान केंद्र, कोडीबाग, कारवार हे संस्थेच्या कैगा निलयाभितर ती आयोजीत केल्ली. विशय आसलो, 'पाणथळी आनी उदक'. (म्हजे परिशदेचो विशय आयकून लोक कारवारच्यान म्हाका सुकीं सुंगटां हाड म्हुण सांगूंक लागले.) हे परिशदेक येवपा वचपाचो खर्च आनी नोंदणीचें शुल्क रु. ५००/- म्हाकाच दिवपाचें आसलें. (हेर कोणाचो गैरसमज जावचो न्हय म्हुण मुजरत बरयतां. हे पयलीं तशे गैरसमज खूब फावटी जाल्ले आसात. हांव भाशा विशयाची टिचर. म्हाका सायन्सांतलें कांयच कळना, तरीकूय फाटलीं चार-पांच वर्सां अकरावे-बारावेच्या विद्यार्थ्यांक पर्यावरण शास्त्र हो विशय शिकोवंक शकतां. (?)...)

ह्या असल्या गजालींची आनी एक मजा सांगतां. तसल्यो म्हजेकडेन दोन गजाली आसात. खबर आसली १९९२ सालांतली. आमच्या कॉलेजांत एकदां विवेकानंद केंद्राकडें संबंधीत आशिल्ली डॉ. नागरत्ना आयिल्ली. तिणें आपल्या भाशणांत बंगळुरुच्या 'प्रशांती कुटिरम्' ह्या योगाव्दारे वैद्यकीय उपचार पध्दती दिवपी संस्थेची म्हायती दिल्ली. हांव तशें मनान (आनी देहान) बेकार (बेकार थवय न्हय)च आसतां. मागीर जें उठलें तें गेलें बंगळुरु. एकलेंच वचपाक आजुनूय भंय दिसता म्हुण सुदीप (म्हजो दारासिंग भाव) आनी बेबी (म्हजी पातोळी भयण) म्हाका मुजरत पावोवंक आयिल्लीं. मागीर बंगळुरूच किद्याक वचप म्हुण म्हैसूर, उटी बी आमी तिगानीय पयलेच फावट पळयिल्लें. बेबीन तेन्ना आपली बी. ए.ची परिक्षा दिल्ली. बेबीक भेट म्हुण ही खासा म्हैसूर, उटी टुर म्हज्या बापायन स्पॉन्सर केल्ली. म्हाका मागीर बंगळुरच्या विवेकानंद केंद्राच्या ऑफिसांत (एकट्याकूच) सोडून सुदीप आनी बेबी गोंयांत परत गेलीं.

हांव 'प्रशांती कुटिरां'त पंद्रसभर स्वतंत्र रुम घेवन रावलें. म्हजे बरोबर रुमाचे पयशे (जे त्या वेळार पासून तशे खूब आसले) शेअर करूंक कोण ना म्हुण रुमाचे पूर्ण पयशे भरून एकलेंच रावलें. म्हजे बरोबर दुसऱ्या स्वतंत्र रुमांत त्या वेळा वयली हिन्दुस्थान पेट्रोलियम कंपनीची असिस्टंट जनरल मॅनेजर रावताली तिचें नांव भारती. महाराष्ट्रीयन चली पंजाब्याकडेन लग्न जाल्ली. तिचीं हांव दोनूय आडनांवां विसरलां. फुडें हांवें तिची मुलाखत मुंबयच्या दिसाळ्यांत वाचली. तेन्ना तिच्या नांवाची परत याद जाली. (आतां परतूय विसरलां) हेर पेशंट डोर्मेटरींत रावताले. योगा उपचाराची फी, रुमाची फी, जेवपा खाणाची फी आनी बंगलोर वचपाचो खर्च म्हुण दोनेक म्हयन्याच्या पगाराचो धूप करून हांव गोंयांत परत आयलें. गोंयांत परत येतकीर जण एकलो (ज्यानी ज्यानी डॉ.

नागरत्नाचें भाशण आयकल्लें.) ते म्हणूंक लागले, ‘सुमेधान एकल्यानूच प्रशांती कुटिरा’चो फायदो घेतला म्हुण... म्हजें कितें जालें तें हांव जाणां... असल्या वेळार रांदनीत कायलाथो तापत घालचोसो दिसूंक लागता....

तशीच हाका जोडून दुसरी एक गजाल सांगतां.. तीय गजाल १७-१८ वर्सां पयलींची. (जाय जाल्यार अंदूचीय अशें म्हणूं येता) म्हाका प्रवास करूंक खूब आवडटा. वेगवेगळीं शिबिरां, हायकिंग-ट्रॅकींग, कॅम्प हांकां उपस्थित रावपाकूय खूब आवडटा. म्हाका एका जाग्यार थंड बस म्हणून सांगल्यार मानवना. सतत खंय तरी वच, नाजाल्यार ताचेर चितत तरी बस, अशें हांव अतृप्त आत्मो कशें... म्हजें निकतेंच ‘विवेकानंद पुरमांत’ हें पुस्तक प्रसिध्द जाल्लें. त्याच वेळा म्हजी दै. गोमंतकांतल्यान ‘ट्रेकींग द महाबळेश्वर’ ह्या शीर्शकाची एक सिरीयलूय प्रकाशीत जाताली. म्हाड्डोळ (गांवाचें नांव खरें आसा) म्हाका एका स्कूल टीचराचो फोन (चड करून पत्र बी आसतलें) आयलो.

“मॅडम, तुमी दिसभर (वर्सभर) ह्या ना त्या भानगडींनी घुसपल्ल्यो आसतातूच. ह्या फुडें तुमकां प्रवासांत, कॅम्पांत, कंपनी दिवपाचो म्हजो विचार आसा. (म्हाका कोणें कंपनी दिवप हें दुसरो थरयतलो!) ह्या फुडें तुमी खंयय वचपाची आसत जाल्यार म्हाका मुजरत कळयात आं.” म्हाका उमेद जाली. म्हाकाय बरोबर ‘सांगात’ जायच आसलो. तेभायर हो कोण तो, टीचर. म्हणजे आनी बरो मनीस. ते भायर समानधर्मी. (समानशीले व्यसनषुं सख्यं) असोच एक टुर (त्या टिचराचे भाशेंत सांगपाची जाल्यार भानगड) म्हजे मुखार उपस्थित जालो. हांवें ताका मुजरत कळयलें. म्हज्या टिचराच्या, पत्रकाराच्या आनी लेखकाच्या पेशाक अनुसरून सगळे डिटेल्स बरयले. पयशांचो उल्लेख (बोल्स भरपूर रितो करपी) केलो. तेन्ना हो कोण तो म्हाड्डोळचो टिचर शेळेलो.

खूब लोकांचो असोच समज आसता. इतलेंच कित्याक, तुमच्या लागींच्या इश्ट मित्रांचो, सोयऱ्यांचो पसून आसता. पयर मावशेक सांगलें, अमेरिकेक वतां म्हुण. जाल्यार मावशी (मावशे यू टू) विचारता, ‘टुर कोणें स्पॉन्सर केला काय खंय!’ म्हजो एक बापोल भाव अमेरिकेक आसता, तो काकीक सांगता, ‘सुमेधा, अमेरिकेक वचून प्रवासवर्णन बरयतलें. ताचेर मागीर ताका खूब पयशे मेळटले.’ हांगा लेखक म्हणून आमची कितें तंतरता तें आमी जाणांत. आनी हो सांगता, प्रवासवर्णनाचेर म्हाका खूब पयशे मेळटले खंय! तो दीर्घ काळ अमेरिकेंत रावता आनी अमेरिकन लोक तशेच लेखकांचे तागडेंत म्हाका घालूंक सोदतात.

***

हांव म्हजो आख्खो पगार फिरपांत घालयतां. हांव दिवाळी व्हेकेशन, ख्रिसमस ब्रेक आनी समर व्हेकेशनांत लाँग टुराक वतां. ते भायर वीकेण्डाक मुंबय, बेंगलोर, बेळगांव, हुबळी अशें खंयूय फिरून येतां. एकादें ‘पॉकिट’ उरलां म्हुण याद जाली जाल्यार त्या एकाच ठिकाणाक व्हिजीट दिवन येतां. म्हज्या घोवाचे जोडीचेर हांव शीतकडी (आनी श्रीखंड पुरीय बी) जेवतां आनी म्हज्या पगाराचेर प्रवासाचीं फोल्गां मारतां.

ते टिचरीक बाबडेक दिसलें आसतलें, आपुणूय मॅडम सुमेधा बरोबर प्रवासाचीं फुकट फोल्गां मारुया म्हुण.

***

जेन्ना कॉलेजांत आनीक कोण कारवार वचपाक तयार ना म्हुण कळ्ळां आसतलें तेन्ना हें फुकटचें ओब्र म्हज्या म्हऱ्यांत आयलां हें हांवें जुस्त वळखल्लें. कारवार शार हांवें तशें चडशें पळोवंक ना. एकदां अंजदीव हायकाक (१९८६) गेल्लें तेन्ना पयले फावट पळयिल्लें. फुडें आनी खंय खंय येतना वतना पळयिल्लें. कारवारच्या आयताराच्या बाजाराक वचपाची म्हाका खूब उमेद आसली. म्हज्या बारावेच्या भुरग्यांक भौ. यशवंत पालेकाराचो एक लेसन आसा ‘कारवार’ म्हणून. तो धडो म्हाका खूब आवडटा. तातुंतली कारवारची ‘सांत’ म्हणून एक पॅरेग्राफ आसा, तो शिकयतना खूब मजा येता. (हांव जातीन खादोळें, म्हुण खाणा-जेवणाचीं वर्णनां आसतात, ते पॅरेग्राफ म्हाका चड आवडटात.) लेखक वायंगणा, ईशाद आंबे, काळ्या फाकांची मोरी, तिसरे मांसां हांचे उल्लेख करता. तीं वर्णनां दरवर्सा वाचपाक आनी शिकोवंक मजा येता. (आनंदाचे डोही आनंदची तरंग अशें बी जाय जाल्यार म्हणू येंता) भुरगीं मागीर जापो बरयतना काळ्या फाकांची सुखी मोरी (दुःखी मोरी बी आसता काय किदें? हिन्दी लिटरेचरांत ते भायर ‘सुखिया मोरी’ असली बी किदें भानगड आसता.)

ती काळ्या फाकांची मोरी काय पाखांची मोरी काय? लेखक फुडें त्याच लेखांत ‘तोफेचो पार’ जाल्ले म्हणून उल्लेख करता. आमगेर एक कारवारी वावराडी आसली, ती म्हणटाली, आमगेर आज पोव खाले म्हुण! तांचें किदें आरतें परतें जाता आसतलें. कारवारचें आरतें परतें आनी म्हज्या स्टुडंटांचें ‘सुखी, दुःखी मोरी.’ एकूण किदें? सगळो आनंदूच.

एकदां म्हाका टी. एम. ए. पै. फाऊंडेशनाचो ॲवोर्ड म्हज्या ‘विवेकानंद पुरमांत’ पुस्तका खातीर मेळिल्लो (१९९६) तेन्ना ॲवोर्ड घेवन येतना वाटेर आयतारचो बाजार आडवो आयिल्लो. गाडी थांबोवन हांवें खूबशे, ल्हान-ल्हान बेळांचे खोटले घेतिल्ल्याची याद जाता. म्हुण हांवें थरयलें. बिरेस्तारा वचपाचें. शुक्रार/शेनवार कॉन्फरन्स ॲटेंड करप आनी आयतारा सकाळच्या मायथ्याक हय न्हयसो बाजार करून रात मेरेन पणजे पावपाचें.

भयणीन म्हाका सांगलां. आपल्याक सुकीं सुंगटां हाड म्हणून. (खंयी गेल्यार हाका आपल्यालो संवसारूच दिसता. हांव आनी आतां कॉन्फरन्स ॲटेण्ड करूं काय सुक्या सुंगटांची पोटली घेवन फिरूं?) आमचे कॉलेजींत भौ. सुनील प्रभू नांवाचो टिचर आसा. एकदम बुध्दिमान आनी ऑल राऊंड पर्सनेलिटीचो मनीस. म्हजो बरो मागतो. ताका हांवें विचारलें, “कारवारा खंय जेवपाचें? (आमी धतरिचेर खंयूय, किद्या खातीरूय वचूं, आमचें पोट आनी लोकांचीं सुकीं सुंगटां कायम फाटल्यान लागल्यांत तीं सुटनां) तशी म्हाका प्रवासांत आनी हरशींय ऑफिशीयल जेवणाची बी गरज नासता. हांव सवण्याभशेन ‘बेरीज’ फळां (किडे मात न्हय) खावन पोट भरतां. ते भायर भायल्या गांवांत वचून उमळशिकेन नुस्त्याचें जेवण बी जेवपाविशीं म्हाका व्हडलें प्रेम ना. तरी बेशटेंच

विचारूंक जाय म्हणून हांवें तशें विचारिल्लें आनी म्हायती कलेक्शन आसलें म्हणून काय फुकट वचना. ताणें ‘अमृत’ नांवाच्या हॉटेलाचें नांव सांगलें. सुनीलूय म्हजेभशेन खाद्यप्रेमी. पूण म्हाका असल्यो म्हायत्यो मात खूब कमी आसात. ताका म्हजेपरस अनेक पटींनी चड म्हायती आसा. ते भायर हांव बायलमनीस म्हुण ‘ज्ञानसंपादना’त म्हजेर मर्यादा येतात. ‘चल गो, गोमू फिरूंक या’ अशें हांव म्हणत जाल्यार बायलो खंय येतात म्हजे बरोबर फिरपाक? दादल्यांक प्रवास करप, एकल्यान प्रवास करप सहज शक्य आसा. ते घरच्यांक तीन पानां लावन खंय खंय मनसोक्त हेड्डून येतात. म्हजी रड आसता ती पयली सांगाताची. पयलीं आंकवारपणांत बापूय येतालो, मागीर भाव आनी आतां सद्या घोव. ह्या लोकांक खांकेक मारल्याशिवाय म्हजो पांय घराभायर पडूंकच शकना.

म्हजें ज्ञानसंपादन एक तर रडत रडत वा घोवाच्यो गाळी खायत खायत जाता.

***

सुनीलाकूच विचारलें, “कारवारचे सांतेंत किदें विशेश मेळटा?” ताणें सांगलें, “माडयो मेळटात.” (कारवारच्यो माडयो व्हडल्यो खऱ्यो, पूण तांकां गोंयच्या माडयांभशेन रूच नासता.) नीरपणस मेळटात. (नीरपणसाचें नांव नाका बाये, नावेली नीरपणसाचीं दोन व्हडलीं झाडां. आयुश्यभर विटयलां म्हाका नीरपणसांनी हेऽ येदे मोठे आनी रुचीक.)

नीरपणसाचें नांव काडटकीर हांवें नाक किल्लसायलें. आंबे खूब खावन जाले म्हणटकीर कावळ्यांक ‘मुखरोग’ जाता. पिकिल्ल्या आंब्याक बेठ्ठीच तोंच मारतात आनी हताश जावन (आमचेर उपकार करतात दिसता) आंब्याकडेन पळयतात. तसो म्हाका नीरपणसाचो मुखरोग जाला. आमगेर नावेले नीरपणसाचें एक व्हडलें झाड आसलें. आमच्या मित्रपरिवारांतले लोक पसून ते खावन खावन विटल्यात. तो आदलो नीरपणस अचकीत मरत म्हणून आईन आनी एक दुसरो नीरपणस स्पेअर वाडोवन दवरला. खऱ्यानीच मागीर आदलो मेलो आनी दुसरो घसघशांनी फळां दिवंक लागलो. सुनीलान नीरपणस म्हणनाफुडें आमच्या स्टाफरुमांतलो प्यून ‘तेचीं बरींऽ कापां जातत’ (मुक्काम पोस्ट बांदा) म्हणून रूच काडूंक लागलो. (तूंच खा तीं नीरपणसाचीं कापां.) हांवें ताका म्हळें, ‘म्हाका नीरपणस फुकट दिल्यार पसून नाका’ म्हण्टकीर तो विशय थंयच अर्दकुटो उरलो.

आं! पूण एक याद जाता. एकदां म्हाका स्टाफरुमांतल्या टिचर तारानाथान नीरपणसाचें एक अर्दूक दिल्लें. घट फातर कसो नीरपणस. आमचो नीरपणस गोंयकारां भशेनूच बुक् कसो. तारानाथ म्हणटा, जसजशे आमी दाक्षीणेकडेन वचत रावतात. तसतशें फळावळीचें टेक्शचर बदलत बदलत वता खंय! हो मातयेचो आनी हवामानाचो गूण. तारानाथान म्हाका एकदां तांचें कुलदैवत आशिल्ल्या कुमठाच्या पंचकन्या तारी बिरप्पाच्या प्रसादाचें वळें दिल्लें. तेंय तशेंच फातर कशें घट. वळें कांततल्याचे हाल. आमी गोंयकार बायलो तें वळें कितें काततलीं? तारानाथान दिल्लें नीरपणसाचें अर्द हांवें वैनीक धाडून दिलें. तिणें मागीर म्हाका थंयच करणांत घालून तातयांचें तोंडाक दिलें.

बार्टर सीस्टीम की जय हो!

हांवें सुनीलाक म्हळें, भयणीन म्हाका सुकीं सुंगटां आनी सुकी (सुखी) मोरी हाडूंक सांगल्या. जाल्यार ताणें सांगलें, “ सुकीं सुंगटां बी अंदूचीं नवीं जावं नात. नवीं तुका एप्रिलांत मेळटलीं. आतां मेळटलीं खरीं. पूण तीं गेल्या वर्साचीं. मात्शीं काळसार कशीं आसतलीं.”

तारानाथ कुमठाचो. म्हणचे कारवार लागसारचो. ताका विचारलें, ‘एकाद्रया मिठायेच्या दुकानाचें नांव सांग.’ तारानाथ म्हणटा, ‘तशें विशेश कांय ना. पूण पयलींच्या काळांत लोक कारवारच्यान खाजें बी घेवन मुंबय वताले. आतां तोय प्रकार ना.’

हांव सोशाचे शिकारेक वतना वागाचे शिकारेक वचपाची तयारी करतां. मनशान सदां सर्वकाळ रेडी आसूंक जाय. (खंयूय वचपा खातीर... आनी वचपा खातीरूय बी...) हें चुकलें जाल्यार मागीर तें करून काम निभावूंक येता. कॉलेजांत म्हाका दोन दिसांची लीव आनी एक रिलिवींग ऑर्डर दिल्या आनी कांयच ना आनी म्हाका सांगलें, आतां फुडलें तुजें तूं पळय. हांवें बँकेंत वचून (बँक कॉलेजाक तेंकून आसा. मोठी वायट गजाल! मात्शी पयस आशिल्ली जाल्यार म्हजें अर्थकारण सुदारूं येतालें.) धा हजार रुपया काडून हाडले.

सोशाचे शिकारेक वतना वागाचे शिकारेची तयारी करपाक नाका तर...? (ते भायर बेबीचीं सुकीं सुंगटांय हाडपाचीं आसात...)

ह्या पयशांनी म्हाका रजिस्ट्रेशनाची रु. ५००/ – फी भरूंक जाय आनी हेडक्वार्टर ते कारवार आनी मागीर परत असो प्रवास करूंक जाय. म्हाका एक दीस याद जाता, अनुराधा आठवलेची. महाराष्ट्र परिचय केंद्राची कसली तरी कार्यावळ फोंड्या आसली. हांव तेन्ना सामकें तरूण. तरीकूय पडतझडत पणजेच्यान फोंड्यां गेल्लें. कार्यावळ तशी सुमार दर्ज्याची. म्हाका आयलो वाज. मागीर हांव दनपरां बेगीनूच भायर सरलें, पणजे येवंक. जाल्यार ही म्हाका तापयता. आतां हिणें किदें म्हाका पणजेच्यान स्पेशल गाडी बी करून सांगाताक हाडिल्लें काय किदें, हांचीं कदेलां तापोवंक? म्हज्या मनांत आयलें, हांव आयलें. म्हाका वाज आयलो, हांव वतलें उठून.

आतां कॉलेजीचें रीण म्हजेर. दोन दिसांची ड्युटी लिव दिल्या. हांव पूर्ण दोन दीस, एकूय मिनीट व्हगडायनासतना प्रॉग्राम अ‍ॅटेंड करतलें. डायरी बरयतलें. विशय म्हजे खूब आवडिचो आनी ते भायर हांव अकरावी–बारावेक

इ.व्ही.एस्. शिकयतां. (किदें शिकयतां तें मात विचारूं नाकात) थंय ताचो उपेग करूंक येतालो.

म्हाका म्हणून ह्या संवसारांतल्यो थोड्यो राटी लागनात! पयर एका लेखकाच्या पुस्तकाच्या प्रकाशनाचे कार्यवळीक पंद्रा भुरग्यांक घेवन गेल्लें. पांजऱ्यांत सवणीं घालप सोंपें. पूण कॉलेज सुटतकीर भुरग्यांक धरून दवरप कठीण. हांव घरा वचून बॅग दवरून बी आयलें. मागीर भुरग्यांक दोन वरांचेर इन्स्टिट्यूट मिनेझीस ब्रागांझा सभाघरांत आपयल्लें. थंय ही कार्यावळ आनी पुस्तक प्रकाशन कार्यावळ सांजेच्या साडेसात मेरेन चल्ली. सभाघर नवें आनी थंय मरणाचो ए.सी. ते ए.सी.न आनी दिसभराचे कासेंदीन म्हाका रातचो थंडीचो कुलकुलो आनी जोर. ती थंडी आनी जोर सांगाताक घेवनच हांव कॉलेजींत काम करतां. एकूच बरें. बारावेचीं लेक्चरां सोपल्यांत. अकरावेचो पोर्शनूय सोंपत आयला. म्हजें गळकें नाक पळोवन एके टिचरीक म्हजे बद्दल उमाळो दाटून आयलो. म्हणटा कशी, “कित्याक गो बाये, अशें थंडी–जोराचें फडफडत काम करता? लीव घे दोन दीस.” म्हज्या तोंडार थापट मारिल्ले भशेन जालें. पयर जानेरांत यू. एस. ए. व्हिजा निमतान दोन सी.एल. काडल्यात. फुडल्या आठवड्यांत परत मुंबय वतलें. आनंदाचो कझनब्रदर श्री. गुरू देसाय हाच्या नातवाची मुज आसा. ह्या नातवाचें लग्न केन्ना जातलें तें जातलें. सद्या तरी तांचे आनी आमचे मुस्तींतलें हें तशें निमणें कार्य. थंय आनंदाक (म्हणजे म्हाकाय बी) वचूंकच जाय. जालें, जानेरांतच चार लिवो सोंपल्यो. आनी मागीर डिसेंबर ३१, २०१३ पर्यंत चार लिवांचेर हांवें कितें ऑक्सिजनार रावपाचें? प्रिन्सिपल बी सी.एल. दितना मोठ्या प्रेमान दितात. (मनांत म्हणटात, पापणे तुज्यो सीयली आठ. सोंपयच तूं ह्यो घेवन घेवन. मागीर दाखयतां तुका कितें तें... मामागेले वडे...) आनी मागीर अर्न लीव घेतना ज्युस्ताकज्युस्त किदें ते करतात. तें आनी किदें तें हांवें लोकांक सांगूंक नाका.

हांव बेळगांवां एके कॉलेजींत शिकयतालें, तेन्नाची गजाल... एकदां तकली उसळटाली म्हुण एक दीस अर्न लीव घाली. दुसरे दिसा सकाळीं कॉलेजांत मस्टर रोलार सायन मारूंक गेलें जाल्यार प्राचार्य म्हाका मोठ्या प्रेमान म्हणटा, ‘तुजी तकली उसळटा मुगो, बरी तीन दीस विश्रांती घेवन घरा राव.’ कशीबशी ताणें एक लीव अॅडजस्ट केली आनी एक दीस हांव कॉलेजींत फूल डे सायन मारिनासतना ओग्गी निर्लज्ज कशें बसलें आनी दनपरां कॉलेज सुटतकीर घरा गेलां... आनी आनी जाय...वाग म्हळ्यार खाता आनी वागोबा म्हळ्यारूय खाता खंय... आनी ते भायर दुसऱ्या सांगे ब्रह्मज्ञान... तसली बी खबर. म्हाका एकदां मारुती चितमपल्लीन सांगिल्लें, तीन मनशांचे बाबतींत खंय आर्ग्यू करपाक जायना. एक पोलिस अधिकारी, दुसरो मूर्ख मनीस आनी तिसरो बॉस.

तशेंच हांवें आनी एक विधान वाचिल्लें. गाढवाच्या फाटल्यान (तें खोंट मारता म्हुण) वचूंक जायना आनी बॉसाच्या फुडल्यान (किदेंय काम सांगीत, नाजाल्यार तुमकां पळोवन तुमकां तापोवपाची ताका याद जाता म्हुण) वचूंक जायना.

***

आमचे कॉलेजींतले कांय नवे टिचर सकाळफुडें पयल्या लेक्चराच्या टायमाक लायब्ररींत लिपतात. एक–दोन टिचर जर लिवेर आसत जाल्यार सब्स्टीट्युशनाक जो कोण मुखार दिसता ताका धाडटात म्हुण ताणी ही आयडीया सोदून काडल्या. मागीर तांची ही आयडिया प्रिन्सिपलाक कळटकीर प्यून लायब्ररींत वचून वाचनसमाधींत गूंग जाल्ल्या टिचरांक धरून हाडूंक लागलो. मराठींत हे बाबतींत एक बरी म्हणणी आसा. ज्या गांवच्या बोरी, त्याच गांवच्या बाभळी.

‘बॉस’ म्हणटकीर म्हाका आनी एका विनोदाची याद जाता. एकटो मनीस ताच्या फ्रेण्डाक विचारता. तुका नोकरेंत कितलो पगार मेळटा?

तो सांगता : वीस हजार मेळटा.

तो पयलो ताका विचारता : आब्बा, इतलो पगार? बरो मरे तूं!

मागीर तो दुसरो म्हणटा : आरे बाबा हो पगार तुका खूब दिसता. म्हाका धा हजार काम करपा खातीर मेळटात आनी १० हजार बॉसाच्यो गाळी खावपा खातीर मेळटा.

हांव जाल्यार ताका आनी इल्लें जोडटां. ‘बॉसाच्यो फुगोवण्यो आनी बरोबरच्यांच्यो जळोवण्यों खावपा खातीर आमकां अर्दो पगार मेळटा.’

कांय लोकांचें नशीबूच बरें आसता. तांकां आयुश्यभर बरे बॉस मेळटात. बरो घोव (वा बायल) मेळटकीर मनशाचें आयुश्य खंय सुखान वता. तशें बरो बॉस नशिबांत आसत जाल्यार कर्मचाऱ्याचें आयुष्य सुशेगादीन वता. हतयाक कसो एक माहूत सादारणपणे आयुश्यभर उरता तशी चडशा मनशांक एकाच बॉसाची कारकिर्द आयुश्यभर भोगची पडटा. म्हुण बरो बॉस मेळप हो एक भाग्ययोग. म्हाका म्हज्या आयुश्यांत कै. जी. व्ही. नाडकर्णी ह्या प्राचार्याच्या हातासकयल फकत दोनच वर्सां काम करपाचो भाग्ययोग लाभलो. तेन्ना हायर सेकेंडरीचें काम कै. प्रा. सहकारी नांवाचो सज्जन, भांगराचो कसो मनीस काम पळयतालो. सोंपलो. रोखडोच सोंपलो. तीं आयुश्यांतलीं सुवर्णयुगाचीं दोन वर्सां. सद्या तरी हांव प्रा. सिध्दा पुजारी हांच्या पाखापोंदा खुशाल आसां. हांव तेविशीं तिचे उपकार मानिना. देवाचे उपकार मानतां. आमकां ताणें एक आवयभशेन प्रेम करपी ‘बॉस’ धाडून दिल्या म्हुण. मॅडम दुर्गेच्या रुपांत आमकां पावल्या. मनांतलें कितेंय तिचेकडेन मेकळेपणान उलोवंक मेळटा. म्हजेर कसलेंय काम सोंपयतना ती म्हज्या वाडिल्ल्या वयाचो सतत विचार करता. म्हणटा, ‘तुका आवडता जाल्यार हें काम कर. नाजाल्यार हांव दुसऱ्याक (दुसऱ्या तरुण टिचरांक) सांगतां. पूण म्हाका किदें आवडता, तें ती म्हजेपरस चड जाणा. तशी ती हुशार आसा, चाणाक्ष आसा, शाणी आसा आनी ते भायर खूब प्रेमळ आसा. कोणाक कशें कण्ट्रोल करप, हें ती आपले आवयच्या पोटांतल्यानूच शिकून आयल्या. तिचे बरोबर म्हज्या आयुश्यांतलीं फुडलीं तीन वर्सां बरीं वचचीं अशें हांव देवाकडेन मागतां...

३१/१/१३

हांव भायर सरपाची तयारी करतां. म्हजी थंडी आजून बरी जावंक ना. सकाळीं कॉलेजांत गेल्लें. पयर सी. एल. काड म्हणपी ती मोगाळ टीचर

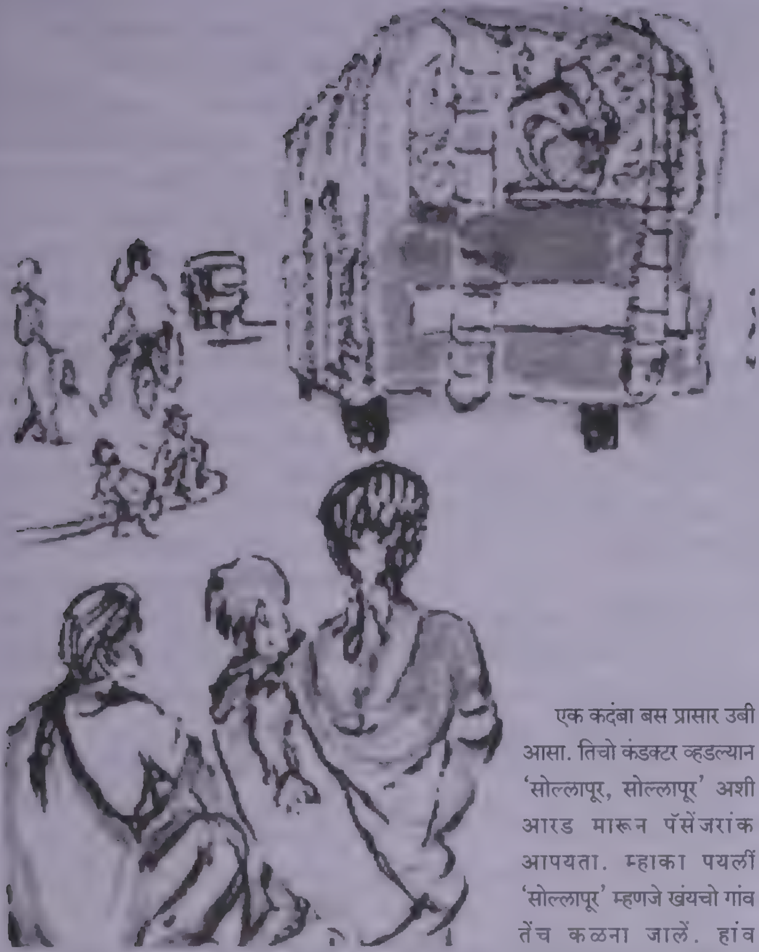

म्हाका म्हणटा, 'इतली थंडी भरून घेवन तूं कारवार कशें वतलें गो? मॅडमीक सांग, ना वचना म्हुण.' (जशें कितें मॅडम म्हजे फाटीकूच लागल्या, 'कारवार वच बाये वच' म्हणून) हांवें ते टिचरीक नमस्कार केलो आनी म्हळें, 'तुमकां म्हजी कितली अपुर्बाय आसा, तें हांव जाणा. फकत दोन दीस डी.एल. घेवन हांव कारवार (हेडूंक) वतां म्हुण तुमच्या दोळ्यांत गेलां आनी म्हजेफाटल्यान तुमी त्याच विशयाचेर उलयतात हेंय हांव जाणां. हांव शेलारमामाभशेन कोंडाणा घेवपाक वतलें म्हणजे वतलेंच!'

***

कॉलेजांतल्यान भायर सरतां. घरा वचून बॅग घेवन प्रासार वतां. दोनांक होन्नावर वचपाची बस आसा. एक कदंबा बस प्रासार उबी आसा. तिचो कंडक्टर व्हडल्यान 'सोल्लापूर, सोल्लापूर' अशी आरड मारून पॅसेंजरांक आपयता. म्हाका पयलीं 'सोल्लापूर' म्हणजे खंयचो गांव तेंच कळना जालें. हांव 'कोल्लापूर' (वा कोल्हापूर) जाणां. हें आनी 'सोल्लापूर' खंयचें काय? गोंयकार कंडक्टरांकूय 'कोल्हापूर' शब्द खबर आसा; पूण हें 'सोलापूर' ते नकळं. फुडले काळांत ते 'सोलापूर' बी वचूंक लागले. गोंयकार कंडक्टरांचे जिबेक तें 'कोल्लापूर' म्हणपाचें वळण आसलें त्याच नेटार ते मागीर सोल्लापूर (गरजेभायर कठीण उच्चार. जशे कांय लोक प्रार्थमिक, विद्यार्थी असले कठीण उच्चार करतात.) म्हणूंक लागले अशें म्हाका दिसता. मागीर ती 'सोल्लापूर' वचपी गाडी सुटली आनी 'सोल्लापूर, सोल्लापूर' म्हणून तकली उसळावपी कंडक्टरूय नदरे आड जालो.

'मुझे चेंज चाहिए' म्हणत म्हणत हांव एकलेंच बसींत बसलें. दनपरां दोनांक ही कर्नाटक सरकारची बस सुटली. केन्ना कारवार पावतली हें हांव नकळं. हांव सांजे पावतलें म्हुण आयोजकांक फोन केला. ई-मेल केल्या. ते भायर कारवारांत राबितो करून आशिल्ल्या, तारानाथाच्या भावाचो फोन नंबरूय घेतला. समजा, थंय पावलें. ऑफिसाचीं दारां बंद. कोणूच ना. (वॉचमन खंयतरी दिवेर्त मेंताक गेला...) अशें बी जायत म्हुण हांव भिलां. खूब भिलां. मागीर थरयलां. पांचांक कारवार पावलें आनी रावपाची वेवस्था बी जाली ना जाल्यार सरळ काणकोण, कुंकळे करीत नावेले येतलें. राती आईकडेन न्हिदून परत फांतोडेची बस धरून कारवार वतलें.

आतां कितें जाता तें जावं. जीव तर घालून घेतला बसींत. बस नावेले इगर्जेकडेन पावली. तेन्ना म्हाका बसींतल्यान देवून नीट्ट घरा वचचें अशें दिसलें. म्हजी जाण्टी आवय आपल्या आयुश्यांतल्या उतरायणाचे दीस काडीत थंय बसल्या. धुवांचे फोन येतले म्हुण दिसभर वाट पळयत रावता. शेनवार केन्ना उजवाडटलो आनी विकेण्डाक कोण रावंक येतलो म्हुण व्याकूळ जावन चितत बसता. तिका आतां आयकूंक येना. आत्ताचें आत्तां स्मरण उरना. दीस-तारीख विसरता. हांव आयतरा सांजवेळार घराभायर पावल घालें काय विचारता, 'परवां येतलें मुगो?' सद्या फेब्रुवारी म्हयनो चलता. म्हाका विचारता 'कॉलेजाक सुटी केन्ना पडटली' काय म्हणून. एक दीस म्हाका विचारूंक लागली, 'तुका रिटायर्ड जावपाक आजून कितलीं वर्सां आसात?' हांवें सांगलें, पांच वर्सां. जाल्यार म्हणूंक लागली, 'इतलीं गो वर्सां. तूं रिटायर्ड जावन बेगीन घरा येतलें म्हुण विचारतालीं.' हांव बाबडे आईचेर तापलें. हांव रिटायर्ड जावन हांगा नावेले रावूंक येवं? पूण पळयत जाल्यार आई आपल्याच चितनांनी घुसपल्या. हांव तापिल्लें तें तिणें आयकुंकच नासलें. म्हाका म्हणूंक लागली, "आगो, तूं आनी पांच वर्सांनी येतलें तेन्ना हांव खंय आसतलीं गो, तुजे बरोबर जीण सारपाक." आनी ती कासावीस जावन रडूंक लागली. म्हज्याय काळजाचो बांद फुटलो. म्हज्या काय तांत्रिक अडचणींक लागून हांव आवयक कायमची म्हजेकडेन हाडूंक शकना. तेभायर हांगाची फ्लॅटांतली अडेची, कृत्रिम जीण तिका

आवडना. हांवूय नोकरी आनी घोवाक सोडून मडगांव रावपाक वचूंक शकना. देवाच्यान सांगतां...

आईन म्हाका जल्म दिलो. ल्हानाचें व्हड केलें. विचार दिले. अस्मिता दिली. संकटाकडेन लढ म्हुण सांगलें. तिणें आपले कुडींतलें मांस, रगत आनी आत्म्याचे साद–पडसाद पसून म्हाका दिले आनी हांव तिच्या निमाण्या दिसांनी तिच्या म्हऱ्यांत रावपाक शकना. चले मात आपल्या आवय बापाय बरोबर रावूंक शकतात. वयल्यान ते आपल्या आवय बापाय बरोबर (ताणीच बांदिल्ल्या घरांत) सुशेगाद रावतात म्हुण तांकां समाजांत मान आसता. आई चड दीस म्हगेर रावली जाल्यार पणजेतले शेजारीपसून विचारतात. ''आई, आजून हांगाच गो?''

म्हाका याद जाता. म्हजें लग्न जाल्लें आनी हांव सदांच, परत परत आवयबापायक मेळपाक नावेली वतालें. म्हजे आवयबापूय दोळ्यांत प्राण हाडून म्हजी वाट पळयताले. म्हजो बापूय म्हाका म्हणऽ, तूं आमच्या घराची सरस्वती म्हणून. आई म्हणऽ तूं आमच्या घराची लक्ष्मी म्हणून. म्हज्या आवय बापायन म्हजे कडल्यान कसल्याच वेव्हारीक गोश्टींची आस्त धरली ना. तांकां गरज आसताली ती म्हज्या प्रेमाची आनी चार खबरो सांगतलें म्हुण. आई म्हणटाली, तूं येतकीर घरांतल्या सगळ्या प्रॉब्लेमांक सोल्यूशनां मेळटात म्हुण! म्हज्यो भयणी आपल्या वाडत्या संवसाराक लागून सटसट कुळरा पावनासल्यो. हांव मात आवयबापायक घट धरून आसलें.

म्हजें परत परत मडगांव वचप म्हजे घोवाच्या घरच्या लोकांक मातपसून आवडनासलें.

***

भावाचो चलो खूब ल्हान आसलो. ताका हांव खूबखूब आवडटालें. आतां तो पंद्रा वर्सांचो जाला. तरीकूय ताका हांव खूब आवडटां. तो ल्हानपणांत ताच्या कुटुंबाचो म्हाका एक वांगडी मानतालो. ताचे आवय बापूय, आजो आजी आनी हांव एक शेपडी. मात्शी बुध्द येतकीर म्हाका तो विचारूंक लागलो. ''ताई, तूं मर्दींच खंयतरी खंय वता? आनी परत आसलें तशें घरा येता. मर्दीं तूं खंय रावता?''

मागीर ताची आवय ताका सांगूंक लागली. 'शाण्या हें ताईचें घर न्हय. ताचें घर पार्शां. हें ताचें कुळार. हांगा तें केन्नाय येता. सदां रावना.' जाय जाल्यार ह्या उतरांतल्यान हांवें जाय तो अर्थ काडपाचो.

हांवें भावजेचें उतर तोडून म्हळें, ''ना, हेंय घर म्हजें. पणजेचें घर म्हजें, पार्शेंचीं दोनूय घरां म्हजीं. म्हाका जाय थंय वतलें. जाय तितले दीस रावतलें. म्हाका वाज येतकीर परत हेवटेन–तेवटेन भोंवूंक वतलें.''

पूण हांव खंय आयकतां! घर म्हज्या आवयबापायचें. हांव कुळार ही संकल्पनाय मानिना. तेंय बी म्हजेंच घर.

***

नावेले बस पावली आनी ह्या सगळ्या विचारांनी म्हजें मन भरून गेलें. आई आसासर नावेली... मागीर हांव खंय थंय पावतां! तशीं भावाचीं भुरगीं म्हजेखातीर जीव सांडटात. भावजयूय म्हाका खूब बरी करता. देव बरें करूं तांचें. म्हजें लग्नापयलींचें आयुश्य म्हाका थंय तशेंच जगूंक मेळटा म्हुण हांव नावेली खोशी आसतां.

दोंगरेर वचपी रस्तो दिश्टी पडलो. तेन्ना आसमंतांत विलीन जावन गेल्ल्या म्हज्या बापायची म्हाका तीव्र याद आयली. गोरोपीठ्ठ! जाण्टेपणांत तांबसोच जावन गेल्लो. नाजूक शरिराचो. देखणो. राजबिंडो कसो! सदां आपलेभितर विचारांनी शेणिल्लो. चितनांनी भरिल्लो. म्हजेर उपाट मोग करपी. म्हजो अपुर्बायेचो भाऊ. खंय तरी दिगंतांत शेणिल्ल्या भाऊक धांवत वचून वेंग मारची अशें म्हाका उत्कटतायेन दिसलें. त्या दनपारच्या रणरणीत वेळार नावेले इगर्जे कडलो तो काळो दांबरी रस्तो वताच्या कडान तळपतालो आनी म्हज्या मनार पडिल्ली म्हज्या बापायचे यादीची सावळी केन्नाच शेणून गेल्ली.

हांव म्हज्या बापायचे यादीक काळजा सावन नमन करतां...

***

बस खूब फुडें पावल्या. कुंकळें पावल्या. आतां बाळ्ळी. मागीर फुडें काणकोण. केन्ना काय पावतलें हांव कोडीबाग? आनी म्हाका रिसिव्ह करपाक त्या 'कैगा निलयां'त कोणी आसतलो मू? हांवें येदोळ फोनूय केला. फोन घेवपी चेडवान सांगलां, 'तूं कांयच काळजी करूं नाका. तुजी रावपाची वेवस्ता जाल्या आनी आमी तुजी वाट पळयतात.' बस गोंय सोडून कर्नाटकांत भितर सरली. थोडे लोक गडार देंवले. आतां काळी न्हंयेवेलो पूल हुपून आमी कोडीबाग पावतलीं. न्हंयेवेल्यान बसून प्रवास करप म्हाका खूब आवडटा. पूल हुपून न्हय, तर व्हड्यान–वाफोरान बसून केल्लो प्रवास. निळ्या उदकाचो सांगात म्हळ्यार प्रत्यक्ष परमेश्वराचो सांगात. मनशाक मातयेची, उदकाची, वाऱ्याची, तेजाची, मळबाची ओड कित्याक लागता तर... ताचें शरीरूच त्या पंचमहाभूतांपासून तयार जाल्लें आसता म्हुण. जल्माक येतना तो तांचो अंश घेवन येता आनी निमाणेकडेन या पंचमहाभूतांतूच विलीन जावन वता. प्रत्येकाचें देणें दिवन उडयलें काय आत्मो अनंताच्या प्रवासाक वचपाक मेकळो! आमच्या प्राचीन साहित्यांत हेंच सत्य वेगवेगळ्या प्रकारांनी सांगलां.

'तत् त्वमसि' हें तरी किदें सांगता? 'तो तूंच आसा.' हेंच खरें! आमची बस काळी न्हंयेच्या पुलाच्या तोंडार आयली. खारें वारें झणाझणा करून तोंडार मारूंक लागलें. सकयलो उदकाचो खूब व्हडलो, विस्तीर्ण आवाठ नदरे मुखार आयलो. म्हजें सकाळच्यान वाजेल्लें, थकिल्लें, शिणिल्लें मन प्रफुल्लीत जालें आनी एका समुद्रपक्षा भशेन हांवें म्हजें मन त्या ल्हारांच्या सांगातान भोंवपाक उन्मुक्ततायेन सोडून दिलें. म्हज्या मनाची अशी ही भानगड जातलीच हें हांव पयलींच जाणां आसलें. म्हुण शीम हुपचे पयलींच हांवें म्हज्यो साटल्यो पोटल्यो बांदून दवरिल्ल्यो. नाजाल्यार हांव कोडीबाग आनी म्हज्यो पोटल्यो होन्नावर.

म्हजी आई एक जाण्टी जाल्या म्हुण सतरवितर जावंक लागल्या आनी हांव रिटायर्ड जावंचे पयलींच विरार जावंक लागलां. पूण कॉलेजीचो अभ्यास मात विसरना आं. ■

– सुमेधा कामत – देसाय
मिरामार – गोंय.

भुरग्यांचें आंगण

सिंहासन बत्तीसी

बारावी काणी

विक्रमान राकेसाक सुदारलो

- माया अनिल खरंगटे

भोजराजा सदांच म्हालांत येतकच आपले खास राणयेक परींनी सांगिल्ल्यो विक्रमादित्याच्यो काणयो सांगतालो. तिकाय त्यो आयकुपाची उमळशीक लागताली. ती दुसरो दीस येवपाची वाट पळयताली.

दुसरे दिसा राजा भोजान एके मुर्तीक हात लायलो. तेन्ना नरमोहीनी नांवाची परी प्रगट जाली. तिणें विक्रमाच्या परोपकारी वृत्तीविशीं विक्रमाक सांगलें आनी म्हळें, ‘‘जो राजा विक्रमावरी परोपकारी आसा ताणेंच ह्या शिंवासनाची आशा धरूं जाता.’’

राजा भोजान सांगलें, ‘‘म्हाका विक्रमाच्या परोपकाराची काणी सांग आनी तुजें नांवय सांग.’’

परीन म्हळें, ‘‘म्हजें नांव नरमोहीनी. हांव तुका विक्रमाच्या पराक्रमाची काणी सांगतां म्हणटकर तुका म्हजी सांगणी पट्टली.’’

विक्रमराजा राजपाटणांत स म्हयने रावतालो आनी स म्हयने राज्यांत प्रवास करून सगळ्या लोकांची परिस्थिति कशी आसा तें पळयतालो. मनशाच्या जिवितांतल्या कांय म्हत्वाच्या तत्वांचेर ताचें चड लक्ष आसतालें. तीं तत्वां अशीं, आवयवरी आमची कूड कोणूच सांबाळनात. बायलेवरी दुसरो कोणच

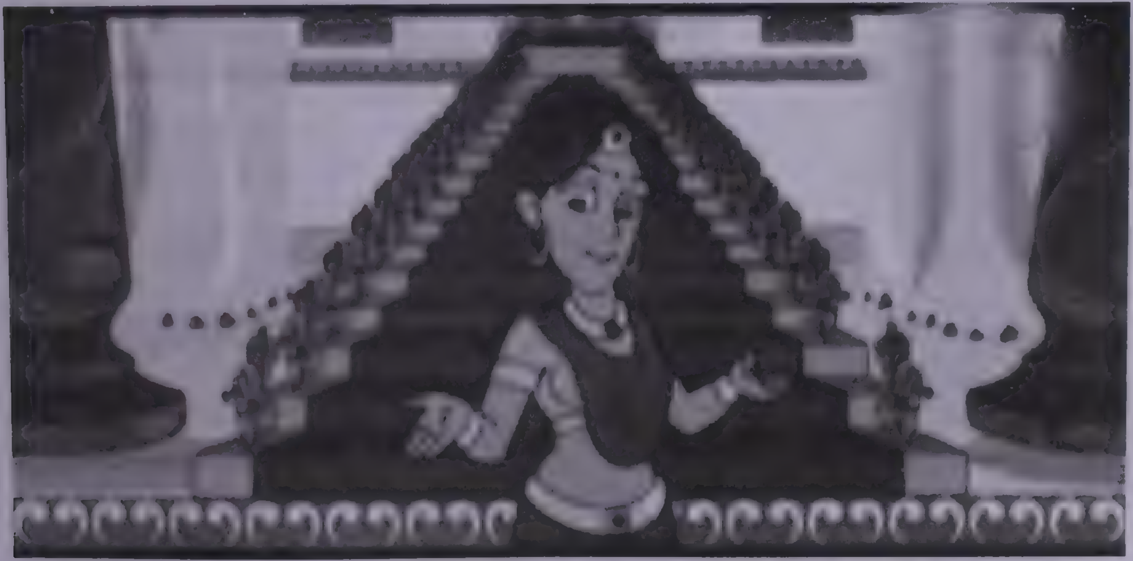

सूख दियना. विद्येसारकें भुशण दुसरें ना आनी आमची कूड पोखरपी चिंते सारकी दुसरी गजाल ना.

चिंता पयस जाल्यारच प्रजा सुखी जातली. हें येवजून विक्रम तांची चिंता ना करूंक सोदतालो.

एक खेप तो शंकराच्या देवळांत देवाक पांयां पडूंक वतालो. त्या देवळांत ज्योतिर्लींग आशिल्लें. वतां वतां वाटेर रात जाली. तेन्ना विक्रम सुशेग घेवपाक एका झाडा मुळांत बसलो. त्या रुखार जायते पक्षी येवन बसले. ते आपले भितर उलोवंक लागले. तांची भास विक्रमाक कळटाली.

एक पक्षी दुसऱ्या पक्षाक सांगतालो, ‘हांव मरे सेवल राज्यांत गेल्लों. थंय उमरबेट नांवाचो एक जुंवो आसा. थंय हांवें पळयलें, एक राकेस थंयच्या लोकांक मारून खाता. हांव थंय कांय दीस राविल्लों. तेन्ना थंय एक घडणूक घडली. जायते धिरिश्ट लोक एकठांय जाले आनी राकेसा म्हऱ्यांत वचून ताणीं सांगलें, ‘आमी तुकां सद्दां एक मनीस दितात, ताका तूं खा. पूण एकाच दिसा चड मनशांक मारून खावं नाका. ना जाल्यार गांवांतलीं मनशां रोकडींच सोंपून वतलीं, आनी मागीर तूं उपाशीं उरतलो.’ राकेसाक तांची ही येवजण आवडली.

त्या उपरांत हांवें पळयलें सद्दां एक एक मनीस राकेसाकडेन वता. ज्या घरांतलो मनीस त्या दिसा राकेसाकडेन वचपा आसता त्या घरांत त्या दिसा रडारड जाता. आयकूंक जायना. आतांच ती रड आयकूं नज जावन हांव हांगा आयलां. त्या गांवांत एक म्हातारो फकीर रावता. तो सदांच पक्षांक धान्य खावंक दिता. ताका पक्षी खूब आवडटात. फाल्यां राकेसा म्हऱ्यांत वचपाची ताची पाळी. ताका जर राकेसान खालो जाल्यार आमचो उपकार कर्तो ना जातलो. म्हाका खूब वायट दिसता. पूण त्या येद्या व्हडल्या राकेसाक आमी कितें करूंक शकतात?’

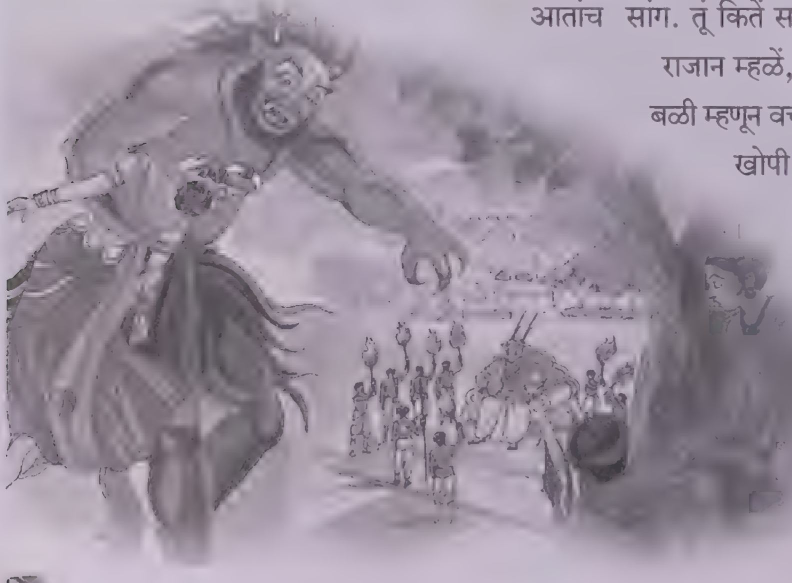

विक्रम आयकतालो. ताका सूख लागना जालें. त्याच वेळार भर मध्यानराती उठून तो आपली मूळ वाट सोडून उमरबेट नगरांत गेलो. थंय पावता तो मेरेन सकाळ जाली. ताणें फकिराचें घर सोदून काडलें. राजान भेस बदलिल्लो. ताणें फकिराक म्हळें, “हांव एक सादो मनीस. अजून मेरेन खंयचेंय बरें काम करुना. राकेसागेर वचपाची आज तुजी पाळी आसा मू? हांवें अशें आयकलां तुका पक्षांचो खूब मोग. तुका राकेसान खाल्यार पक्षी उबंतरा पडटले. तांकां खावंक कोण घालतलो? पक्षांकय दुख्ख जातलें.”

फकिरान म्हळें, “थांब! हाच्या मुखार कांय उलय नाका. हें सगळें तुका कशें कळ्ळें? तूं काय ह्या गांवांतलो मनीस न्हय आनी तुवें पळे आज मेरेन बरें काम करुना म्हळां तें सामकें फट. तुका पळयल्यारच कळटा, तूं पुण्यवान मनीस म्हणून.”

इतलें विक्रमाक सांगून फकिरान थोडो वेळ ध्यान केलें. तेन्ना ताका कळ्ळें. हो अवंतीचो राजा विक्रम जावन आसा. पूण ताका कांयच कळयनासतना ताणें म्हळें, “हां, आतां सांग. तूं कितें सांगूंक सोदता?”

राजान म्हळें, “तुज्या वाट्याचो आज हांव राकेसाकडेन बळी म्हणून वचूं?” प्रस्न विचारतां विचारतांच राजा फकिराचे खोपी भायर वचूंक लागलो.

फकिरान म्हळें, “नाका, हांव तुका वचूंक दिवचो ना.” तो अशें म्हणटा थंय आसा, राजा फाटल्या पांयांनी पयस गेलो आनी थंयच्यान ताणें धांव मारली. फकीर म्हातारो आशिल्ल्यान राजा फाटल्यान धांवून ताका धरूंक शकलो ना. ज्या रानांत राकेस रावतालो थंय राजा धांवत धांवत गेलो.

तितले म्हणसर सूर्य बरोच वयर आयिल्लो. राजा सरळ रानांत गेलो.थंयच ताका राकेस मेळ्ळो.

विक्रम राकेसाच्या सामको म्हऱ्यांत पावलो. राकेसान जेन्ना ताका पळयलो तेन्ना ताची हिंसा करपाची इत्साच ना जावन गेली. राकेसान विचारलें, ''तूं कोण रे? आज म्हज्या म्हऱ्यांत फकीर येवपाचो आसलो, तूं कसो आयलो?''

राजान म्हळें, ''बळी म्हणून तुका एक मनीस मेळटकीर जालें न्हय. बाकीच्यो गजाली तुका कित्याक?''

राकेसान म्हळें, ''तुका पळयतकच म्हजें मन बदल्लें. तुका मारचेंशें म्हाका दिसना. तूं दुसऱ्यां पासत आपले प्राण कित्याक वगडायता? तूं सामको धिरीशट मनीस. तुका कितें जाय तें सांग. हांव दितां.''

विक्रम व्हडा व्हडान हांसलो, ''आरे तूं म्हाका कितें दितलो? दितलोच जाल्यार एक वचन दी.''

''हय दिलें, सांग तुका कसलें वचन दिवूं?''

''ह्या फुडें तूं एकाय मनशाक मारून खावचो ना म्हणून म्हाका उतर दी.''

राकेसान तें मानून घेतलें. राकेस उठून रानांत गेलो. विक्रमाक खोस जाली. राजा आनी तो फकीर परत गांवांत येवंक लागले. तेन्ना फकिरान म्हळें, ''म्हाराज, तुमी देवावरी आयले. म्हजेवेलें आनी गांवांवेलें संकट ना केलें.''

राजान विचारलें, ''म्हाका तूं वळखलो?''

फकिरान म्हळें, ''अवंतीचे राजा विक्रमादित्य ते तुमीच. तुमची किर्त पुराय देशभर पातळ्ळ्या.''

फकिरान राजाक गांवांत व्हेलो आनी सगळ्या लोकांक जमोवन कितें घडलें तें सांगलें. सगळ्यांनी खोशयेन विक्रमादित्याचो भोवमान केलो. राजा अवंती नगरांत परत आयलो आनी परत ज्योतिर्लींगाचे यात्रेक गेलो.

नरमोहिनी परीन राजा भोजाक म्हळें, ''राजा तूं इतलो पराक्रमी आसा जाल्यारच ह्या शिंवासनार बस.''

राजा कितें जाप दितलो? तो वोग्गी रावलो. परी परत मूर्त जावन शिंवासनाक चिकटली.

■

– माया अनिल खरंगटे

दवर्लीं, नावेली – गोंय.

चार कवना

दोमळो

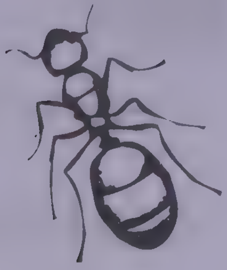

काळो किट्ट दोमळो
वांकड्या पायांचो
ल्हवूच येवन खावन गेलो
कुडको गोडाचो

पणस

पणस पणस काट्यांचो
पोटांत घरो म्होंवांचो
घमघमता घरभर
वास पिक्या पणसाचो

पाल

पाल मोठी हुशार
दिव्याकडले पांखे
असूदाय गिळटा
माजर मुखार येतगच
शेंपडी सोडून पळटा

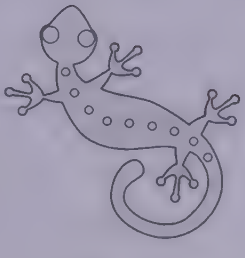

मावलेचें जाळ

जाळांत फसलें जळार
ताचेर मावलेन मारलो ताव
मावलेन केलें जाळ ताचो
आमकां जालो लाव

– किरण म्हांबरे

मडगांव – गोंय.

- स्मीता तिंबले

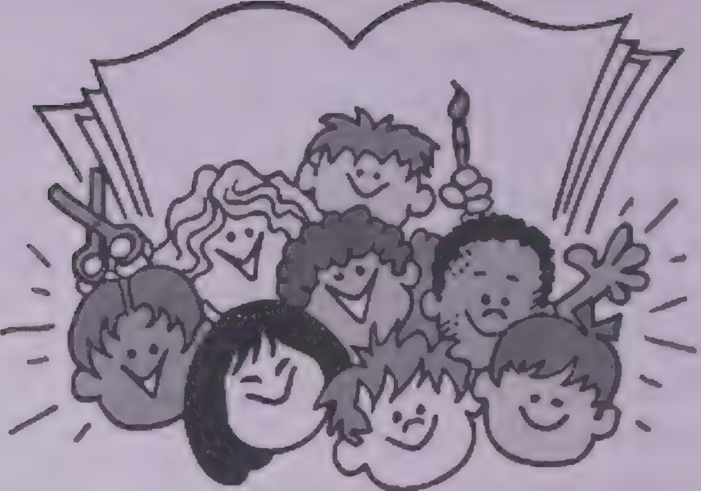

जापसालदार आमीच, विद्यार्थी न्हय...!

"तुका शिकपाचें ना जाल्यार तूं येता कित्याक शाळेंत? तुमी येतात ते फक्त तुमचे-आवय बापूय धाड्टात म्हणून. You are good for nothing."

कितलीं सहज आमी हीं वाक्यां शेवटीतात न्हीं? ह्या एका एका उतरा गणीक त्या भुरग्याक कितलें वायट दिसता आसतलें, हाचो आमी शिक्षकांनी केन्ना विचार केला? तांचो आत्मविस्वास पावलापावलाक देवोवपाचो आमकां कसलोच अधिकार ना. भुरग्यांक शिकोवपाक आनी तांकां उर्बा दिवपाक शिक्षक आसता. तांचे भितरले गूण सोदून काडपाचें काम आनी ते दिश्टीन ताका प्रोत्साहन दिवपाचें म्हत्वाचें काम शिक्षकाचें. तें कुशीक उडोवन आमी उरफाटें तांचेर उज्या कोलती दवरिल्ले भशेन उलयतात.

भुरगें जल्माक येतकूच तीन वर्सां भितरूच शाळेचीं सोंपणा चडटा. ताका धड आपल्यो वस्तू सांबाळपाक येवचे पयलींच, ताका धड आपल्याक 'सुसू-झीझी' जाता हें सांगपाक कळचे पयलींच, तीं इल्लीशीं चिरपुटां जून जावचे पयलींच टिचरीच्या ताब्यांत अर्दवेळ आसतात. तांच्या काळजांत एक भास, वोंठार दुसरी आनी शाळेंत तिसरीच अशी अवस्था आसता. ह्या सगल्या कोफुसांवांतल्यान भुरगें शिकता. शिटूकसाण आसल्यार ताका रोखडेंच आकलन जाता. ना जाल्यार ताका सगली समज ये सर ताचे तकलेंत गोंदळ चालूच आसता. ताका तोंड सुटूंक वेळ वता. वयान मात्शें ल्हान आसल्यार विचारुंकूच नाका. आवय-बापूय आपल्याली सोय पळयतात आनी ताची पोटली बेगीनूच शाळेंत पावयतात.

सगल्याच घरांनी शिक्षणाक फाव तशें वातावरण आसताच अशें ना. कांय फावटी तें भुरगें नेमान शाळेंत पावलें ना जाल्यार हेर भुरग्यां बरोबरीन शिकूंक पावना..आनी तें फाटीं पडटा. मुळाव्या शिक्षणाची वळख जावचे पयलींच ताचे मदीं नावड निर्माण जाता. खूब फावटी पालकांच्या हट्टाक लागून भुरग्याक फुडले यत्तेंत घालतात. ताचो अर्दकुटो अभ्यास गुठलावन तो फुडले यत्तेंत पड्टा. फुडले यत्तेंत दुसरी टिचर शिकयता. तिका ताची फाटभूंय खबर आसतलीच अशें सांगूं नजो. ताचो अर्दकुटो अभ्यास पुराय करूंक कोणाकूच फाव ना.

हांगाच शिक्षकाचें काम खूब म्हत्वाचें. फाटीं पडिल्लो विद्यार्थी शिकपांत कमकुवत नासता. ताची स्मरणशक्ती फाटीं नासता. ताची आकलनशक्ती उणी नासता. ताचो प्रस्न इतलोच की तो कांय मैल पयस उरिल्लो आसा. ताका बोट दिवन, मात्शी गती दिवन रुळार हाडपाचो यत्न शिक्षकान करुंक जाय. रेल्वे स्टेशनार कितेंतरी घेवंक देविल्लो प्रवासी, रेल्वे अकस्मात

ताका घेनासतना सुटली जाल्यार ताची कशी अवस्था जातली तीच अवस्था ह्या विद्यार्थ्याची जाल्या. चुकिल्लें अंतर पार करपाक शिक्षका शिवाय आनीक कोण ताका हात दितलो ?

शाळेचे तास आमी शिक्षकांनी अश्या फाटीं पडिल्ल्या भुरग्यां खातीर वापरूंक जाय. प्रामाणीकपणान प्रयत्न केले जाल्यार सरस्वती ताका प्रसन्न जातलीच अशी आस्त बाळगुची. शाळेच्याच वातावरणांत भुरगीं बरे तरेन शिकूंक पावतात. हेर भुरग्यांक पळोवन, तांची मजत घेवन, तांचे लगाडेन जें साद्य जाता तें घराकडेन मारून, जबरदस्ती करून जायना. आपयलें पयलें कर्तव्य हेंच अशें समजून शिक्षकांनी तें करूंक जाय. शिक्षणांत दिसून येवपी गळटी उणी जावपाक हाचो खूब उपेग जातलो. शिवाय, धावेच्या भुरग्यांक आपलें नांव लेगीत बरोवपाक येना. दोन ओळी लेगीत स्वता बरोवंक येनात हो जो विद्यार्थ्यांचेर आरोप जाता तो लेगीत कितलो पोकळ हाची आमकां प्रचिती येतली.

अशे जायते शिक्षक आसतले जाणीं हें शिवधनुश्य पेलपाचो यत्न केला. तातूंत तांकां येस मेळ्ळां आसत, अपयशूय मेळ्ळां आसत. विद्यार्थ्यांच्या घरचें वातावरण शिक्षणाक फाव तशें नासल्यार हो प्रवास आनीकूय त्रासांचो, दोंगोर दरयांचो थारतलो. पूण शिक्षकान आपल्या उद्दीशटा पासून ढळूंक फावना. गिन्यानाचो, शिक्षणाचो इल्लोसो उजवाड जरी आमी तांचे खातीर घालून दिलो तरी फुडली वाट तो विद्यार्थी स्वताचे हिकमतीचेर, कुवतीनुसार चलतलोच. तेन्ना ताका शिक्षकाची गरज आसचीच ना. आयचे घडयेर मात ताका अज्ञानाचे देंगणांतल्यान वयर सरपाक आमच्या आदाराची गरज आसा. तो आदार आमी ताका दिवपाकूच जाय. नाजाल्यार आमी शिक्षक म्हणून घेवपाक लायक न्ही.

पूण आमी आमच्या कर्तव्याक जागनात. 'बुद्धीन फाटीं' असो शिक्को मारुन आमी मेकळे जातात. अशीं थारायल्लीं भुरगीं हेर खंयचीय गजाल समजून घेतात. शिटूकसाण दाखयतात हें लक्षांत घेतल्यार तांचे मर्दी आशिल्ली चुणूक आमचे नदरेक येतली. ह्या भुरग्याक खूब समजून घेवन सहनशील वृत्तीन शिकोवंचें पडटा. एकाद्रें घट्ट बीं फोडपाक जितले त्रास पडटात तितलेच त्रास तांच्या मेंदवाची बंद जाल्ली फट उकती करपाक घेवचे पडटात. कांय फावट अपयशूय पदरांत पडूंक शकता. पूण आमी हार मानूंक जायना. अपयशाचें खापर तर त्या भुरग्याच्या माथ्यार केन्नाच फोडूंक फावना. म्हणणीच आसा की, एक विद्यार्थी जर शिकूंक पावना जाल्यार शिक्षकूच जापसालदार थारता. विद्यार्थी न्हयच न्हय...

– स्मिता तिंबले
मडगांव – गोंय

सरोजिनी नायडू

- रजनी भेंब्रे

भारतीय सुटके झुजांतली एक व्हड कार्यकर्ती तेचपरी प्रभावी व्यक्ती आनी नामनेची कवयित्री.

तांचो जल्म १३ फेब्रुवारी १८७९त हैदराबाद हांगा जालो.

तांचें आदलें नांव सरोजिनी अघोरनाथ चट्टोपाध्याय. अघोरनाथांचें मूळ घराणें उदेंत बंगालांतल्या ब्रह्मनगर गांवचें. पूण हैदराबादाक शिक्षण संस्था स्थापन करपाच्या हेतून अघोरनाथ १८७८त आयले आनी फुडें निजाम म्हाविद्यालयाचे प्राचार्य जाले. एक शिक्षणतज्ञ आनी कळकळीचे कायकर्ते म्हणून तांची नामना आशिल्ली.

सरोजिनींची आवय वरदासुंदरीदेवी मूळ बंगालची. धार्मिक भावना, सात्विक वृत्ती आनी साहित्यीक रूची आशिल्ली अस्तुरी. त्यो बंगाली भाशेंतल्यान कविता करताल्यो. अश्या सुसंस्कृत पालकांचे संस्कार सरोजिनींचेर जाले. तातुंतल्यान तांकां कविता करपाचो नाद लागलो आनी स्फुर्तूय मेळ्ळी.

तांचें मुळावें शिक्षण घरचे घराच जालें. पिरायेच्या बाराव्या वर्सा मद्रास युनिवर्सिटींतल्यान त्यो मॅट्रिकेक पयल्या नंबरान पास जाल्यो. उपरांत सुमार तीन वर्सां भलायकेक लागून त्यो घराच उरल्यो. फुडें निजामांची छात्रवृत्ती घेवन उंचेलें शिक्षण घेवपाक त्यो इंग्लंडाक गेल्यो.

लंडन आनी कॅंब्रिजाक थोडें शिक्षण घेतले उपरांत भलायकेक लागून त्यो परत भारतांत आयल्यो. लंडनाक आसतना एडमंड गॉस ह्या इंग्लीश साहित्य समिक्षकाकडेन तांची बरी वळख जाली. तांचेकडल्यान सरोजिनींक मार्गदर्शन मेळ्ळें. तांच्या 'द गोल्डन थ्रॅशोल्ड' (१९०५) ह्या पयल्या कविता झेल्याक गॉसानच प्रस्तावना बरयल्या.

१८९८त भारतांत परत येतकूच त्यो डॉ. गोविंदराजुलू नायडू ह्या निजाम संस्थानाच्या दोतोरा कडेन लग्न जाल्यो. 'द गोल्डन थ्रॅशोल्डा' उपरांत ताणीं 'द ब्रोकन वींग', 'द बर्ड ऑफ टायम' हे कविता झेले उजवाडाक हाडले. स्वर माधुर्य, विशाल नदर, प्रेमाचो पुरस्कार आनी क्रांतीकारक राष्ट्रीय विचार आदी खाशेलेपणांनी भरिल्ल्यान ह्या झेल्यांक नामना मेळ्ळीच तेच परी अस्तंत आनी उदेंत देशांनी तांकां कीर्त मेळ्ळी. 'भारत कोकिळा' म्हणून तांकां उपाधी फावो जाली.

१९०३ ते १९१७ ह्या काळांत एम. ए. जिना, गोपाळकृष्ण गोखले, रवींद्रनाथ टागोर, लोकमान्य टिळक, ॲनी बॅझंट, महात्मा गांधी, जवाहरलाल नेहरू सारख्या व्हड व्हड फुडाऱ्यांकडेन तांची वळख जाली. तांच्या विचारांचो सरोजिनींचेर प्रभाव पडलो. होम रूल लीगा खातीर ताणीं ॲनी बॅझंट आनी सी. पी. रामस्वामी अय्यर हांचे वांगडा भारतभर भोंवडी केली. आपल्या उलोवपांतल्यान ताणीं तरनाट्यांचें कल्याण, बायलांचें स्वातंत्र्य, राष्ट्रवाद हांचो पुरस्कार केलो.

हैदराबादेक आयिल्ले प्लेग धामींत ताणीं जनतेक आपल्याच्यान जाता ते परीन पालव दिलो. ते खातीर तांकां केसर-इ-हिंद हें भांगरा पदक फावो जालें. पूण जालियनवाला बागेंत जाल्ल्या हत्याकांडा उपरांत ब्रिटीश सरकाराचो निशेध करपाक ताणीं भांगरा पदकाचो स्वीकार केलो ना. रौलट कायदो, मॉंटेग्यू-चॅम्सफर्ड उदरगत, खिलाफत चळवळ, तेचपरी गांधीजींचे असहकार चळवळींत ताणीं सक्रीय वांटो घेतिल्लो.

टिळकांच्या मरणा उपरांत त्यो पुराय तरेन गांधीवादी जाल्यो. ताणीं आपल्या भेसांत आनी राहणींत आमुलाग्र बदल

घडोवन हाडलो. उपरांत त्यो हैदराबाद सावन मुंबय गेल्यो आनी थंय रावपाक लागल्यो. मुंबय महानगर पालिकेंत त्यो वांगडी म्हणून वेंचून आयल्यो आनी फुडें १९२१ त प्रांतिक काँग्रेसीची अध्यक्ष जाल्यो.

१९२५त कानपूरच्या अखिल भारतीय काँग्रेस अधिवेशनाच्यो अध्यक्षा म्हणून वेंचून आयल्यो. फुडें काँग्रेस कार्यकारिणीच्यो त्यो वांगडी जाल्यो. कलकत्त्याक भरिल्ल्या १९०७चे बंगालचे फाळणी विरोधी सभेंत म्हत्वाचें योगदान दिलें. १९०८त ताणीं विधवा विवाह परिशदेंत बायलांचे चळवळीची बुन्याद घाली. १९२३त दक्षिण आफ्रिकेंतल्या भारतीयांची चवकशी करपाक सरोजिनी थंय गेल्यो.

अमेरिकन लोकांमदीं भारताचे सुटकेविशीं सहानुभुती निर्माण करपाच्या हेतान ताणीं १९२८त थंय भोंवडी केली. तशेंच गांधीजी वांगडा गोलमेज परिशदेकूय त्यो गेल्यो. १९३०त मिठाच्या सत्याग्रहांत एका म्हत्वाच्या पंगडाचें ताणीं फुडारपण केलें. भारत छोडो आंदोलना वेळार (१९४२) हेर फुडाऱ्यां वांगडा तांकांय बंदखण जाल्ली. ताचे पयलींय तांकां जायते फावटी बंदखण जाल्ली. आगाखान बंदखणींत आसतना आपल्या वांगडच्या बंद्यांची त्यो सेवा करताल्यो.

सुरवाती सावन हिंदू-मुसलमानांचो एकचार, बायलांचो दादल्यांच्या वांगडपणान काम करपाचो हक्क आनी स्वातंत्र्य हेंच ताणीं आपलें जिवीत कार्य मानिल्लें. बायलां खातीर ताणीं खेरीत अशें भोव मोलादीक कार्य केलां. शिक्षण, जागृती, मताधिकार, समानाधिकार, पर्दाप्रथा, हुंडो, धार्मीक बंधन अश्यो ज्यो वायट चालीरिती आशिल्ल्यो तांचे विरूध्द ताणीं आवाज उठयला.

तांकां आपूण एक भारतीय नारी म्हणपाचो व्हड अभिमान आशिल्लो. एक आदर्श भारतीय नारीचे सगळे गूण तांच्यांत आसपाविल्ले. त्यो सदांच हांसत्या तोंडाच्यो, मेळून मिसळून वागपी, वागपांत सादेंपण, उंचेले विचार, सेवा आनी त्यागाची भावना, भोव आपलेंपण तशेंच वीरता आनी दुसऱ्यांचें मन सांबाळपी परिपूर्ण अशी अस्तुरी आशिल्ली.

स्वतंत्र भारताच्यो पयल्यो बायल राज्यपाल जावपाचो मान तांकां फावो जाल्लो. उत्तरप्रदेशाचें राज्यपालपद ताणीं भुशयल्लें.

अश्यो भोव आयामी, अश्टताशी आशिल्ल्यो सरोजिनी नायडूंक २ मार्च १९४९त लखनौ हांगासर देवाचें आपोवणें आयलें.

■

– रजनी भेंब्रे

कुडचडें – गोंय. मो. : ९८२२४८६९५५

BROADWAY
BOOK CENTRE
KNOWLDGE IS POWER

Goa's Biggest Book Stores

15% discount for **Bimb** Readers, bring this ad, and avail of discount
PANJIM: Ashirwad, 1st Floor, Nr. Caculo Island, 18th June Road, Panaji, Goa.
Tel. 6647037/ 6647038. **Mob:** 98224988564/9860030339.
Email: bbcbooks@rediffmail.com, fahimbbc@gmail.com
CANDOLIM: Landscape Holiday Unit, Ground flr, near Dr. Dukles Hospital & Research Centre, Aguada Fort road, Candolim, Goa. **Tel.** 9860030339
MARGAO: Paulinoes Building, Ground flr, near Popular High School, Comba, Margao Goa.
Tel. 9860030339

मनसंवेदना

दिसता म्हाका

दिसता म्हाका, जांवचें हांवें
पर्थून एकदां माणकुलें भुरगें!
केन्ना हांसचें, केन्ना रडचें
घरच्या सगळ्यांक
म्हज्या तालार नाचोवचें
आवयचे कुशीची उब
पर्थून एकदां अणभवची
हाताचो पाळणो करून
बाबान म्हाका धोलोंवचें
सान-सान पावलांक म्हज्या
खातकुतल्यो करून
ताईन म्हज्या हांसोंवचें
दोन पांयांची मांडी करून
गीतां गायत हालोवन
आजयेन म्हाका न्हिदोवचें
आज्याचे मांडयेर बसून
धोतर ताचें ओलें करून
मज्जा ताची पळोवची
फकाणाचें रडें काडून
हांबेवन हांबेवन भेश्टावचें
तर केन्ना म्हज्या बाललीलांनीं
सगळ्यांचें मन रिजवचें
परावलंबी आसलों तरी
म्हज्याच तालार नाचोवचें!
दिसता म्हाका, जावंचें हांवें
पर्थून एकदां सान-सान भुरगें!

– सुषमा तिळवे
जेसीनगर, फोंडें-गोंय
मो. : ९८२३०५५७५१

बिम्ब

हें
म्हजें
तुजें
बिम्ब
सासणाच्या सत्याचें
पडबिम्ब जावन
लयबध्द पावलां मारीत
खोल
खोल
खरीमेरेन
पावलां...
थंयसर ताका
एका नव्या विश्वाची निर्मणी करपाक जाय
नव्या नव्या
शब्दांचो
स्वरांचो
रंगांचो
आविश्कार करपाक जाय.
ह्या मळबरंगमाचयेर
चिरंतन आत्म्याचो अभिनय
साभिमान सादर करपाक जाय
आत्म्याचें पडबिम्ब
आत्मारामामेरेन पावोपाक जाय.....

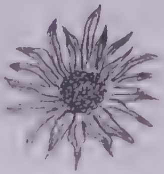

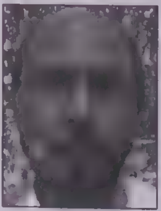

– आर रामनाथ
मो. ९८५०४५८७६३

दर्या

आरे आरे दर्या
कितलो रे अथांग
तुज्या लांबी रूंदीचो
कशें रे घेवचें माप?

तुज्या माथ्यावयर सूर्या
अस्मितायेच्या सैमाचो तूं-चंद्रा
माडायेदी व्होड-व्होड ल्हारां
तुजी भास कोणाकूच कळना

तरी पूण तुका
पळोवंक लोक आशेता
तुजे देगेचेर
बसता तांकां भिजयता

तुजें शितळ वारें
खोशयेचे म्होंवाळ झरे
तुजी गाज एक बाज
प्रेमियुगलांची नाजूक थाकाय

दर्या, तुवें कितलेशेच ऋतू झेल्ल्या
पावस, वत, शियाळें पचयल्या
युगानयुगां सोबीत सैमाक
समर्थपणान केळयत रावला

त्याच थळार चिरकाल
तटस्थ हिमालया पर्वतावरी..
कोणाकूच ना कापाजदाद
तुका थळावेल्यान हालोवपाक

तुका पळेतकच
जण एकल्याक येता उर्बा
आपसूक दसता पावलां
सोबीत दर्या पळेन दिसता...!

– सोनिया सुभाष शाह
मेरशी – गोंय

उदक

न्हंयचें थंडशितळ उदक
ताणें तिजेर अशे तरेन
फाफुडिल्लें शिंवरिल्लें
तेन्ना ते आयजमेरेन
तिका जल्माजल्मांतराची
तान लागल्या
काय युगायुगांतराची
तान भागल्या
ह्या प्रस्नाची
जापच
मेळना

– राजश्री सैल
फादर आग्नेल कॉलेज,
पिलार

पयलो मोग

पयलो मोग कसो
जिणेंत हुंवार हाडटा
सगळेंच नवें आसता
आनी जग दुस्मान जाता

फांतोडेर कोंब्याच्या सादार
नवें सपन फुलता
आनी नव्या दिसाची
एक नवीच काणी रचता

फुलते कळयेचें एक
नवेंच रूप दिसता
दर एके पाकळेन मात
प्रियेचेंच तोंड दिसता

पयलो मोग असो
विस्वास आसल्यार तिगपाचो
नाजाल्यार सुनामी सारको
विध्वंस करून उडोवपाचो

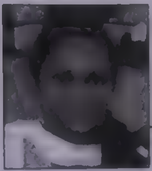

– मनस्वी देसाय
कुडचडें - गोंय.
मो. : ९८२३६१७०५०

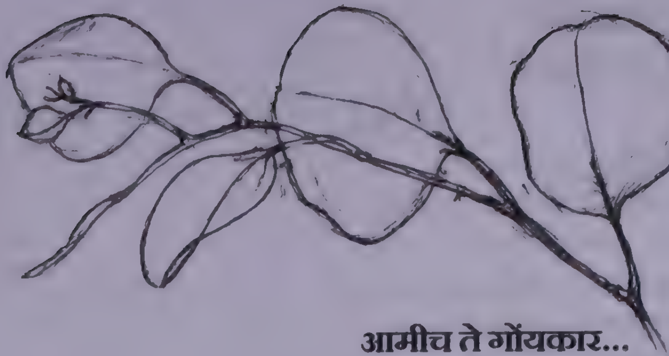

आमीच ते गोंयकार...

दीस आमचो उजवाडटा पदेराच्या सादान
पाव ताळ्या सकयल देंवता खुटे च्यावे घोटान
हय आमीच ते गोंयकार म्हणुया आयज नेटान

जेवण आमकां चलना नुस्त्या शिवाय
नुस्तें ना जाल्यार भागयतात आमी खाऱ्यार
हय आमीच ते गोंयकार...

क्रिस्तांव आसूं वा हिन्दू, चवथ आसूं वा ख्रिसमस
एकचारान येवन मनयतात दर एक परब
हय आमीच ते गोंयकार...

भास आमची मोगाळ, बोली आमची म्हौवाळ
उलोवपांतूच दर एकल्याचीं मनां जिखून घेवपी
हय आमीच ते गोंयकार...

आमच्या न्हंयां-दर्यांची, देवळां-इगर्जांची अपुरबाय करपी
सगळ्यांकडेन मोगान वागपी
हय आमीच ते गोंयकार...

गोंयकारपण आमचें राखून, वावरुया आमी झेतान
हय आमीच ते गोंयकार म्हणुया आयज नेटान

– श्वेता नायक
तोर्डा, पर्वरी - गोंय.
मो. : ९५४५२४६४८४

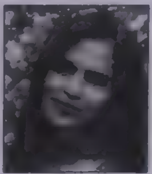

झाड आनी सवणीं

एका रानांत आसलें एक व्हड झाड
खूब पयस सावन लेगीत नदरेक येतालें
ताच्या इतलें आनीक व्हड झाड
त्या आख्ख्या रानांत नाशिल्लें....
त्या झाडार जायतीं सवणीं येवन
घोंटेर करून रावतालीं
एक गांव कसो जाल्लो तांचो
सगळीं सवणीं झाडार खेळटालीं
जायत्या वर्सांनी तें झाड
खांदे सुकून पडूंक लागता
सवणीं भिवन झाड सोडून
दुसऱ्या जाग्यार राबितो करतात...
झाड आतां एकसुरें पडटा
चिंतून बावडें दुकांनी रडटा
कोणूच आपल्या फुड्यांत ना
सगळ्या सवण्यांक तें उलो करता
एक सवणें येवन झाडार बसता
झाड खुशालकायेन भरता
कोण तूं, कित्याक आयलां
झाड सवण्याक विचारता
आपल्याक तूं वळखना
पूण तुज्याच आंगार जल्मल्लें हांव
तुज्या वायट वेळार तुका सोडून गेलेलीं
तातुंतलें एक सवणें हांव....

– ऍडवीन एम्. फेर्नांडीस
बाग, शेळवण,
कुडचडें – गोंय.
मो. : ९८५०४५६५५६

(जानेवारीच्या अंकांतल्या भुरग्यांचें आंगण विभागांत ऍडवीनबाबाची शाळा, भुरगीं आनी शिक्षक ही कविता आमी उजवाडायली. पूण फोटू मंगळुरच्या ऍडवीन डिसौजाचो छापलो ते पासत क्षमस्व.)

स्वातंत्र्य आसा

मनां गुलाम जाल्यांत झेंडो हुबोवपाक स्वातंत्र्य आसा
कोणूय येयात हांगा, कितलेंय लुटपाचें स्वातंत्र्य आसा।

पुराय जीण आमगेली बंदखणीत घाल्लेवरी घोटेल्या
जगतात आमी खरें दिसरात, त्रासूच भोगपाचें स्वातंत्र्य आसा।

महासत्ता जावपाचे दुवाळे पेपरवाले एकसारके उक्ते करतात
आयजय मुळावे गरजांचे वळवळे, नेत्यांक उपदेस पाजपाचें स्वातंत्र्य आसा।

जगांत जन्म मेळ्ळा म्हुण हांगासर तुमचें कोणाक पडून गेल्लें ना
मोने जाल्ले फुडारी देश चलयतात तें, उक्ते दोळ्यांनी पळोवपाचें स्वातंत्र्य आसा।

आत्रे पयऱ्यान हांगा बॉम फुटप आनी आतंकवाद भेशटायता
लज–बीज खुटयेक लावन दुस्मानाचेर इश्टागत थापपाचें स्वातंत्र्य आसा।

दुडू जाय–सत्ता जाय जणएकल्याक देश पिळून काडपाक जाय
घोटाळे करून दिसा उजवाडी सगलें चोरून दवरपाचें स्वातंत्र्य आसा।

दिसता म्हाकां आजून हांव म्हज्या ह्या देशाक परकी–अनवळखी कित्याक
सुटके उपरांत सत्तर वर्सांनीय स्वताक निश्ठेन विकपाचें स्वातंत्र्य आसा।

काळे–गोरे कातीचे रंगाचो वेगळेचार आतां कोणाकोणाक विचारचोना
येयात शीमेवेल्या दुस्मानांनो आमकां पर्थुन गुलामी आपणावपाचें स्वातंत्र्य आसा।

– महेश पारकार
शिरोडें – गोंय.

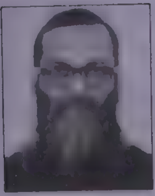

गरनाल

वाचाल तर वाचाल

- कृ. म. सुखठणकार

> *“बरें शिकऽया पुताक, फाल्यां गितेंत कृष्णान कितें सांगलां काय विचारल्यार, सोयऱ्यां धायऱ्यांक काबार करतना फाटीं फुडें विचार करुं नाका, अशें सांगलां म्हूण सांगा ताका.” आई भितरल्यान आड्डली. बापायन कानांत घरावें खोबरेल घालें आनी बोटानी कान हालोवंक लागलो.*

‘**वा**चाल तर वाचाल’ हें तुमी आतां ट्रकां फाटल्यान पितारिल्लें वाचतात. पूण हें आमकां पाटील गुरुजीन ‘फार फार वर्षा पुर्वी’ सांगिल्लें अशें तुमकां सांगल्यार फट दिसतलें.

“मुलानो, वाचाल तर वाचाल”

“मास्तर मी ‘चंद्रकांत काकोडकर’ ‘आत्मारामा’ मध्ये घालून आड्यावर बसून वाचतो.” दत्तान फाटल्या बांकावेल्यान वाचन संस्कृती गोंयांत कितपत रुजल्या हाचो पाटील गुरुजीक दाखलो दिलो.

“दत्ता, ‘चंद्रकांत’ आनी ‘आत्माराम’ दोन्ही वाचायचं तुझं वय नव्हे बाळा!”

“चंद्रकांत लहानातल्या लहानाला कळटो आनी आत्माराम मी वरती पावलो तरी कळणार नाही असे दादो म्हणाले.” दत्ता.

“त्याना दासबोध वाचायला सांग दत्ता, माणसाने पचेल ते वाचावे.”

“गुरुजी मला पोस पचत नाही मी तो खात नाही.” हांव.

“शाब्बास बाळा.” पाटील मास्तरान म्हणलें आनी घांट वाजयली.

म्हजें कवळें मन तें, ‘वाचाल ते वाचाल’ फिट बसलें, घट जालें. घरा येवन आईक विचारलें,

“आगे, वाचाल तर वाचाल गे?”

“कोणे सांगलें तुका?”

“पाटील गुरुजीन.”

“आसत. हांगां गोंयां कोणाकूच वाचूंक ये नाशिल्लें म्हणुनूच घाटावेल्यान ते आयले न्हय आमकां वाचोवपाक!” आईन आदन दवरलें.

हांव सालांत येवन भाऊसाहेबांच्या पांयजेलाक पांयां पडलों. भाऊसाहेब पांयजेलांत ‘गोव्याचे पहिले अग्रसर दैनिक’ वाचतालो. हांवें आईचें मनार घेतलें ना. त्या मानान बापायचें वाचन गाढें.

“आरे, पाटील गुरुजी वाचाल तर वाचाल म्हणटा. दत्ता आत्माराम घालून चंद्रकांत काकोडकर वाचता. हांव कितें करुं?”

“श्रवण आणी मनन ह्या ऐसी नाही साधन म्हणोनी हे नित्य नुतन केले पाहिजे. जैसे ग्रंथी बोलिले तैसेची स्वये पाहिजे जाले.” बापायन म्हाका म्हणलें.

“हें कितें रे किर्तन शें?”

“तुवें आत्माराम म्हणलें म्हणून तुका सांगलें. रामदास स्वामी म्हणटा जैसे ग्रंथी बोलिले तैसेची स्वये पाहिजे जाले, म्हणून आत्मारामाच्या वाटेक हांव वचना. चंद्रकांत काकोडकारान कितें बरोवन दवरलां तें मनार घेतल्यार आचरणांत हाडूं येता.”

“मागीर हांव कितें वाचूं?” हांव वाचाल तर वाचाल ह्या मंत्रान पेटिल्लों.

“तूं मनाचे श्लोक वाच आनी मनाक उपदेश कर. पळे जमता जाल्यार.” बापायन माथ्याक घरचें खोबरेल थापलें.

मना सज्जना भक्ति पंथेचि जावे. हांव फुल्लों.

“ते साधे पोपटपंची करपाचे श्लोक न्ही. रामदास स्वामी म्हणटा ‘भक्ति पंथेचि जावे.’ चि म्हत्वाचो. तो ताणें ओगीच वापरुना. म्हणचे भक्तिच्या मार्गानूच वच आनी खंयच्याच मार्गान न्ही. रामदास स्वामीनी जवळ जवळ तीस श्लोकानी चि वापरला.” बापायन म्हाका म्हणलें आनी कानांत तेल घांलें आनी बोट घालून कान हालोवपाक लागलो.

“मना कल्पना ते नको विषयांची, विकारे घडे हो जनी सर्व ची ची. हांगां समर्थानी दोनदां ची ची वापरल्या. तें तुमच्या खातीर. तें तुमीं वाचुना दिसता. हांगां ची ची म्हणचे शी थू, कळ्ळें?” आई रांदचेकुडींतल्यान आड्डुली. बापायन दुसऱ्याय कानांत तेल ओतलें आनी दोनीय बोटां कानांत घालीं.

आमच्या घरांत वाचन संस्कृती फावो तशी रुजुना हें म्हाका रोखडेंच कळ्ळें आनी हांव दत्ताक शरण गेलों.

“दत्ता आमचें कशें जावपाचें रे?”

“कशें जावपाचें म्हळ्ळ्यार?”

“आमकां मात्तूय वाचन ना मरे, दिसाळें पसून वाचना. आमकां जगावेल्यो घडामोडी कश्यो कळपाच्यो रे?”

“घडामोडी कळपाक गोंयकाराक वाचन जाय? तुकारामालें बायु नावेलकाराल्या संतोशा बरोबर दिवचले गेलें व्हाया सारमानस फेरी हें कळ्ळें तुका?”

“रातीच कळ्ळें.”

“पेपरार वाचलें?”

“ना. व्हनीबाय आयिल्ली बातमी दिवपाक रातची साडे अकरांक. हांवेंच आडामो काडिल्लो.”

“‘मागीर? आमकां वाचनाची गरज ना.’’

“‘आमगेलो मुंबयकार सोयरो सांगता, तांगेलीं भुरगीं लेगीत अग्रलेख वाचतात खंय!’’

“‘आतां अत्रे आसा? ना. अग्रलेख तांचे वाचपाचे. ‘अठरा वर्षाचा थेरडा’, ‘चौपाटीचे चांडाळ’, ‘माशा मारा’ हे अग्रलेखांचे माथाळे आयकतकच आंगार कांटो आयलो काय ना?’’

“‘आयलो तर!’’ हांवें म्हजें आंग सांसपिलें.

“‘मागीर? खाईन तर तुपाशी नाही तर उपाशी!’’

“‘मागीर, हांव कितें वाचूं तें सांग मरे.’’

“‘तूं चंद्रकांत काकोडकार वाचपाक घे, समजपाक सोपो आनी तुका वाचनाची गोडीय लागतली.’’

हांवें दत्ताचें आयकलें आनी म्हाका रोखडीच वाचनाची गोडी लागली. म्हजी मराठीय सुधारली अशें म्हाका दिसलें. परिक्षेक पाटील गुरुजीन आमकां ‘जय जवान जय किसान’ निबंध दिलो. ‘भारतीय जवानांची जवानी ऊतू जात होती. त्याना गणवेश घट्ट होत होते. त्यांची जवानी बघून पाकिस्तानी जवानाना अंगावर मोरपिसें फिरवल्याचा भास होत होता.’ अशें हांवें बरयल्ल्याचें म्हाका अजुनूय याद जाता. म्हजो निबंध वाचतना, सुरवेक पाटील गुरुजींक उस्तरें गेलें, हांवेंच उदक दिलें.

“‘हे काय आहे बाळा?’’ ताणें म्हाका सगली शक्त एकठांय करुन विचारलें.

“‘माझ्या निबंधावर चंद्रकांत काकोडकरांचा प्रभाव आहे.’’

“‘अरे बाळा, ह्या वयात साने गुरुजी वाचावा.’’

“‘साने गुरुजी कुठल्या शाळेत शिकवतात गुरुजी?’’ हांवें नम्रतायेन विचारलें.

“‘बाळा त्यांचे नशीब खरच चांगले म्हणून त्यानी तुझ्या जन्मा पुर्वीच डोळे मिटले. तू त्यांचं श्यामची आई पुस्तक वाच आणी बोध घे.’’

“‘गुरुजी मी तुम्हाला उत्तर देतो, मी श्यामची आई वाचीन आणी बोध घेईन.’’

हांव उमेदीन घरा आयलो.

“‘तुवें श्यामची आई वाचल्या?’’ हांवें बापायक विचारलें.

“‘हय तर!’’

“‘कितें बोध घेतलो?’’

“‘जेवण अळणी आसल्यार लेगीत कशें ओगी रावप तो.’’

“‘बरें शिकऽया पुताक, फाल्यां गितेंत कृष्णान कितें सांगलां काय विचारल्यार, सोयऱ्यां धायऱ्यांक काबार करतना फाटीं फुडें विचार करु नाका, अशें सांगलां म्हूण सांगा ताका.’’ आई भितरल्यान आड्डली. बापायन कानांत घरावें खोबरेल घालें आनी बोटानी कान हालोवंक लागलो.

तर, वाचपा खातीर भुरगेपणांत हांव कितलो पिसो जाल्लों हें तुमकां कळ्ळां आसतलें. आतांच्या भुरग्यांक वाचपाक नाका हाका लागून ट्रका फाटल्यान आमकां ‘वाचाल तर वाचाल’ पितारचें पडलें. जाण्टेय तांकां वाचनाचे फायदे सांगिनात. वाचन हें दुसऱ्यांक इम्प्रेस करपाचें साधन. वाचन बरें आसत जाल्यार उलयतना, अमक्यान अमकें म्हणलां अशें दाखले दिवन दुसऱ्याक इम्प्रेस करूं येता कारण हांगां कोणाचेंच वाचन ना. वासरानी लंगडी गाय शाणी (ही म्हण म्हाका वाचनाक लागुनूच कळ्ळी आनी ताका लागून तुमीं इम्प्रेस जाले). एकदां हांवें म्हज्या मांवाक सांगलें,

‘मोरारजी देसाईन पंतप्रधान पदाचो शपथविधी जातकच म्हणलें, "ON THE STROKE OF THE MIDNIGHT HOUR WHEN THE WORLD SLEEPS INDIA WILL WAKE TO LIFE AND FREEDOM."

“‘खरोच विद्वान तो वादूच ना. शिवांबुचो परिणाम तो. म्हाकाय घरा वतकच प्रयोग करचो पडलो.’’ मांवान म्हाका म्हणलें. हांवेंय मागीर मेळटकच प्रयोग केलो काय विचारलेंना आनी म्हाकाय बी ताच्यांत फावो ती विद्वता दिसली ना. सोड.

आतांच्या भुरग्यांनी उर्दू वाचूं येता. दुसऱ्यांक इम्प्रेस करपाक ती बरी. ‘अभी तो दिल में हल्की सी खलिश महसूस होती है, बहुत मुम्किन है कल इसका महब्ब्त नाम हो जाए’ असले शेर चल्यान चलयेचेर (व्हायस वर्सा) मारूं येतात. आतांच्या भुरग्यांनी इंग्लिश वाचची, HOW DO I LOVE THE? LET ME COUNT THE WAYS I LOVE THEE TO THE DEPTH BREADTH AND HEIGHT. हांवें ही ELIZABETH BROWNING हांची कविता म्हणली तेन्ना तें रडलें. मागीर ताणें म्हाका रडयलो तें सोड.

तर, आयचे पिळगेक वाचन हें जायच. आमचे दीस गेले (जवानी ह्या अर्थान).

अब इत्र भी मला तो महब्बत की बू नहीं
वो दिन हवा हुए कि पसीना गुलाब था
वाचाल तर वाचाल!!!

■

– कृ.म.सुखठणकार,
रायबंदर – गोंय. मो. : ९८५०५३०७५६

आंकरी

यशस्वी काय प्रभावीक?

- ब्र. जॉन आल्फोन्सो

यश जोडटाना दुसऱ्यांक भुलोवप, फलोवप आनी लांच दिवप आनी आपली जबाबदारी पुराय जाली म्हुण मिरोवप, हें तर आमचे मदें वाडूंक लागलां. यश मेळयतना आमी विश्वाशीपण सांबाळप गरजेचें. विश्वाशीपणी आमी ध्येयाकडेन पावलां उबारलीं जाल्यार आमकां प्रभावीक तरेन यश जोडूंक सोंपें जातलें. वयर दिल्ल्या दुसऱ्या घडितांत अशोकान आपले जबाबदारेंत विश्वाशीपण दाखयलें.

आयज आमचे मदलीं जायतीं जाणां आपल्याक जाय तशें, आपणाक दिसता ते भशेन, कशें जियेवचें ती आपली मेकळीक म्हुण मानून घेवन जियेतात. हातूंत, तांकां कांयच उणेंपण भोगना. परतेंच जाल्यार जिणेंत कितें तरी जोडिल्ले खातीर अभिमान भोगता. असल्या वातावरणांत जियेतल्याची वृत्ती विचित्र कशी. जिणेंत यश मेळ्ळयार पुरो. कसली तरा वापरल्या, कसलो वावर केला, कशेपरीन वावर केला, हाचेर चडशी आडनदर जाता. पूण यश तांची मोख. गाडी चलयताना येरादारीचे नेम पळिनासतना बेगीन पावलेलो आपणें यश जोडलें म्हुण हड्डें फुलोवन सांगता. तसली गत ती. यश जोडटाना फक्त यशाचेर भर दिवप काय विश्वासीपण सांबाळून प्रभावीक तरेन यश जोडप हें समजून घेवंक आमी दोन घडितां पळोवया.

घडीत १ : ‘ते’ कॉलेजींत शिकोवपी, तो व्याख्यातो बरो निकाल हाडूंक सदांच वावुरतालो. तो खूबूच शिस्तीचो जाल्ल्यान शिकपी ताका भियेतालीं. जिणेंतूच शीस्त न्हय, पूण शिक्षणीक मळार पासून शिस्त हाडूंक आग्रो धरतालो. हे वरवीं तेणें जायतीं वर्सां शिकप्यांक भिरांत घालून बरो निकाल हाडून ते कॉलेजींत नांव जोडिल्लें. प्राचार्य पासून खूबूच खुशाल जाल्लो. त्या शिकोवप्याच्या मता प्रमाण, ताणें यश जोडिल्लें. हें तो अभिमानान सांगतालो. तो गेल्या उपरांत ते कॉलेजींत निकाल देंवत गेलो.

घडीत २ : अशोक ते कंपनींत पांच वर्सां वावुरतालो. जाता तितली येणावळ त्या वर्सांनी आयिल्ली. तेच बराबर ते कंपनींत बरी शिस्त ताणें हाडिल्ली. सगळे कामगार वेळार येताले. आपलीच कंपनी जाल्लेवरीं वावुरताले. कांय कारणांक लागून अशोकान ते कंपनींतलो वावर सोडून दिलो. तेणें ओपलेली शीस्त मात पालेवन, फुल्लून आयज फळां दिता. आयज ती कंपनी समजांत आनी उद्योगीक क्षेत्रांत पर्जळटा.

जायते फावटी यश जोडटाना आमी फक्त दिल्ली जबाबदारी वो आखलेली येवजण पुराय जावंक जाय हाचेर भर दितात. असलें यश कितले मेरेन फळां दिता तें मात सांगूंक कठीण. पयल्या घडितांत त्या शिकोवप्याची नदर फक्त निकालाचेर आसली. शिकप्यांक भें घालून तो बरो निकाल हाडटालो. ताणें घातिल्लें भें मात थोडोच काळ तगलें. यश जोडटाना आमकां दिल्ली जबाबदारी बाळगूंक फक्त यशाचेर भर दिल्यार :

इश्टांचे पंगड वाडटात : आयज आमी धावपाचे स्पर्धेंत आसात. कशेय तरेन यश मेळोवंक जाय हेंच ताच्या मनांत आसा. असल्या जैतांत सांगात दिवपी खूब आसात. हे सांगाती फक्त यश मेळटा म्हणसर यश जोडटल्या बरोबर रावतात.

तत्वां मुल्ल्यांचेर आड : फक्त यश ही मोख फुड्यांत दवरून वावुरले जाल्यार थंय मुल्ल्यां-तत्वांक सुवात मेळना. यशा फुड्यांत तत्वां मुल्ल्यांची भास फायद्याक पडना.

नांवा खातीर जैत : तत्वां मुल्यांची भास कुशीक काडून जोडिल्लें जैत फक्त नांवलोकीक जावंक आधार जाता. आमी कितें तरी जोडिल्ल्याची खोस आमकां जाता, पूण हें जैत फक्त खिणा पुरतें.

जिणेंत निरशेणी : जिणेंत देंवती आनी चडटी आसा हें फक्त यशाचेर भर दिल्ल्यांक मानून घेवंक खूब कठीण जाता. एकदां अपेश आमचे वाटेक आयलें जाल्यार आमची परिस्थिती, वो ते परिस्थिती कडेन पळोवंची वृत्ती, आपोआप न्हयकारी जावंक वेळ नाका. हे वरवीं जिणेंत सगळें सांडलें म्हुण हात पांय पांगरून बसूंक वो निरशेणेची जीण मागून घेतात.

यश जोडटाना दुसऱ्यांक भुलोवप, फटोवप आनी लांच दिवप आनी आपली जबाबदारी पुराय जाली म्हुण मिरोवप, हें तर आमचे मदें वाडूंक लागलां. यश मेळयतना आमी विश्वाशीपण सांबाळप गरजेचें. विश्वाशीपणी आमी ध्येयाकडेन पावलां उबारलीं जाल्यार आमकां प्रभावीक तरेन यश जोडूंक सोंपें जातलें. वयर दिल्ल्या दुसऱ्या घडितांत अशोकान आपले जबाबदारेंत विश्वाशीपण दाखयलें. ताच्या विश्वाशीपणाचें फळ ते कंपनीक लांब काळाक यश जोडूंक बऱ्याक पडलें.

यशस्वी आनी प्रभावी रितीन यश जोडप ह्यो वेगवेगळ्यो वृत्ती. यशस्वी फक्त जबाबदारी पुराय करपाचेर भर दिता. पूण प्रभावी यश मात्शें फुडें वयता. आमी जोडिल्लें यश सासणीक प्रभाव घालता जाल्यार तत्वां-मुल्ल्यां आमकां आमचीं कशीं दिसतलीं? तत्वां मुल्यांची भास आमचे जिणें-सांगाती जावंक वेळ लागचो ना. नीज मान आदर मेळोवन घेवन समाज घडोवंक पालव मेळपाचो.

■

– जॉन एम्. आल्फोन्सो कार्मेलीत,
म्हापशें-गोंय. मो. ९०९६६४७३४

कथिका

हळदी कुकूम

- अतुल पंडित

> *तातुंतले एके बायलेन म्हाका पळोवन म्हणलें, 'जावं अनु, तुका भुरग्याक सांबाळपाक बरो मनीस मेळ्ळो. आमचे कडेन तोवूय ना. भुरग्याक सांबाळपाक आमकां नाका शेवट जाता. खरेंच तूं भाग्यवान. असलो मनीस मेळपाक खऱ्यांनीच भाग्य जाय. बरो खेळयता भुरग्याक. खरेंच तूं नशिबावान गो.'*

हांव बशींत बसलां. कुशीक एक सुंदर चली बसल्या. घारश्या दोळ्यांची. गोऱ्या रंगाची. हांसतमूख तोंडाची. बस जसजशी मुखार वता तसतशी ती चली झेमता, लकता. ल्हवूच ती चली आपली तकली म्हज्या खांदार दवरता. घडये हें वाचून वा येवजून तुमच्याय मनांत खातकुतल्यो जाल्यात आसतल्यो न्हय? म्हजेंय अशेंच जालें. ते चलयेच्या स्पर्शान हांव सुखावलों. हेरशीं बशींत बशिल्लेकडेन वा उबो राविल्ले कडेन खंयच्याय मनशाच्या कसल्याय अवयवाचो स्पर्श जालो जाल्यार म्हजें आंग शिरशिरता पूण ते चलयेचो स्पर्श म्हाका धुंद करतालो. ताची तकली अशीच म्हज्या खांदार उरूं अशें दिसतालें. ताणें माथ्याक माळिल्ले मोगऱ्या फातयेचो घमघम म्हज्या नाका-तोंडांत वतालो आनी म्हजो जीव ओगीच उचांबळ करतालो. बस बंद पडूं आनी ताची तकली म्हज्या खांदार तशीच उरूं अशें हांव देवा कडेन मागतनाच घरकान्नीन म्हज्या आंगा वयली चादर फस्स करून ओडली. ती अशेंच करता. बरें आनी गोड सपन पडिल्लें आसतनाच म्हाका धोंगसून उठयता. तिका तातूंत कसलें सूख मेळटा देवाक खबर!

आतांय तिणें तेंच केलें. नाटकाचो पड्डो ल्हवू ल्हवू उगडचो तशी तिणें चादर काडिल्ली जाल्यार समजूं येतालें पूण माटोव उबारपी मनशान माटवांतलो पड्डो जे तरेन गुठलावंचो ते तरेन तिणें चादर ओडली. तिणें आकांतान म्हज्या आंगा वयली चादर ओडली म्हणटकूच कितें तरी आकांताचें घडलां आसतलें अशें येवजून हांव आकांतान उठलों आनी हेवटेन तेवटेन पळयलें. सगळें जैसे थे आसलें. म्हाका सूऽ जालें. परत लवंडलों आनी कूस परतिली.

हांव उठून परत न्हिदलां हें तिणें तिरशे नदरेन पळयलें. हांव उठपाक सोदना हें पळोवन ती म्हजेर ताणशेली.

'आतां उठ्ठात काय घालूं कमरार xx?'

आपलो उजवो पांय हालयत तिणें म्हणलें आनी तिचो तो अवतार पळोवन ओगीच भंयसो दिसूंक लागलो. तरी उश्णो धीर हाडून हांवें म्हणलें, 'आगे, तूं म्हाका आयज इतले बेगीन कित्याक उठयता? अजून सात जावंक नात.'

'जाणा हांव, आयज म्हगेर हळदीकुकूम हें जाणा मू तुमी? उठात आतां. पुरो नाटकां केल्यांत तीं. सगळें घर निवळ करपाक जाय. म्हगेर आयज बायलां येतलीं. तांकां आमचें घर बरें चकचकीत दिसपाक जाय.'

तिणें म्हणलें आनी म्हाका उठचेंच पडलें.

आयज हिगेलो हळदीकुकूम. म्हणटकूच हे खाटीचेर, सोफाचेर, कदेलाचेर स्पश्ट सांगपाचें जालें जाल्यार हांवें म्हजे खातीर तयार करून घेतिल्ल्या फर्निचरांचेर आयज म्हाका बसूंक मेळचें ना हें सेर्त. दर वर्सा हळदीकुकमाक हेंच घडटा. सांजवेळा हांव कामा वयल्यान येतकच म्हाका अक्षरशा जमनीर बसचें पडटा.

तिची आज्ञा पाळून हांव उठलों. तोंड धुंवन दिसपट्ट्यो कार्यावळी केल्यो आनी ऑफिसांत वचूंक भायर सरलों.

हांव पॅण्ट चडयतां थंय आसां तिणें लाडांत येवन म्हणलें, 'आयज ऑफिसांत वचूंकच जाय?'

'हय तर.'

'लीव काडल्यार जायना?'

'काडटलों आशिल्लों, पूण म्हजी सीएल सोंपल्या.'

'सीएल सोंपल्यार कितें जालें? एसएल म्हणल्यार सिक लीव काडात. ती तरी आसतली न्हय. ती कित्याक दवरल्या? कर्माक? ऑफिसांत फोन करून सांगात. सगळें आंग उसळटा, हांव कामाक पावचों ना म्हणून. नाजाल्यार हांव सांगूं?'

'आगे, पूण तूं म्हाका कित्याक राव म्हणटा? वयल्यान तुगेर आयज हळदीकुकूम. वाड्या वयलीं सगळीं बायलां येतलीं. बायलां मुखार हांव कित्याक?' पॅण्ट चडयत हांवें म्हणलें तशें

तिणें म्हाका आडायत म्हणलें, 'आयज हळदीकुकूम आसा म्हणूनच तुमकां राव म्हणटां.'

'आगे...'

'हें पळयात, आतां आगे, बिगे कांय ना. प्लीज, म्हजे खातीर रावात न्हय.'

म्हज्या माथ्या वयल्या उरिल्ल्या सुरिल्ल्या केंसा वयल्यान हात भोंवडायत तिणें म्हणलें. ती अशेंच करता. हांव जेन्ना कसलीय गजाल आयकना तेन्ना ती म्हज्या अपुरबायेच्या बोडा वयल्यान आपलो गुबगुबीत हात भोंवडायता आनी म्हाका इमोशनल ब्लॅकमेलींग करता. आतांय तिणें तेंच केलें. तिच्या त्या गोड स्पर्शान हांव सामको सुखावलों, विरगळ्ळों.

'बरें, आतां तूं म्हणटा म्हणून रावतां.' हांवें म्हणलें.

तशें ती खूश जाली. तिणें म्हज्या पोल्याक चिमटो काडून म्हाका म्हणलें, ' देट्स लायक अ गूड बॉय.'

जिवाक बरें नाशिल्ल्यान हांव आयज कामाक पावचों ना अशें तिणें ऑफिसांत फोन करून सांगलें.

हांवें आनी तिणें सगळें घर धुलें, पुसलें, निवळ केलें. खाटीचेर, सोफाचेर नव्यो चादरी घाल्यो.

सगळें घर पुसून जाता म्हणसर दनपार जाली. सकाळच्या आदेसाक खूब काम केल्ल्यान पुरो जाल्लें. ताका लागून जेवतकच केन्ना न्हीद लागली कळ्ळीच ना.

इतल्यांत बॅल वाजली. बॅलीच्या आवाजान जाग आयली. तिणें दार उगडलें. जरीच्यो साडयो घाल्ल्यो पांच-स बायलो म्हज्या म्हऱ्यांत येवन उब्यो रावल्यो. हांव तांकां पळयत उरलों. तांणी आंगार कितलींशींच भांगरां घाल्लीं.

'अय्या, अजून तुम्ही झोपलेलेच आहात?' पुण्यांत रावपी पूण हळदीकुकमाक चुकनासतना गोंयांत येवपी साने नांवाचे बायलेन म्हणलें आनी खूब लजली. तिचें तें लजप पळोवन म्हाका वीस वर्सां पयलीची याद जाली. पळोवपाक गेल्ले कडेन हिवूय अशीच लजिल्ली. ते साने नांवाचे बायलेन लजपा सारकें हांवें कितें केल्लें हें हांव येवजूंक पडलों. तिचीं तीं अय्या हीं उतरां आयकून हेर बायलां फिदीफिदी हांसलीं आनी म्हाका कुच्छित्री नदरेन पळोवंक लागलीं. म्हाका लज जाली. बेगिबेगीन उठलों आनी खाट तांचे सुवादीन करून तोंड धुवपाक बाथरुमांत गेलों.

बाथरुमाचें दार उगडून ल्हवूच भायर पळयलें जाल्यार हांवें हालींच तयार केल्ल्या लागीं लागीं सगल्याच फर्निचरांचेर त्या बायलांनी कब्जो केल्लो. म्हाका बसपाक खंयच सुवात नासली.

'आसूं, पांच मिनटांनी वतलीं तीं. मागीर वोल्तेर, कदेलां आनी सोफा म्हजेच.' हांवें मनांत म्हणलें आनी तीं केन्ना वतलीं हाची वाट पळोवंक लागलों. हळदीकुकमाची कार्यावळ जाली. उपरांत तांच्यो गजाली सुरू जाल्यो. मनांत म्हणलें आनीक थोड्या वेळान वतलीं तीं, पूण ना. उपरांत बुफे पार्टी आसली. आमचे हिणें बुफे केन्ना मांडिल्ली आनी कोणाक ऑर्डर दिल्ली कांयच कळ्ळें ना.

लागीं लागीं दोन वरां हांव पांय मोडिल्ल्या वोल्तेराचेर बशिल्लों आनी कसलें पातक केल्लें म्हणून म्हाका हे भोग भोगचे पडले म्हणून देवाक शिणटालों. सांजवेळचीं पांच जालीं. शिवप्रसादान एन्ट्री घेतली.

'चल पप्पा आसा. पप्पा म्हऱ्यांत वच.' घरांत पावल दवरतनाच हिणें केजींत शिकपी चार वर्सांच्या शिवप्रसादाक सांगलें. तिणें दोळे कशे केल्ले तें कळ्ळें ना पूण शिवप्रसादाक तें जुस्त कळ्ळें. ताणें आपलें बॅग मेजार उडयलें आनी म्हज्या म्हऱ्यांत येवन आपणाक चॉकलेट केक दी म्हणून हट्ट धरून बसलो. ताच्या पोटाक भूक लागल्या आसतली अशें म्हणून हांवें ताका फ्रिजांत आशिल्ली कॅडबरी दिली. ताणें ती शेंवटून मारली आनी म्हणूंक लागलो, 'म्हाका कॅडबरी नाका. म्हाका चॉकलेट केक जाय. चॉकलेट केक जाय म्हणल्यार जाय.'

अशें म्हणून शिवप्रसाद जमनीर लोळपाक लागलो. म्हाका शेळो घाम. पूण ही मात मख्ख जावन ताचीं कर्तुबां पळयताली.

शिवप्रसादान ओगी रावचें म्हणून हांवें आलमारींत आशिल्लीं सगळीं खेळणीं काडून ताचे मुखार दवरलीं. तरी ताचें रडप आनी लोळप सोंपना. म्हाका कितें करचें तेंच कळनासलें. हांवें मोबायलाचेर आशिल्लो भुरगें रडपाच्या आवाजाचो रिंग टोन लायलो आनी १५ हजारांचो मोबायल शिवप्रसादाच्या हातांत दिलो आनी कितें अजाप! ताचें रडप बंद जालें आनी तो मोबायला कडेन खेळपाक लागलो. म्हाका सूऽ जालें. ताचें रडप आनी लोळप थांबोवपाक म्हाका येस आयिल्लें.

हळदीकुकमाचो सुवाळो सोंपलो आनी तीं बायलां वचूंक लागलीं. हांवें मनांतल्या मनांत देवाचे उपकार मानले.

तातुंतले एके बायलेन म्हाका पळोवन म्हणलें, 'जावं अनु, तुका भुरग्याक सांबाळपाक बरो मनीस मेळ्ळो. आमचे कडेन तोवूय ना. भुरग्याक सांबाळपाक आमकां नाका शेवट जाता. खरेंच तूं भाग्यवान. असलो मनीस मेळपाक खऱ्यांनीच भाग्य जाय. बरो खेळयता भुरग्याक. खरेंच तूं नशिबावान गो.'

अशें म्हणून तीं बायलां गेलीं. हांव सामको दांत ओंठ खावन ते बायलेक पळयतालों. तीं वतकच हांवें तिडकीन म्हणलें, 'पळयलें मुगो, तुजे इश्टिणींनी म्हजो कसो आनी कितलो अपमान केलो तो?

'अपमान? तातूंत अपमान कसलो? खरें तेंच उलयल्यांत तीं. हें सगळें कित्याक घडलें जाणां, तुमकां बायलांचेर इंप्रेशन मारपाक कळना म्हणून. मनशान सदांच खंय इंप्रेसिव्ह आसपाक जाय. तुमकां तो गूणच ना. बायलांचेर इंप्रेशन मारपाक येनाशिल्ल्या मनशा कडेन लग्न जाल्ल्याचें म्हाका आयज पिकासांव जाता.' अशें म्हणून तिणें आपल्या दोळ्यांतल्यान पश्चात्तापाचीं दोन दुकां गळयलीं. तीं दुकां मानग्याचीं आसलीं हें ना कळपा इतलो हांव दुदखुळो नासलों.

हांव आनीक कितें उलयतलों? शिवप्रसादाचो हट्ट पूर्ण करपा खातीर ताणें मागिल्लो चॉकलेट केक हाडूंक भायर सरलों आनी मनांतल्या मनांत आपल्या घोवाचो अभिमान नाशिल्ले बायले कडेन लग्न जाल्ल्याचो पश्चाताप करूंक लागलों. ■

– अतुल र. पंडित
मो. : ९६२३२६९०१३

इंद्रधोणू

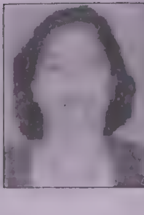

मेड फॉर इच अदर

- आशा शानभाग

तकली हालयत केशवान बोल्सांतली सायबान दिल्ली नोट सारापिली आनी मुमुरखें हांसत ताणें आपले घरची वाट धरली. ताच्या दोळयां सामकार ताचीं दोनूय भुरगीं नाचतालीं. रज्जु च्याचो सगलो सरंजाम, वांगडा बिस्कुत्यो बी घेवन आयलें.

बाबुभायन आपल्या मेजावयल्या आयडी फोनाकडेन पळयलें. वाजपी त्या फोनाचे स्क्रिनीचेर ताच्या घरचोच नंबर आशिल्लो. ताणें बेगोबेग आपल्या चार-चार मुदयांच्या वजनान जडाविल्ल्या हातान फोन कानाक लायलो. “रज़्जु डियर. सांग.”

“हय गो घडयाळ आसा वण्टीर. हांव टायमार खातलों गो बाये.”

“नाका नाका आयज दबो धाडूं नाका. बद्रीक आनीक किदेंय कामां सांग.”

“हय गो. आयज क्लायंटा वांगडा म्हत्वाची मिटींग आसा. राणी, तुका किदेंय ऊलोवपाचें आसल्यार सव्वाबारा मेरेन फोन कर. मागीर मोबायल ऑफ आसतलो.”

“हय हय साडेतीन मेरेन हांव घराच येतलों. ओके डियर बाय.” हांसकुऱ्या मुखामळान बाबुभायन फोन दवरलो.

‘कितली मोगाळ घरकान्न सराची... दोगांय नशीबवान. ना तर आमचो हो... जळवणो... दोन बरीं उतरां मेळपाचीं मारामार.’ फोनावेल्या बाबुभायच्या भाशणान भारावि‌ल्ली ताची मध्यम पिरायेची सेक्रेटरी चितताली.

आपलीं सगलीं कामां... कामां कसलीं फकत हाचेर ताचेर सयो मारपाचीं बाबुभायन सोपयलीं. आतां तो परती परती मोबायलाचेर नदर मारपाक लागलो. सव्वाबारांक दोन-तीन मिन्टां आसतना मोबायलान ‘बीप’ केलें. उमळशीकेन ताणें मॅसेज पळयली. H.A.531. त्या बराबर ताणें बॅल मारली. दामू प्युन धांवत पळत आयलो. ब्रीफकेस घेवन भायर गेल्या दामून ड्रायव्हर केशवाक कुरू करून गाडी ऑफिसाच्या दारांत घेवंक लायली. ब्रीफकेस दवरून दामु परतलो. ताकतिकेन येवपी बाबुभायक पळोवन केशवान दार उगडून धरलें. तो बसतकीर केशवान गाडी चालू केली. ‘केशव हॉटेल अप्सराकडेन गाडी घे. हो घे तुजो ओव्हरटायम.’ पाचशांची नोट बोल्सांत दवरून केशवान अॅक्सलेटर दामून दिलो. गाडयेन हॉटेल अप्सराची वाट धरली.

रूम नंबर ५३१च्या दारार कुरवेचो आवाज आयकून भितरल्या रिमान दार उगडलें. भितर सरपी बाबुभायच्या गळ्याक वेंग मारून ताचेर उम्यांचो मारो करून रिमान ताका हुनहुनीत येवकार दिलो. टचटचीत कुडिचें रिमा आनी पारदर्शी ताच्या हातभर कपड्यांतल्यान आव्हान दिवपी ती कूड पळोवन बाबुभाय पेटलो. हातांतली ब्रीफकेस एकीकडेन, दोळ्यांवयलें वकल दुसरेकडेन.. गळ्यांतलो टाय भलतेकडेन.. बाबुभाय सडसडीत मेकळो जावन रिमाचे कुडीकडेन झोंबपाक लागलो. पंदरा-वीस मिन्टां भितर रितो जाल्लो बाबुभाय फ्रेश जावंक बाथरूमांत धांवलो. रिमाचे आवडी प्रमाण फोनावयल्यान मचमचीत जेवणाची ऑर्डर दिवन दोगांय एकमेकांच्या गोपांत रिगून खबऱ्यो मारपाक लागलीं.

“सायबा, विचारतां म्हणून रागार जावं नाका. मोग करून तूं लग्न जालो... तरी म्हजेसरी येता. तुजी घरकान्न तुका सुखी करपाक शकना? काय जस्ट टायमपास, चेंज म्हणून हांव जाय पडटां तुका?” रिमान बाबुभायच्या गळ्यांत पडून विचारलें.

“रिमा... हांव तुका चंचल सो दिसतां? खरें सांगतां म्हज्या आयुश्यांतल्यो दोनूच अस्तुऱ्यो म्हळ्यार रज्जु आनी तूं.”

“तरीपूण सायबा...”

“आयक गो... हांव मोग करून रज्जुकडेन लग्न जाल्लों. सुखाच्या झोपाळ्याचेर झुलतल्या रज्जुन बाळंतेरा उपरांत आपली कुयदाद घेतली ना... तें सुटत, फुगत गेलें. ताचेकडेन शिंगार करतना म्हाका बटाट्याचे पोतयेची याद जाता. गृहस्थधर्म म्हणून हांव तेंवूय करतां.”

इतल्यांत दारार टिकटीक जाली. ‘येस कम इन’ बाबुभायन बेडी वयल्यान उठत परमिशन दिली. वेटरान मेजार जेवणाचो सरंजाम मांडलो. जेवणाचेर ताव मारतकीर पर्थून बाबुभायचें चाळवलें. रिमाचे कुडीकडेन झोंबाझोंबी करून

मेळटा तितलें सूख ताणें मेळयलें. कपडे केल्या उपरांत ताणें घडयाळीकडेन पळयलें. तिनांक धा मिन्टां उणीं आशिल्लीं. वेवस्थीत भेस जालो हाची जतनाय घेवन बाबुभायन ब्रीफकेस उगडली. भितरल्यान कांय नोटी रिमाचे उगडे कुडीचेर उडोवन तो भायर सरलो. केशवान उक्त्या केल्ल्या दारांतल्यान गाडयेंत बसतकीर ताणें रज्जुक फोन लायलो. ‘‘डार्लींग... मिटींग आत्तांच सोंपल्या. पंदरा मिन्टां भितर हांव घरा पावतां. वांगडाच च्या पियेवया.’’ केशवान गाडयेचें तोंड बंगल्याकडेन वळयलें.

आंगार कपडे चडयिल्ल्या रिमान बेडीर फाफसून पडिल्ल्यो नोटी एकठांय केल्यो. सात आशिल्ल्यो.

‘ह्या म्हयन्याक म्हातान्याक वट्ट अठरा हजारांची तोपी चडयली. मात्शें पोशेवन घेवंक इतलो दुडू मेळ्ळ्यार दोन-तीन वर्सां भितर म्हज्या लग्नाचो खर्च सुटावो जातलो.’ मनांत अशें चिंतत रिमा आपल्या ऊंच टाचांचे बूट टॉक-टॉक वाजयत भायर सरलें. कोणातरी तरनाट्या वांगडा आपल्या सुखी संवसाराक कितें कितें जाय आसतलें हें चिंतत तें वचत रावलें.

तेवटेन सकाळच्यान रज्जुय खोशी आशिल्लें. घरकारान दबो नाका म्हळो तेन्नाच ताणें सपन पळयलें. ही ड्युटी नाशिल्ल्यान नेण्टो बद्री आयजय बेकार. आयज बरो चान्स मारपाचोच ह्या विचारान रज्जु फुरफुरतालें.

‘‘बद्री... हांगा राव. काम आसा तेन्ना उलो मारतां.’’

रज्जु बेगोबेग आपल्या बेडरुमांत धांवलें. आंगावेली घरंदाज साडी सोडून ताणें आपल्या जाडजूड कुडीचेर फिट्ट बसपी पारदर्शी गावन चडयलो. दार अर्दकुटें उक्तें दवरून बद्रीक आवाज दिलो. खाटीर अस्ताव्यस्त पडिल्ल्या रज्जुचेर बद्रीन आपलें तरनाटेपण उधळयलें.

‘‘बद्री... कितना अच्छा है रे तू. एकदम सॉलीड हां.’’

‘‘मॅडम... साहब को पता चला तो?’’

‘‘कौन तू बतायेगा? मैं तो नहीं बाबा. अब साहब का नाम मत लो. चल एक बार और मझे लेते है. आजा.’’

‘‘मॅडम... साब मुझे छोडेंगे नही.’’

‘‘अरे तेरे साब अब बुढे हो गये है... लेकीन दम दिखाते है नौजवान जैसे.... तु आजा... मत डर यार.’’

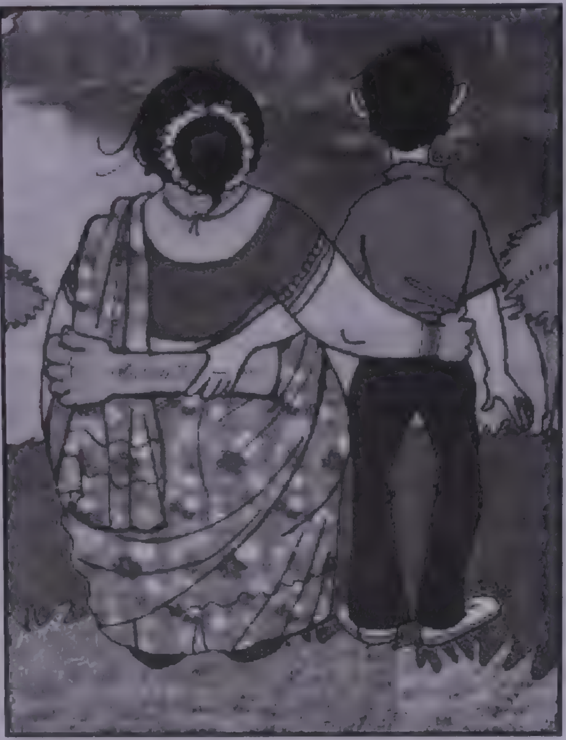

हाडान हाड दुखपी रज्जुन साडयेचो गुठलो आंगार ओडटनाच बद्रीच्या आंगार कांय नोटो उडयल्यो.

‘‘चल जा. जरूरत पडी तो बुला लुंगी.’’ खोशी बद्री नोटी मेजत भायर सरलो.

‘‘साला भैंस के साथ सोना भी अच्छा होगा शायद... लेकीन ये गांधीबाबाने पागल करवाया है.’’

हातांतल्यो धायेक नोटी मेजत बद्री मनांतल्या मनांत बडबडटालो.

‘‘साली को इस महिने वीस हजार का चुना लगवाया. गांव में घरवाले खूस तो होंगे.’’ त्या नोटींचो उमो घेवन ताणें बोल्सांत उडयल्यो.

न्हांवून-धुवून तयार जाल्ल्या रज्जुन च्याची सगली तयारी केली. हॉर्नाचो आवाज आयकून तें ताकतिकेन म्हाल दरवाजो उगडून भायर गेलें. बाबुभायच्या हातांतली ब्रीफकेस घेवन भितर येतना ताणें केशवाक ऑर्द सोडली.

‘‘केशव फाल्यां मात्सो कळावच करून यो. आयचे मिटींगेन सायबाक पुरो जालां. फाल्यां लेट वतलो तो ऑफिसान.’’

तकली हालयत केशवान बोल्सांतली सायबान दिल्ली नोट सासपिली आनी मुमुरखें हांसत ताणें आपले घरची वाट धरली. ताच्या दोळ्यां सामकार ताचीं दोनूय भुरगीं नाचतालीं.

रज्जु च्याचो सगलो सरंजाम, वांगडा बिस्कुत्यो बी घेवन आयलें.

‘‘आगो... तूं अजून च्या पिवंक ना?’’

‘‘ना... तुमी येता म्हणिल्लें म्हुण हांव वाट पळयतालें. आतां दोगांय वांगडाच घेवया.’’

च्या पितां-पितां दोगांयनी बेंगळुरूक आशिल्ल्या आपल्या एकसुऱ्या पुताच्या शिकपाचेर भासाभास केली. चल्याचें शिक्षण, ताचें भविश्य, भवितव्य हाचेर उलयतनाच बाबुभायक याद जालें....

‘‘रज्जु डियर कॉंग्रेट्स.’’

‘‘कित्याचें कॉंग्रेट्स? सोर्त लागल्या भास आनीक किदें?’’

‘‘आगो... आमच्या क्लबाच्या चॅरमेनाचो फोन आयिल्लो. अंदुचो ‘मेड फॉर इच अदर कपल’ हो ॲवार्ड आमकांच फावो जाला खंय! हॅट्रिक मुगो आमची. येत्या आयतारा जंगी पार्टी आसा. ताचे पयलीं पार्लरान वचून तूं आनीकूय ब्युटीफूल जावन यो.’’

बाबुभायक गळवेंग मारून रज्जुन आपली खोस परगटायली.

■

– आशा शानभाग

सादोळशें – काणकोण, मो. ९४०४१४५३३७

वोंवळां

नकली भांगरां

- शर्मिला वि. प्रभू

आयज-काल फॅशनच्या जमान्यांत कपडयांचीच न्हय तर प्रत्येक वस्तुंची फॅशन बदलत आसता. मागीर स्त्री आभूशणां फॅशन दुनियेच्या भायर कशीं बरीं उरूंक शकत? आयज केल्लीं भांगरां फाल्यां ‘बँक लोकर’ नांवाच्या गुड्ड्याक मारून परां नवी फॅशनचीं भांगरां करप सामान्य मनशांक कशें परवडल्लें?

भांगर हो शब्द आयकलो काय कान एकाग्र जातात. भांगराचें आनी मनशांचें नातें खूबच घट्ट आनी पोरणें. रामायण-म्हाभारतांतले राजा-राजकूंवर जावं नातर मोगल साम्राजांतल्यो राणयो. आभुषणां, अलंकार, शिरंगार हांचो मोह मनीसजातीक आदीं सावनच आसा. देवांचो जावं देवींचो अलंकार लेगीत भांगराशिवाय पुराय जायनां. शिरंगाराची लावणी भांगरां आभुशणांशीवाय फुलनां. व्हंकलेच्या पांचव्या चुड्याक भांगरा वस्ती वांगडा मेथयेचो रंग खूबच खुलता.

आदीम काळांतली अस्तुरी जावं मॉडर्न बायलमनीस. शिकिल्ली बायलमनीस जावं अशिक्षीत अस्तुरी. सगळ्यांकच नटपाक आवडटा. व्हंकलो आसूं ना तर नवतरुणी तांकां नटोवपाचें काम भांगरां करतात. पयलींच्या तेंपार खंय घोवागेर वचपी चलयांक स्त्रीधन म्हुण व्हंकलेचो बापूय आपले ऐपती प्रमाण चार भांगराच्यो वस्ती तिच्या आंगार घालून तिका घोवागेर धाडटालो. बदलत्या काळानुसार हांचे रुपांतर हुंड्यांत जालें.

सांगपाची गजाल म्हळ्यार भांगराचें पिशें सगळ्याच अस्तुऱ्यांक आसता. तांतल्या तातूंत गोंयांत तर पयलीं सावनूच तरेकवार भांगरां वापरपाची पध्दत आसा. केसां पासून पांयां मेरेन कितल्या तरेच्या भांगरांचीं नांवां सांगपाचीं! भांगतिळो, सुरंगा वळेसर, गोठ, पवनां सोर, शेडो, कमरा पट्टो, पांयजणां. गिरेस्त लोकांनी हीं आंगभर भांगरां घातलेलीं पळोवन मध्यमवर्गीय जावं गरिबांकय हीं भांगरां घालीन दिसतात. पूण आतांचे म्हारगायेच्या उज्याची झळ भांगराक तर खूबच कडक लागल्या. भांगराचो ‘रेट’ तर दिसान-दीस वाडतच आसा. अश्या वेळार हय, दिस्त अश्या वेळार एक ग्राम गोल्ड प्लेटेड ज्वेलरी जावं इमिटेशन ज्वेलरी अस्तुऱ्यांच्या मनाचीं भांगरा तान भागयता. आतां भांगराचो भाव वाडलो म्हणटकच चांदीचोय भाव वाडप साहजिकच! अश्या वेळार ९२.५ प्युवर सिल्वर ज्वेलरी, तरेकवार नाजूक डिजायन, मनमोहक चकचकसाण आनी मुखेल म्हळ्यार बायलांच्या बजेटांभितर बसतली त्या भावान मेळटा! एका-एका वर्साची चकचकसाण न वचपाची जापसालदारकीय हे लोक दितात खंय!

म्हज्या ल्हानपणांत एका तेंपार गांवगिऱ्या वाठारांनी, लोक भांगरां वस्ती गोदरेज आल्मारिनी वा लाकडा कपाटाच्या तिजोरीनी वेवस्थीत सांबाळून घरानूच दवरतालीं. आयज शारांनी तर घरांत भांगर दवरपाची माणसुकी उरूंक ना. रातीचे घटमूट घरांनी घुसून, चोर हीं भांगरां चोरून व्हरतात. हें खरें पूण भर दिसाचे दनपारच्या लखलखीत उजवाडांतय ते फ्लॅट फोडून चोरून व्हरपाक फाटीं-फुडें पळयनात.

पयलीं-पयलीं मुंबय-दिल्ली सारखील्या शारांत धावते मोटर-सायकली वयल्यान येवन रस्त्यार चलपी बायलांच्या गळ्यांतलीं भांगरां चोरून व्हरतात हें आयकल्लें. पूण आतां तर मडगांव, पणजेसारख्या शारां वांगडाच गांवगिऱ्या वाठारांनीय हे मोटर-सायकली वेल्यान धांवन येवपी चोर चोरी करतात. हाचेवेल्यान म्हाका एक गजाल याद जाली. आतां साबार गोंयच्या बायलांनी काम-धंद्याक लागून घरा भायर सरतना जावं नोकरे निमतान बस-गाडयेंतल्यान भोंवतना, जावं फेस्ता-जात्रे निमतान फेरयेंत भोंवतना नकली भांगरां घालूंक सुरवात केल्या. देखून साबार चोरय फटवतात. आमच्या वाड्यावयले एके बायलेचें फातोर्डा फेस्ताचे फेरयेक वचून घरा येतना एका चोरान धांवते मोटर सायकली वेल्यान येवन गळ्यांतलें मंगळसूत्र हिसकावन काडलें. तिणें मागीर रोखडीच व्हडा-व्हडान बोबाट मारूंक सुरवात केली. तिच्या उल्याक चारय वाटेनचे लोक धांवत आयले. लोकांनी चोरांक मोटर-सायकली

वेल्यान पाठलाग करून पकडले आनी तांकां वाड्यावयल्या लोकांनी एकठांय जावन येतीशट पेट दिलो!

पळय जाल्यार तिचें मंगळसूत्र खोटें! एक गजाल मात खरी ल्हान भुरग्यांक लग्नाकार्याक, पार्ट्यांक जावं गॅदरींगाच्या नाचांक भांगरां घालून नटयतलीं जाल्यार हीं नकली भांगरांच खरीं योग्य. खरीं भांगरां घालत तर चोवीस तास आवयांक धुवांचेर लक्ष दवरचें पडटा. त्यो बाबड्यो मन सोडून कोणाकडेन उलोवंक शकनात जावं असल्या कार्यावळींचें सूख घेवंक शकनात. हीं नकली भांगरां घालतकच मात, 'बिटीयाँ सेफ और माँ बिनधास्त' हेंच खरें!

आयज-काल फॅशनच्या जमान्यांत कपड्यांचीच न्हय तर प्रत्येक वस्तुंची फॅशन बदलत आसता. मागीर स्त्री आभूशणां फॅशन दुनियेच्या भायर कशी बरी उरूंक शकत? आयज केल्लीं भांगरां फाल्यां 'बँक लोकर' नांवाच्या गुड्ड्याक मारून परां नवी फॅशनचीं भांगरां करप सामान्य मनशांक कशें परवडटलें? तांतल्या तातूंत 'भरवंसो' नांवाची गजाल तर दीस पासार जातात तशी दुर्मीळ जायत आसा. म्हजी एक इश्टीण भोव हुशार. तें सदांच खंय केन्नाच आयज केल्लीं भांगरां मोडून फाल्यां त्या भांगरांची नव्या मोदाची वस्त करपाचे भानगडींत पडना. किद्याक तर तांचो सोनार-शेटीचेर मातय विश्वास ना. भांगरा-वस्तीक मातशी पासणी मारत तर मात्सो भांगराचो पिठो तांकां गावतलो. होच पिठो म्हळ्यार दोन-तीन ग्राम भांगर! त्यापेक्षा केल्लीं भांगरां मोडपाचीं नात अशें तें म्हणटा. कोणाचेर विश्वास दवरप ना दवरप हो जणएकल्याचो प्रस्न. पूण भांगरांचे बाबतींत मात कोणाचेरच विश्वास दवरप ना हें खरें. ह्या विश्वासघाताच्यो गजाली जायत्या वेळार कानार पडटात. भांगराक चकचकसाण हाडपी कांय पावडर वा पातळ उदक घेवन घरा-दारानी येवपी मनशान दोळ्यां मुखार जादू केल्लेवरी भांगरच ना करून तोवय पसार जालो. हें आयकूंक येता. दोळ्यां मुखार भांगर आयदनांतल्या उदकांत घाल्ली खबर. भांगर तुजें आनी आयदनय तुजें. फक्त कांय वेळ आयदनांत आशिल्ल्या चकचकसाण हाडपी लिक्वीडांत तें भांगर उरुं दी. इतलें सांगून तो आपली मजुरी घेवन वता. कांय वेळान ती आयदन सासपीत तर आयदनांत कांयच नासता. अशे तरेच्यो गजाली पेपरांत वाचपाकय मेळटात. हें सगळें पळयल्ल्यान णव्याणव्व पुज्य णव टक्के नकली भांगरांच वापरप बरीं अशें दिसता. हां आतां एक टक्के हेंवय बरोबर भांगरां म्हळ्यार धन-दौलत. परवडटा जाल्यार भांगरां करचीं.

सगळेच वाटेन विचार करत तर आयज काल नकली भांगरां वापरप हेंच योग्य. जाय त्या फॅशनचे तरेकवार खडे, नाजूक डिजायन, दोळे दिपकावपी कला कुसर अशी ही एक ग्राम गोल्ड प्लेटेड भांगरां वापरतल्याक सूख आनी पळयतल्यांच्यो नजरो आकर्शीत केल्या शिवाय रावनात. एक ग्राम गोल्ड प्लेटेड ज्वेलरी, जयपूरी हिरा पन्ना, कोरीयन स्टोन, ऑस्ट्रेलीयन डायमंड, अमेरीकन डायमंड ज्वेलरी, इमीटेशन ज्वेलरी अशीं हीं सगळीं नकली भांगरां. पारंपारीक जावं नव्या मोडेलीचीं हिऱ्या-मोतयांचीं, माणकांपाचूंचीं भांगरां आंगार घालून मिरोवपाची इत्सा आयची मध्यमवर्गीय बायलमनीस पुराय करूंक शकता तेंवय तिका बोल्सांक परवडपी मोला भितर. ह्या एक ग्राम गोल्ड प्लेटेड ज्वेलरीची तरेकवार डिजायन प्रत्येक प्रदर्शनांत आमकां पळोवंक मेळटात.

पार्ट्यांनी, वाढदिसांक जावं खंयच्याय कार्यावळींनी नव्या फॅशनीच्या कपड्यांचेर वापरिल्लीं हीं गोल्ड प्लेटेड भांगरां भोव सोबीत दिसतात. आयच्या काळार भांगरां आनी चांदी फक्त गिरेस्तच वापरूंक शकतात हो सर्वसामान्य अस्तुरेचो मन दुखणो गैरसमज पयस करून पार्ट्यांनी वतना, तिका खोशयेन नटपाक मजत करतात. भांगरां 'नकली' आसूं दी तीं घालतकच बायलांक जावपी खोस 'असली' आसता. अशी ही इमीटेशन ज्वेलरी म्हारगायेच्या टेंशनात पडिल्ले अस्तुरेच्या कपलावयल्यो मिरयो पयस करतात आनी भोवशीक वाठारांनी भोंवतना तिका सुरक्षीत दवरतात हेंच खरें!

■

– शर्मिला प्रभू

आगाळी – फातोर्डा. फोन : २७४०६४०

खळांतली आंबली

भाऊमामा

आमच्या गोंयांत व्हड व्हड समाजसेवक जावन गेले आनी जायत आसात. तांची प्रसिध्दी इतली आसता, आपसूक नांव जाता. पूण भाऊमामा सारके समाजाखातीर वावुरपी बऱ्या मनाचे कितले तरी लोक आसतात. ते अशे आपले तांकी प्रमाण काम करतात आनी कोणाक कांयच कळयनासतना एक दीस उठून वतात. म्हज्या सारख्याक ते अशे चुकून आपटतात आनी ते गेले तेन्ना काळजांत सुवात दवरून वतात.

भाऊमामा आठ दिसां पयलीं २२ जानेवारीक गेलो. अनपेक्षीत गेलो. कल्पना लेगीत करूं येना अश्या अपघाती मरणान गेलो. हें सगळें पळयल्या उप्रांत नियतीचे कसले खेळ चल्ल्यात काय हे? असो प्रस्न पडले बगर रावना.

हांव हालींच मुंबय आशिल्लों तेन्ना १४ जानेवारीक भाऊमामाचो फोन आयलो. मातसो वाजलो आनी बंद जालो. भाऊमामा फोन करता एकल्याक आनी लागता भलत्याकूच! जेन्ना ताका ताची कल्पना येता तेन्ना तो बंद करता. ताचे जातात मागीर मीस कॉल. होवूय मीस कॉल अशें धरून चल्लों. पर्थूनय भाऊमामाचो फोन आयलो. घेवंक वतां म्हणसर बंद. कित्याक फोन केला काय विचारूंक फोन लायतालों इतल्यांत ट्रेन आयली. मागीर करुया म्हणून थारायलें तो उल्लोच मागीर!

गोंयांत आयलों तेन्ना श्रीधर नाडकर्णीचो फोन आयलो. ‘भाऊमामा हॉस्पीटलांत आसा आयसीयूंत. ऑपरेशन करून हाडला भायर. पूण वाचत सो दिसना. कांय वरांचो प्रस्न आसा!’ आयकून हांव चाट पडलों. कितें जालें, कात जालें हें विचारपाचो वेळ नाशिल्लो आनी विचारून फायदोय नाशिल्लो. ताका मेळपाचो तर प्रस्नूच नाशिल्लो. हांव फक्त फुडले बातमीची वाट पळयत रावलों आनी २२ तारकेक श्रीधराचो एस्‌एम्‌एस आयलो. भाऊमामा गेलो.

भाऊमामा म्हजो सख्खो मामा न्हय. म्हाका सख्खे मामा नात. पूण भाऊमामा हो श्रीधराचो, केशव नाडकर्णीचो मामा. ते ताका भाऊमामा म्हणटाले आनी मागीर म्हजोय तो भाऊमामाच जालो. भाऊमामा म्हळ्यार भाऊ सरदेसाय. ताचें खरें नांव विनायक म्हणपाचें ताच्या मरणा उप्रांतूच पेपराचेर म्हाका कळ्ळें. नातर फक्त व्ही.व्ही. सरदेसाय इतलेंच हांव जाणां आशिल्लों आनी सगळे लोक ताका भाऊ सरदेसाय म्हणूनच वळखताले.

कशें कितें कोण जाणां, म्हजो केळेकार आनी सरदेसाय ह्या दोन घराब्यांकडेन सामको दाट संबंध. इतलो दाट की हांव तांचोच कोण तरी आसतलों असो नवख्याक दिसूं येता. तातूंत सरदेसाय हे केळेकाराले सोयरे आनी केळेकार सरदेसायाले. रवीन्द्रबाब, लक्ष्मणराव, मनोहरराय हांचेकडेन म्हजी दाटी आशिल्ली ती कोंकणीचो कार्यकर्तो लेखक बी म्हुण! तांकां लागून तांच्या सगळ्या सोयऱ्यां कडेनूय वळख जाल्ली. पूण भाऊमामाची वळख सुमलाक आनी केशव नाडकर्णीक लागून . केशवाची आवय अम्मा म्हळ्यार आवडू भाऊची भयण तिका लेखक साहित्यिकां विशीं आदर. ती म्हजी मैत्रीण जाली. तिची व्हडली भयण बिजीबाय. तीय म्हजी मैत्रीण. इतली इश्टागत की म्हाका एकदीस पळयना जाल्यार तांकां खाल्ले खाल्लेवरी जाई. भाऊकडेन वळख जाली तेन्ना ताचीय गत तशीच. ताकाय साहित्यिकांविशीं आपलेंपण. ताचो बापूय पचीबाब म्हळ्यार व्यंकेशराव सरदेसाय हो व्हडलो समाजसेवक आनी प्रकाश ह्या नेमाळ्याचो संपादक. म्हणटकच पत्रकारीता, समाजसेवा, साहित्य हें भाऊमामाक अनवळखी नाशिल्लें.

भाऊमामा इंजिनेर. मुंबय कामाक आसतालो. मागीर गोंयांत आयलो. हांवें जेन्ना घराचें रिनोवेशन करपाचो विचार भाऊमामा मुखार दवरलो तेन्ना भाऊमामान म्हळें, ‘भिता कित्याक? हांव आसां. करुया!’ घर बांदून पुराय जायसर भाऊमामा म्हजे वांगडा रावलो. पर्वरीच्यान गाडी घेवन आगशी येवप. कामाचेर देखरेख दवरप, दर्जाचेर नियंत्रण दवरप बी गजाली आपलेंच घर जाल्लेवरी भाऊमामा करतालो... ताणें एकूय पयसो घेनासतना हें काम पुराय केलें. उरफाटें बिम्बाची वर्गणी भरप, नवें पुस्तक आयलें म्हणटकच पुस्तक व्हरप. पयशे नाका म्हणटासतना जबरदस्तीन पयशे बोल्सांत घालप. पयशे नाका जाल्यार पुस्तक नाका हो भाऊमामाचो नेम. भाऊमामान आपल्या पर्वरेच्या बंगल्या भायर एक लायब्ररी केली. तातूंत पुस्तकांची वेवस्ता केली. फुकट वाचनालयाची ताची ही तजवीज आशिल्ली.

भाऊमामाक सगळ्यांची खबर जाय आशिल्ली. म्हजो व्हडलो भाव नंदा ताचो खास. ‘नंदान नवें कितें बरयलां रे? नंदा कसो आसा

रे?' हें मेळटा तेन्ना आनी मेळना जाल्यार फोनाचेर विचारप. इतलेंच न्हय, दुसरो भाव सुवास ताचीय ताणें खबर घेवप, ते भायर रमेश कितें करता, रवीन्द्र कितें करता? तुजें बरप चालू आसा मरे? हें सदचेंच.

भाऊमामा मायेस्त मनीस. ताचीं कोणाकडेन किजिलां आसूं येतात. पूण हांवें ताका कोणाक केन्ना वायट म्हणिल्लो पळोवंक ना. पूण तो गाळी घालतालो काँग्रेसींतल्या भ्रश्टाचारी लोकांक. ताणीं देश काबार केलो म्हणटालो.

भाऊचें वाचन भन्नाट. खूब वाचन केल्लें. आपल्याक वाचनाची गोडी रवीन्द्रान लायली मुंबय आसतना अशें ताणें सदांच सांगप. भाऊमामाकडेन खूबश्यो गजाली आशिल्ल्यो. भाऊसायब बांदोडकाराची क्रिकेट, दिलीप सरदेसायाच्यो यादी, कितें आनी कितें!

भाऊ हो बरो रांदपी आशिल्लो. आपल्याक रांदपाक खूब आवडटा अशें ताणें सांगप. गव्हांचो केक ताणें करून खावयला म्हाका. तेच वांगडा दर वर्सा सुंगटांचें लोणचें करून हाडून तो दितालो. आपल्या कडेन जें किदें आसा तें ताणें हाडून दिवप. भाजये खातीर केळीं, नीरपणस, म्हसगा शांगो बी कितें कितें आसतालें. म्हाकाच न्हय, ताची जांचेकडेन वळख आसा ताका तो साग्वाद दितालो.

भाऊमामाची पिराय ८२ वर्सां आसूंक जाय. तो ७ जानेवारीक इश्टां वांगडा खंय तरी गेल्लो. रेईश मागूश दिसता! थंय तोल वचून धायेक फूट सकयल पडलो. फाटीच्या कण्याचे तीन चार मणके फ्रॅक्चर. सकयलो भाग बधीर. वयर सगळें सारकें सेन्सांत आसा. तेन्नाच तो सगळ्यांक फोन करतालो जावये! आपलो वाढदीस मोठ्या दबाजान करूया हें सांगपा खातीर. म्हाकाय ताचो फोन आयिल्लो तेच पासत जावंक जाय. पूण ताचें ऑपरेशन वेळार जावंक शकलेंना. व्हडल्या इस्पितळांत व्हेन्टीलेटर काय कित्याची वेवस्ता नाशिल्ली. ऑपरेसांव चार दिसां उप्रांत जालें, पूण ताका लागून भाऊ पर्थून उबो जावंक पावलोना. भाऊचो एकेक अवयव निकामी जायत गेलो. भाऊमामान २२ जानेवारीक दनपारच्या २.३५क निमाणो स्वास घेतलो. म्हाका कित्याक फोन केल्लो हें विचारूंक लेगीत गावलोना म्हाका.

भाऊमामाचो बापूय पचीबाब, ताचेर बिम्ब प्रकाशनान एक पुस्तिका काडिल्ली. भाऊमामाक दिसतालें आपल्या बापायचें नांव पणजेच्या एका रस्त्याक तरी आसचें. ताचें कामूय तशें आशिल्लें... ते पासत ताणें काम्राकडेन आनी शशिकता काकोडकारा मेरेन कितल्यो पासयो मारल्यो. पूण कोणाकूच दिसलेंना, गोंयच्या एका आद्य आनी ज्येश्ठ समाजसेवकाच्यो स्मृती उरच्यो. आतां ह्या मुखार तसो प्रयत्न करपी कोणूच उरूंक ना आनी कोणाक ताची गरजूय उरची ना.

आमच्या गोंयांत व्हड व्हड समाजसेवक जावन गेले आनी जायत आसात. तांची प्रसिध्दी इतली आसता, आपसूक नांव जाता. पूण भाऊमामा सारके समाजाखातीर वावुरपी बऱ्या मनाचे कितले तरी लोक आसतात. ते अशे आपले तांकी प्रमाण काम करतात आनी कोणाक कांयच कळयनासतनां एक दीस उठून वतात. म्हज्या सारख्याक ते अशे चुकून आपटतात आनी ते गेले तेन्ना काळंजांत सुवात दवरून वतात. भाऊमामाय तातुंतलोच एक. सदां खातीर याद उरपी!

■

प्रत्येकाच्या घरांत जाय अशीं
बिम्ब प्रकाशनाचीं
दोन नवीं पुस्तकां

बिम्ब
प्रकाशन

हा खरा तर एका कुटुंबाचा जिवन प्रवास आहे. ह्या मनोहारी प्रवासातले सगळं आयाम लेखकानं अप्रतिम टिपले आहेत. यात थोडीशी अडचण आहे ती, खुद्द लेखकही अधिक आदर्शवादी झाला आहे. तरी सुरवाती पासून शेवट पर्यंत एक धागाही हातातून सोडून न देता सगळं लेखणीच्या अवाक्यात घेणं हे दिव्य लेखक लिलया पार पाडतो. ४१० पानांच्या या कादबंरीत कुठेच कथासूत्र हातातून सुटत नाही.

– महाबळेश्वर सैल

आर. रामनाथ आपलें अणभवसुत्र कांय प्रतिमा वापरून गुंथता. तातुंतल्यो दोन म्हत्वाच्यो प्रतिमा म्हळ्यार काळोख आनी उजवाड. रामनाथाचे कवितेक एक प्रायोगिक मुल्य आसा. कवितेचो आशय तिच्या भायल्या दृष्य रुपांतल्यान व्यक्त करपाक जाता. सूख-दुख, काळोख-उजवाड, जल्म-मर्ण हे रामनाथाचे कवितेचे वादी आनी संवादी सूर. ह्या दोन सुरांच्या सुसंवादांतल्यान तांचे कवितेची बंदिश घट्ट विणीची जाल्या.

– माधव बोरकार

तेफळां

तालगडी - जीणेच्या प्रवासांतल्या गड्यांचो तालबध्द मेळ

- रुपा कोसंबे.

निवृत्त जाल्ल्या शिक्षकांचो माचयेर भोवमान करतना हेर लोकांमदीं बशिल्लो शाळेचो निवृत्त प्यून दिसतगीर ताचोय फुलां दिवन भोवमान करपी मयेवासियांचो लेखकाक अभिमान दिसता कारण ताचे मते मास्तरांविशीं आदरभाव सगळयांकच आसता पूण जाहीरपणान इश्टागतीचीं फुलां प्युनाच्या पोशांत ओतपी मयेचे भुरगे खेरीत.

तालगडी, घुसमट आनी The Clear Cut अनुक्रमें कोंकणी, मराठी आनी इंग्लीश हीं संदेश प्रभुदेसायाचीं पुस्तकां एका दमान उजवाडाक आयल्यांत. तीन विंगड-विंगड भासांनी आनी एकाच वेळार तीन पुस्तकां लोकार्पण करपाचो हो घडये गोंयांत रिकॉर्ड जावये.

'तालगडी' ताणें म्हणिल्ले प्रमाणे वृत्तपत्रांत उजवाडाक आयिल्ल्या वेंचीक अश्या लेखांचें संकलन. एकेक लेख म्हळ्यार घासून पुसून चकचकीत केल्ल्या आनी काळाप्रमाणे बदलिल्ल्या गजालींचो गोफ. 'जे जे तालगडी जे जे था' म्हण काणकोणकारांक झिंग हाडपी, नकळतांच पांयांक ठेको धरपाक लावपी, आनी तकली आपसूक हालोवपाक लावपी. ताचें मनोगतच हातांत घेतिल्लें पुस्तक दर एकल्याक पुरायेन वाचपाक लायता.

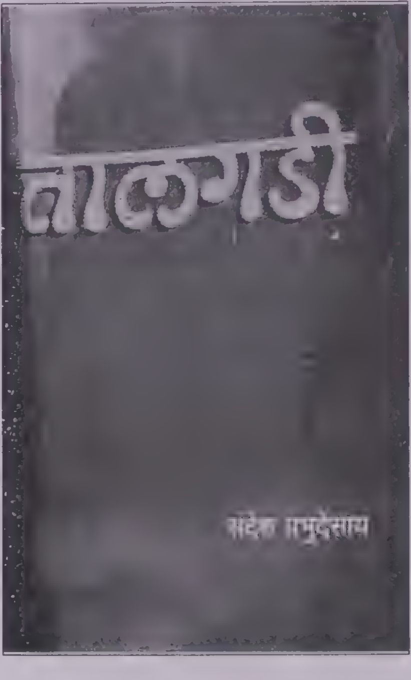

पुस्तकाची अनुक्रमणिका पळयली आनी पयलोच लेख उगडलो तो म्हळ्यार 'अश्वत्थामा शशांक' समर्पक माथाळो आशिल्लो हो लेख शशांक मास्तरावयलो सगळो जीणेपट उलगडायता. शशांक मास्तर ताचो इश्ट आसलो तरी आमच्या सगळ्यांचो आवडिचो मास्तर. बीजगणित आनी भुमिती ह्या विशयांक ज्या विद्यार्थ्यांक गोडी नासता तांकां पसून आपले शिकवणेचे कळाशेन पास जावपा पुरते तरी मार्क घेवपाक आत्मविश्वास दिवपी, नव्यो नव्यो कल्पना काडून भित्तीपत्रकां भुरग्यांकडल्यान करून घेवपी, गॅदरींगा खातीर जीव ना करपी, एकांकी स्पर्धेक आजी-माजी भुरग्यांक एकठांय करून नाटकुलीं बसोवपी आनी त्या नाटकुल्यांक हमखास बक्षिसां हाडपी शशांक मास्तर. पूण जिणेच्या नाटकांत मात आपल्या आयुश्याचे भुमिकेक पुराय न्याय दिना आसतना ताणें अकस्मात घेतिल्ली एक्झीट खूबदां ताची याद जातगीर काळजांत एक बारीक कळ हाडटा. लेखकान ताचेर बरयिल्लो लेख म्हळ्यार ताका ओपिल्ली श्रध्दांजलीच. जें खूब मनांत आसून पसून म्हज्यासारकिल्या ताच्या अनेक विद्यार्थ्यांक शक्य ना. हो लेख वाचून सोपयतना निमणें डबडबिल्ल्या दोळ्यां मुखार शशांक मास्तर उबो रावलो आनी याद जाली. तरूण भारताचेर सद्याक गुरवे नमः हें सदर येता. तातूंत हें दिसाळें आपल्याक शिकोवपी, घडोवपी गुरूजनांक मानवंदना ओंपपाची संद दिता. तातूंत लेखकान सच्चित मास्तरांक मानाच्वो मुजरो करतनाच तांच्या जिणेंतल्या तासांचेर उजवाड घाला. तोवय लेख वाचतना लागलागीं धा-बारा वर्सां पयलीं संवसाराक अंतरिल्ल्या पूण संवसारांतल्या अटमटवाळ्यांमुखार खंयतरी मनांत खोल आसून पसून ताचेर विस्मृतींचीं पुटां चडिल्ल्या सच्चितमास्तरांचें इतलें जितेंजिवें वर्णन केलां की वाचतना म्हजीं सगळीं मदलीं वर्सां गळून पडलीं. आनी हांव थळा-काळाच्या भानाविरयत म्हज्या माशेच्या निराकार शाळेंतल्या वर्गांत पयल्याच बाकार बसून केन्ना धीरगंभीर जावन शिकोवपी तर केन्ना एक वाळु वयर काडून मिश्कील हांसपी सच्चित मास्तराक दोळे भरून पळयतालें आनी कान दिवन आयकतालें. हातूंत खरेंच कसलीच अतिताय ना आनी सगळें लेखकाचे लेखणीचें कसब.

'हीं सभ्य सुसंस्कृत अडे आंगलीं...' हो लेख म्हळ्यार अस्सल काणकोणकारांच्या बोलीभाशेंत केल्लें आख्ख्या गांवाचें, गांवकऱ्यांचें आनी तांचे चवथीचें थोडक्यांत पूण सुरबूस वर्णन. म्हज्या उलोवण्याचे हेळ काडून घरांतलीं सगळीं म्हजी काणकोणकार म्हण फकाणां मारतात. तांकां सगळ्यांक एक दीस मुखार बसोवन हो लेख सवकसायेन वाचून

दाखोवपाक जाय आनी वाचतां वाचतांच ती मोगाळ भास म्हज्या सगळ्या शिरंतरांनी केळोवपाक जाय आनी वाचून जातगीर दोळे धांपून पांच-धा मिनटां स्वप्नरंजन करपाक जाय, पळोवया केन्ना जमता तें. कारण शारांत रावपाक लागतसावन म्हजी भास म्हाका पयसावत चल्ल्या. तर ह्या लेखान चवथीक गेल्लेकडेन लेखक ताच्या सवंगड्यां सयत जिणेंतलीं आपलीं व्हडव्हडलीं पदां, पोस्ट सगळें शिमे भायर मोखून भुरगेंपणांतल्या यादींचीं धुमशेणां कांडटा, तना-मनान तृप्त जाता आनी आमकां वाचप्यांक विचारता, 'नागडीं उगडीं मनां घेवन चार-पांच दीस सारतकी मागीर हीं सभ्य, सुसंस्कृत आनी अडे(चीं) आंगलीं चडोवन शारां येतकी, घुस्मटपा जावपा ना जाल्या आनी जावपा कितें, तुमी सांगा पळोवया?'

'पन्नाशी' ह्या लेखांत लेखक पन्नाशी मनोवप ही फक्त आपल्या जन्मापसून पन्नाशी हांचे मदल्या प्रवासांत मेळिल्ल्या आनी काळाच्या चपक्यांत शेणिल्ल्या इश्ट-सांगात्यां घेवन पोन्न्यो यादी ताज्यो करपाचें एक निमित्त अशें म्हणटा. तशेंच पन्नाशी पूर्ण करप हातूंत कुस्कुटाचोय पराक्रम नासता. पन्नाशी उलगली म्हणटकीर जरी समाजान तुजेकडल्यान मॅच्युरिटीची आनी समंजसपणाची आस्त बाळगिली तरी मध्यमवर्गीय गोंयकारां खातीर पन्नाशी म्हळ्यार जिणेच्या प्रवासांत आयिल्लो ऐन भाराचो सीझन, उमेदीची पिराय म्हणटगीर समाज पुरूशाचो दबाव मानून घेवपा खातीर अडेचें म्हातारपण लादून घेवचें न्हय अशें लेखक सांगता. पूण मध्यमवर्गीयांक धीर दितनाच पिरायेच्या पंदरा वर्सां सावन रातदीस राबून संवसार जाग्यार घालतासर जे वयाचे चाळीशीचेरूच थकतात त्या बिगर गोमंतकियांक पळोवन खंती जाता. जे कश्ट करून गोंय वेवस्थीत चलपाक हातभार लायतात आनी आमी मात तांकां घाटी वा मानाय म्हण तांचे जिणेकडेन आडनदर करतात. तांकां मनीसपणापाश्ट वागयतात. गोंयचो मुक्तीदिन मनयता आसतना खंयच्या गोंयचो मुक्तीदिन मनोवचो? उमेदीवयल्या गोंयकारांच्या गोंयचो, काय गोंय निर्मणेक हातभार लायत गोंयांत राबितो केल्ल्या बिगर गोंयकारांच्या गोंयचो? ह्या संभ्रमात पडटा.

काणकोणांत हुंवार आयिल्लो तेन्ना, हुंवार पिडेस्तांक मजत करपा खातीर धडपडटनाच, हरशिल्ल्या वेळार स्वताक बुद्धीवादी म्हणून घेवपी, समाजसेवेचो तकटो मिरोवपी आनी कर्तव्याचो वेळ येतगीर आपल्या कोत्या मानसिकतायेचें दर्शन घडोवपी लोकांची ताका तिडक मारता आनी हक्काबद्दल जागरूक रावतनाच संविधानान सांगिल्ल्या धाय कर्तव्यांक पाळो दिवपाची जबाबदारी आमी पार पाडटात काय कितें हें दर एकल्यान पडताळून पळोवपाची आज गरज आसा अशें 'पयलीं कितें? हक्क काय कर्तव्य?' ह्या लेखांत म्हणटा.

'सॅल्फ मेड कोणूय आसपाकच कसो शकता?' ह्या लेखांत लेखक आपूण सॅल्फ मेड म्हण सांगपी मनीस हो निव्वळ अहंकारी आसता अशें सांगता. कारण दर एकल्याक घडोवपाक आवय-बापूय, भाव-भयणां, शेजारी-सामारी, इश्ट-सांगाती, शिक्षक अश्या कितल्याश्याच जाणांचें भुरगेपणा सावन जाणटे जाता मेरेन योगदान आसता. त्या भायर सांस्कृतिक मळाचेर लेगीत दिसाळीं, नेमाळीं, साहित्यिकांचें साहित्य, नाटकां, सिनेमा हांचोय वाटो आसताच. स्वताक सॅल्फ मेड म्हण बडेजाव मारपी व्यक्ती जगाक फटयतां फटयतां स्वताचीय फटवणूक करता. आपूण 'सॅल्फ मेड' म्हणपाची प्रवृत्ती म्हळ्यार एक निव्वळ फटास, अहंकार आनी आत्मकेंद्रीपणा आनी लोकांक फटोवपाक केल्लीं नाटकां आनी मनीस हो सोशल ॲनिमल आशिल्ल्यान 'देअर इज नोबडी सॅल्फ मेड हियर' अशें निक्षून सांगता.

भुरगेंपण काय तरणेपण? ह्या लेखांत 'सारेगमप लिटल चॅम्पस' कार्यावळींत गावपी भुरग्यांचे तांकीची, परफेक्शनाची अपुर्बाय करतनाच तांच्या निर्व्याज मनाची, निस्वार्थी मोगाची, एकामेकां भितर थोड्या दिसांतच तयार जाल्ल्या इश्टागतीची, आपलेपणाची, स्नेहाची तोखणाय करता. पंगडांतल्यान दर फेरये वेळार भायर पडप्यां खातीर पंगडांत आशिल्ले सर्तक रडटात तें पळोवन तांचे खातीर लेखक आपूणय दोळ्यांत दुकां हाडटा. ह्या ल्हान भुरग्यांची देख दितनाच दुसरे वटेन हालीं तेपाक युवा महोत्सवांत जावपी तरनाट्यांमदीं झगडीं, तांचे भितर रिगिल्ली सूड घेवपाची प्रवृत्ती पळोवन अंतर्मुख जावन विचारता, 'आमचे मुखार वाडून दवरलां तें कितें, दुसऱ्याच्या दुख्खांत दुकां गळोवपी मनीसपण? काय दुसऱ्यांचे हारींत आनी फक्त आपल्याच आनी आपल्याच जैतांत सूख सोदपी आत्मकेंद्रीतपण?'

नोकरशाये भितर रिगिल्ले असंवेदनशील संस्कृतायेच्यो तिस्त्यो-वादऱ्यो करतना 'अनवळखी संवेदनशीलताय' ह्या लेखांत लेखकान सांगिल्ल्या पेन्शनर स्वातंत्र्यसैनिकाची खबर वाचतना हांसचें काय रडचें म्हण कळना. तो स्वातंत्र्यसैनिक फक्त पेन्शनार जगता आनी तें पेन्शन घेवपा खातीर ताका दर वर्साक जीएमसींतल्यान चेकप करून आपूण जितो आशिल्ल्याचें प्रमाणपत्र गृहखात्याक सादर करचें पडटा. एक खेपो चेकप करून दोन म्हयने उलटून गेले तरी त्या आशयाचें पत्र मेळूंक नाशिल्ल्यान ताका रीण घेवन दीस सारचे पडटात. परत मेडिकलांत वचून धडपड करतगीर तिसऱ्या म्हयन्याक ताका पत्राची प्रत मेळटा. पूण हा हन्त! ताच्या दुर्दैवान त्या पत्राचेर ताच्या फिटनेसाच्या वाट्याचें मरण आयिल्ल्याचो आशय आसता. जावं कशेंय, पत्र मेळ्ळां न्ही एकूण, म्हण तो स्वातंत्र्यसैनिक परत गृहखात्यांत वचून तें पत्र दाखोवन पेन्शनाची मागणी करता. पूण थंयचो कारकून मख्ख तोंडान ताका सांगता, 'जरी तूं जितो आसलो, तरी ह्या पत्रानुसार तूं मेला तेन्ना पेन्शन मेळपाक शकना. तो पेन्शनार मागीर प्रसारमाध्यमाकडेन कागाळ करता आनी लेखकान ती बातमी दिसाळ्याच्या पयल्या पानार छापतगीर सगळी वयली यंत्रणां फटाफट जागी जावन ताच्या पेन्शनाचो चेक ताच्या घराकडेन धाडून दितात आनी अशी ही कुतां काडपी नोकरशायेची संस्कृताय वचून तांचे भितर, संवेदनशीलतेचें रगत मुक्तपणान व्हांवतलें अशी 'अनवळखी संवेदनशीलते'ची बायपास सर्जरी कोणूय करत काय? हो प्रस्न किंवाट्यान लेखक विचारता.

भास ही आमची आयडेंटिटी, मांयभास ही आमची अस्तित्वाची कुरू, ती आमची अस्मिताय, आमचो स्वाभिमान. दरेकल्याक

आपल्या देशाचो, प्रदेशाचो, भुंयेचो, मातयेचो, भाशेचो, संस्कृतायेचो अभिमान आसूंकच फावो. स्वाभिमानाच्या ह्या म्हालवजार राष्ट्र, देश वयर सरता. तशेंच मांयभास कोंकणी तिगून उरतली जाल्यार हेर भासांतलीं नवीं उतरां घेवन ती गिरेस्त करपाक जाय. नवीं लुगटां घालीत गेली जाल्यारूच ती तिगून उरतली, ती भश्टोवची ना आनी मागीर मनशाची वळख धर्मांतल्यान करून दिवपाची गरज उरची ना उलट ती भाशेंतल्यान जातली हें परखड सत्य लेखक 'भास काय धर्म?' ह्या लेखांत सांगता.

'पुराण वस्तुसंग्रहालय' ही गोंयचें दायज सांबाळपी सरकारी संस्था. पूण तातूंत जाल्ल्या सुवाळ्यांत दायज सांबाळपाचेर आशिल्लीं सगळीं भाशणां इंग्लीशींतल्यान जातात म्हण लेखक अजापता. त्या भाशणांचें व्याकरण आनी उच्चार आयकून आमचो सच्चित मास्तर आसल्यार हांकां फोडून काडपाचो अशें ताका दिसता.

भाशणांतल्यान तांचो दायजाविशींचो कळवळो जरी उत्काडार आयलो तरीपूण तांच्या धोरणाची तिडक येवपाचे बदला ताका काकुळट येता. आनी ही इंग्लीशीची परंपरा अशीच चालू दवरतले जाल्यार तांकां तो एक सुचोवणी करता. 'कोंकणी ही आतां अशी तशी मरपाचीच. तेन्ना पुराणवस्तु संग्रहालयान फुडाकार घेवन खंय तरी तांचे इमारतींत एक दालन उगडचें, 'कोंकणी भाशेचें दालन, पुराण वस्तुसंग्रहालय आमचें सोंपिल्लें दायज.'

ओल्ड गोवाचे एके शाळेंत शिकपी सगळे भुरगे गोंयांभायल्यान येवन स्थायिक जाल्ल्या भायल्या कामगारांचे. संपूर्ण भारताचे म्हळ्यार उत्तरप्रदेश, मध्यप्रदेश, झारखंड, ओरिसा तशेंच कर्नाटक, तामिळनाडू ह्या राज्यांतले भुरगे ते शाळेंत आस्पावल्यात. पूण धावेचो निकाल अंयशी टक्क्यावयर गॅदरिंगावेळार कार्यावळ सुरू जावचे पयलीं माचयेर आशिल्ल्या सगळ्यांक फुलां भेटयतना प्रेक्षकांतल्या एकट्याक फुलांचो तुरो भेटयतात. कित्याक काय म्हळ्यार त्या शाळेंतलो तो एकटोच गोंयकार पालक. बाकिचे सगळे बिगर गोंयकार. कारण 'नीज गोंयकार' 'बरें' शिक्षण घेवपाक म्हुण आपल्या भुरग्यांक पणजे धाडटात. पूण थंयची/थळावी भास लेगीत खबर नाशिल्लीं भुरगीं समान परिक्षेंत बरो निकाल काडटात. लेखक म्हणटा जिणेकडेन संघर्श करपाचें खरें शिक्षण गांवानीच मेळटा. अशें आसून पसून आपलीं भुरगीं गांवांत शिकपाक शकनात हाचेखातीर निर्शेता. तशेंच पेडणेचे भुरगे शारांनी येतगीर बुजतात हें पळोवन ताका वायट दिसता. तो म्हणटा, 'आमी काणकोणकारूय तशेच. स्वताक उणाक लेखपी. न्यूनगंड घेवन जीण सारपी. आमची धमक आमकांच खबर ना. देखून आमी फाटीं. गरजेभायर...'

V EDITION
5 - 8
December

संदेश प्रभुदेसाय हांच्या पुस्तकाचें प्रकाशन गुलजार हाणीं केलें तेन्नाचो खीण

निवृत्त जाल्ल्या शिक्षकांचो माचयेर भोवमान करतना हेर लोकांमदीं बशिल्लो शाळेचो निवृत्त प्यून दिसतगीर ताचोय फुलां दिवन भोवमान करपी मयेवासियांचो लेखकाक अभिमान दिसता कारण ताचे मते मास्तरांविशीं आदरभाव सगळ्यांकच आसता पूण जाहीरपणान इश्टागतीचीं फुलां प्युनाच्या पोशांत ओतपी मयेचे भुरगे खेरीत.

कांय गोंयकार मराठीचो जयजयकार करचे खातीर कोंकणीची धजा मारतात तर कांय जाण इंग्लीशीन दिपकल्ल्यान कोंकणीची धजा मारतात. असल्या भुरग्यांक खंयचीच भास व्याकरणशुध्द उलोवंक वा बरोवंक येना. भुरग्यांची इंग्लीश बरी जावंचे खातीर आमी तांचेकडेन ल्हानपणा सावन इंग्लीश उलयतात. पूण आमचीच इंग्लीश सारकी नाशिल्ल्यान ती कोंकणींतल्यान इंग्लीश म्हळ्यार कोंग्लीश जाता. कोंकणी स्टायलीन इंग्लीश उलयतात तें मिश्कीलपणान सांगतना लेखक म्हणटा, कोणूय मेळ्ळ्यार भुरग्यांक सांगप – 'अंकल हॅलो से' म्हणल्यार 'अंकलाक हॅलो म्हण', तें बाबडें भुरगें हॅलो 'से' ता.

भायल्यान आयिल्ल्या दरेक मनशाक घांटी म्हणून खेपय आनी ताका येतना वतना गाळी घालप ही गोंयकारपणाची व्याख्या. गोंयांक आज तांची खरी गरज आसतनाच आमी तांचो रागराग करतात कारण आमकां दिसता गोंयचें पाड पडलां तें ह्याच 'घाटयांक' लागून. पूण ह्या घाटयांभितरय दोन जाती आस्पावल्यात. एक कश्टकरी बिगर गोंयकार आनी पयशेकार भायलो गोंयकार. तातूंत खरें म्हळ्यार आमकां गरज आसता ती कश्टकरी बिगर गोंयकाराची. म्हणून तांकां आमी रेस्पेदान वागोवपाक जाय. ते गोंयांत येवन आमच्यो जमनीय बळकायनात आनी व्हडलीं व्हडलीं घरांय बांदनात. ते भाड्याच्या घरांनी रावतात. पूण जे भायल्यान येवन जमनी बळकायतात आनी पयशांच्या नेटार गोंयकारांक कुस्कुटासमान लेखतात तांकां मात आमी माथ्यार घेवन नाचतात हें लेखकान सांगिल्लें परखड सत्यच.

'भोगता तेन्नाच कळटा खरें!' ह्या लेखांत अर्दकुट्या पत्रकारितेची झळ कशी सोंसली हें आपल्याचेरूच बेतिल्ले दोन-तीन प्रसंग दिवन पत्रकारिता आनी पत्रकाराचीं मनां संवेदनशील

LITERARY
FESTIVAL
LITERARY
FESTIVAL

दोनापावलाच्या गोंय अंतरराष्ट्रीय केंद्रांत आयोजीत केल्ल्या गोंय कला आनी साहित्य उत्सवांत गुलजारांच्या हस्तुकी संदेशाच्या तीन पुस्तकांचें प्रकाशन जालें.

उरल्यारच सत्याचें जैत जातलें आनी पत्रकारिता सत्यनिशठ जातली हो हेतू लेखकान परगटायला. खंयचीय बातमी छापचे पयलीं आरतून-परतून तपासून पळोवप आनी तातूंत कसल्योच चुको जावच्यो नात हाची आपणें जतनाय घेतलीच आनी केन्नाय चुको जाल्यार पसून पयल्याच पानार तितल्याच ठळकपणान माफी मागपाची भुमिका घेतलीना जाल्यार चुको करप आनी कोणेंय खुलासो वा बदनामीची नोटीस धाडली म्हणटगीर ती खंय तरी भितरल्या पानार कोणाक दिसना अशी छापून आपलो अहं साबाळप आनी लोकांक आनी स्वताकूय फटोवप हें बरोबर न्ही अशें लेखकाचें मत.

सुनापरान्त दिसाळ्याचें संपादकपद सोडतना आपलीं जीवाभावाचीं मनशां अंतरिल्यावरी मनाची जाल्ली घालमेल ताणें खूब सुंदर रित्या उक्तायल्या. सुनापरान्तात आमुलाग्र बदल हाडपा बरोबरच सुनापरान्त हें दिसाळें वैचारीक लोकांचें दिसाळें कशें जातलें हाचेर तकालस घेतली. भास हें निखटें माध्यम आनी विचार हो केंद्रबिंदु मानिल्ल्यान कोंकणींतच बरोवन दिवचें हो आग्रो धरलोना. हातुंतल्यान पुराय गोंयकार समाजाकडेन तांचें नातें जुळ्ळें. ताका लागूनच शशिकला काकोडकार, रमाकांत खलप, दोतोर जल्मी सारके कितलेशेच मराठीवादी सुनापरान्त वाचपाक प्रवृत्त जाले.

पेडन्युजा बद्दल तिडक उक्तायतना लेखक म्हणटा पत्रकारिता हें म्हजें देवूळ कशें आनी बातमी ही देव. तिका भश्टावप ही कल्पनाच म्हाका सहन जायना. लोकांची माध्यमा बद्दलची विश्वासार्हता जपपाच्या ह्या धोरणाक लागून ताचेर टीव्ही चॅनलावेली नोकरी लेगीत वगडावपाचो प्रसंग आयलो. पूण ताणें खंयच तडजोड केलीना आनी ते खातीर कोणाचोय रागूय धरलोना आनी वयल्यान वायट घडटा तें बऱ्याकच, म्हण ताचो स्वीकार केलो.

'तालगडी'त लेखकान सरभोंवतणी घडिल्ल्या घटनांचो नियाळ घेतला, ताचेर अंतर्मुख जावन विचार केला आनी कांयच दाखय-लिपय करिनासतना आपल्या मनांतल्या (घुस्मटाक) विचारांक वाट करून दिल्या. वैचारीक लेख आसले तरी ताचे ओघवती भाशाशैलीक लागून सामान्यांतल्या सामान्य वाचकाक पसून लेखकाची तळमळ समजता. संवेदनशीलता लेखकाच्या नसानसांत आसा म्हणपाची गवाय कितलेशेच लेख वाचतना मेळटा. लेखकाक गुरूजना बद्दल नितांत आदर आसा. स्वताच्या कामाबद्दल श्रध्दा आसा, वायटांतल्यान बरें सोदून काडून तें केळोवपाची तांक आसा, गोंयां बद्दल मांयभाशे बद्दल आत्मीयता आसा, मनशांबद्दल मागीर तो बिगर गोमंतकीय काय जायना, कळकळ आसा, कणव आसा. आयचो विद्यार्थी आत्मकेंद्रीत जायत चल्ला हाचेबद्दल खंत आसा, फटीच्या राजकारणाविशीं तिडक आसा तशेंच अन्यायाविरुध्द आपले लेखणीक तरसाद कशी चलोवपाची बळगें आसा. खंयच वखदाक पसून दिश्टी पडना ती नसाय आनी कोणाच्याच बद्दल आकस आनी दांभिकताय.

लेखक पत्रकार आसून लेगीत पत्रकारितेंतलीं धोंगा-पोंगा निर्भिडपणान दाखयता आनी निर्भिडपणान आपूण बरोवपाक शकलों हाचें श्रेय नानाक(नारायण आठवले) हें उदारमनान कबुलय करता.

हें पुस्तक निखटें मनरिजवणेचें न्हय आनी वाचून जातगीर आलमारींत काडून दवरपाचें तर न्हयच न्हय, तर केन्ना केन्नाय पारायण करपाचें आनी जाता जाल्यार आपले कुवतीनुसार स्वता भितर बदल घडोवन हाडपाचें. म्हजी तांक नासतनाय ह्या सर्वांगसुंदर पुस्तकाचेर म्हज्या अल्पमतीन बरोवपाचें धाडस केलें तें ह्या पुस्तकान भारावन गेल्ल्यानच. दर एकल्यान ह्या पुस्तकाचो आस्वाद घेवचोच, आनीकय खूब कितें कितें सापडटलें, जें म्हाका बरोवपाक जमूंना तें...!

■

- रुपा कोसंबे

व्हडलें भाट, ताळगांव. मो. ९४०४९१४४३७

ओह माय गोंय

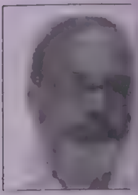

काळजाच्या करंडांतलें गोंय

- गजानन जोग

(फकत काळजांतूच उरपाचें?)

पयर पयर आयिल्ल्या भेळपुरीवाल्यांनी बिल्डिंगो बांदून भाड्याक दिल्योच कश्यो? ह्या विशयाचेर दोन नीज गोंयकार पत्रकारांक (लो: अमको आनी लोजा तमको) वादावादी करतना पयर आयतारा पळयले. भायल्यांक जमीन कशी मेळ्ळी, कोणे तांकां लायसनां दिलीं असलें उलयताले. दोगूय वळखीचे. हांवें हांसत हांसत म्हटलें, 'आरे, चुकीचे तर हें घडटा जाल्यार तुमी तांकां आडायनात कित्याक?

के देविदास पै (नांव बदलूंक ना!) हो म्हज्या बँक युनियनाचो जनरल सेक्रेटरी आसलो आनी तो वर्साक एक दोन फावटी गोंयांत येतालो. कामदारांच्यो बसको घेवप, त्या त्या वेळार उप्राशिल्ले प्रस्न सोडोवप,कोणाआड खात्याअंतर्गत चवकशी चलता आसत जाल्यार त्या कामदाराचे वतीन अधिकाऱ्या मुखार कामदाराची बाजू मांडप असलीं कामां तो करतालो. पूण एक सगल्यांत म्हत्वाचें काम म्हळयार रामनाथीं वचून कुळदेवाक पांयां पडून, पावती फाडून कसलें ना कसलें देवकार्य करपाची तजवीज करप ही ताची पद्दत. एक बँक अधिकारी आशिल्ल्यान ताचो म्हजे कडेन संबंध येतालो.ताका रामनाथीं व्हरून हाडपाचें काम हांव खोसयेन करतालों.

त्या साडे स फूट आल्त मनशाक म्हजे मारुती ८०० गाडयेंतल्यान व्हरप म्हजेर आकांत येतालो. जाणी म्हाका पळयला तांकां म्हजेवयलो आकांत चड बरे तरेन कळटलो.

तेन्ना आर्दीं हांव गाडी पीटर मॅकानिकाक दाखोवन, मामू कडल्यान टायर चेक करून, पांचूय टायरांक भरपूर वारें बी मारून घेतालों. मागीर गाडी त्या निमतान भायर धुवून घेतालों. म्हजे गाडयेक सर्विस सेंटराचें उदक लागपाचो त्या निमतान योग येतालो. तीय तेन्ना न्हावन धुवून ज्युस्ताज्युस्त मिरयो काडून साडी न्हेसून मेकप बीन केल्ले भशेन चकचकीत दिसताली आनी चावी घाले बराबर कायबरी शिळोणी मारीत धपक्याक चालू जाताली.

हरशीं पैमाम कडक मनीस, पूण देवभूमीचे वाटेर आसतना तो सदांच उचंबळीत आसतालो. ताचे पांय डॅशबोर्डाक लागना अशेतरेन सीट फाटीं फाट तेकोवपाचो अंश सारको जमल्या उपरांत तो वाटकुळ्याच तोंडाचो गुलगुलीत मनीस गणपती मखरांत बसचो ते भशेन बसतालो. (ताका हालपा धोलपाक सुवातूच उरनासली.) मागीर ताचें तोंड पळोवपाचें. त्या अर्दवराच्या प्रवासांत ल्हान भुरग्याभसेन तो मर्दीं मर्दीं हांसतालो. एक फावट हांवें ताका विचाल्लें,

''पैमाम, तुमकां हांवें बेंगळुरा, मंगळूरा, हैदराबादेक युनियन म्हासभेवेळार लार्गींच्यान पळयल्यात आनी गोंयांतूय पळयल्यात. तुमी गोंयांत येता तेन्ना वेगळेच भशेन दिसतात. गोंयांत तुम भंय सो दिसना पैमाम.'

ताणें ताचो पकदस्त उजवो हात म्हज दाव्या खांदार दवरलो आनी थोडोवेळ तो वर्ग रावलो. हांव फुडें पळोवन गाडी चलयत रावल

''जोगा'' ताणें म्हजो खांद घट्ट दामून धह ''गोंयां येवचें म्हळ्यार घरा येवचें, कुळ रामनाथाक येवचें. पळे, बस अनमोड घ देंवपाक लागता, तेन्ना एक नमुन्याचें स्ट्रेंज फिर् येता रे, तें सांगच्या जायना. एक सान वास गायचो वास काडीत काडीत धांवट धांवट ये पळय, कितें रे. आरे, हांगा भोंवतना रूखां परमळ इतलो चांग येता, देव भूमी रे ह युनियनाच्या कामाक लागून देशांत सगल्या वाठारांनी भोंवलों पूण असलो पांचवोचार वाट खंयच पळोवंक ना!! ''

कोणूय म्हणत, पैमामाली गजाल वेगळ तो मूळचो गोंयचोच, बाटाबाटी वेळार गो सोडून गेल्ल्या लोकां भितर ताचे पूर्वज आशि तांचो कुळदेव हांगा आसा आनी तांणी गोंयांव वोडप सभाविकूच. पूण मजा म्हटल्य कित्ल्याशाच पंजाबी, बंगाली, गुजराती, मारवा सिंधीं लोकांक हांवें विचाल्लां,

''हांगां तुमका कितें आवडटा?''

जाल्यार चडशा जणांची जाप 'यहांकी हरियाली बहोत अच्छी है. लोग अच्छे हैं खुशमिजाज हैं.' कांय जणांनी सांगलें, 'माहौल अच्छा है, औरतें बिनधास्त घूमती हैं. यहाँ के लोगोंका पेहनावा साफ सुथरा, अच्छा रहता है.'

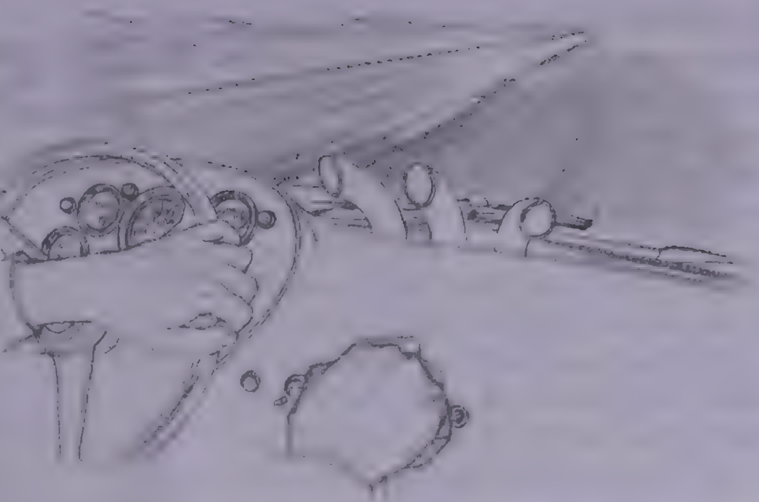

अख्ख्या जगाक एक ओडलावपी, उमेदी पूण शांत लोकांची भूंय अशी गोंयची फाम आसली आनी आसा. फाटल्या पन्नास वर्सांभितर, तातुंतल्या तातूंत फाटल्या १० वर्सांभितर गोंयची लोकसंख्या शेंकड्याक ४० परसूय चड वाडल्या. आनी गोंयकारांची संख्या देंवत आसा. गोंयचो खणींचो धंदो सद्या बंद आशिल्ल्यान कांय लोक तांच्या तांच्या मूळ गांवानी गेल्यात ही गजाल जरी खरी आसली तरी जाणें गोंयचें उदक एक फावट खालें, तो मनीस तो कशेंय करून गोंयांत राबितो करपाक सोदतलो ही गजाल मात खरी. कारण गोंय हें प्रकरण आसाच तशें!. गोंयचो लोक इल्लो चडूच स्वागतशील. ताका फकत पात्रांव म्हळ्यार पुरो. ताकाच लागून भायले लोक पयल्यापेट्ट्याक एकूच उतर शिकून घेतात. पात्रांव. हें उतर सारकें उच्चारपाक जमता जाल्यार तो मनीस गोंयकार जालो अशें समजुपाचें. तो मेरेनच्या मदल्या काळांत तो तें उतर पात्रो, पाद्रो, पात्रांम अशें उच्चारता. ताका रावपाक जागो, कुडूल लोक मेळोवन दितात, रेशन कार्ड लोकप्रतिनिधी मेळोवन दितात. पात्रांव ह्या एका मंत्रान गोंयकाराचेर भूल घालूं येता. खणी चालू जातल्यो, रोखडेच गेल्ले लोक परते येतले. तें सगलें 'मागील पानावरून फुडें चालू जातलेंच.'

दरवर्सा भोंवडेकारांचें प्रमाण वाडत वतलें. अख्ख्या भारतांतले देशी लोक, ते भायर बांगला देश, नेपाळ, पाकिस्तान, रशिया, नायजेरिया, फिलीपाईन्स आनी खंयच्या खंयच्या देशांतले लोक येनकेन प्रकारेण हांगा येवन राबितो करतले, गाडयो घेतले मागीर ,

पणजी–वास्को, कुठठाळी–मडगांव, पणजी– म्हापशें, पणजी फोंडे हे गोंयचे म्हाल रस्ते रोखडेच दोनांय वटांनी व्हडल्यो व्हडल्यो बिल्डिंगो, हुडाणपूल येरादारी जुंव्यांक लागून चडून वचपाच आसात. नवेच तरेची रेल्वे ह्या रस्त्यांवेल्यान सायकलीचे गतीन चलपाची आसा. तिका चाळीस चाळीस गाडयो, ट्रक, पिकपी, टँकर,काँक्रिटाचे रेडिमिक्सर,एम्बुलन्स, अशे दबे आसतले. तिच्या दोनाय सायडिनी ५००, १०००, ५००० सी.सी. च्यो मोटरसायकली चलतल्यो. आक्सिनेतांचें प्रमाण दोन मिन्टांक एक काय मिन्टाक एक, नाका नाका तीं चिंतनां, तें कल्पना चित्र भिरांकूळ आसा..

मुंबय सारक्या म्हानगराचें नांव जशें पोटाक दिवपी शार अशें जालां, तशेंच आमच्या ३७०० चौ.कि.मी. इतलीच भूंय लाबिल्ल्या इल्ल्याशा गोंयचेंय जालां. सोन्याचें गोंय हें तीर्थक्षेत्र आनी घुंवळी वखदांचें निजधाम जालां. 'लेदर करन्सी' लेगीत गोंयांत ल्हव ल्हव घोळपाक लागल्या. दर्यावेळेर जाल्यार वचपाचेंच ना. पाळोलें जावं ना जाल्यार आश्वें जावं सगले कडेन परकी लोक परकी भास परकी संस्कृताय (?)

पयर पयर आयिल्ल्या भेळपुरीवाल्यांनी बिल्डिंगो बांदून भाड्याक दिल्योच कश्यो? ह्या विशयाचेर दोन नीज गोंयकार पसरकारांक (लोजा अमको आनी लोजा तमको) वादावादी करतना पयर आयतारा पळयले. भायल्यांक जमीन कशी मेळ्ळी, कोणे तांकां लायसनां दिलीं असलें उलयताले. दोगूय वळखीचे. हांवें हांसत हांसत म्हटलें, 'आरे, चुकीचे तरेन हें घडटा जाल्यार तुमी तांकां आडायनात कित्याक? आमी गोंयकार आमच्या मग्नांत आसात. बर नुस्त, हुनुनात जेवण, वर देड वर दनपारची न्हीद, मर्दी मर्दी चिकन, आनी शेनवारा इल्ली धवी च्या मारपाक मेळटकीत आमी सुस्सेगाद, आवांताद आसतात आमी. कित्याक रडीचो ख़ेळ खेळटा आमी? जो पेरता,राखता तोच मनीस दाणोगोटो खाता. गोंय सगल्यांकूच जाय म्हण्टकीत फाल्यां गोंयची अवस्ता कितें कात जातलीं? हाची गोंयकारांक खंत आसा पूण गोंय सांबाळपाच्या प्रस्नाचेर गोंयकार आजुनूय कित्याक एकठांय येनात? गोंय उर्वरित भारता परस १४ वर्सांनी उसरां भायल्यांच्या शेकातळासावन मेकळें जालां. पूण कसलेच तरेची सवलत गोंयकारांक ह्या १४ वर्सांच्या वनवासाबद्दल कित्याक मेळूंक ना? पयल्या दोन पंचवार्शिक येवजणांचो लाव आमकां मेळूंक ना ताका लागून आमी शेतकामत आनी उद्देगधंदे ह्या दोनूय मळांचेर फाटीं उरले आनी तो उणाव भरून काडपा खातीर आयच्या ह्या पॅकिजींच्या वातावरणांत गोंयकारांकूय एक पॅकेज कित्याक फावना तर?

भारतीय संघराज्याच्या राज्यघटनेचे मर्यादेंत रावून आमकां आमचें खाशेलेंपण, आमची भास,आमचें दायज, आमचें सैमिक वातावरण आनी आमची संस्कृताय सुगूर करपाक नाका? मानाय, कांबेरीं मेळना ह्या कारणाक लागून गोंयकार भाटां, शेतां, कुळगरां विकून शारांनी सदनिका घेवन थंय रावपाक लागल्यात. पयशे

बँकेंत दवरून कळंतराचेर जगपाक लागल्यात. व्हडल्या व्हडल्या पलास कश्या घरांनी रावपाक घराचो धनी ना. तो खंयतरी दिगंतांत आसा. अशे हजारांनी लोक आसात जांच्यो गोंयच्या शारांनी आवांताद रावपा सारक्यो सदनिका आसात ज्यो वर्ससंकीनी बंद आसात. तांचे खातीर गोंय म्हळ्यार घराच्या चाव्यांचो फकत घोंसूच काय कितें? रूंद जाल्ल्या रस्त्याक लागून, आशिकुशीक बांदिल्ल्या पांपांच माळयांच्या बिलडिंगांक लागून कांय वर्सांनी हांगा येतल्याक आपणाली सदनिका खंयची, चावी खंय लावपाची तेंच कळपाचें ना आनी कोंकणींत चवकशीय करपाची माणसुकी ना. बिल्डरांनी गोंयचो अख्खो नक्सोच बदलपाचो विडो उखल्ला. आमी घरा घरांनी गोंयच्या प्रस्नांचेर उलयत आसात. जेवतना खातना, टी व्ही पळयतना. कितें पूण करूंक जाय कोणेपूण करूंक जाय हें आमचें पालूपद निमाणे कडेन म्हणत आमी न्हिदतात. कांयजण न्हिदेच्यो गुळयो घेवन.

कोण कोण गोंयकार ते हात वयर करात म्हटलें जाल्यार कितले हात वयर येतले?

तुमी आमी जे कोण ‘आमी गोंयकार आमी गोंयकार’ म्हण हड्डें फुलोवन सांगतात, ते सगले शितीदांत दवरात, आमी निमणे गोंयकार.

फ ायचें कितें?

फाल्यां गोंयच उरचें ना जाल्यार गोंयकार खंयचे?

जगाच्या खांची कोनशाक वावुरपी गोंयकारांनो, हे फावटी आनी ह्यान फुडें चवथी नातलांक येवपा पासत जिवाक हुमकळणी लावन घेव नाकात. आतां हांगा तुमच्या मना काळजांतलें तें भांगराळें बी, सुनापरान्त बी बी म्हण्टात ती गोंय नावाची ६५ बाय ३७ मायलांची सुपुल्ली सुवात आतां उरूंक ना. ती कोणे कोणे खायली खबर ना, केन्ना खायली खबर ना!!

हालींच काणकोणा लार्गी लार्गी बांदून तयार आशिल्ली पांच माळ्यांची इमारत पांच मिन्टाभितर मातये भरवण जाली. पन्नास लोक भितर काम करताले तांतुतल्या तीसांवयर लोकांक फातर लोखण शिमीटाच्या वजनापोंदा चिड्डून मरण आयलें. थोडे घुस्मटून मेले. नवी करकरीत तयार जाल्ली बिल्डिंग कोसळटा? थंय काम करतल्याच कामदारांचो जीव घेता? हें गोंयांत घडटा? गोंयकार म्हणून घेवपी कोंद्राददारा कडल्यान येदें व्हडलें घाळपण, येदी व्हडली क्रीम बेगीन पैशेकार जावच्या हावेसांतल्यानूच जाली आसतली. ह्या स्कॅमांत जि तले लोक सामिल आसात तांकां सगल्यांक फावऽती ख्यास्त जावपाक जाय. गायचें नांव घाण करून म्हान जावपाक सोदपी असले आनीक कितल्योशोच बिल्डर लॉबी आसतल्यो. असले एकेक प्रताप गोंयकारूच करपाक लागले जाल्यार गोंय भुगोलांतल्यान वचून इतिहासांत बसतलें. गोंयकारांनी आतां फकत आपापल्या काळजांत आसा तेंच गोंय सांबाळपाचें, फुडें भुरग्यांक काणी सांगपाक – जाणो मरे बाबा, बाबु, बाबुली,बाबुश आद्दीं फाटल्या काळांत रे, एक मले बलें शोबित शुंदरशें गोंय आसलें. ■

– गजानन जोग

ताळगांव– गोंय. मो. : ९४२११२४६६५५

ASSURE
your CAREER
with...

RAJHAUNS
GCET
PREPARATORY
SERIES 2014

RAJHAUNS
GCET
PREPARATORY SERIES
2014
PHYSICS
GOA COMMON ENTRANCE TEST
CHEMISTRY
BIOLOGY
MATHEMATICS

NOW ON STANDS

- PHYSICS - CHEMISTRY
- BIOLOGY - MATHEMATICS

• DTE guidelines followed
• All India appropriate CET MCQs included.
• Helps prepare well for the exam
• Sets for unlimited practice
• Dispels exam fear • 8th consecutive year

राजहंस
Publisher :
RAJHAUNS VITARAN
1-Meenakshi Bldg., Dr. Wolfango da Silva Marg, Panaji 403 001
Ph. : 2220320 / 2232177 E-mail: rajhaunsvitaran@dataone.in
www.rajhauns.com | www.facebook.com/rajhauns

परमळ

नव्या वर्साक येवकार दितना...

- अपर्णा गारुडी

ताचीं हजरजबाबी उतरां म्हाका खूब आवडलीं. हांवें हॅपीमॅन हातांत घेतलो. बारीकसाणेन पळयलो. लाफींग बुध्दाचीच ती प्रतिकृती आशिल्ली. नांव मात 'हॅपीमॅन'. नव्या वर्सा ताका घेवन आमी घरा आयलीं. पूण पयल्या आनी दुसऱ्या दुकानकारा मदल्या विसंगतीचेर विचार करपाक लागलें आनी ह्या निश्कर्शाचेर पावलें की मनशाच्या मनां इतलो बरो हॅपीमॅन खंयच आसचो ना.

दर वर्सा नव्या वर्साचो पयलो दीस पयलो म्हयनो हाका आमी चड म्हत्व दितात. पयलो दीस, पयलो म्हयनो बरो गेलो काय वर्स बरें वतलें असो आमचो समज आसता. देखुनूच नव्या वर्साच्या पयल्या दिसाचें म्हत्व वाडटा. तशें पळोवंक गेल्यार संवसारांतलो दर एक दीस हो नवोच आसता. नव्यो आशा, नव्यो दिका दाखोवपी, नवीं सपनां फुलोवपी. मात मन प्रसन्न आसपाक जाय. वि. स. खांडेकरांची 'अमृतवेल' हांवें खूब फावट वाचली. तातूंत एक सुंदर वाक्य आसा. 'आजचा दिवस मावळला उद्याचा दिवस उगवायचाय तो सोन्याचा करायचा की मातीचा हे आपल्याच हातांत असतं' ह्या वाक्यांत एक ताकत आसा. दरेक दीस कसो वतलो हें आमच्याच विचारांचेर निंबून आसता. तरीपूण वर्स पध्दतीप्रमाण आमी नव्या वर्साक नवे उमेदीन येवकार दितात. दर एकल्याच्या जिवितांत वर्साचे सुरवातीक कांय बऱ्यो-वायट गजाली घडटात.

सुखदुख्खाच्या धाग्यांनी विणिल्ल्या मनाक दर वर्सा आमी उमेदीचें नवें आंगलें-तोपरें चडयतात. पूण भितर 'नये पॅकेट में पुराना माल'च आसता! जेन्ना कांय नव्यो विनोदी गजाली घडटात तेन्ना आमची मनरिजवण जाता. विचारांक चालना मेळटा. देखून नव्या वर्साचे नवे संकल्प जितले गरजेचे तितलेच ते वर्सुयभर पाळप गरजेचें. इतलीं वर्सां हांव संकल्प करी नाशिल्लें कारण ते एक दिसा वयर पाळप म्हज्यान जायनाशिल्लें. पूण जें कितें मनांतल्या मनांत थारायतां तें तडीक व्हरपाचो हांव प्रामाणीक यत्न करतां.

आमकां शिवोलकारांक नव्या वर्साची पयली जात्रा म्हळ्यार वेताळाची जात्रा. शिवोलेचो पूल वलांडलो काय न्हंयेदेगेर शिमेरूच वेताळाचें देऊळ आसा. पेडणे म्हालांत आसलें तरी शिवोलकारांक सामकें लागीं. वेताळाक 'दर्यासम्राट' अशेंय म्हणटात. वर्साचे सुरवातीकच वेताळाची व्हडली जात्रा जाता. बार्देस आनी पेडणें म्हालांतलो लोक व्हडा संख्येन हे जात्रेक हाजीर रावतात. आंगवण्यो करतात. वेताळ हें 'जागृत दैवत' तें उल्याक पावता असो लोकांचो भावार्थ. आंगवण्यो फारीक करपाक फोग लायतात. वेताळाक 'सोरो' भेटयतात. चोवीस वरां फोगाचो घडघड चालूच आसता. अशे हे जात्रेक तरेकवार वस्तुंचे मांड, खाज्यांचे मांड, पुरुमेताच्यो वस्तू... अशी व्हड फेरी भरता.

आमी रातीं धा वरांचेर जात्रेक गेलीं. गाडयेंतल्यान देवनाफुडें एक मांड दिश्टी पडलो. 'फेंगशुई' वस्तुंचो. थंय 'हॅपीमॅन' विकपाक दवरिल्ले. मांडा कुशीक बोर्ड लायिल्लो. 'हॅपी मॅन घर ले जाईए और अपना घर खुशी से भरिए'. विकूंक बशिल्लो दुकानकार मात, रागीट, भयानक आनी अस्वस्थ दिसतालो. दुकानांतले सगले हॅपीमॅन ताचे अवस्थेक पोट धरून हांसतात अशें कितेंशें म्हाका दिसलें. भोंवतणचे पन्नाशेक हॅपीमॅन ताका खूश दवरूंक शकनांत जाल्यार तांकां आमी घरा व्हरतकच आमचें घर कशें खूश जातलें? म्हज्या घोवान चार-पांच फावटी उलो मारून दुकानकाराक हॅपीमॅनाचो दर विचारलो. पूण तो शुन्यांत नदर लावन बशिल्लो. हाणें ताका भुजाक धरून हाल्यलो आनी जागो केलो. विचारलें 'भाईसाहब कहाँ खोए हो? औरों को खुशियाँ बेच रहे हो और खुद चिंताओं में डुबे हो? ये सब हॅपीमॅन तुम्हे खुश नही रख सकते क्या?'

'तुम्हे क्या करना है? मुझे कुछ नही बेचना है।'

तो तिडकीन गुरगुरलो आनी परत शुन्यांत नदर लावन बसलो. आमी फुडें गेलीं.

आनीक एक हॅपीमॅनाचें दुकान. पुराय दुकान ल्हान व्हड 'हॅपीमॅनात' भरिल्लें. दुकानाभायर एकलो तरनाटो प्रसन्न आनी हांसत्या मुखामळान एका हॅपीमॅनाक हातांत घेवन नाचयतालो. 'आईए इस जादू को घर ले जाईए। ये आपके घर का चेहरा बदल डालेगा। घर खुशी से भर जाएगा। देखिए आपके स्वागत में कैसे मुस्करा रहा है। ले जाईए भाई साहब। इसे आपही का इंतजार था।' अशें म्हणीत ताणें तो हॅपीमॅन म्हज्या घोवाच्या हातार दवरलो. ताचीं उतरांच इतलीं गोड आशिल्लीं की ना म्हणपाक जमलें ना. हाणें म्हळें, 'हमारे पास तो खुशियाँ ही खुशियाँ है। इसे ले जाकर हम क्या करेंगे।'

'आपकी खुशीयों में शामील कर लिजिए।' ताणें म्हळें.

ताचीं हजरजबाबी उतरां म्हाका खूब आवडलीं. हांवें हॅपीमॅन हातांत घेतलो. बारीकसाणेन पळयलो. लाफींग बुध्दाचीच ती प्रतिकृती आशिल्ली. नांव मात 'हॅपीमॅन'. नव्या वर्सा ताका घेवन आमी घरा आयलीं. पूण पयल्या आनी दुसऱ्या दुकानकारा मदल्या विसंगतीचेर विचार करपाक लागलें आनी ह्या निश्कर्शाचेर पावलें की मनशाच्या मनां इतलो बरो हॅपीमॅन खंयच आसचो ना. मनशाचें मनूच सगल्या दुख्खाचें कारण, सुखाचो सागर आनी समृध्दीचे आगर आसता. विचारांचे सुपरमॅन, हॅपीमॅन आनी देंवचार तातूंतच आसतात. कोणाक मनांत दवरपाचें, बसोवपाचें आनी कोणाक भायर उडोवपाचें हें आमच्याच हातांत आसता. आमी जाका मनांत थारो दितात तशेंच आमचें जिवीत जाता. तेन्ना हॅपीमॅनाक मनाच्या घरांत बसयलो जाल्यार वर्स आनंदान वतलें असो संदेश हे घडणुकेंतल्यान म्हाका मेळ्ळो.

दुसरी गजाल घडली नव्या वर्साच्या नवे उमेदीची ती म्हळ्यार आमी नवी गाडी (स्वीफ्ट) हाडली. तिका बरो व्हडलो हार घालो. वाड्यावयल्या लोकांक पेढे वाटले. दर एकल्यान पेढो तोंडांत उडयत गाडयेक भोंवताडो मारलो आनी तोंडांतल्या तोंडांत कितें तरी पुटपुटत गेले. म्हज्या भावार्थी मनाक दिसलें हे सगले देवभक्त लोक गाडयेक प्रदक्षिणा काडून आशिर्वाद दितात दिसता. हांव खूश.

दुसरे दिसा सकाळीं फुडें साडे स वरांचेर म्हजो बापोल देर दार धाडावंक लागलो. 'काकी गाडी... भाभी गाडी...'

हांव भियेलें दार उक्तें करीत ताका विचारलें. 'आरे कितें जालें गाडयेक. कालूच हाडल्या मरे.'

'आगे भियेवं नाका आमची गाडी लकी तिणें वाड्या वयल्या लोकांक गिरेस्त केले. कल्याण-मुंबय दोनूय आयले.'

म्हणचे ?... म्हज्या अज्ञानाचें प्रदर्शन करीत, हांवें विचारलें, 'म्हणचे आमचे गाडयेचो नंबर पळोवन जाणी जाणी मटको लायलो ते जिखले.' फुडें देरान म्हाका 'मटको' म्हणचे कितें तें समजायलें. आयज मेरेन फकत 'मटको' हें नांव आयकल्लें. पूण कितें तें कळपाक म्हाका पिरायेचो अर्ध शेंकडो हुपचो पडलो. ह्या विशयांतल्या म्हज्या अगाध अज्ञानांत नव्या वर्साक गिन्यानाची इल्ली मोलादीक भर पडली. तकलेंत झणझणीत उजवाड पडलो. काल गाडयेक प्रदक्षिणां घालपी लोक गाडयेचो नंबर पाठ करताले आनी वचून तो नंबर लायताले. म्हज्या भावार्थी मनाची म्हाकाच काकुळट दिसली. पूण गाडयेच्या निमतान लोकांक चार पयशे मेळ्ळे ही नव्या वर्साची उमेदीची गजाल.

नव्या वर्साक येवकार दितना नव्या वर्साची वाट चलपी सगल्या वाचप्यांक नव्या वर्साचीं हुनहुनीत परबीं.

■

– अपर्णा गारुडी

शिवोले – गोंय, मो. : ८८०६३०८०९३

भलायकी

इलाजाविशीं थाराव

- राज वैद्य

इलाजाविशीं वेगवेगळे उपाय :

खूब फावटी, दुयेंस बरें करूंक विशेश उपाय आसतात. ह्या उपायांविशीं तुमच्या दोतोरालागीं भासाभास करची. हांगा कांय सुचवण्यो दिल्यात :

- 'स्पेशियलीस्ट' दोतोराक मेळप – जर तुमकां आतड्यांच्या विकाराचो त्रास जाता जाल्यार खंयच्या दोतोराक (गॅस्ट्रोएंटेरोलॉजीस्ट), काळजाचो त्रास जाता जाल्यार खंयच्या दोतोराक (कार्डियोलॉजीस्ट) मेळचें हें तुमचो दोतोर थारांव शकता.
- तुमकां जेन्ना ब्लड प्रेशर, डायबीटीस, अधीक कॉलेस्ट्रोलाचें दुयेंस जाता तेन्ना तुमचे जीवनशैलींत बदल हाडचो पडटा. उणें तेल वो तेलाचे पदार्थ, मीठ उणें वापरप, गोड बंद करप, फायबर आशिल्ले पदार्थ चड प्रमाणांत घेवप, सद्दां अर्दे वर चलपाक वचप किंवा व्यायाम करप अशे तरेतरेचे बदल करपाक तुमचो दोतोर सांगतलो ते नियमीत पाळात.
- दोतोरान दिल्लीं वखदां घेवप – थोडीं वखदां कांय दुयेंसां मिटयतात जाल्यार कांय दुयेंसां मिटोवंक शकनांत. पूण नियंत्रणांत दवरूंक शकतात. देखून तीं वखदां जल्मभर घेत रावचीं पडटात.
- आपखोशयेन घेवंचीं वखदां – केन्ना केन्ना साधारण दुयेंसांक रुग्ण आपखोशयेन (self-medication) कांय वखदां घेतात. हांका OTC (Over the Counter वो Non Prescription) वखदां म्हणटात. हीं वखदां तुमी वेवस्थीत जाणुनूच घेवंचीं आसतात.
- ऑपरेशन (शस्त्रक्रिया) – केन्ना केन्ना सादे उपाय/वखदांचो जाय तसो उपेग जायना. तेन्ना कांय दुयेंसांक शस्त्रक्रियेची गरज पडटा. देखीक – ॲपेंडीक्स काडप, धोपर झिजलां जाल्यार मुणो बदलूंक शस्त्रक्रिया (total knee replacement) करची पडटा.

सगल्या इलाजांक बरे तशे वायट परिणाम जावं येतात. तुमच्या दोतोराकडें तुमी कांय विचार मांडणी करूंक शकतात :

- म्हज्या दुयेंसाक सगळ्या परस बरो इलाज खंयचो?
- हाका दुसरो इलाज आसा?
- ह्या इलाजाचो बरो परिणाम येतलो हाची कसली खात्री आसा?
- ह्या इलाजाचे कसले बरे परिणाम हांव पळोवंक शकतां आनी केन्ना?
- ह्या इलाजाक लागून कसले वायट परिणाम जावंक शकतात? तेन्ना कितें करचें?
- हांव सद्या हेर वखदां घेतां ताका हो इलाज वायट करतलो?
- म्हज्या जेवणाक लागून इलाजाचेर कितें वायट परिणाम जावंक शकता?
- हो इलाज घेतना म्हाका कितें दुख जातली? हे दुखीक कितें करपाचें?
- ह्या इलाजाक कितलो खर्च येतलो? हांवें कितले फारीक करचे पडटले आनी म्हजी 'इन्शुरन्स पॉलिसी' हो खर्च भरून काडटली?
- इलाज घेनासतना रावल्यार कितें वायट जावंक शकता?
- ह्या इलाजाविशीं अधीक म्हायती तुमी म्हाका दिवंक शकता आनी अधीक म्हायती म्हाका ती खंय मेळूंक शकता?

बरो इलाज सोडून काडप :

सगळेच इलाज बरे परिणाम दितात अशें ना आनी तुमच्या दुयेंसाक बऱ्याक पडटले अशेंय ना. थोड्या दुयेंसाक 'थारावीक वैजकी सुचना' आसतात ज्यो दोतोराक इलाज सोडून काडपाक मजत करतात. ह्यो सुचना वैजकी आनी तज्ञानी नोंद केल्ल्यो आसतात आनी त्यो वैजकी मळार छापून आयिल्ल्यो आसतात. हाचेवेल्यान दोतोर आनी अधिकारी/तज्ञ थाराव घेतात :

- खंयचो उपाय उपकारतलो अशें दिसता?
- खंयच्या दुयेंसाक खंयचो इलाज बरो परिणाम दितलो दिसता?
- खंयच्या रुग्णाक खंयचो इलाज बऱ्याक पडटलो सो दिसता?
- खंयचे इलाज उपकारचे नात.

रुग्णान सतर्क तर आसचेंच पूण आपल्या दुयेंसा आनी इलाजाविशीं योग्य ती म्हायती जाणून घेवप खूबूच गरजेचें आसा आनी हो रुग्णांचो हक्कच!

■

– राज वैद्य
पणजे – गोंय. मो. : ९४२२०६२२८६

आकर्शण

डॉ. रघुनाथ माशेलकार हांकां पद्मविभूषण

वँडल रॉड्रिगीस, नरेंद्र दाभोलकार हांकां पद्मश्री

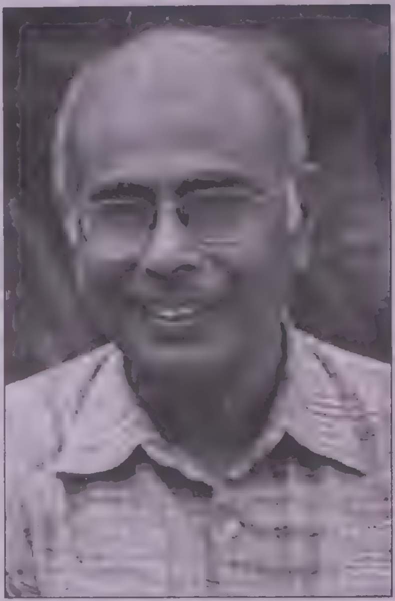

आंतरराष्ट्रीय नामनेचे ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. रघुनाथ माशेलकार हांकां अंदूचो पद्मविभूषण पुरस्कार जाहीर जाला जाल्यार वँडल आगुस्तीन रॉड्रिक्स हांकां आनी सर्गेस्त डॉ. नरेंद्र दाभोलकर हांकां पद्मश्री पुरस्कार फावो जाला.

देशांतले मानाचे पुरस्कार समजतात अशा पद्म पुरस्कारांची घोशणा प्रजासत्ताक दिसाचे पूर्वसंध्येक राष्ट्रपती कार्यालयांतल्यान जाली. अंदूं १२७ जाणांची ह्या पुरस्कारां खातीर निवड केल्या. हातूंत दोगांक पद्मविभूषण, २४ जाणांक पद्मभूषण आनी १०१ जाणांक पद्मश्री पुरस्कार जाहीर जाल्यात.

ज्येशठ शास्त्रज्ञ डॉ. रघुनाथ माशेलकार हांकां अंदूचो पद्मविभूषण पुरस्कार जाहीर जाला. डॉ. रघुनाथ माशेलकार हांकां भारत सरकारान पद्मविभूषण हो सर्वोच्च पुरस्कार जाहीर करून तांच्या रसायनशास्त्रांतल्या मोलादीक कार्याचो गौरव केला. भारताच्या विंगड विंगड विज्ञान आनी तंत्रज्ञानविशयक धोरणांक योग्य आकार आनी दिशा दिवपाचें म्हत्वपूर्ण कार्य तांणीं केल्ले खातीर तांकां २००० वर्सा पद्मभूषण पुरस्कार भेटोवन तांचो भोवमान जाल्लो. भारतीय उद्‌गाक दिशा दिवपी शास्त्रज्ञ म्हणून डॉ. रघुनाथ माशेलकार हांकां वळखतात. केमिकल इंजिनियरींगांतल्या संशोधन कार्यान तांणीं देशाचे विज्ञानीक उदरगतींत मोटें योगदान दिलांच पूण भारतांतले मुळावे प्रस्न सोडोवपा खातीर ज्ञानाचें अर्थपूर्ण नियोजन करून देशांतली बुध्दीमत्ता आंतरराष्ट्रीय पावंड्यार व्हरपाची किमया तांणी केल्या. डॉ. माशेलकार हांणीं देशाच्यो शिमो हुपून आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार जोडल्यात. तातूंत पद्मश्री, पद्मभूषण, शांतीनगर भटनागर पुरस्कार, पंडित जवाहरलाल नेहरू पुरस्कार, पुण्यभूषण पुरस्कार हांचो आसपाव आसा.

अंधश्रध्दा निर्मुलनाच्या कार्यांत स्वताक ओंपून घेवपी ज्येशठ समाजीक कार्यकर्ते डॉ. नरेंद्र दाभोलकर हांकां मरणोत्तर पद्मश्री पुरस्कार जाहीर जाला.

वँडल आगुस्तीन रॉड्रिक्स हे फॅशन डिझायनाच्या मळावेले एक सर्जनशील अशे कलाकार जावन आसात. ताणीं ह्या मळाचेर आंतराष्ट्रीय नामनां मेळयल्या. ह्या गोंयकारांक पद्मपुरस्कारान सन्मानीत केल्ले पासत गोंयकारांनीं खोस उक्तायल्या.

■

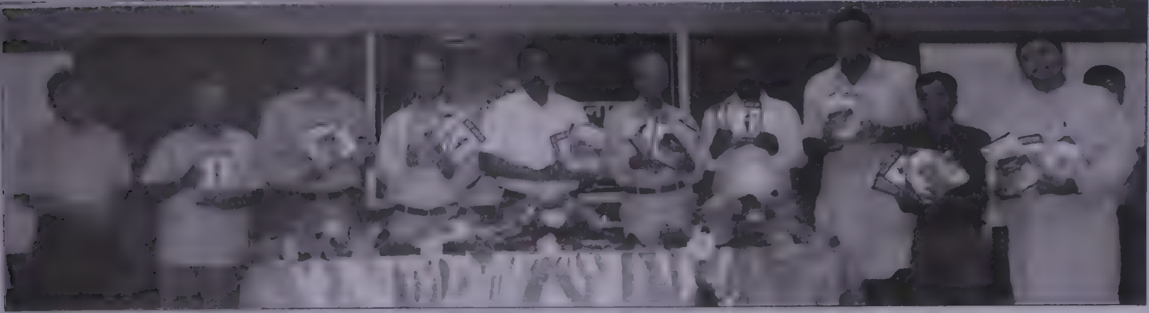

राजभास संचालनालयाचे वतीन उजवाडा हाडिल्ल्या पुस्तकांचें प्रकाशन करतना उपसभापती अनंत शेट. कुशीक दावे वटेंतल्यान खात्याचे संचालक डॉ. प्रकाश वजरीकार, विष्णू गाळकार, अतिरिक्त जिल्होधिकारी नारायण नावती, सचीव हागे खोडा शाल्ला, ज्येश्ठ साहित्यीक ॲड. उदय भेंब्रे, स्टॅन्ली डिकोस्टा, युगांक नायक, देविदास गांवकार आनी प्रा. भूषण भावे

लेखकांनी समाजाक दिका दाखोवपी साहित्य रचचें : अनंत शेट

समाजाक दिशा दिवपी खूब लेखक, कवी आनी साहित्यीक लेखन करतात. पूण जो चिंतन करपी आनी समाजाक दिशा दिवपी लेखन करता अशे व्यक्तीन समाजाची निर्मीती करपाच्या हेतान आपले विचार पुस्तकांच्या रुपांत मांडून समाजाक ताचो फायदो करून दिवंचो अशी मागणी उपसभापती अनंत शेट हांणी केली.

राजभाशा संचालनालयाचे वतीन राजभाशा प्रकाशन येवजणेखाला मिनेझीस ब्रागांझा सभाघरांत विष्णू गाळकार हांच्या ‘अनुश्टुप ज्ञानेश्वरी’, युगांक नायक हांच्या ‘वेचींक आंतरराष्ट्रीय चलचित्रां’ आनी ‘गोव्यातील आदिवासी’ ह्या देविदास जानू गांवकार ह्या तीन पुस्तकांचें आनी स्टॅन्ली डिकॉस्टा हांच्या ‘कायदो आमचो इश्ट’ मेळून चार पुस्तकांचें प्रकाशन हालींच तांचे हस्तुकीं जालें. ह्या वेळार ते मुखेल सोयरे ह्या नात्यान उलयताले.

हे वेळार माचयेर अध्यक्ष म्हुण ज्येश्ठ साहित्यीक ॲड. उदय भेंब्रे, राजभाशा संचालनालयाचे सचिव हागे खोडा शाल्ला, कोंकणी अकादेमीचे उपाध्यक्ष प्रा. भूशण भावे, उत्तर गोंयचे अतिरिक्त जिल्होधिकारी नारायण नावती, खात्याचे संचालक डॉ. प्रकाश वजरीकार तशेंच चारुय पुस्तकांचे लेखक हे वेळार हाजीर आसले.

उल्हास ज्वेलर्साचे संचालक विक्रम वेर्लेकाराक पुरस्कार

गोंयच्या उल्हास ज्वेलर्स प्रायव्हेट लिमिटेडाचे वेवस्थापकीय संचालक विक्रम वेर्लेकाराक हालींच भारतीय जॅम्स ॲण्ड ज्वेलरी ट्रेड कावंन्सिलाचो जीजेटीसीआय गुणवत्ता पुरस्कार भेटयलो. हो सुवाळो हालींच अहमदाबाद-गुजरातांत जालो.

आपलें मेहनतीन माणकां, मोतयां आनी वस्ती करपाच्या उद्देगांत नांव जोडिल्ले व्यक्तीक हो पुरस्कार दितात. वस्ती घडोवप, दुरुस्त करप, निर्गत करप ह्या मळांचेर वावुरिल्ल्या व्यक्तींकूय हो पुरस्कार दितात.

विक्रम वेर्लेकार हे गोवा भांगर वितरक संघटनेचे आदले अध्यक्ष. ते सद्या गोवा चेंबर ऑफ कॉमर्स ॲण्ड इंडस्ट्रिजाच्या वेवस्थापकीय समितींत आसात. गोंयांत पणजी आनी मडगांवां शो रुम आशिल्ल्या उल्हास ज्वेलर्साचे ते एक धनी. णववो वर्सुकी नजराणा ज्वेलर्स पुरस्कार तांकां उत्कृश्ट शो रुमा खातीर जाल्यार राष्ट्रीय ज्वेलर्स पुरस्कार पश्चिम भारतांतल्या उत्कृश्ट शो रुमा खातीर मेळ्ळा. अहमदाबादाक हालींच जाल्ल्या सवाळ्याक अहमदाबादाची महापौर मिनाक्षीबेन पटेल, गुजराताचे आदले मुख्य सचीव पी के लाहिरी, जॉयलुकास इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेडाचे जॉय आलुकास, जॅम्स ॲण्ड ज्वेलरी निर्गत मंडळाचे पंकज पारीख, फराह खान ज्वेलरीचे फराह अली खान हाजीर आशिल्ले.

विक्रम वेर्लेकार

– संतोष शिवराम हळर्णकार
बांदिवडे-बंदर,
फोंडा-गोवा ४०३ ४०१

१		२		३		■	४	■	५
	■		■		■	६			
७			■	८				■	
	■	९	१०		■		■	११	
■	१२	■		■	१३		■	१४	
१५	■	१६		१७		■	१८		■
१९			■	२०		२१	■	■	२२
	■	२३		■	२४			२५	
२६	२७		■	२८			■		■
२९		■	30		■	■	३१		

आडवे

१. मिल्खा सिंगाच्या जिविताचेर आदारीत एक हिंदी सिनेमा, ६. कर्नाटकांत 'सी बर्ड' प्रकल्प हांगा आसा. ७. अंजन, ८. कचेरी, ९. वेतन, तनखा, ११. धनुष्य, १२. पांचवो म्हयनो, १३. कमी, थोडें, १४. नशीब (इंग्लीश), १६. उपेग करप, १८. 'ओलें'च्या विरुध्द, १९. जडसाण, वजन, २०. पृथ्वीच्या वयल्या थराची कागदार मापून केल्ली आंखणी, २३. बारीक चर, पाट, २४. लक्ष्मीचो घोव, श्रीविष्णू, २६. नदर, दृश्टी, २८. कागद (इंग्लीश), २९. पोपट, ३०. चंद्रीम (इंग्लीश), ३१. एक सुवादीक नुस्तें.

उबे

१. वांटे वा भाग करपाचें गणीत, २. भरसप, सगल्यांकडेन संबंद दवरप, ३. भाट-बेंसाचो धनी, ४. बुराक मारपी लोखणाचो वारांव, ५. मजा, मौज, हांसपा खेळपाची गजाल, ६. शीत कालोवंक केल्ली कडी, रोस वा हुमण, १०. घोगेवप, पडसाद उठप, कीर्त जावप, ११. दोनय वाटेन चामडें ताणायल्लें वाजंतर, १३. उपेगाक पडप, फायदो जावप, १५. कसल्याय वावरांतलें मुखेल काम, १६. वाय जावपाचें खाण-जेवण, १७. क्रिकेटिंतल्यो धांवड्यो (इंग्लीश), २१. आयतारा उपरांतचो दीस, २२. गवत, २५. बोकड्यांचे मांस, २७. चकचकीत सूत, २८. बरोवपाची आपार आशिल्ली लेखणी.

जानेवारी १४ उतरकुवाड्याची जाप

गा	व	की	■	चि	व	चि	वा	ट	■
थ	■	स	मा	चा	र	■	व	न	श्री
न	थ	■	गी	रो	■	बा	रा	■	■
■	क	मा	ळ	■	आ	स	डी	क	■
आ	प	■	दा	■	सा	न	■	ड	■
दी	■	गु	र	वा	र	■	भ	क	प
वा	त्र	ट	■	ज	■	कुं	■	ड	र
सी	■	ळी	ख	■	सं	भ	व	प	■
■	भा	■	दो	ड	प	■	सं	■	सं
क	व	टा	ळ	■	त	र	त	र	प

रवीन्द्र-विचार

प्रतिनिधींक परते आपोवपाचो अधिकार

आमकां जसो आमचो प्रतिनिधी वेंचून काडपाचो अधिकार लोकशायेन दिला तसो वेंचून काडिल्ल्याक, गरज पडल्यार, परतो आपोवपाचोय अधिकार आमकां मेळूंक जाय. मतदारांनी प्रतिनिधी वेंचून काडपांत चूक केली जाल्यार पांच वर्सां वाट पळोवपाची ख्यास्त तांकां जावंक जायना.

स्वातंत्र्य वेगळें आनी स्वराज्य वेगळें.

देश स्वतंत्र आसलो म्हुण थंय स्वराज्य आयिल्लें आसतलें अशें म्हणूं नज.

दक्षिण आफ्रिकेचो दाखलो घेवया. थंय दक्षिण आफ्रिकी सोडून दुसऱ्या कोणाचोच शेक चलना ह्या अर्थान दक्षिण आफ्रिका स्वतंत्र देशांतूच मोडटा.

पुणून दक्षिण आफ्रिकेंत स्वराज्य आसा अशें म्हणूं येत व्हय? थंय स्वराज्य आशिल्लें जाल्यार थंयच्या राजकारभारांत काळ्या लोकांचो वांटो आसतलो आशिल्लो. तो आयज थंय ना. म्हुण काळे लोक वर्सां संकिनी आपणाक आपणाल्या देशाच्या राजकारभारांत वांटो घेवंक मेळचो म्हुण झुजत आयल्यात.

हरशीं हो देश काळ्याच लोकांचो.

पुणून ह्या देशाचेर शेक चलता गोऱ्यांचो.

डेस्मंड टूटू म्हणटा, गोरे लोक आमच्या देशांत आयले त्या वेळार देश आमच्या हातांत आशिल्लो. गोऱ्यांनी पळेलें, आमकां धर्म ना. तांणीं आमकां सांगलें, 'आमी तुमकां धर्म दितात. हें बायबल हातांत घेयात आनी दोळे धांपून देवाची प्रार्थना करात' आमी दोळे धांपून प्रार्थना करपाक लागले. एक दीस दोळे उक्ते करून पळेत जाल्यार -

बायबल आमच्या हातांत आशिल्लें, देश तांच्या हातांत गेल्लो.

आपणालो देश आपणाक चलोवंक मेळचो म्हुण दक्षिण आफ्रिकेंतल्या लोकांचें झूज अजून चलता थंय आसा.

देश म्हळ्यार देशाचो राजा अशें एका काळार लोक मानताले. देशा खातीर प्राण ओंपप म्हळ्यार राजा खातीर प्राण ओंपप अशें त्या वेळार लोक समजताले.

उपरांत देशाची व्याख्या बदल्ली. देश म्हळ्यार देशाचो राजा न्हय, तर देशांतलो शेतकामती, कामगार, हमाल, कुली... कश्ट करून देश जिवयता तो, अशी व्याख्या जाली.

आयचे भाशेंत सांगचें जाल्यार, अठरा वर्सां पिराये वयलो जण एकलो मतदार देशाचो राजा जालो. हो राजा पांच पांच वर्सांनी आपणाले नोकर वेंचून काडटा. तांकां आमी आयज आमदार आनी मंत्री म्हणटात.

दुर्दैवान हे आमदार मंत्री आपूण हांचे नोकर म्हणपाचें विसरून वतात आनी तांचे धनी जाल्ले वरी वागूंक लागतात.

हाचें कारण म्हळ्यार -

अजुनूय संवसारांत समाजांतल्या बळिश्टांचोच शेक चलता. ते मागीर उद्योगपती आसूंत वा पसरकार आसूंत.

आनी आमचे नोकर आमकां सोडून तांची नोकरी करपाक लागतात. तांकां जाय तें आनी जाय तशें करतात.

गोंयांत तर गोंयच्या खऱ्या राजाक-मतदाराक मोलूच उरूंक ना.

हाका उपाय कितें?

आमी जाका आमचो नोकर म्हुण वेंचून काडटात तो आमचो 'प्रतिनिधी' हांगा थंय उडयो मारपाक लागलो, आपणाल्या खरेल्या धनयाक विसरून दुसऱ्याची चाकरी करपाक लागलो, ते खातीर आपणाक पावणेर काडपाक लागलो आनी सत्तेचो कश्याय कसो वापर करपाक लागलो, जाल्यार -

ताका काडून उडोवपाचो अधिकार आमी गाजोवंक जाय. ताका आमी सांगूंक जाय : तूं समजता तसो तूं आमचो धनी न्हय, आमचो नोकर तूं. तुका वेंचून काडपाचो जसो म्हाका अधिकार आसा तसो तुका काडून उडोवपाचोय आसा.

महात्मा गांधी म्हणटाले, 'आमच्यांतले कांय जाण अधिकारार आयले म्हुण स्वराज्य आयलें अशें जायना. अधिकारार आयिल्ले लोक अधिकारांचो गैरवापर करपाक लागले जाल्यार तांकां जाग्यार हाडपाची ताकद लोकांत येवंक जाय. लोकांत ही ताकद येतली तेन्नाच स्वराज्य आयलें अशें म्हणूंक येतलें. Swaraj does not mean the aquisition of authority by a few. Swaraj means the aquisition of the Capacity by all to resist authority when it is abused.

म्हळ्यार, आमकां जसो आमचो प्रतिनिधी वेंचून काडपाचो अधिकार लोकशायेन दिला तसो वेंचून काडिल्ल्याक, गरज पडल्यार, परतो आपोवपाचोय अधिकार आमकां मेळूंक जाय. मतदारांनी प्रतिनिधी वेंचून काडपांत चूक केली जाल्यार पांच वर्सां वाट पळोवपाची ख्यास्त तांकां जावंक जायना. चूक जाली म्हणपाचें कळना फुडें ती निवळावपाची संद तांकां रोखड्या रोखडी मेळूंक जाय.

सांगपाची गरज ना. प्रतिनिधींक recall करपाचो, परते आपोवपाचो हो अधिकार आमकां आपूण जावन कोण दिवपाचो ना. तो आमकां झुजून घेवचो पडटलो.

नाजाल्यार बरोवन दवरलेलें बरें-

लोकशायेची बुन्याद आमकां घट घालूंक येवपाची ना. राजकर्णाची अधोगती आमकां थांबोवंक येवपाची ना. आनी-

आमकां स्वराज्य मेळ्ळां अशेंय म्हणूंक येवपाचें ना.

केदें व्हडलें आहवान हें जें हालिंच्या राजकर्णान आमचे मुखार दवरलां! ■

प्रियदर्शन

तुमी जो वावर करतात ताचे मुखार म्हजें हें काम म्हळ्यार कांयच न्हय कशें! पूण एक गजाल खरी, जांकां आपूण कितें करतां आनी त्या वावराचें म्हत्व कितें हाची पुराय जाणविकाय आसता तांकांच दुसऱ्याच्या वावराची कदर आसता.

प्रिय सुरेशबाब,

तुमचें १० जानेराचें पत्र पावलें. तुमी मेळ्ळे, तुमचो फोन आयलो, तुमचें पत्र आयलें म्हणटकच जीव सामको भुरकुटून वता. म्हज्या आगशी गांवांत म्हाका दिसता हालींच्या तेंपार म्हाकाच चड पत्रां येतात. बाकीच्याचें भोवतेक एसएमएस् आनी फोनाचेर भागता आसतलें. म्हाका पोस्ट येता. तातूंत एक तर बिम्बा खातीर साहित्य आसता नातर खंयच्याय संस्थांचीं निमंत्रणां आसतात. तुमी धाडलां तसलें म्होंवान भरिल्लें, तोखणायेन फाट थापटुपी पत्र क्वचीत येता. दुर्मीळूच म्हळ्यार जाता. अश्या ह्या दुकळांत तुमी धाडलां तसलें पत्र आयलें म्हणटकच दोळ्यांनी तें घटाघटा घोंटप जाता आनी मागीर जीव तृप्त तृप्त जावन वता. नवें काम करपाक खाशेली उर्मी येता. संजीवनी म्हणटात ती असल्याच प्रकाराक आसुंये, न्हय सुरेशबाब! जीव सामको लालेता असल्या अर्थ अपुर्बाय करपी उतरांक जावं पत्रांक!

हांवें 'लालेता' हें उतर प्रकाश कामती कडल्यान उसणें घेतलां. म्हजो फाटल्या आयताराचो 'गोवा दूता'वेलो लेख वाचून प्रकाशान तो आवडल्याचें एसएमएस धाडून कळयल्लें. तातूंत ताणें हें उतर वापरिल्लें. म्हजी आवयूय अदींमदीं हें उतर वापरताली, पूण हांवें केन्नाच तें म्हज्या खंयच्याच बरपांत वापरूंक ना. अशें कशें घडलें काय? आसूं! हांवें 'इश्टागतीन तुमचो' हीं खास तुमचीं उतरां वापरूंक आरंभ केला. फाटले म्हयन्यांत गुरूनाथबाबांक बरयिल्ल्या पत्रांत तें आयलां, हें तुमच्या लक्षांत आयलांच आसतलें! 'इश्टागतीन तुजो वो तुमचो' ही संकल्पनाच कितली सुंदर! ह्या दोनूच उतरांनी एखाद्रयाविशीं मनांत कितें भावना आसा आनी कितलें आपलेंपण आसा हें भावता.

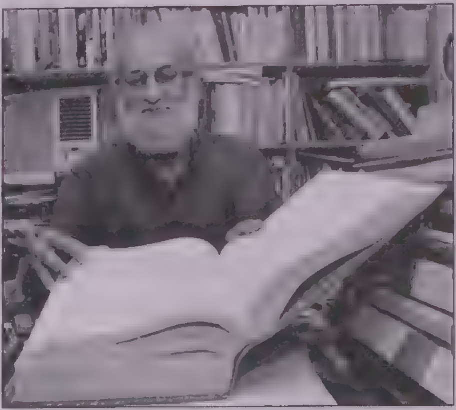

सुरेशबाब, दिसाचीं चोवीसूय वरां कोण बिजी आसा अशें जर कोणेंय विचारलें आनी हांवें तुमचें नांव घेतलें जाल्यार अतिताय जावंची ना. तुमी स्वताक ज्या व्यापांत बुडोवन घेतलां तो व्याप पळयत जाल्यार तुमकां मान वयर करपाक उसरपत नासतली. तरी लेगीत हांव तें 'बिम्ब' म्हुण कितें घेवन बसलां, ताची दखल घेवन तुमी मुजरत फोन करून अथवा पत्र बरोवन म्हजी तुस्त करतात तें पळोवन खंयचीं उतरां ह्या पत्रांत शिंपडावं काय दिसता. तुमी जो वावर करतात ताचे मुखार म्हजें हें काम म्हळ्यार कांयच न्हय कशें! पूण एक गजाल खरी, जांकां आपूण कितें करतां आनी त्या वावराचें म्हत्व कितें हाची पुराय जाणविकाय आसता तांकांच दुसऱ्याच्या वावराची कदर आसता. तुमचो फोन वो पत्र येता तेन्ना म्हाका हेच गजालीची जाणविकाय जाता आनी ना कशें म्हणूं, हांव म्हजीच फाट थापटून घेतां.

तुमी सदांच म्हणटात सुरेशबाब, तुमी जें कितें काम केलां तें तुमी करूंक ना, कोणें तरी तें तुमचे कडल्यान करून घेतलां. तें पुराय जाय सर तो तुमकां सुसेगाद बसूंक दिवचोना आनी हांगच्यान वचूंकय दिवंचोना.

कितलें खरेंपण दिसता म्हाका हातूंत! तुमचेर कितलींऽ जिवावेलीं अरिश्टां आयलीं. आनीक कोणूय जाल्यार चिंतुनूच गळसणटलो आशिल्लो. पूण तुमी दरेक अरिश्टाक हांसत हांसत येवकार दिलो आनी त्या सोयऱ्यांक तरातरांची भेटवण दिली. कोणाक 'भगवदगीता', कोणाक 'तिरुक्कुरळ', जाल्यार कोणाक 'ज्ञानेश्वरी', कोणाक 'जपुजीसाहिब', कोणाक 'संत जुआंवा प्रमाणें जेजू ख्रिस्ताचें शुभवर्तमान' आनी आतां तर तुमी 'ख्रिस्तपुराण' घेवन बसल्यात. आकांताचो वावर हो. तरी आसतना उसरपत काडून म्हाका तुमी पत्र बरयतात. इश्टागतीचें आनी दुसरें मोस्त्र खंयचें सुरेशबाब?

तुमी जे अरिश्टांतल्यान गेल्यात तांतलीं थोडीं म्हाका आफडून गेल्यांत. तुमचे इतलीं न्हय. हांवेंय थोडें काम करचें अशी त्या नियंत्याची इत्सा आसतली. ताणें जांचेर ही जबाबदारी घाल्या वो हाणेंच हें काम करपाचें अशें ताका दिसलां तो ताचे कडल्यान काम करून घेताच घेता. तेच पासत म्हजें काम सोंपल्या बगर हांव हे धतरिवेल्यान कसोच हालचोना हाची म्हाका तुमचेकडेन पळोवन खात्री जाल्या. तेच पासत हांव पुरायेन ल्हव जालां. बाकीबाब जाका ल्हाय म्हणटा तसो सो आनी कसलोच ताणतणाव माथ्यार घेना आसतना तोंडार हांसो दवरून वावुरतां. ही सगळी तुमचीच देण आनी कितें?

ह्या दिसानीच खबर कानार आयल्या, नानूय सद्या ह्याच अरिश्टांतल्यान वता. नानूकडल्यान खूऽब कामां जावपाचीं आसात. तेन्ना हांव कसलोच हुसको बाळगिनासतना निश्चिंतपणान आसां. तो कोण नियंतो म्हज्या विश्वासाक वेर वचूंक दिवंचोना. तुमचेंय तेंच मत न्हय?

असोच आमचे खांदार तुमचे इश्टागतीचो हात आसूं.

इश्टागतीन तुमचोच,
दिलीप...

GOVERNMENT OF GOA

DEPARTMENT OF FORESTS

Serving the people of Goa
By Preserving, Conserving & Promoting Forests & Wildlife

STATE ANIMAL
Indian Bison (Gaur) *Bos gaurus*

The Gaur is a massively built mammal weighing around 650 to 1000 kg. The adult male is a glossy black animal with prominent white "stockings" feet, while the female is brown to black. The animals move around in herds which may number upto 20 or more; the males break off from the herd when they mature and usually remain solitary. The Gaur is found in all the protected areas of Goa (except Dr. Salim Ali Bird Sanctuary, Chorao). The best places to sight them are in Mollem and Cotigao through out the year.

STATE BIRD
Ruby throated yellow bulbul
Brachypus gularis

The Ruby throated yellow bulbul is a rare and shy bird with a prominent yellow chest and a ruby throat as the name suggests. It is a solitary bird found in dense vegetation. It is fairly common in the Western Ghats of Goa, but rarely found in other areas. The bird is found in all the protected areas of Goa along the Western Ghats. Best place to sight the bird is in Bondla Wildlife Sanctuary and Cotigao Wildlife Sanctuary during the winter months.

STATE TREE
Madat/ Matti
Terminalia tomentosa

The Madat or Matti tree is a Majestic tree with its bark resembling the skin of a crocodile. The tree may grow up to a height of 30 metres with girth upto 1 metre. The wood of the tree was used extensively for rafters and door frames in the State. Its fruit and bark has medicinal properties and used locally for treating diarrhea. The tree is found throughout the State of Goa.

Issue by: **Principal Chief Conservator of Forest,**
DEPARTMENT OF FORESTS
Government of Goa.

LOOK BEYOND OUR BORDERS!

Get a loan upto Rs. 5 lakh

To participate in shows / exhibitions and for market study tours outside of India

- **Encouraging Goan Industries to improve exports**
- **Supporting Goan Industries in establishing their goods firmly in the export market**

Goa State Export Market Development Scheme

For application forms and more information: **www.goaditc.gov.in**
OR Contact: Mrs. Bertha Gracias, Mr. Satish Gaonkar OR
Mr. Tushar Sawant AT 0832 2222241
The Facilitation Counter, First Floor, Udyog Bhavan, Panaji, Goa.

GOVERNMENT OF GOA

Directorate of Industries, Trade & Commerce

PARTNERING INDUSTRIAL GROWTH

With Best Compliments

from

DEMPO

DEMPO GROUP OF COMPANIES

Corporate Office: Dempo House, Campal, Panaji, Goa - 403001, India.
Tel.: 91-832-2226281-86 / 2441300 **Fax:** 91-832-2225098 / 2228588
Web: http://www.dempos.com **Email:** mail@dempos.com

POSTAL LICENCE NO.: G-2/RNP.Goa/01/2009-11

RNI Regd. No. GOA KON/2008/30413

NARAYAN (NANA) BANDEKAR GROUP

Our business has grown.
Our clients have multiplied.
Our values however have stayed the same.

A leading business group in Goa, NRB has always stayed true to its core values of integrity and social responsibility. Today, these values extend into our hospitality chain- Palette Hotels, our manufacturing division- Bandekar Speciality Valves Corporation (BSVC), retail and entertainment businesses. In short our transparent business associations, professional employee relations and strong commitment to community welfare make NRB a modern dynamic company with good old-fashioned values.

10 CALANGUTE
An Exclusive Boutique Hotel
Calangute - Goa
9011058625
www.10calangute.com

THE HQ
Vasco - Goa
250 0815 / 16 / 17 / 18
www.thehq.in

NRB-Norbert's Fitness Studio
Vasco - Goa
9822120180

PanAsian BOWL
Miramar - Goa
645 5547

MEKONG
Miramar - Goa
645 5547

NRB GROUP©

MINING & EXPORT | MANUFACTURING | HOSPITALITY | EVENTS & CONCEPTS | WELLNESS

Redg. Office: 601, 6th Floor, Dr. Ozler Forum, Near St. Andrews Church, P. O. Box 31, Vasco-da-Gama, Goa - 403 802.
T: +91-832-2512563/2848 F: +91-832-2501997 www.nrbgroup.biz

Published & Printed by Dilip Borkar Owner of Bimb Monthly, 'Dharm-Laxmi', St. Lourence, Agasaim - Goa &
Printed at Impressions, Belgaum. Editor : Dilip Borkar, Ph.: 2438355, E-mail: bimbkonkani@yahoo.co.in